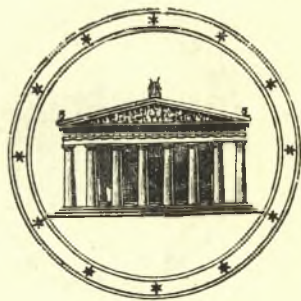

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1916 - 1919

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΤΥΠΟΙΣ Η. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1922

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1916 - 1919

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1922

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1916

ΕΡΕΥΝΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

1981

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΛΛΙ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΥΛΙ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΕΙΩΝ
Η ΕΠΙ ΔΟΜΗΤΗΙ ΒΑΛ ΚΟΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΓΟΣΤΑΝΟΣ ΑΡΚΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΣΛΑΚ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΣΗΡΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΠΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΔΕΡΕΟΛΑΜΩΝ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΡΑΤΣΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΤΑΛΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΕΡΟΥΛΟΣ
NILARION BOVA
ΦΟΥΣΙΕΥΣ ΠΕΡΡΕΡΟΝΤΗΣ
ΜΕΜΕΛΑΟΣ ΠΕΡΡΕΡΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΑΦΕΙΡΟΡΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΑΦΟΣ
ΒΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΑΝΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΝΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΤΟΣ
ΒΟΔΝ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΝΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΛΙΝ ΑΡΧΑΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΑΡΦΗΣ
ΔΗΜΟΘΕΩΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΑΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΤΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
Α. Ε. Η. ΓΟΕΚΕΡΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1917.

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΥΜΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Β' Αντιπρόεδρος

Δ. Παππούλιας, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Γραμματεὺς

Π. Καββαδίας, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Σύμβουλοι

Ἄδ. Ἄδαμαντίου

Δημ. Ἀντωνιάδης

Μ. Βολονάκης

Γ. Γαρδίκας

Ἄθ. Γεωργιάδης

Ἰάκ. Δραγάτσης

Μ. Εὐαγγελίδης

Δ. Θεοφανόπουλος

Π. Καστριώτης

Κ. Κουρουγιώτης

Β. Λεονάρδος

Π. Π. Οἰκονόμος

Σπ. Παγανέλης

Ἄλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Δ. Τσιβανόπουλος. Ἀθήναι. Ὀδὸς Χαλκοκονδύλη 24.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος Βερνάρδος τοῦ Sax-Meiningen. — Breslau.

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος τοῦ Hessen. Frankfurt a. Main. (Schloss Rumperheim).

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Roland Βοναпарте. — Paris. 10 Avenue d'Iéna.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

E. Babelou — Paris. 30 Rue de Verneuil.

J. Beloch. — Roma. Via Pompeo Magno 5.

Ἑλ. Βενιζέλος. — Λυκαβηττοῦ 4.

James Gordon Bennett. — New York.

Erich Bethe. — Leipzig. Davidstrasse 1.

F. W. von Bissing. — München. Georgenstrasse 10.

G. Bonni. — Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. Bosanquet. — Liverpool. — Bedford Street 40.

- Alfred Brueckner. Berlin. Friedenau. Sponholzstr. 11.
 M. Ronald Burrows—London. King's College.
 Chamouard J.—Paris. 3, square du Croisic XVe.
 G. Clémenceau, ancien Président du Conseil.—Paris.
 Rue Franklin 6.
 Giuseppe Aug. Colini.—Roma. Via Farini 17, int. 7.
 Max. Collignon.—Paris. Boulevard St Germain 88.
 Domenico Comparetti.—Firenze. Via La Marmora 20.
 Alfred Croiset.—Paris. Rue Cassette 13, VIe.
 Ludwig Curtius.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 Δαγκλῆς Παναγιώτης.—Ὁδὸς Κανάρη 6.
 R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
 Charles Diehl.—Paris, VIIIe. Square du Roule 4.
 Hermann Diels.—Berlin W. 50, Nürnbergerstrasse 65.
 Ὁ Παν. Ἐπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος.
 Wilhelm Dörpfeld.—Berlin. Friedenau. Niedstrasse 22.
 Δούσμανης Βίκτωρ.—Υποστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
 H. Dragendorff.—Berlin. Lichterfelde. Zehlendorfer-
 strasse 55.
 Eng. Drerup.—München. Kaiserstrasse 2.
 Mgr. Duchesne.—Rome. École Française. Palais Far-
 nèse.
 Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.
 Joseph Durm.—Karlsruhe. Technische Hochschule.
 Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 Adolf Ermann.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
 Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
 Joseph Eydoux.—France.
 Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
 Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
 Gustave Fougères.—Athènes. École Française.
 Γεώργιος Χρηστάκη Ζωγράφος.—Ἀθήναι. Κανάρη 1.
 Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
 Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.

- Ricciotti Garibaldi.—Roma. Via Pontefici 57.
 Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος.
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γερβάσιος.
 Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell' Indipen-
 denza 54.
 B. G. Gildersleeve.—Baltimore U. S. A. (Maryland)
 Δ. Γούναρης.—Ὀδὸς Βουλῆς. Ξενοδ. Touristes.
 Botho Graef.—Jena. Erfurterstrasse 64.
 Angelo de Gubernatis.—Roma. Università.
 Federico Halbherr.—Roma. Via Arenula 21.
 M^{ss} Jane Ellen Harrisson.—Cambridge. Newnham
 College.
 B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cécile.
 Rudolph Heberdey.—Graz. Mandell Strasse 26.
 Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
 Léon Heuzey.—Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
 B. Hodge Hill.—Athens. American School.
 Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Westend, Eberes-
 chen-Allee 11.
 Otto Hirschfeld.—Berlin. Charlottenburg Mommsen-
 strasse 6.
 David G. Hogarth.—Oxford. Ashmolean Museum.
 Maurice Holleaux.—Paris. Quai de la Tournelle 27.
 Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
 Take Jonesco.—Bucarest.
 André Joubin.—Paris.
 Georg Karo.—Athen. Deutsches Archäolog. Institut.
 Bruno Keil.—Leipzig. Universität.
 Frederick George Kenyon.—London. British Museum.
 Wilhelm Klein.—Prag. Deutsche Universität.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων Κλεόβουλος.—Κων/πολις.
 Hubert Knackfuss.—Athen. Deut. Archäolog. Institut.
 Gustav Körte.—Göttingen. Wilhelm Weberstrasse 11.
 Παῦλος Κουντουριώτης.—Νικοδήμου 1.

- Rodolfo A. Lanciani. — Roma. Piazza Sallustio 24.
 Henri Lechat. — Lyon. Quai Gailleton 22.
 Philippe Legrand. — Lyon. 60. Avenue de Noailles.
 Θεόδωρος Λιμπρίτης. — 3^η Σεπτεμβρίου 131 Α.
 Emmanuel. Loewy. — Roma. Via del Progresso 23.
 G. A. Mackmillan. — London. St Martin's Street.
 Lucien Magne. — Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
 Rev. J. P. Mahaffy. — Dublin (Ireland), Provost of Trinity College.
- E. Martini. — Leipzig. Universität.
 Horace Marucchi. — Roma. Santa Maria in Via 7 Α.
 G. Mendel. — Paris. Avenue de l'Observatoire 11.
 Ed. Meyer. — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
 William Miller. — Roma. 36 Via Palestro.
 Gabriel Millet. — Paris. 34 Rue Hallé XIVe.
 Ἀντώνιος Μιχελιδάκης. — Ἡράκλειον. Κρήτης.
 Oscar Montelius. — Stockholm. Museum für Altertümer.
 Jean de Mot. — Bruxelles. Rue Gérard 214.
 Eduard Naville. — Genève. Université.
 Φωκίων Νέγρης. — Ἀθήναι. Τρικώρφων 3.
 Jules Nicole. — Genève. 9 Chemin de Roches.
 Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
 Théodore Ouspensky. — Constantinople. Rue Imam 8.
 Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
 S. D. Papadimitriou. — Odessa. Université.
 R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
 Joseph Partsch. — Leipzig. Universität.
 Giovanni Patroni. — Pavia, Università.
 Giuseppe Pellegrini. — Padua. Via Massimo 9.
 Paul Perdrizet. — Nancy. Avenue de la Garrenne 4.
 Luigi A. Pernier. — Atene. R. Scuola Arch. Italiana
 Giulio de Petra. — Napoli-Pallonette. Via S. Chiara 32.
 Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasse 42.
 Alfred Philipsson. — Bonn. Königstrasse 1.

- Luigi Pigorini. — Roma. Via del Collegio Romano 26.
Edmond Pottier. — Paris-Passy. 72 Rue de la Tour.
Ant. v. Premerstein. — Prag-Smichow, Presslgasse 13.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnerstr. 43.
G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
W. M. Ramsay. — 41, Braid Avenue, Edimburgh.
Pember W. Reeves — London.
Salomon Reinach. — Boulogne sur Seine. Avenue
Victor Hugo 16.
Théodore Reinach. — Paris. 2, Place des Etats-Unis.
E. Reisch. — Wien XVIII. Karl Ludwigstrasse 28.
C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
A. de Ridder. — Paris. 22 Rue de Marignan.
W. Ridgeway — Cambridge. Fen Ditton.
La Comtesse de Riencourt. — Ἀθήναι.
Al. Rostowitz. Bey. — Le Caire.
Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
Bruno Sauer. — Kiel. Lornsenstrasse 30.
L. Savignoni. — Roma. Via dell'Anima 50.
Rev. A. H. Sayce. — 8, Chalmers Crescent, Edimburgh.
Gustave Schlumberger. — Paris. 29 Avenue Mon-
tagne VIIIe.
Hans Schrader. — Frankfurt a. Main. Schumannstr. 49.
Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Σεβαστιανός.
Cecil Smith. — London. South Kensington Museum.
Antonio Sogliano. — Napoli. Via Avvocata a Piazza
Dante 25.
Vittorio Spinazzolla. — Napoli. Museo Nazionale.
E. von Stern. — Halle a. Saale. Lindenstrasse 63.
Mrs S. Arthur Strong — Roma. British School. Palazzo
Odescalchi 80.
F. Studniczka. — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel. — Marburg i. H. Sybelstrasse 1.

- Hermann Thiersch.** Freiburg i. Br. Zscherstr. 67
Albert Trapman.
Georg. Treu. — Dresden. — Weisser Hirsch. Heinrich-
strasse 21.
Sir Charles Waldstein. — Cambridge. Newton Hall.
Otto Walter. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger. — Giessen. Gr. Steinweg 23.
Th. Wiegand. — Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Excellenz. —
Westend bei Berlin. Eichen — Allee 12.
Wilhelm Wilberg. — Oesterreich. Archäolog. Institut.
Athen.
Adolph Wilhelm. — Wien IX, Schlickgasse 5.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München. Tengstrasse 20/1.
-

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

- * Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρασύβουλος. Ἀγορά. Στοά Ἀθανάτου.
Ἀγγελόπουλος Ἡλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5Α.
Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος. Ἀμαρούσιον
- * Ἀμπελᾶς Τιμολέων. Ἀγ. Κωνσταντίνου 26.
- * † Ἀνδρόπουλος Σταῦρος. Βουκουρεστίου 19.
- * Ἀνέξης Δημήτριος. Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt.
- * Ἀντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβηττοῦ 21Α.
Ἀντωνόπουλος Κωνσταντίνος. Ἀγίου Κωνσταντίνου 20.
Ἀποστολάκη Ἄννα. Λεωφόρος Κωνσταντίνου Διαδόχου 5.
Ἀποστολόπουλος Θεόδωρος. Εὐριπίδου 6.
Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος. Βόλος. — Μουσεῖον.
Ἀστεριάδης Σ. Θεσσαλονίκη. Λεωφόρος Β. Κωνσταντίνου 32.
Βαλτατζῆς Γεώργιος. Ἀχαρνῶν 4.
- * Βάσος Τιμολέων. Βουκουρεστίου 30.
Battle William. Austin Texas. U. S. A.
Βέης Κωνσταντίνος. Κάνιγγος 5.
- * Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
Βερναρδάκης Κωνσταντίνος. Ἴπποκράτους 2.
Βερσάκης Φρειδερίκος. Πειραιῶς 61.
Bissing Fr. München. Georgenstrasse 10.
- * Βολονάκης Μιχαῆλ. Ζωοδόχου Πηγῆς 80.
- * Βορέας Θεόφιλος. Μαυρομichάλη 8.
- * Βούκρας Δημήτριος. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 8.
Brneckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholzstr. 11.
H. Bulle. Würzburg. Konradstr. 1.
- * Γαρδικας Γεώργιος. Ἀμαρούσιον.
- * Γεννάδιος Ἰωάννης. London. Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.

* Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόδιοι,

- Γερογιάννης Κωνσταντῖνος. Ἀσκληπιοῦ 7.
 Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
 Γιαννοῦτσος Κωνσταντῖνος. Κεραμεικοῦ 3.
 Girard Paul, Paris, Rue du Cherche-midi 55.
 Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τρικούπη 8.
 Γούδας Μιχαήλ. Διοχάρους 3.
 Gttoh Friderich, Prague, Bohême Vinohrady 411.
- * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Ἀλκιβιάδου 22.
  - * Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοκρατηρίου.
 Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
  - * Δεληγεώργης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
  - * Δεληγιάννης Επαμεινώνδας. Πειραιῶς 4 β.
 Δέλιος Ἰωάννης. Μπουμπουλίνας 6.
  - * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
  - * Δέσβος Γεώργιος. Καλλιδρομίου 20.
  - * Δημητρακόπουλος Νικόλαος. Κολοκοτρώνη 9.
  - * Δημητριάδης Χρῆστος. Ὀμήρου 12.
  - * Dörpfeld Wilhelm, Berlin, Friedenau, Niedstrasse 22 III.
 Doucet Jacques, Paris, 19 Rue Spontini.
  - * Δραγάτσης Ἰάκωβος. Ὀδὸς Φιλελλήνων 14 (Λύκειον).
  - * Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας 28.
  - * Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
 Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος. Σολωμοῦ 54 Α.
  - * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Μεθόνης 52.
  - * Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Σίνα 14.
  - * Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 11.
 Fabricius Ernst, Freiburg i. Br. Cöthestrasse 44.
 Frickenhaus August, Strassburg, Universität.
  - * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος. Χαρ. Τρικούπη 12.
  - * Ζαΐμης Θεόδωρος. Ξενοφῶντος 12.
 Ζάννος Κλεάνθης. Φιλελλήνων 23.
 Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτῆρος 6.
  - * Ζολώτας Ἐμμανουήλ. Σολωμοῦ 36.
  - * Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 7 Β.
 Ζωγράφος Ἰωάννης. Πανεπιστημίου 12.
 Haupt H. Giessen, Kepler Strasse 1.
 Ἡλιάδης Μιλτιάδης. Ἀχαρνῶν 63.

- Ἡλιόπουλος Χρήστος. Ζαλόγγου 3.
 Hiller v. Gaertringen Fr. Berlin. W. Ebereschen-Allee 11.
 Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρηγοπούλου 9.
 Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
 * Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
 Judeich Walter. Jena Universität, Sedan Strasse 8.
 * Καβαλλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
 Καββαδίας Ἀλέξανδρος. Πατριάρχου Ἰωακείμ 25.
 * Καββαδίας Παναγῆς. Καπλανῶν 9.
 * Καζάκης Νεοκλῆς. Ἀριστοτέλους 16.
 * Καλαποθάκης Οἶκ. Δημήτριος. Σοφοκλέους 5.
 * Καλλικούνης Νικόλαος. Πειραιῶς 8.
 Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
 Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβητοῦ 18.
 Καλογερόπουλος Παναγιώτης. Ἀσκληπιοῦ 5.
 * Καπετανάκης Νικόλαος. Μετσόβου 18.
 Καρέλλας Δημήτριος. Ἀναβρυτηρίου 2.
 Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
 Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
 * Καρολίδης Παῦλος. Μαυρομιάλη 5.
 * Καρυτινὸς Γεώργιος. Ἀβέρωφ 25.
 * Καστόρης Δημήτριος. Καλλιδρομίου 6.
 * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
 Καυταντζόγλου Ἰωάννης. Ακαδημίας 27.
 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 23 Α.
 Kirsch Friedr. Copenhagen St. Annaerplads 20.
 * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Μαυρομιάλη 16α.
 * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.
 * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
 * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
 Κούσουλας Ἰωάννης. Κυκλοβόρου 43 Α.
 * Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
 Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Πλατεῖα Κάνιγγος 4.
 Κυπαρίσσης Νικόλαος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 44.
 * Κύρης Μιχαήλ. Μειζᾶ 6.
 Κυριαζῆς Ἐπυρίδων. Φερῶν 18.
 * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγγος 26.

- * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ 20.
- * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
- * Λάππας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
Λεκάς Γεώργιος. Στουρνάρα 37α.
- * Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 23. Roma.
- * Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
- * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
Μαγιάσης Ἰωάννης, Σόλωνος 97.
- * Μακκάς Δημήτριος. Δημοκρίτου 10.
- * Μακκάς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Καποδιστριαίου 29 Β.
- * Μαντζάκος Χρήστος. Πιπίνου 25.
Μαντζούφας Ἀνδρέας. Ἀσκληπιοῦ 23.
Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
Μαρκόπουλος Βασίλειος. — Ἰωάννινα.
- * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
- * † Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
Μαυρουκάκης Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 71.
- * Μερκούρης Σπύρος. Πανεπιστημίου 61.
- * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης. Μαυρομιχάλη 15.
- * Μητσόπουλος Χρήστος. Σολωμοῦ 2.
- * † Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
- * Μομφερράτος Ἀντώνιος. Ἀριστοτέλους 9.
Μουντζουρίδης Ἰωάννης. Λεληγιάννη 6.
- * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
Μπάρτ Γουλιέλμος. Μαυρομιχάλη 8.
Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.
Μπότασης Ἰωάννης. Κηφισιάς 47.
Müller Kurt. Goettingen, Plankstrasse 18.
- * Μυστακίδης Βασίλειος. Constantinople (Musée Imp. Ottoman).
Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
- * Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
- * Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Τράπεζα Ἀνατολῆς.
Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).

- Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
 Οἰκονόμος Γεώργιος. Ἡρακλείου 24.
- * Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείου 24.
  - * Παγανέλης Σπυρίδων. Σωκράτους 73 Α.
  - * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
  - * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
 Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
 Παντερμαλῆς Στυλιανός. Ἀκαδημίας 78.
  - † Παπαβασιλείου Γεώργιος. Σύρου 12.
 Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον. Θῆβαι.
 Παπαζαχαρίου Ἄγγελος. Μαγνησίας 2.
  - * Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἀριστοτέλους 70 Α.
 Παπανδρέου Γεώργιος. Δεινοκράτους 5.
  - * Παππούλιας Δημήτριος. Βαλτετσίου 57.
 Πατσουράκος Ἰωάννης. Πειραιεύς. Λεωφόρος Χατζῆ Κυριακοῦ 17.
 Pernice Erich. Greifswald. Universität.
 Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
  - * Πολίτης Νικόλαος. Κυκλοδόρου 22 Α.
  - * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
 Πουρῆς Μιλτιάδης. Ὄθωνος 14.
  - * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
 Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Λουκιανοῦ 6 α.
  - * Ραγκαβῆς Κλέων. Κρήτη.
  - * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 43.
  - * Ράλλης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 19 Α.
 Ρεδιάδης Περικλῆς. Σόλωνος 36.
 Robert Karl. Halle a. Saale. Universität.
 Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
 *Ρωμᾶνος Ἄθως. Paris.
  - * Ρώσης Ζῆκος. Ἀμαρουσίου.
  - * Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων. Ὀμήρου 17.
  - * Σβορώνος Ἰωάννης. Δελφῶν 3.
 Schmidt Eduard. Galleriestrasse 4. München.
  - * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος. Ἡρακλείου 21.
  - * Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
  - * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
  - * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α΄ 3.

- * Σκοῦφος Θεόδωρος. Ἀσκληπιῦ 65.
- * Σοφοῦλης Θεμιστοκλῆς. Ξενοδοχεῖον Ἀθηνῶν.
- * Στάης Βαλέριος. Ἔθν. Ἀρχ. Μουσεῖον.
- * Στάης Σπύρος. 3ης Σεπτεμβρίου 79.
Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
Steele Daniel. Ὀμήρου 32.
- * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας. Μακεδονίας 6.
- * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
- * Στρέϊτ Γεώργιος. Γεωργίου Σταύρου 1.
- * Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
- * Σφακιανᾶκης Παναγιώτης. Πατησίων 99 Τήνου.
- * Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανῶ 21.
- * Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
- * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος. Κωνσταντίνου Διαδόχου 2.
Τρικούπης Σπυρίδων. Δώρου 6.
- * Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
- * Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Χαλκοκονδύλη 24.
- * Τσίλλερ Ἐρνέστος. Σόλωνος 2.
Τσιπούρας Δημήτριος. Μαραθῶνος 64.
- * Τσουντας Χρῆστος. Ἀλκιβιάδου 36.
- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος. Ὀμήρου 20 Α.
Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὀμήρου 11.
Χατζῆς Ἀντώνιος. Προαστείου 81.
- * Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
- * Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
Wide Sam. Uppsala. Univers. Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museen.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1916

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Είδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	
					Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον
Φ.	Ἀρ.					
A	1	Εἰσφοραὶ ἐτήσιοι ἐταίρων . . .	2200	1580		620
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	32515	35050	2535	
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	140	194	54	
	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	2500	929 90		1570 10
	5	» διάφορα	300	2781 10	2481 10	
	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ δημοσίου	30000	12000		18000
	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων .	145	85		60
			67800	52620	5070 10	20250 10

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

"Ἦτοι «Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων»

	Δραχ.	Λ.
Ἐξ ἀντιτίμου πωληθέντων ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	602	40
» τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	50	
» τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	130	
» τοῦ συγγράμματος «Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως	35	
» τοῦ συγγράμματος «Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»	70	
» τοῦ συγγράμματος «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας» ὑπὸ Γ. Οἰκομόμου	30	
» τοῦ Καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ H. G. Lolling	12	50
Τὸ ὅλον	929	90

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1916.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1916

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθῆναι	Ἐπιπλέον πληρωμαὶ	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἀρ.					
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων Ἐταιρείας	7680	6569 60	1110	40
»	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2000	1966 30	33	70
»	3	Ἐπίδομα Γραμματέως Συμβουλίου (κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν)	720	720	352	
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3000	2648		
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ κ.λ. Βιβλιοθ.	7000	1134 60	5865	40
Γ	M	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	1000	980	20	
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	26228	19098 55	7129	45
»	2	Ἀγορὰ Ἀρχαίων	500		500	
E	M	Δημοσιεύματα	16000	6855 55	9114	45
ΣΤ	1	Τέλη χαρτοσήμου	200		200	
»	2	Συντάξεις	972	972		
»	3	Ἐκτακτὰ ἔξοδα	1500	1408 75	91	25
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1000	651 20	348	80
			67800	43004 55	24765	45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

Ἡτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

	Δραχ.		Λ.		Δραχ.		Λ.
α') Ἀνασκαφαὶ				β) Δημοσιεύματα			
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θε- ατρον	3784	30		Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1915	888	10	
» » κατὰ τὴν Πνύκα	1488	80		» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1916	3619	75	
» » Ἐρετριᾶς	2976	70		» διὰ τὰ Πρακτικά 1914	1809		
» » Ὀλυμπιάδος Γόννων Θεσ- σαλίας	1874	85		» διὰ τὸ ἐκτυπούμενον σύγ- γραμμα Α. Ἀρβανιτοπούλ- λου «Στῆλαι Παγασῶν»	50	15	
» » Νικοπόλεως	2635	35			493	55	
» » Ἀμφιαρείου	3202	15					
» » Ἐπιδαύρου	2714	30					
» διὰ μελέτας τῶν χρι- στιανικῶν ἀρχαιοτήτων Βορείου Ἑλλάδος	422	10					
Σύνολον	19098	55		Σύνολον	6855	55	

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε.

Ἐκτελοῦντες τὴν ἀνατεθείασιν ἡμῖν ἐντολὴν περὶ ἐξελέγξεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας διὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος 1916, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου.

α') Χρηματικόν.

1. Χρέωσις.

Ἐπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1915 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.	Δρ.	3,693,90
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ.	»	52,838,55
» » χρεώστας διαφόρους.	»	18,600,—
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ.	»	9,000,—
Τὸ ὅλον.	»	<u>84,132,45</u>

2 Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ.	Δρ.	43,223,10
Κατατεθέντα εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ.	»	37,574,—
Ἐπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1916.	»	3,335,35
Τὸ ὅλον.	»	<u>84,132,45</u>

β') Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

1. Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς ἑταίρων.	Δρ.	1,580,—
» τόκους καὶ μερίσματα.	»	35,050,—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων.	»	194,—
» » δημοσιευμάτων.	»	929,90
» » διάφορα.	»	2,781,10
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου.	»	12,000,—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	»	85,—
Τὸ ὅλον.	»	<u>52,620,—</u>

2. Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων . . . . . Δρ.	6,569,60
» ἔξοδα διαχειρίσεως . . . . . »	1,966,30
» ἐπίδομα τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου . . . . . »	720,—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης . . . . . »	2,648,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης. . . . . »	1,134,60
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά . . . . . »	980,—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν σχετικὴν δαπάνην . . . . . »	19,098,55
» δημοσιεύματα. . . . . »	6,855,55
» συντάξεις . . . . . »	972,—
» ἔκτακτα ἔξοδα . . . . . »	1,408,75
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . . . . . »	651,20
» Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων προσι- θέμενον εἰς τὸ Κεφάλαιον . . . . . »	9,615,45
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ.	<u>52,620,—</u>

γ) Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

1 Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1916 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ.	<u>876,518,05</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:	
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ. . . . . »	3,335,35
2) » κατάστημα τῆς Ἐταιρείας. . . . . »	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα . . . . . »	18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς . . . . . »	229,516,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898 . . . . . »	171,795,75
6) » 365 » Παγίου δανείου 1889 . . . . . »	79,025,50
7) » 170 » Δανείου 1907. . . . . »	17,253,25
8) » 30 » Πατριωτ. δαν. τῶν 30,000,000 . . . . . »	25,—
9) » 1 » Ἐθν. Δαν. κεφαλαιοποιήσεως. . . . . »	640,—
10) » 110 » Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν 500,000,000. . . . . »	48,110,65
11) » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ. . . . . »	28,574,—
12) » προκαταβολὰς . . . . . »	1.932,—
13) » ὑπόλοιπον συνδρομῆς Δημοσίου πρὸς τὴν Ἐται- ρείαν ἔτους 1916 . . . . . »	18,000,—
Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ.	<u>876,518,05</u>

2. Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1916 ἀνήρχετο εἰς Δρ.	876,518,05
ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον. . . . . »	<u>876,518,05</u>

δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῆ 31η Δεκεμβρίου 1916	
ἀνήρχετο εἰς	Δρ. <u>876,518,05</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:	
1) ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1916	» 3,335,35
2) » κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	» 259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα.	» 18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	» 229,515,25
5) » 1697 ὀμολογίας Ἐθν. Δανείου ἐνοποιήσ. 1898	» 171,795,75
6) » 368 » » Παγίου Δανείου 1889	» 79,025,50
7) » 170 » » Δανείου 1907.	» 17,253,25
8) » 30 » » Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30 ἑκατομμ.	» 25,—
9) » 1 » » Δανείου Κεφαλαιοποιήσ. »	640,—
10) » 110 » » Δαν. 1914 500,000,000. »	48,110,65
11) » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμῶ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ	» 28,574,—
12) » προκαταβολὰς	» 1,932,—
13) » ὑπόλοιπον συνδρομῆς Δημοσίου πρὸς τὴν Ἐταιρείαν ἔτους 1916.	» 18,000,—
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ. <u>876,518 05</u>	

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἧτοι: «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ὃν κατὰ τὸ ἔτος 1916 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσπράχθησαν δραχμαὶ 929,90, αἵτινες ἐνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4, ἧτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1570,10.

Ἡ γενομένη ἐξέλεξις ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβῆς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καθήκον νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1916 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν ἰσολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1916 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 7η Ἰανουαρίου 1917.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἀ. Ζωγράφος
Τυπάλδος Μπασιάς
Μ. Β. Κύρης
Γ. Κλοντηρόπουλος
Μιχαὴλ Γούδας

Β'

ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

(Λογοδοσία καὶ διαχείρησις τοῦ ἔτους 1916)

Τῇ 8 Ἰανουαρίου 1917, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10 ¹/₉ π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην γενικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὄργανισμοῦ. ἵνα ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1917, καὶ ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1916.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τῇ 10 ¹/₂ ὥρᾳ πρὸ μεσημβρίας παρόντων 48 ἑταίρων, εἰς οὓς διανεμήθη κατάστασις τῶν ἐσοδῶν καὶ ἐξόδων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1916. Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀλέξ. Ῥαγκαβῆς, Α'. Γραμματεὺς ὁ κ. Μ. Πουρῆς καὶ Β'. Γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Παπανδρέου. Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖας οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς, Ἰωάννης Ζωγράφος, Μιχαὴλ Γούδας, Ἰωάννης Δέλιος καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος. Μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη ἡ ἐν σελ. 22 ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας ἐπὶ τῆς διαχείρισεως τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1916, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην. Τούτων γενομένων διεκόπη ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἡ συνεδρία.

Προσηλθον εἶτα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, τακτικὸς Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος, Συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος Ἀντιπρόεδρος, καὶ οὕτως ἐπανελήφθη ἡ συνεδρία, καθ' ἣν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω ἦν συνέταξεν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ ἔτος 1916.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

*συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου Π. Καββαδία
καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῶν Ἑταίρων
τῇ 8 Ἰανουαρίου 1917.*

Τῇ 19 Ἰουνίου 1916 συνήλθεν ἡ Ἐταιρεία εἰς ἕκτακτον συνέλευσιν, ἵνα ἀποφασίσῃ περὶ πληρώσεως τοῦ παραχθέντος ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτη, ἐψήφισε δὲ τροποποίησιν τοῦ Ὄργανισμοῦ, καθ' ἣν Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας ὀρίζεται ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρῆγκιψ Νικόλαος, δεύτερον δ' Ἀντιπρόεδρον ἀντικαθιστῶντα τὸν Πρόεδρον εἰς πᾶσαν κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν ἐνέργειαν σχετιζομένην πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐκλέγει τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀνεκηρύχθη Συμπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Κωνσταντῖνος, Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας, εὐδοκήσας ἐνέκρινε τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Συνελεύσεως κυρώσας τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Β. Διάταγμα τῆς 6 Ἰουλίου 1916.

Πρὸς πληρῶσιν τῶν παραχθέντων ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου συμφώνως τῷ Ὄργανισμῷ σύμβουλοι οἱ Κ. Κουρουνώτης, τμηματάρχης τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, Β. Λεονάρδος (ἀντὶ τοῦ Κ.

Ζησιού ἀποχωρήσαντος), διευθυντῆς τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Δ. Παπούλιας, καθηγητῆς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Α. Ἀδαμαντίου, καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ διευθυντῆς τοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου.

Νέοι ἑταῖροι ἐξελέγησαν καὶ ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 12, ὁ ὅλος δ' ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἑταίρων ἀνῆλθεν εἰς 176.

Πρὸς τῷ ἀποβιώσαντι Ἀντιπροέδρῳ τῆς Ἐταιρείας καὶ ἐπιτίμῳ καθηγητῇ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Γεωργίῳ Μιστριώτῃ, οὕτινος ἡ προσήκουσα μνήμη ἐγένετο ἐν τῇ συνελεύσει τῇ 19 Ἰουνίου, ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ δύο τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ὁ Σταῦρος Ἀνδρόπουλος, παλαιὸς ἑταῖρος, ἀγαθὸς δὲ φιλόπατρις καὶ φιλάρχαιος ἀνὴρ, καὶ ὁ Γεώργιος Παπαβοσιλείου, παλαιὸς Γυμνασιάρχης, ἀνὴρ δ' ἐγκρατῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ζηλωτῆς, ὅστις πολλαχῶς ἐγένετο χρήσιμος τῇ Ἐταιρείᾳ δι' ὧν κυρίως ἐξετέλεσεν ἀνασκαφῶν ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ ἐν Χαλκίδι οἰκοδομὴ καὶ ἴδρυσις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Ἐταιρείας καὶ ὁ πλουτισμὸς αὐτοῦ εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἀποτέλεσμα τοῦ ζήλου, τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Παπαβοσιλείου.

Ἠραιώσε δὲ ὁ θάνατος καὶ τὰς τάξεις τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων, διότι ἔπληξε δύο τῶν ἐπιφανεστάτων παρ' ἡμῖν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τὸν Γεώργιον Θεοτόκην καὶ τὴν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην. Ἀπώλεσεν αὐτοὺς ἡ πατρίς καὶ ὁ Βασιλεὺς καθ' ἃς ἡμέρας καταδυναστεύεται ἡ Ἑλλάς καὶ κατατυραννεῖται ὁ ἀσάλευτος Κωνσταντῖνος, ὁ ἐρρωμένως καὶ εὐστόχως ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ τοῦ δαφνηφόρος Βασιλεὺς.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν.

Αἱ παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπανε-
λήφθησαν καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Μετὰ πάροδον ὅμως βραχείος χρόνου διεκόπησαν ἕνεκα ἀσθενείας τοῦ διευθύνοντος αὐτάς κ. Καστριώτου. Κατὰ τὸν δίμηνον περίπου χρόνον, καθ' ὃν διήρκεσαν αἱ ἐργασίαι ἀπέκαλύφθη ἡ συνέχεια τοῦ τείχους, τοῦ ὡς ἀναλήμματος χρησιμεύοντος, καὶ τῆς Στοᾶς, καὶ ἐγένοντο τὰ αὐτὰ εὐρήματα, ἃ καὶ κατὰ τὰ πρότερον ἔτη, τὰ πιστοῦντα τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν τοῦ Ὁδείου, ἥτοι σωρεία τέφρας καὶ ἀπνηθρακωμένων ξύλων καὶ ἥλων καὶ κεράμων στέγης. Αἱ ἀνασκαφαὶ θέλουσιν ἐπαναληφθῆ τὸ ἀρξάμενον ἤδη ἔτος.

Ἐγένετο δὲ καὶ δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὴν Πύκα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουγιώτου, συνέχεια ἀνασκαφῆς γενομένης τῶ 1910 καὶ 1911. Κύριος σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἦτο «να ὀρισθῇ ἀκριβῶς ἡ χρονολογία τοῦ ἐκεῖ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος καὶ ὁ ἀληθὴς προορισμὸς τοῦ μέχρι τοῦδε Πυλῆ ὀνομαζομένου τόπου, διότι διὰ τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς διεσαλεύθη πῶς ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὀνομασίας ταύτης. Τὸ σπουδαιότερον συμπέρασμα τῆς γενομένης νῦν ἀνασκαφῆς εἶνε ἡ ἀποκάλυψις κλιμακωτῆς ὁδοῦ ἐσκαμμένης ἐν τῷ βράχῳ, ἀρχαιοτέρας τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος. Ἐκ τῶν γενομένων δὲ εὐρημάτων, τεμαχιῶν ἀγγείων, πηλίνων εἰδωλίων κλπ. δηλοῦται, ὅτι ἡ ἐπίχωσις δὲν κατέρχεται κατωτέρω τοῦ 4^{ου} αἰῶνος· πιθανὸν δ' εἶνε ὅτι

τότε ἐκτίσθη καὶ τὸ ἀνάλημμα» (ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Κουρουνιώτου).

Ἄλλη δ' ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου ἐν Ἐρετρίᾳ, συνέχεια παλαιότερων ἀνασκαφῶν τῆς Ἐταιρείας σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν ἔρευναν τῶν νεκροταφείων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς πόλεως. Ἡ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνασκαφὴ περιεστράφη περὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν καὶ κυρίως τῶν σωζομένων ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἐρετρίας. Ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως ἐδείχθη ὅτι διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλῶς λείψανα οἰκιῶν, ὧν οἱ τοῖχοι ἐνιαχοῦ σώζονται εἰς ἰκανὸν ὕψος. Ἀνεσκάφησαν δ' ἐφέτος τρεῖς ὁλόκληροι οἰκίαι καὶ μέρη διαφόρων ἄλλων. «Προσομοιάζουσι δ' αὐταὶ κατὰ τὸ σχῆμα μᾶλλον πρὸς τὰς ἐν Πριήνῃ Ἑλληνιστικὰς οἰκίας, ἢ πρὸς τὰς ὑστερωτέρας τῆς Δήλου. Ἰχνη τοιχογραφημάτων, κυρίως εἰπεῖν χρωματισμοῦ τῶν τοίχων, σώζονται σπάνια. Ἀφθονοῦσιν ὅμως τεμάχια ἀγγείων Ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐξ ὧν κατωρθώθη τὰ ἀποτελεσθῆ εἰς ἐκτάκτου μεγέθους σκύφος τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν. Αἱ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν ὁδοὶ εἶναι στεναὶ καὶ σχολιαί. Συνεχιζομένη δὲ ἡ ἀνασκαφὴ ἐν τῇ κάτω πόλει θὰ ἀποκαλύψῃ πλουσιωτέρας οἰκίας, ὧν τὰ ἐρείπια σώζονται, καὶ θὰ φωτίσῃ ἰκανῶς τὸν ἀρχοῦντως εἰσέτι σκοτεινὸν ἰδιωτικὸν οἰκιακὸν βίον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῶν δύο τελευταίων π. Χ. ἑκατονταετηρίδων». (ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Κουρουνιώτου).

Αἱ ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ τῆς Ἐταιρείας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἕνεκα τῶν θλιθερῶν ἐθνικῶν περιστάσεων

ἐν τῇ Μακεδονικῇ χώρᾳ, τῇ ποτισθείσῃ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ ἐλευθερωθείσῃ διὰ τοῦ ξίφους τοῦ πρωτοτόκου Αὐτοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου.

Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινοῦ περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς: «Ἐν Παγασαῖς ἀνεκαλύφθη μικρὸς ναὸς τῆς Κυβέλης καὶ ἐν αὐτῷ εὐρέθῃ ἐξαίρετον καὶ εὐμέγεθες ἀγαλμάτιον τῆς θεᾶς ταύτης διατηροῦν ζωηροτάτας νωποτάτας γραφάς. Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ ἀνεκαλύφθησαν οἰκήματα τῆς Μυκηναίας περιόδου καὶ ἐν αὐτοῖς εὐρέθησαν ἀγγεῖα λόγου ἄξια, φέροντα γραπτοὺς ναυτίλους καὶ ἄλλα κοσμήματα τῆς περιόδου ἐκείνης. Περαιτέρω ἀνεκαλύφθη μέγα τετράγωνον οἰκοδόμημα ἀσβεστόκτιστον, φέρον κόγχην ἢ ἐξέδραν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ ἔχον δάπεδον ἐστρωμένον διὰ ψηφιδώματος, ἐφ' οὗ ὑπῆρχεν ἐσωτερικὴ κιονοστοιχία (διπλῆ) εἰκοσι κίωνων, εἰλημμένων ἐξ οἰκοδομήματος ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων. Οἱ κίονες οὗτοι ἠρεῖδοντο ἐπὶ μεγάλων μαρμαρίνων ἐνεπιγράφων βάρων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἰδρυμένοι ἀνδριάντες ἐκ χαλκοῦ καὶ ἐκ μαρμάρου. Ἐξηρευνήθη δὲ διὰ σκαφῆς καὶ ὁ ἐν τοῖς Γόννοις ναὸς τῆς Ἀθηναῖς Πολιάδος καὶ πρὸς τούτοις ἀπεκαλύφθη πλουσιώτατον ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἐν ᾧ εὐρέθησαν ὑπὲρ τὰς τριακοσίας ἀναθηματικὰς στήλας, ὧν αἱ διακόσιαι διατηροῦσιν ἐπιγραφὰς ἀναθηματικὰς τῇ Ἀρτέμιδι Λοχία ἢ Ἀρτέμιδι Γενετείῳ ἢ Ἀρτέμιδι Εἰλειθυία. Περιεργὸς δ' εἶνε μία τῶν στηλῶν τούτων, ἣν γυνὴ τις Μενέπολις καλουμένη ἀνέθηκε τῇ Ἀρτέμιδι ὡς πανσοτόκεια. Ἐφερον δὲ αἱ στηλαὶ αὗται γραπτὰς παραστάσεις ὧν σώζονται ἐλάχιστα λείψανα· εὐρέθησαν δὲ καὶ τινες φέρουσαι ἀναγλύφους παραστάσεις δη-

λωτικὰς τοῦ τρόπου τῆς λατρείας τῆς θεᾶς. Πρὸς τούτοις δ' εὐρέθησαν μαρμάρια καὶ πῆλινα κεφαλαὶ ἀγαλματιῶν, ὧν τινες ἀρίστης τέχνης καὶ διατηρήσεως, τινὰ μαρμάρια ἀγαλμάτια ὅλως ἀκέραια, δύο χρυσοῦ φύλλα μετ' ὁπῆς ἐξαρτήσεως πρὸς ἀνάθεσιν, ἄλλα τινὰ μικρὰ εὐρήματα, πεντηκοντάς μεγάλων καὶ μικρῶν βάθρων καὶ μεγάλη στήλη φέρουσα ἀναθηματικὴν ἔμμετρον ἐπιγραφὴν» (κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου).

Ἐξηκολούθησαν δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ αἱ ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν Νικοπόλει διὰ τοῦ κ. Φιλαδελφῆως, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινοῖ περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς: « Ἀνεσκάφησαν ἀμφοτέρα τὰ πλευρικὰ κλίτη τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915 ἀποκαλυφθείσης ἀρχαιοτάτης Χριστιανικῆς Βασιλικῆς Δουμητίου. Εἶτα ἀνεσκάφη ἡ βορεία πτέρυξ τοῦ Νάρθηκος καὶ ὀλόκληρος ὁ Ἐξωνάρθηξ Ἀμφοτέρων δὲ τούτων τὸ δάπεδον ἦτο κεκαλυμμένον δι' ὠραίου ψηφιδωτοῦ ὁμοίου τὴν ποικιλίαν πρὸς τὰ ἤδη πρότερον ἀποκαλυφθέντα. Ἐν τῇ βορεία πτέρυγι τοῦ Νάρθηκος ἀνευρέθησαν πληθὺς κιονίσκων βυζαντινοῦ τύπου μετὰ πλείστων τεμαχιῶν μαρμαρίνων πλακῶν, αἵτινες πιθανὸν νὰ ἀπῆρτιζον μετὰ τῶν κιονίσκων μνημεῖόν τι ἐπιτύμβιον ἢ τι τοιοῦτον, ὅπερ μέχρι τοῦδε δὲν ἐξηκριώθη. Ὁ ἐξωνάρθηξ σχηματίζει ἐν τῷ μέσῳ μέγαν τετραγωνικὸν ὑπαιθρον χώρον περιβαλλόμενον πέριξ ὑπὸ στοῶν. Πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ναοῦ ἀπεκαλύφθη μεγίστη ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ διδάσκουσα ἡμᾶς ὅτι ἕτερος ἱεράρχης τῆς Νοκοπόλεως, ὁμώνυμος τῷ πρώτῳ ἰδρυτῇ αὐτῆς Δουμητίῳ, διάδοχος δ' ἐκείνου, συνεπλήρωσε τὴν διακόσμησιν τῆς τριστώου Βασιλικῆς καὶ ὅτι ἀμφότεροι εὐγνωμονοῦσι τῷ Μάρτυρι Δημητρίῳ, ὅπερ ὀηλοῖ,

ὅτι ὁ Ναὸς ἦν ἀφιερωμένος τῷ Μεγαλομάρτυρι τῆς Θεσσαλονίκης.

Μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῆς Βασιλικῆς ἐγένετο ἐσκαφὴ τοῦ ἀπέναντι ταύτης μεγάλου ἐρειπίου, ὅπερ διὰ τῆς ἀποκαλυφθείσης Βασιλικῆς ἀποδεικνύεται ἤδη, ὅτι οὐ μόνον σύγχρονον ἦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπετέλει οἰονεὶ παράρτημα ἢ ἐξάρτημα ἐκείνης. Τοῦτο εἶναι τεράστιον τετράγωνον, ἔχον ἐν τῷ μέσῳ παμμέγιστον περιστύλιον, ὡς αἱ ἰδιωτικαὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων οἰκίαι. Εἰς τὸ βάθος τῶν περιφερικῶν στοῶν τοῦ περιστυλίου ὑπάρχουσι πλείεστα μικρὰ καὶ μεγάλα δωμάτια, ὀλόκληρον δὲ τὸ δάπεδον τῆς στοᾶς καλύπτεται ὑπὸ ψηφιδωτοῦ, ὁμοίως περίπου τεγοτροπίας πρὸς τὸ τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου. Ἀνεσκάφησαν γὺν πολλὰ τῶν δωματίων τούτων, ὡς καὶ μέγα μέρος τῆς περὶ τὸ περιστύλιον στοᾶς. Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως εὐρέθησαν κιονόκρανα Κορινθιακά, κίονες καὶ ἕτερα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Ἐκ δὲ τῶν ἀποκαλυφθέντων ψηφιδωτῶν ὀαπέδων κάλλιστον εἶναι τὸ πρὸς Ν. τοῦ περιστυλίου, ἐφ' οὗ παρίστανται θαυμαστὰ κοσμήματα, κεφαλαὶ φανταστικαὶ παγωνοφόρων γερόντων, εἴτα πιηγά, ζῶα, θηρενταὶ εἰς μικρὸν σχῆμα ἐντὸς κύκλων ἀποτελουμένων ἐκ κλάδων φυτῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ ὑπῆρχε μέγας ψηφιδωτὸς πίναξ, ὅστις ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε κατεστραμμένος. Πρὸς Α. τοῦ περιστυλίου ἀπεκαλύφθη μέγιστον δωματίον, οὗ ἡ εἴσοδος ἀπετελεῖτο ἐκ δύο κίωνων, ὧν σώζονται μόνον αἱ βάσεις καὶ ἐκατέρωθεν παραστάδες. Τὸ δῶμα τοῦτο θὰ ἦτο «ὁ οἶκος» ἢ «τρίκλινον» τοῦ οἰκοδομήματος. Καὶ τούτου τὸ δάπεδον ἔφερε θαυμαστὴν ψηφιδωτὴν διακόσμησιν, ἐξ ἧς διεσώθησαν μόνον τὰ παρὰ τοὺς τοίχους καὶ τὰς γωνίας τμήματα. Ἐπ' αὐτῶν παρίστανται *Τρίτωνες ὑπερμεγέθεις μετὰ θαλασσίων τεράτων καὶ δελφίνων*. (Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Φιλαδελφέως).

Ἐξηκολούθησαν δὲ καὶ αἱ παλαιαὶ ἐν Ὀρωπία, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου, ἐνεργούμεναι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ κ. Λεονάρδου. Ἀπεκαλύφθη ἐφέτος παρὰ τὸ ἱερὸν ὄλη συνοικία ἐξ 100 περίπου κτισμάτων (οἰκημάτων, καταλυμάτων ἢ ξενώνων καὶ καπηλείων) διηρημένων δι' ὁδῶν εἰς δέκα περίπου τμήματα. « Ἄλλο δὲ ἀξιολογώτατον τετράγωνον κτίσμα ἀπεκαλύφθη, ὅπερ εἶνε κρήνη ἄριστα διατηρουμένη, ἔχουσα ἐν μέσῳ περιβόλου τετράγωνον δεξαμενὴν μετὰ κρουνῶν καὶ διαδρόμου, ἐξ οὗ κατήρχετο τις δέκα βαθμίδας πρὸς ὕδρουσιν. Εἶνε δὲ ἡ τοιχοδομία τοῦ κτίσματος ἀρίστη, γενομένη ἰσοδομικῶς διὰ μεγάλων παραλληλογράμμων λίθων ἐπιμελέστατα εἰργασμένων καὶ κανονικώτατα προσαρμοζόντων, τέχνης δὲ τῆς 4^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος». Τῶν γενομένων κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Λεονάρδου εὐρημάτων περισπούδαστον εἶνε «μικρὸν μολύβδινον ἔλασμα, ὅπερ φαίνεται ὅτι εἶνε εἰσιτήριον, φέρει δὲ ἔκτυπον ἐπιγραφὴν ἱερὸν Ἀμφιαράου ἐν μέσῳ δύο κεφαλῶν, ὧν ἡ μὲν εἶνε κεφαλὴ τοῦ Ἀμφιαράου, ὅστις εἰκονίζεται ὁμοίως τῷ Ἀσκληπιῷ, ἡ δὲ εἶνε κεφαλὴ τῆς Ἰγείας, ὡς δηλοῖ καὶ ἐπιγραφὴ μικροῖς γράμμασιν Ἰγεία. Κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὑπὸ τῶν θεραπευθέντων ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατεβάλλετο εἰς τὴν πηγὴν, ἥτις καὶ σήμερον ἔτι ρέει πλησίον τοῦ ναοῦ, ἄργυρος καὶ χρυσοῦς ἐπίσημος, κατὰ δὲ τὸν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθέντα ἱερὸν νόμον ὁ μέλλων νὰ θεραπευθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου ἔπρεπε νὰ προπληρώσῃ 9 ὀβολούς, δηλ. μίαν δραχμὴν καὶ ἡμίσειαν, ἣν θὰ ἐπλήρωνεν κατὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν εἴσοδον αὐτοῦ ἀντὶ εἰσιτηρίου ἴσως, οἷον τὸ νῦν εὑρεθέν» (1).

Ἄλλο δ' εὐρημα τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ ἀνασκαφῶν,

(1) Ἀφιλοκερδέστερος τοῦ Ἀμφιαράου τῶν Ὀρωπίων ἦτον

πρωτοφανές τοῦτο καὶ σπουδαιότατον, εἶνε ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον τέγνης τῆς 4^{ης} ἑκατονταετηρίδος καὶ διατηρή-

ὁ Ἀσκληπιὸς τῆς Ἐπιδαύρου. Οὐδὲν κατέβαλλον τούτῳ προκαταβολικῶς οἱ ἄσθενεῖς, ἀλλ' ἐπλήρωνον τὰ ἴατρα μετὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσέρχοντο δωρεάν, δωρεάν δὲ εἰσέρχοντο καὶ εἰς τὸ Ἄβατον, ἔνθα κατεκλίνοντο τὴν νύκτα καὶ ἐθεραπεύοντο ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μεθ' ὃ κατέβαλλον τὰ ἴατρα, ἅτινα δὲν ἦσαν καθωρισμένα, ὡσπερ ἐν τῇ Ἀμφιαρίῳ, ἀλλ' ὠρίζοντο συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις. Τῶν πλουσίων ἀσθενῶν ἱκανῶς ἐξεκενοῦτο τὸ βαλάντιον. Οὕτω λ. χ. Ναυπάκτιόν τινα πάσχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σχεδὸν τυφλὸν ὄντα ἐθεράπευσεν ὁ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιὸς ἀντὶ 2000 χρυσῶν στατήρων (48000 φρ. περίπου). Πτωχοὶ ἀσθενεῖς ὅμως οὐδὲν ἐπλήρωνον, ἢ ἐπλήρωνον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο. Οὕτω λ. χ. παῖς τις Ἐπιδαύριος, ὅστις ἔπασχε λιθίασι, προσήλθεν εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ κατεκλίθη ἐν τῇ Ἀβάτῳ, ἐφάνη δ' αὐτῷ ὅτι παρουσιασθεὶς ὁ Ἀσκληπιὸς τὸν ἠρώτησε «τί θὰ μοὶ δώσεις, ἂν σὲ θεραπεύσω; δέκα ἀστραγάλους, ἀπήντησεν ὁ παῖς (τοῦτο εἶχε!). Ἐγέλασε δὲ ὁ θεὸς καὶ τῷ εἶπε «θὰ σὲ θεραπεύσω». Ὄντως δὲ τὴν πρωΐαν ἐξήλθεν ὁ παῖς ἐκ τοῦ Ἀβάτου ὑγιής. Ἐξήτει δ', ὡς εἶπομεν, τὰ ἴατρα ὁ Ἀσκληπιὸς οὐχὶ πρὸ τῆς θεραπείας ἀλλὰ μετ' αὐτήν. Γυναῖκά τινα ἐκ Φερῶν, ἣτις ἐπὶ ἐν ἔτος ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον ἔγκυος καὶ ἐν κινδύνῳ διετέλει, ἐθεράπευσεν ὁ Ἀσκληπιὸς δι' ἐγχειρίσεως, ἐμφανισθεὶς αὐτῇ ὡς ὠραῖός τις ἀνὴρ. Ἔσχισε τὴν κοιλίαν τῆς ἀσθενοῦς καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτῆς μέγα πλῆθος σκωλήκων, εἶτα ἔγραψε τὴν κοιλίαν. Ἐφάνερωσε δὲ τῇ θεραπευθείσῃ ἀσθενεῖ, ὅτι ἦτο ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ τῇ παρήγγειλε νὰ πέμψῃ τὰ ἴατρα εἰς Ἐπίδαυρον. Θεραπευθέντα δ' ἀσθενη ἀρνούμενον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του ἐτιμῶρει ὁ Ἀσκληπιός. Οὕτω λ. χ. ἄνδρα τινα ἐκ Θάσου, ὅστις ἦτο τυφλός, ἐθεράπευσε, μὴ πέμποντα ὅμως τὰ ἴατρα εἰς Ἐπίδαυρον ἐτύφλωσεν ἐκ νέου· ἀναγκασθέντα δ' αὐτὸν νὰ ἔλθῃ

σεως καλλίστης, ὅπερ κομισθὲν εἰς Ἀθήνας κατετέθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ. Ἐν αὐτῷ εἰκονίζεται «ὁ Ἀμφιάραιος ὁμοίως ἀκριβῶς τὴν μορφήν, ὡς ὁ Ἀσκληπιός, ἦτοι μετὰ ἐζώδους ῥάβδου, πωγωνοφόρος καὶ μειλίχιος τὴν ἔκφρασιν, κρατῶν καμπύλον μαχαίριον καὶ θεραπεύων δι' ἐγχειρίσεως τὸν δεξιὸν βραχίονα νεανίου· δεξιὰ δὲ κεῖται ἐπὶ κλίνης ἐγκαθεύδων νεανίας, ὄφρις δὲ (ὁ ἱερός ὄφρις τοῦ Ἀμφιαράου, ὡς ὁ τοῦ Ἀσκληπιοῦ δράκων, ὑφ' οὗ τὴν μορφήν καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐμφανίζεται) ἐκ τῶν ὀπισθεν τῆς κλίνης ἀνέρπων ἄπτεται τοῦ ὤμου τοῦ νεανίου ἀνοικτῷ τῷ στόματι. Ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ ἄκρα τοῦ ἀναγλύφου ἴσταται ὄρθιος νεανίας ὑψῶν τὴν δεξιάν καὶ προσβλέπων τὸν Ἀμφιάραιον ὡς ἰκέτης» (1).

Ἄλλων δ' εὐρημάτων τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ ἀνασκαφῶν, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Λεονάρδου, μνημονευτέον εἰ-

πάλιν εἰς τὸ Ἱερὸν, νὰ ἐγκοιμηθῇ ἐντὸς τοῦ Ἀδάτου καί, τὸ σπουδαιότατον, νὰ πληρώσῃ τὰ ἴατρα, ἐθεράπευσεν.

(1) Εὐλόγως ὁ Λεονάρδος διακρίνει ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τρεῖς πράξεις τοῦ αὐτοῦ ἰάματος, ἐγχείρισιν τοῦ πάσχοντος ὑπὸ τοῦ Ἀμφιαράου, ἀποθεραπείαν τῆς πληγῆς ὑπὸ τοῦ ὄφρα καὶ ἀπόδοσιν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ ὑπὸ τοῦ ἰαθέντος ἀσθενοῦς. Ἀναμνήσκει δὲ ἡ παράστασις αὕτη τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἴαμα, καθ' ὃ ἱερός ὄφρις ἐξελθὼν ἐκ τοῦ Ἀδάτου ἐθεράπευσε διὰ τῆς γλώσσης ἀνθρωπὸν τινα δεινῶς πάσχοντα τὸν δάκτυλον τοῦ ποδὸς ὑπὸ φοβεροῦ ἔλκουσ. Καὶ γενικώτερον δὲ συνδέεται τὸ προκείμενον ἀνάγλυφον πρὸς τὰς Ἐπιδαυρίους ἐπιγραφὰς τῶν ἰαμάτων, εἶνε τούτεστι πίναξ, οἷοι οἱ πολλοὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὧν ἦτο πλήρες τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐν αὐτοῖς παριστάνοντο δι' εἰκόνων αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν εὐρεθειῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ περιλαλήτων στηλῶν ἀναγεγραμμένα ἰάματα. Τὸ ἀνάγλυφον ἄρα εἶνε συμπλήρωμα τῶν ἐπιγραφῶν ἐκεῖνων, αἵτινες διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐν τῷ Ἀμφιαρίῳ, τὰ κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς χρόνους γινόμενα ἰάματα δὲν

δῶλιον τριμόρφου Ἐκάτης, μικρὸν χρυσοῦν ἐνώτιον ἴσως καὶ 170 νομίσματα, ἐν οἷς νομίσματα Ἀθηναίων καὶ Βοιω-

ἦσαν ἀποτέλεσμα ἐμπράκτου θεραπευτικῆς τέχνης ἀσκομένης ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς ἄλλοτε ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύετο, ἀλλ' ἦσαν αὐτὸ τοῦτο θαύματα. Οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀσθενεῖς, ἀφ' οὗ ἐτέλουν ἱεροτελεστίας τινὰς καὶ θυσίας, κατεκλίνοντο ἐν τῇ Ἀθάτῃ ἢ τῇ ἄλλῳ Ἐγκοιμητηρίῳ καλουμένῳ, ἔνθα ἐμφανιζόμενος τὴν νύκτα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐθεράπευεν αὐτούς, εἴτε διὰ τινος λόγου, ὃν προέφερε, εἴτε δι' ἐγχειρίσεως, εἴτε διὰ φαρμάκου τινός. Ἡ θεραπεία δὲ ἐγίνετο αὐτοστιγμεί, ὥστε τὴν πρώτῃν ἐξήρχοντο οὗτοι ἐκ τοῦ Ἀθάτου ὑγιαῖς. Τὸν προηγουμένως μνημονευθέντα παῖδα ἐξ Ἐπιδαύρου, τὸν πάσχοντα λιθίασι, ἐθεράπευσεν ὁ Ἀσκληπιὸς δι' ὧν εἶπε: «θὰ σὲ θεραπεύσω». Ἰνναῖκα δὲ τινα ἐξ Ἀθηνῶν, πάσχουσαν τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἐθεράπευσε σχίσσας τὸν βολβὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἐγχύσας ἐν αὐτῷ φάρμακόν τι.

Ἄλλως ὅμως εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τότε ἀληθῶς ἴσκειτο ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις θεραπευτικῇ τέχνῃ. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς μ. Χ. χρόνους, εἶχε μειωθῆ ἢ πρὸς τὸ θεῖον πίστις, δὲν ἦτο δ' εὐκόλον νὰ φαντάζηται τις τὸν Ἀσκληπιὸν ἐμφανιζόμενον τὴν νύκτα καὶ ἀσκοῦντα ἀληθῶς ἰατρικὴν τέχνην, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύῃ τις εἰς θεραπείας γινομένας δι' ὀνείρων. Ἴνα τηρῶσιν ἄρα οἱ ἱερεῖς ἀμείωτον τὴν ἐπὶ ταῖς θεραπείαις τῶν ἀσθενῶν ἐπισιμότητα τῶν Ἀσκληπιείων, ἠναγκάσθησαν νὰ εἰσαγάγῳσιν ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις τὴν χρῆσιν φαρμάκων καὶ ἄλλων θεραπευτικῶν μέσων, συνιστωμένων τὸ μὲν ὑπὸ ἐμπειρικῆς τέχνης ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς πολλοῖς, τὸ δὲ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰατρικῆς, ἰδίᾳ τῆς κατὰ τὸν Γαληνὸν θεραπευτικῆς. Περιεστρέφετο δ' αὕτη ἢ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις θεραπευτικῇ εἰς τὴν χρῆσιν ψυχρῶν καὶ θερμῶν λουτρῶν εἰς παντοίας σωματικὰς καὶ γυμναστικὰς ἀσκήσεις, εἰς δίαίταν περὶ τὴν τροφήν, εἰς φλεβοτο-

τῶν, Χαλκιδέων καὶ Ὀρωπίων, καὶ νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου.

μίας, εἰς ἐπίθεσιν ἐμπλάστων καὶ ἀλοιφῶν καὶ εἰς ἐσωτερικὴν χρῆσιν φαρμάκων τινῶν, καθαρτικῶν ἰδίως καὶ ἐμετικῶν. Ἐν ἧ δ' οὕτως ὁ ἀσθενὴς ὑπεβάλλετο ἐμπράκτως εἰς θεραπευτικὴν δίαιταν, κατῶρθωνον οἱ ἱερεῖς διὰ διαφόρων μέσων καὶ δι' ὑποβολῆς ὥστε νὰ πιστεύῃ ὁ ἀσθενὴς ὅτι ὁ θεὸς ὀρίζει τὴν δίαιταν, εἰς ἣν ὑπεβάλλετο.

Ὁ εἰς ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ προσφεύγων ἀσθενὴς ἐλάμβανεν ἐν πρώτοις λουτρόν, ἀκολούθως ἐτέλει θυσίας τινάς, μετεῖχε πιθανῶς μυσταγωγίων τινων συντελεστικῶν πρὸς ἔξαρσιν τῆς εἰς τὸ θεῖον πίστεως, ἀνεστρέφετο μετὰ τῶν ἱερέων, οἵτινες ἐλάμβανον οὕτως ἀφορμὴν νὰ μανθάνωσι τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ νὰ κατηχῶσιν αὐτὸν εἰς τὰ περὶ τὴν θεϊὰν δύναμιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, παρίστατο ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὰς εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν δοξολογίας καὶ μετεῖχεν ᾄδομένων ὕμνων καὶ παιάνων, ὑπεβάλλετο δ' ἐπὶ τινα χρόνον καὶ εἰς ἀποχὴν τροφῆς. Οὕτω παρέσκευασμένος, καταπεπονημένος τὸ σῶμα, ἐξηρμένος τὴν φαντασίαν καὶ νευροπαθὴς, κατκλινόμενος ἔδλεπεν ὄνειρον, δι' οὗ ὁ θεὸς ὑπεδήλου αὐτῷ κατὰ τινα τρόπον τὴν χρῆσιν φαρμάκων καὶ ἄλλων θεραπευτικῶν μέσων πρὸς θεραπείαν του. Εὐνόητον εἶνε ὅτι τὸ ὄνειρον θὰ ἦτο σχετικὸν πρὸς τὴν ἀσθένειάν του καὶ πρὸς ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσε κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖῳ διατριβὴν του. Ἐπίσης δὲ δὲν θὰ ἦτο σαφὲς τὸ ὄνειρον, ὥστε εἶχεν ἀνάγκην ἑρμηνείας, ἡρμήνευε δὲ τοῦτο ὁ ἱερεὺς. Ἀλλὰ πολλάκις ὁ ἀσθενὴς δὲν ἔδλεπεν ὄνειρον, ἀντ' αὐτοῦ ὅμως ὄνειρεύετο ὁ ἱερεὺς, ὅστις ἀνεκοίνουε τὸ ὄνειρον τῷ ἀσθενεῖ καὶ ἡρμήνευεν αὐτό. Τοιαύτη τις ἦτο ἢ ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀσκουμένη ὑπόβολή.

Ταῦτα συνάγονται ἐκ φιλολογικῶν τινων πηγῶν, ἐξ ἐπιγραφῶν τινων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν περιφημῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἐπιδαύρου. Χαρακτηριστικωτάτη κυρίως εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἐν ἧ ὁ Μιρασιάτης Μάρκος Ἰούλιος Ἀπελλᾶς ἀναγράφει τὴν ἐν τῷ

Ἐπανελήφθησαν δὲ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ 1880 ἐνεργοῦμεναι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας μεγάλαι ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ παρά τὴν Ἐπίδαυρον Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, αἵτινες εἶχον διακοπῇ τῷ 1909. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων εἶχεν ἀποκαλυφθῆ καὶ ἐξερευνηθῆ τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ Ἱεροῦ. Αἱ νῦν ἀρξάμεναι ἀνασκαφαὶ σκοποῦσι τὴν ἐξερεύνησιν τῶν κατὰ

Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου θεραπείαν αὐτοῦ. Ἦτο δ' οὗτος φιλάσθενος, νευροπαθὴς δὲ καὶ ὑστερικός, ὡς φαίνεται, ἔπασχε δυσπεψίαν, κεφαλαλγίαν καὶ ἄλλας νόσους. Ὅταν ἔπλεον, λέγει, ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ἐπίδαυρον καὶ τὸ πλοῖον ἦτο πλησίον τῆς Αἰγίνης, εἶδον καθ' ὕπνου τὸν Ἀσκληπιόν, ὅστις μοι παρήγγειλε μὴ πολλὰ θογγίζεσθαι. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασα εἰς τὸ Ἱερόν, μοι παρήγγειλεν ὁ θεὸς νὰ λαμβάνω ὡς πρόγευμα τυρόν καὶ ἄρτον καὶ σέλινα μὲ μαρούλι, νὰ λούωμαι μόνος (ἄνευ βοηθείας ὑπηρέτου), καὶ νὰ προστρίβω τὸ σῶμά μου εἰς τοὺς τοίχους τῆς λεκάνης, νὰ ἀσκῶμαι ἐν τῷ γυμναστηρίῳ εἰς δρόμον καὶ νὰ κουνιῶμαι διὰ τῆς κούνας, νὰ ἀλείφω τὸ σῶμά μου διὰ πηλοῦ. νὰ περιπατῶ ἀνυπόδητος, πρὶν ἐμβῶ εἰς τὴν λεκάνην, ὅπως λάβω θερμὸν λουτρόν, νὰ χύνω οἶνον περὶ τὸ σῶμά μου, νὰ πίνω λεμονάδα ἐκ κίτρου καὶ γάλα μὲ μέλι. Ἐπειδὴ δὲ μίαν ἡμέραν ἔπιον μόνον γάλα, εἶπεν ὁ θεός: μέλι βάλλε ἐντὸς τοῦ γάλατος διὰ νὰ εὐκολύνηται ἡ πέψις. Εἰς τοιαύτην δίαιταν ὑπεδλήθη ὁ ἀσθενὴς ἐπὶ 9 ἡμέρας· τέλος δὲ τῷ παρήγγειλεν ὁ θεὸς νὰ κάμνη χρῆσιν συναπισμῶν εἰς ὄλον τὸ σῶμα, νὰ ἀλείφῃ δηλ. τὸ σῶμά του διὰ συνάπεως μετὰ ἄλατος, καὶ οὕτως ἐθεραπεύθη. Ἐπαθε δὲ καὶ συμφόρησιν καὶ κεφαλαλγίαν, ἐθεραπεύθη δέ, τοῦ θεοῦ παραγγείλαντος αὐτῷ νὰ κάμνη χρῆσιν ἀνήθου μετὰ ἐλαίου. Ἐπαθε πρὸς τούτοις ἐκ φλεγμονῆς τῆς σταφυλῆς καὶ τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ ἐθεραπεύθη διὰ ψυχρῶν γαργαρισμῶν. «Τέλος, λέγει, μοι παρήγγειλεν ὁ θεὸς νὰ ἀναγράψω ἐπὶ τοῦ λίθου ταῦτα πάντα. Ἀπῆλθον δὲ ἐγὼ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ ὑγιῆς γενομένος καὶ εὐγνωμονῶν τῷ θεῷ».

τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἱεροῦ κτισμάτων, ὅπως οὕτω συμπληρωθῆ τὸ ἔλρον ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἐταιρείας.

Αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ χώρου τοῦ ἀπέναντι τοῦ Θεάτρου, ἀπεκάλυψαν δὲ πλησίον τοῦ μεγάλου διωρόφου *Καταγωγίου* οἰκοδόμημα Ῥωμαϊκῶν χρόνων χρησιμεῦσον πρὸς κατοικίαν, συγχείμενον ἐξ αὐλῆς, περὶ ἣν ὑπάρχουσι δωμάτια. Περαιτέρω αἱ ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν ἕτερον ὅμοιον κτίσμα, ὅπερ ὅμως εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένον. Εἰς ἱκανὴν δ' ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν, κατὰ τὴν πρὸς τὰ Προπύλαια τοῦ Ἱεροῦ κατεύθυνσιν, ἀπεκαλύφθη μεγάλη ἰδιωτικὴ οἰκία τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων ἐκ 1ῆς περιόπου διαμερισμάτων συγχειμένη. Δύο μεγάλαι αἵθουσαι, αἵτινες ἀπεκαλύφθησαν καθ' ὀλοκληρίαν, ἔχουσι τὰ ἐδάφη μουσειωτά, κάλλιστα δὲ διατηρούμενα, παριστῶντα διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων ἐν ζώναις διηρημένων, παρεντιθεμένων καὶ μορφῶν διαφόρων πτηνῶν, θαυμασίως πεποικιλμένους πολυχρόους τάπητας. Ἐπίσης μουσειωτὸν πολυποίκιλον ἔχει τὸ ἔδαφος ἄλλο μέγα οἰκοδόμημα ἀποκαλυπτόμενον παρὰ τὰ Προπύλαια, προερχόμενον ἐκ τῶν τελευταίων ἰσως μετὰ Χριστὸν χρόνων. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης τετραγώνου αὐλῆς, ἧς τὰς τρεῖς πλευράς περιέβαλλον στοαί. Τὴν τετάρτην πλευρὰν ἀποτελεῖ ἐπίμηκες κτίσμα συγκοινωνοῦν διὰ πολλῶν θυρῶν μετ' ἄλλου μεγάλου στοαίκοῦ, ὡς φαίνεται, τετραγώνου κτίσματος ἀπολήγοντος εἰς ἀψίδα, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶνε ἐκτισμένον τὸ κατηρειπωμένον ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Τὸ τε ἐκκλησίδιον τοῦτο καὶ χριστιανικοὶ παρ' αὐτῷ τάφοι εἶνε ἐκτισμένοι ἐπὶ μωσαϊκοῦ ἐδάφους. Εἶνε δὲ τὰ μωσαϊκὰ ταῦτα τῆς Ἐπιδαύρου, κατὰ τε τὰ σχέδια τῶν κοσμημάτων καὶ κατὰ τὸ σύστημα τῆς διακοσμῆσεως, ἱκανῶς ὅμοια τοῖς μωσαϊκοῖς τῆς Νικοπόλεως.

Τῶν γενομένων δ' εὐρημάτων σπουδαιότατον εἶνε μέγα τεμάχιον ἐπιγραφῆς συμπληροῦν μίαν τῶν περιφρήμων στηλῶν, ἐν αἷς εἶνε ἀναγεγραμμέναί αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ γινόμεναι θεραπείαι. Ἀναγινώσκεται πλέον ὁλόκληρον τὸ ἱαμα ἀσθενοῦς τινος, ὅστις ἦτο φθισικός.

Τοσαῦτα περὶ τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνασκαφῶν.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἔργων τῆς Ἐταιρείας σημειωτέον τὰ ἐξῆς :

Ἐσυνεγίσθησαν καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Ζησιίου γινόμεναι ἀνά τὴν Ἑπειρον καὶ Θεσσαλίαν ἔρευναὶ καὶ μελέται τῶν χριστιανικῶν μνημείων, σχετικῆ δ' ἔχθεσις αὐτοῦ δημοσιευθήσεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἐταιρείας.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν τὸ 1^{ον} καὶ 2^{ον} τεῦχος τοῦ 1916 ἐπιμελεία τοῦ Ἀ. Φιλαδελφῆως ἀναπληροῦντος προσωρινῶς τὸν Π. Καστριώτην ἀσθενήσαντα. Ἐψήφισε δὲ τὸ Συμβούλιον τροποποίησιν τοῦ Κανονισμοῦ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐφημερίδος καὶ κατήρτισε τριμελῆ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως ἐπιτροπὴν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1917 καὶ ἐξῆς Ἐφημερίδα τὸν Β. Λεονάρδον, ὡς ἐπιμελητὴν τῆς ἐκδόσεως, Κ. Κουρουნიώτην καὶ Π. Καστριώτην. Καθυστερεῖ δὲ ἡ ἐκδοσις τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1916 καὶ ἡ τοῦ συγγράμματος τοῦ Π. Ἀρβανιτοπούλου περὶ τῶν ἐγχρῶμων στηλῶν τῶν Παρασῶν.

Δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας νὰ ἀναπτυχθῶσιν, ὡς ἔπρεπε, καὶ νὰ βαδίσωσι γοργῶς καὶ εὐσταθῶς κατὰ τὸ λήξαν τοῦτο ἔτος 1916, ὅπερ ἦτο ἔτος πικρίας καὶ θλίψεως, Ἡ γεραρὰ Ἐταιρεία ἡμῶν, ἡ ἰδρυθεῖσα τῷ 1837 ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ συνυφανθεῖσα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας βίου τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἡγηθεῖσα ἐν τῇ

πολιτιστικῆ καὶ πατριωτικῆ ἐξελίξει τοῦ Ἔθνους, ἀόκνως δ' ἐργασθεῖσα πρὸς δόξαν αὐτοῦ, καταπλήσσειται ἐπὶ τῇ ἐνσκηψάσῃ εἰς τὸ ἔθνος συμφορᾷ. Βλέπουσα δὲ στερρῶς ἐμμένοντας πάντας τοὺς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα Ἑλληνας, συσπειρωμένους περὶ τὸν ἐνδοξὸν ἤδη Βασιλικὸν Θρόνον, ὅστις εὐσταθῆς, κραταῖος καὶ εὐθαλῆς ἔχει ἰδρυθῆ ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος καὶ τοῦ Κόδρου, ἔχει δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλουσιν ἀνατεῖλει ἡμέραι δικαιοσύνης καὶ ἐπανορθώσεως, ὅτι τὸ ἀρξάμενον ἔτος θέλει λήξει ὑπὲρ αἰσίους οἰωνοὺς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ διὰ τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα Βασιλέα.

**ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ**

UNIVERSITY OF THESSALY
LIBRARY & INFORMATION CENTRE

ΑΙ ΕΝ ΤΩ, ΩΔΕΙΩ, ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Συνεχίζων τὰς ἀπὸ τριετίας ἀρξαμένης σκαφικὰς ἐργασίας πρὸς τελείαν ἀποκάθαρσιν τοῦ περιφήμου Ὁδείου τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ κληθέντος τοῦ Περικλέους, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, περὶ οὗ ἐν τε τῇ «*Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι*» τοῦ 1914 (σελ. 143-166) καὶ τοῦ 1915 (σελ. 145-156) μετ' εἰκόνων καὶ σχεδιογραμμμάτων ἐδημοσίευσα ἱκανά, προσέτι δὲ καὶ ἐν τοῖς «*Πρακτικοῖς*» τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1914 καὶ 1915, προέβην καὶ ἐφέτος, ἀφ' οὗ ἤδη τὰ κατὰ χώραν εὐρήματα διεπίστωσαν τὴν ταυτότητα τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου ὡς Ὁδείου ἀκραδάντως, εἰς τὴν συνέχισιν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς τελείαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου μου, ἀπὸ τῆς 10^{ης} Φεβρουαρίου 1916 δι' ἱκανῶν ἐργατῶν. — Ἡ ἐργασία ἔδαινεν αἰσίως, πολλῶν νέων πειστηρίων ἀρχαιολογικῶν εὕρισκομένων, οἷον σωρῶν τέφρας καὶ ἀπηνθρακωμένων ξύλων καὶ ἡλων καὶ κεράμων στέγης, καὶ εἶχον ἤδη ἀποκαλύψει τὴν συνέχειαν τοῦ τείχους τοῦ ὡς ἀναλήμματος χρησιμεύοντος, ὡς καὶ τῆς Στοᾶς, ὅτε σοβαρῶς ἀσθενήσας ἠναγκάσθη μετὰ μεγάλης λύπης νὰ καταλίπω τὴν ἀνασκαφήν, ἣτις συνεχίσθη ἐπὶ δύο περὶ-που μῆνας ἤτοι μέχρις Ἀπριλίου. Ἀπὸ δὲ τῆς 4^{ης} Ἀπριλίου ἐξακολούθησεν ἡ ἀνασκαφή ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν του κ. Ἡλιοπούλου δι' ὀλίγων ἐργατῶν καὶ κάρρων τινῶν πρὸς ἀποκόμισιν καὶ ἀπόρριψιν τῶν συσσωρευθέντων χωμάτων τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν προελθόντων. Ὡστε ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο μᾶλλον ἀποκαθαρτικὴ τοῦ χώρου καὶ προπαρασκευαστικὴ τῆς μελλούσης νὰ ἐπαναληφθῇ ἐκσκαφῆς.

Πράγματι δέ, σὺν Θεῷ, ἀναρρώσας ἐκ τῆς μακρᾶς νόσου μου μέλλω νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἐὰν τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς παντοιοτρόπως δοκιμαζομένης

Πατρίδος εὐοδοθῶσιν, δι' ὧν ἐλπίζω νὰ παραδώσω εἰς τὸν θαυμασμόν τοῦ Πανελληνίου καὶ τῆς διεθνοῦς ἀρχαιολογίας αὐτὸ τοῦτο τὸ περίφημον Ὁδεῖον τὸ φέρον τὸ ὄνομα τοῦ μεγαλοπράγμονος Ἀθηναίου, τοῦ Περικλέους.

Ἀθήνησι τῇ 8 Δεκεμβρίου 1916.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΥΚΝΑ

Σκοπὸς τῆς παρὰ τὴν «Πύκνα» ἀνασκαφῆς ἦτο ἡ ἔρευνα τοῦ πρὸ τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος χώρου, ὅπως, εἰ δυνατόν, κατορθωθῆ νὰ ὀρισθῆ ἀκριβῶς ἡ χρονολογία αὐτοῦ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος καὶ ὁ ἀληθὴς προορισμὸς τοῦ μέχρι τοῦδε «Πνύξ» ὀνομαζομένου τόπου, διότι εἶνε γνωστόν, ὅτι διὰ τῆς προτέρας ἐν τῇ θέσει ἀνασκαφῆς τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν (Πρακτικά 1910 σελ. 127 ἑ.) καὶ τῆς ἀποκαλύψεως ἐνδοτέρω τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος, ἑτέρου ἡμικυκλικοῦ ὁμοίως, μικροτέρου, παραλλήλως πρὸς τὸ μέγα, διεσαλεύθη πῶς ἢ βεβαίως περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὀνομασίας ταύτης.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐφέτος ἔγεινε παρὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος ἐπὶ τοῦ πρὸς Βορρᾶν αὐτοῦ χώρου, τὸ σπουδαιότερον δὲ συμπέρασμα ταύτης εἶνε μετὰ τὴν ἐκ νέου ἀποκάλυψιν κλιμακωτῆς ὁδοῦ ἐσκαμμένης ἐν τῷ βράχῳ ἀρχαιότερας τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος, ἅτε τῶν βαθμίδων αὐτῆς χωρουσῶν καὶ ὑπὸ τὸ ἀνάλημμα, ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ ὅτι ὅλος ὁ πρὸ τοῦ ἀναλήμματος χώρος ἐπεχώσθη καὶ ἰσοπεδώθη διαρρυθμισθεὶς καταλλήλως πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ βράχου δι' ἐπιχώσεως ὁμοίως πρὸς ἐκείνην, δι' ἧς ἐπεχώσθη καὶ αὐτὴ ἢ διὰ τοῦ ἡμικυκλικοῦ ἀναλήμματος βασταζομένη ἐπιφάνεια, πιθανώτατα, ὅτε συνεπληρώθη ἢ ἀνίδρυσις τοῦ μεγάλου ἀναλήμματος.

Ἡ χρονολογία τῶν ἐν τῇ ἐπιχώσει εὐρισκομένων πραγμάτων, τεμαχίων ἀγγείων, πηλίνων εἰδωλίων κλπ., δὲν κατέρχεται κατωτέρω τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰῶνος, ἴσως δὲ τότε ἐκτίσθη καὶ τὸ ἀνάλημμα.

Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀνασκαφῆς ἐπιβάλλεται, καὶ διότι πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ καταλλήλως πρὸς ἀσφάλειαν καὶ εὐπρεπισμὸν ὁ ἀνασκαφεὺς χώρος, καὶ διότι δυνατὸν εἶνε ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀνασκαφῆς νὰ παράσχη ἀπτότερα σημεῖα περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀναλήμματος καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ χώρου τῆς «Πνυκός».

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1916

Διὰ τῶν προηγηθεισῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐρετρίας ἂν μὴ ἐξηγητλήθη, προώδευσεν ὅμως ἱκανῶς ἡ ἔρευνα τῶν νεκροταφείων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων καὶ ἱερῶν τῆς πόλεως, διὰ τοῦτο ὡς σκοπὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἐτέθη ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν σφισομένων, ὡς ἐφάνη διὰ παλαιότερων δοκιμαστικῶν σκαφῶν, ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἐρετρίας.

Οὕτω ἡ ἀνασκαφή ἐγένετο κυρίως ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα ἡ μεγάλη ἀρχαία ἐπίχουσις παρείχε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ διεφύλαττεν ἱκανὰ λείψανα τῶν ἐρειπίων τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ἡ ἐλπίς δ' αὕτη δὲν διεψεύσθη. Ἐφ' ὄλης σχεδὸν τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως ἀπεδείχθη, ὅτι διατηροῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλῶς λείψανα οἰκιῶν, ὧν οἱ τοῖχοι ἐνιαχοῦ σφίζονται εἰς ἱκανὸν ὕψος.

Ἐκ τούτων ἀνεσκάφησαν ἐφέτος τρεῖς ὁλόκληροι οἰκίαι

καὶ μέρη διαφόρων ἄλλων. Πενιχρότης οἰκοδομῆς καὶ διαρρυθμίσεως χαρακτηρίζει ταύτας, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐδάφους, ἕπερ εἶνε λίαν ἐπικλινές δὲν ἦτο, φαίνεσθαι, δυνατὴ ἢ ἐφαρμογὴ ἐνὸς τῶν γνωστῶν κανονικῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τῶν ἀρχαίων οἰκιῶν· ἀλλ' ὅμως αἱ τρεῖς ἀνακαλυφθεῖσαι οἰκίαι προσομοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὰς ἐν Πριήγη Ἑλληνιστικὰς οἰκίας, ἢ τὰς ὑστερωτέρας τῆς Δήλου. Ἡ γινῆ τοιχογραφημάτων, μᾶλλον χρωματισμοὶ τῶν τοίχων, σφίζονται σπάνια.

Αἱ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν ὁδοὶ εἶνε στεναὶ καὶ σκολιαί.

Τεμάχια ἀγγείων ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐξ ὧν κατωρθώθη νὰ συμπληρωθῆ, ὄλος σχεδόν, εἰς ἐκτάκτου μεγέθους σκύφος τῶν λεγομένων Μεγαρικῶν ἀφθονοῦσιν ἐν τοῖς οἰκίαις. Ὅλίγα εἶνε καὶ τὰ εὐρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια.

Ἡ οὕτω περατωθεῖσα ἀνασκαφὴ ὀλοκλήρου τοῦ τμήματος τῆς ἀρχαίας Ἑρετρίας ὡς καὶ τῶν πλουσιωτέρων, ὡς φαίνεται, οἰκιῶν, ὧν τὰ ἐρείπια σφίζονται εὐτυχῶς ἐν τῇ κάτω πόλει, θὰ φωτίσῃ ἱκανῶς τὸν ἀρχαῖον εἰσέτι σκοτεινόν, ἕσον ἀφορᾶ τοῦλάχιστον εἰς τὰ τοῦ οἴκου, ἰδιωτικὸν βίον τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῶν δύο τελευταίων π. Χ. ἑκατονταετηρίδων.

Διὰ τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἐπεδιώχθη πρὸς τούτοις ἢ συμπλήρωσις τῆς μελέτης τοῦ περιβάλλοντος τὴν ἀκρόπολιν τείχους πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς καταρτισθέντος πρὸ χρόνων σχεδίου τούτου, ἀνεκαλύφθη δὲ μία νέα πύλη ἐπὶ τοῦ βορειανατολικοῦ ἄκρου.

Συμπληρωτικὴ παλαιότερας ἀνασκαφῆς τῆς Ἑταιρείας ἦτο ἡ γενομένη ἐργασία πρὸς ἀποκάλυψιν ἐνὸς λίαν περιέργου ἀρχαίου λουτροῦ, ἱκανῶς καλῶς σφισομένου παρὰ τὸν λιμένα τῆς πόλεως.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

(1916)

Περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου παρελθόντος θέρους ἐπανελάβον, τὸ τέταρτον ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἔτος, τὰς ἐν Νικοπόλει, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, ἐρεύνας, προέβην δ' ἀμέσως εἰς τὴν ἀνασκαφὴν καὶ τοῦ ὑπολειφθέντος ἀσκάφου ἔτι τμήματος τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ σπουδαιοτάτης ἅμα χριστιανικῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ἧς μέγιστον μέρος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ περιφήμου ψηφιδωτοῦ δαπέδου εἶχον ἀποκαλύψει κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος.

Ἀνέσκαψα λοιπὸν ἤδη τὰ δύο ἐπιμήκη πλευρικὰ κλίτη τοῦ ναοῦ, τὸ τε βόρειον καὶ τὸ μεσημβρινόν, ἐντὸς δὲ τῆς ἐπιχώσεως τούτων, ἧτις ἦτο μέχρι 2,50 μ. ὕψους, ἀνευρέθησαν πλεῖστα μαρμάρινα μέλη ἀρχιτεκτονικὰ τοῦ ναοῦ, οἷον ἐπίκρανα, ἐπιστύλια, κιόνων τμήματα καὶ ἄλλαι γλυφαί, πάντα βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ, πρὸς δὲ κέραμοι καλυπτῆρες ἡμισωληνοειδεῖς καὶ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα. Παραδόξως δ' ὅμως, ἐνῶ ὀλόκληρον τὸ δάπεδον τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος πλείστου μέρους τοῦ ναοῦ εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, οἷον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ περιέγραψα ἐν τοῖς τεύχεσι Γ' καὶ Δ' τῆς Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ λήξαντος ἔτους, συνοπτικῶς δ' ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους 1915, τὸ δάπεδον τῶν δύο πλευρικῶν κλιτῶν καλύπτεται ὑπὸ μικρῶν καὶ ἀκκονίστων πλακιδίων, ἅτινα ἀποτελοῦσι πρόχειρόν τι καὶ ἄτεχνον μαρμαρίνων πλακῶν μουσεῖωμα κατὰ τὸ «Ἀλεξανδρινόν» καλούμενον σύστημα. (Εἰκ. 1).

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπελήφθη τῆς ἀνασκαφῆς τῆς βορείας πτέρυγος τοῦ Νάρθηκος, ἧτις εἶχεν ὑπολειφθῆ ἡμιτελής κατὰ τὸ προπαρελθὸν θέρος. Ἡ πτέρυξ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλου τετραγώνου δώματος, διηρημένου εἰς δύο τμήματα,

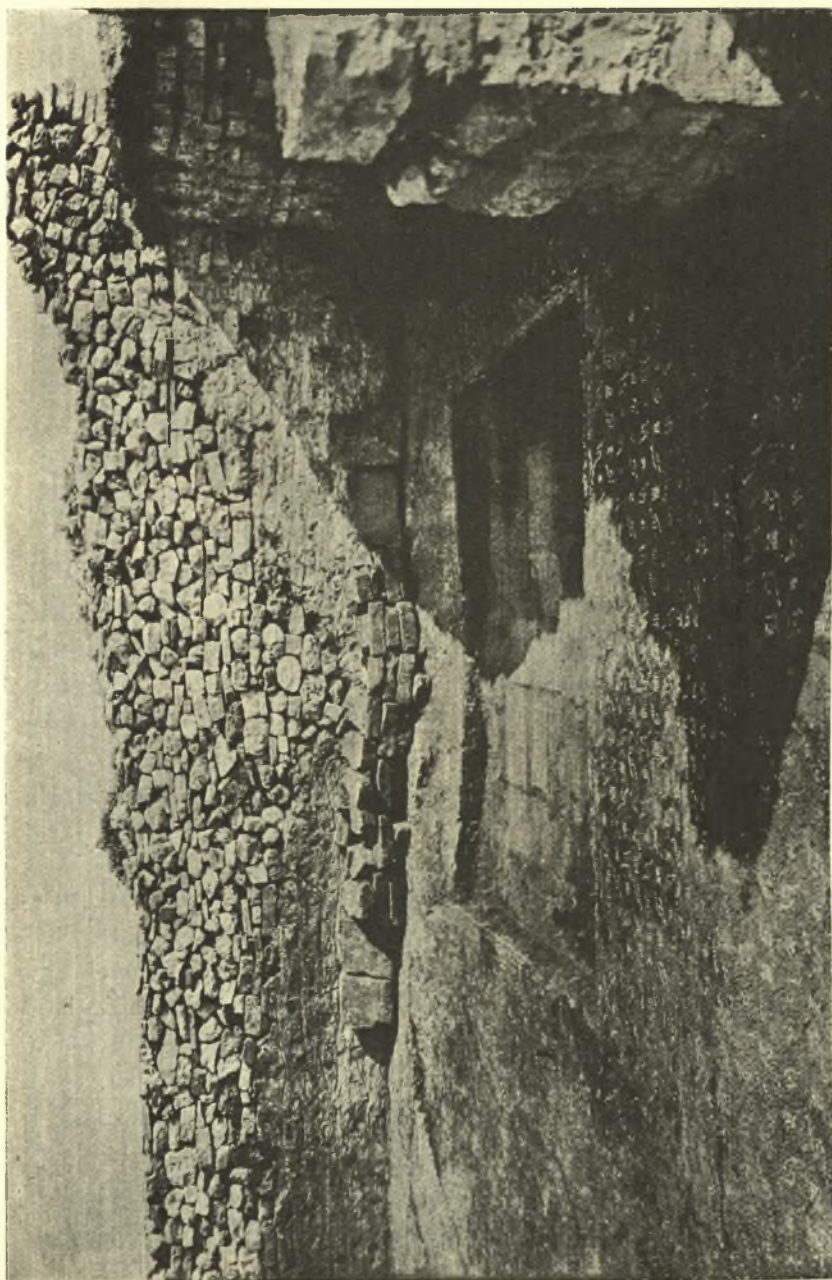
ἐλευθέρως δ' ὅμως συγκοινωνοῦντα, διότι δὲν σώζεται οὐδαμοῦ ἶχνος τι θύρας, ἀλλὰ μόνον ἐκατέρωθεν προέχουσι τοῖχοι εἰς μῆκος 1,14, ἐν εἴδει παραστάδων. Πολὺ πιθανὸν παραπέτασμα ἢ ξύλινόν τι δρύφρακτον νὰ ἔφρασσε τὸ μεταξὺ τῶν παραστάδων ἀνοιγμα, 4 περίπου μέτρων. Ὀλόκληρον δὲ τὸ δάπεδον

Εἰκ. 1. Πλακόστρωτον ἐν τοῖς πλευρικοῖς κλίτεσι τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

τοῦ τετραγώνου τούτου διαμερίσματος, ὅπερ ἔχει μῆκος μὲν 7 μ., πλάτος δὲ 6 μ. εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, ἔχοντος σχῆμα ἀλληλοσυμπλεκόμενων πολυχρώμων πλοχμῶν (εἰκ. 2), οἷον ἀπεκαλύφθη καὶ ἀλλαχοῦ ἤδη ἐν τῷ ναῷ, ἰδίως ἐν τῇ μεσηδρινῇ πτέρυγι τοῦ Νάρθηκος καὶ οὐ ἢ διατήρησις εἶνε σχε-

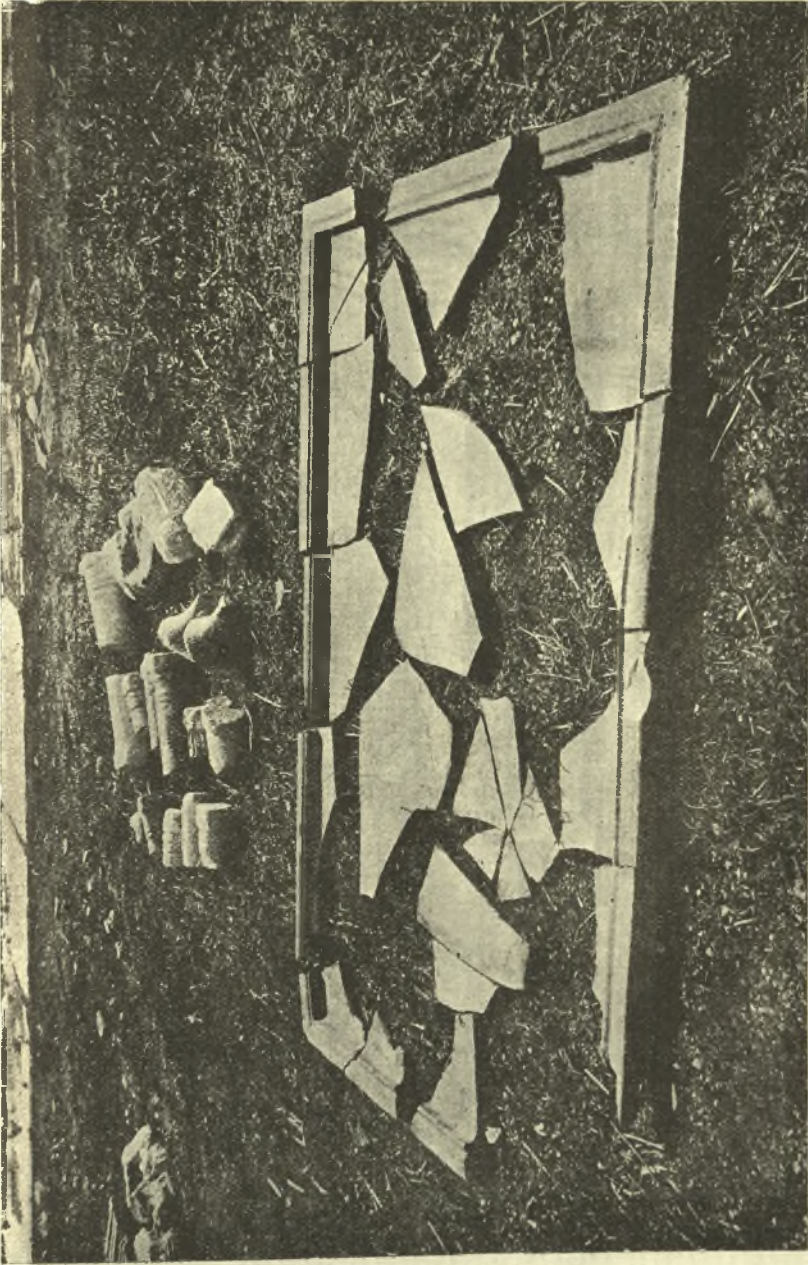
Εἰκ. 2. Ὁρθογωνικὸν ἐκ πλίνθων θεμέλιον ἐν τῇ ΝΑ γωνίᾳ τοῦ βορείου δωματίου τοῦ Νάρθηκος τῆς χριστιαν. βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

δὸν εἰπεῖν καλλίστη, παρ' ὄλους τοὺς ὑπερμεγέθεις ὄγκους τῶν χωμάτων καὶ πετρῶν, ὅτινες εἰς ὕψος 3 μ. εἶχον ἄνωθεν καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν ἐπιπέσει καὶ κατακαλύψει τοῦτο.

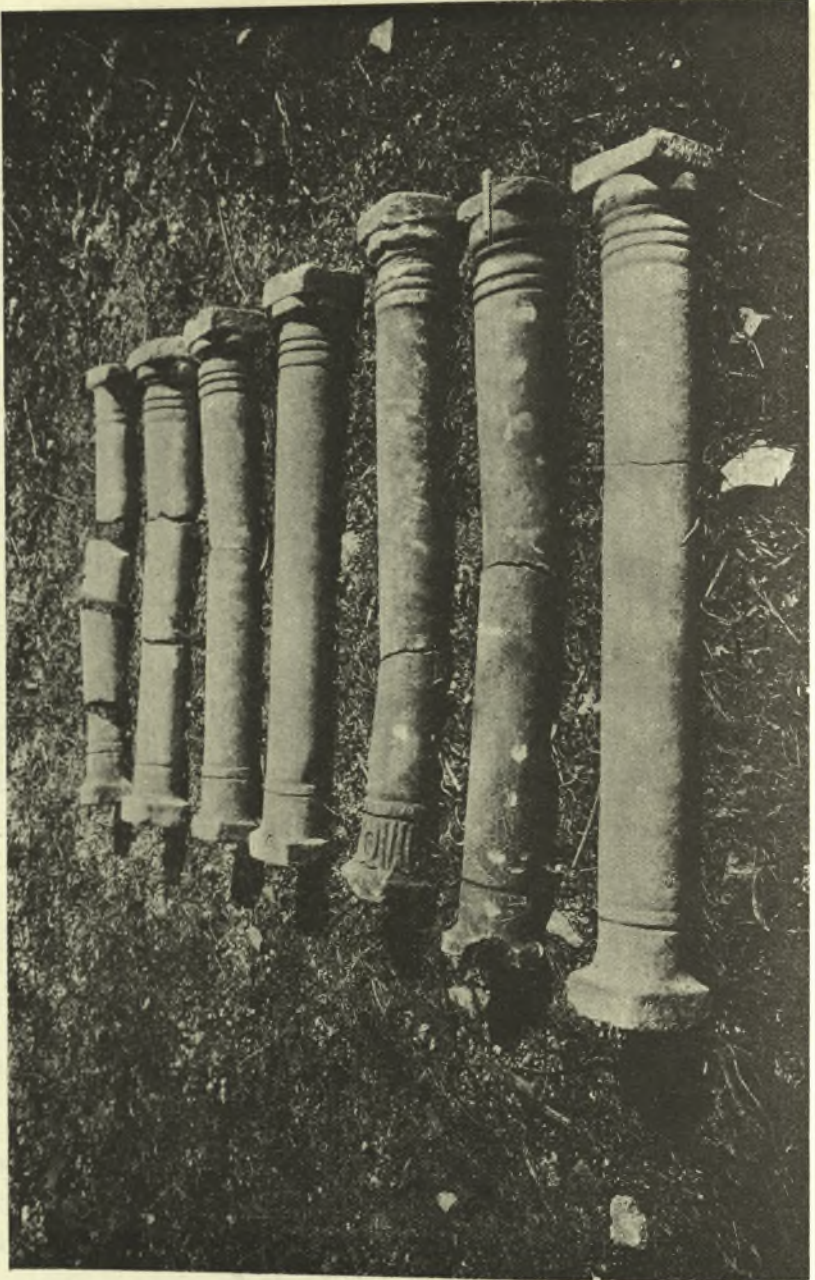
Ἄλλὰ τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον διακόπτεται πρὸς τὴν ΝΑ γωνίαν, ἔνθα σχηματίζεται ἐν τῷ ἔδαφει ἐπίμηκες ὀρθογώνιον ἐκ παχυτάτων πλίνθων θεμέλιον μήκους 2,60 καὶ πλ. 1,80. Αἱ πλίνθοι αὗται ἔχουσι μήκος 0,45 πρὸς 0,28 πλ. πάχος δὲ περίπου 0,08, εἰσὶ δὲ καλλίστης κατασκευῆς καὶ φέρουσί τινες τούτων σημεῖα, πιθανὸν σήματα τοῦ ἐργοστασίου. Ὑπάρχει δὲ κάτωθεν καὶ ἑτέρα σειρὰ πλίνθων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ὥστε σχηματίζεται οὕτω στερεώτατος πυρῆν, ἐφ' οὗ θὰ ἦτο ἀνιδρυμένον μέγα τι καὶ βαρύτερον μνημεῖον, πιθανώτατα σαρκοφάγος, ἢ τι τοιοῦτον, διότι κάτωθεν ἀνασκάψας τὸ ἔδαφος οὐδὲν εὔρον ἐκτὸς δύο νομισμάτων βυζαντινῶν τοῦ Ε' ἢ Σ' αἰῶνος. Ὅτι δὲ ὑπῆρχέ τι τοιοῦτον δικαστοὶ καὶ ἡ ἀνεύρεσις ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως τοῦ μεγάλου τούτου δωματίου πλείστον τεμαχίων μαρμαρίνων πλακῶν καὶ κιονίσκων, ἅτινα συναρμολογήσας κατὰ τὸ ἔνδον, διότι ἔλλείπουσι πολλὰ τεμάχια, ἀπετέλεσα δύο μεγάλας πλάκας, οἷονεὶ πίνακας μαρμαρίνους μετὰ πλαισίου, ὡς δεικνύει ἡ εἰκ. 3 ἐνὸς τούτων, καὶ ἐπὶ κιονίσκους βυζαντινοῦ τύπου, ὕψους 1 μ. (εἰκ. 4).

Μετὰ τοῦτο ἀνέσκαψα τὸ ἐπίλοιπον τοῦ Ἐξωνάρθηκος, οὗ εἶχον μόνον ἐν τμῆμα ἀνασκάψει προπέρουσι. Ἦδη ἀπεκαλύφθη ὀλόκληρος οὗτος μετὰ τῆς κυρίας καὶ μεγάλης τοῦ ναοῦ εἰσόδου, ἣτις κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ Ἐξωνάρθηκος. Καὶ τὸ μὲν μήκος τοῦτο εἶνε 18 μ. τὸ δὲ πλ. 0,14, σχηματίζει δ' ἐν τῷ κέντρῳ καὶ πρὸς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τετράγωνον ὑπαίθριον πιθανὸν ἀδλῆν, πλακόστρωτον καὶ περιουρισμένην ὑπὸ τοιχείου, ὕψους 0,50 μ. καὶ πλ. 0,65 (πίν. 1. εἰκ. 5). Ἡ τετράγωνος αὕτη ἀδλῆ ἔχει μήκος μὲν 9,85, πλ. δὲ 6,85, αἱ δὲ πλάκες αὐτῆς εἰσὶ τὸ πλεῖστον κατεστραμμέναι, πολλαὶ δὲ καὶ ἔλλείπουσι. Πέριξ ὁ χώρος τοῦ Ἐξωνάρθηκος σχηματίζει ἐν Π, τὸ δ' ἔδαφος τούτου εἶνε ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένου, ὡς ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἐπιχώσεως, ὅφ' ἦς ἦτο κεκαλυμμένον, διότι αὕτη μόλις εἶχεν

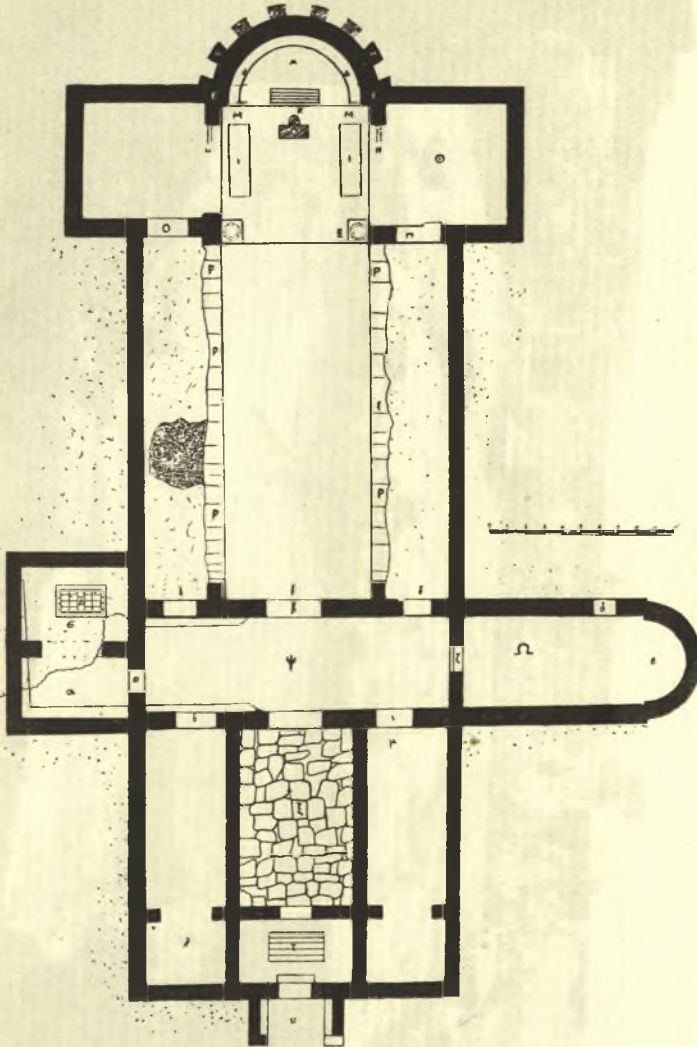
Εἰκ. 3. Τεμάχια πλακῶς καὶ κιονίσκων ἐκ τοῦ βορεινοῦ δωματίου τοῦ Νάυθροκος τῆς Ἱεραίας. Βασιλικῆς Δουλείου ἐν Νικοπόλει.

Ἐικ. 4. Ἐπτὰ κιονίακοι βυζαντινοῦ ἔθους ἐξεσθέντες ἐν τῷ βορεινῷ δωματίῳ τοῦ Νάγδηκος τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Λουμερίου ἐν Νικοπόλει.

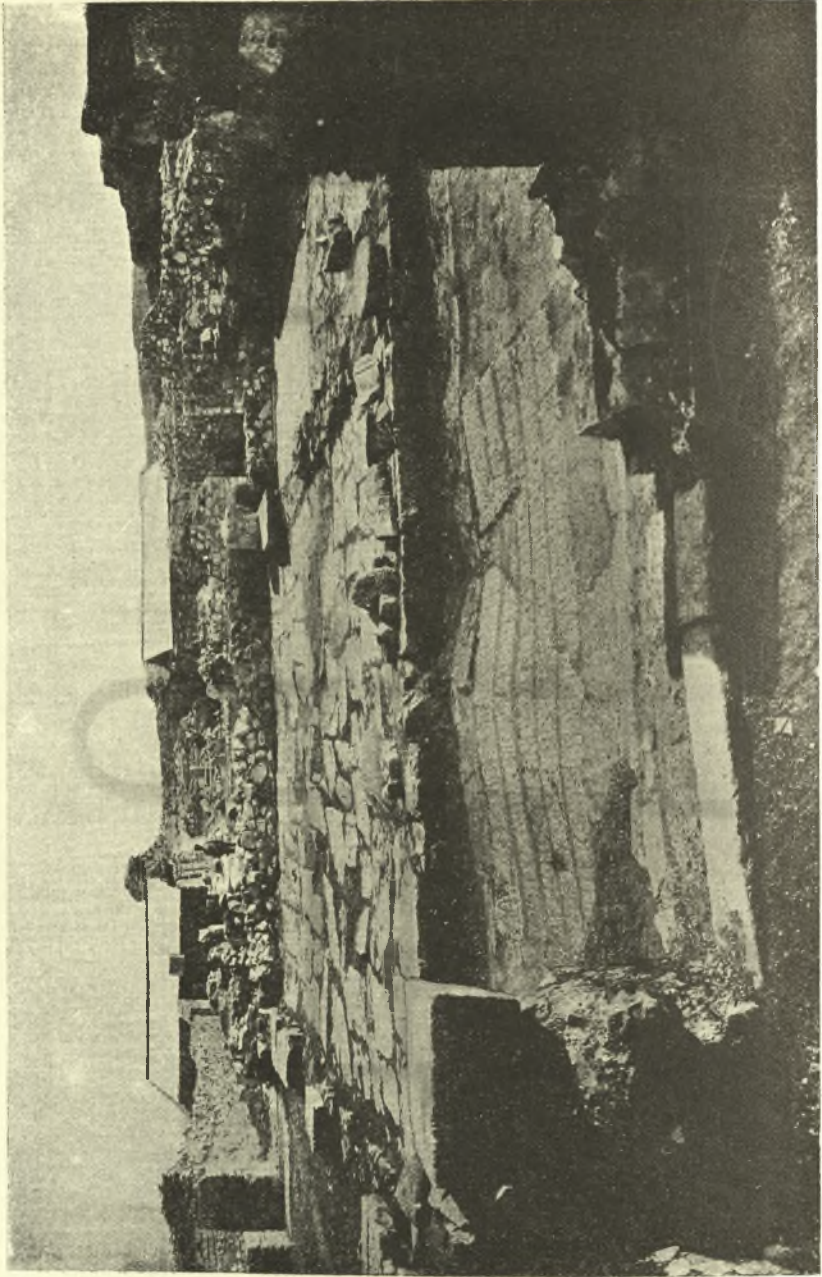

ὕψος 0,50 μ. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τετραγώνων ἐκ πολυχρώμων ταινιῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίστανται ζῶα,

Πίν. I. Κάτωρις Χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμτίου ἐν Νικοπόλει.

καρποί, ἄνθη, πτηνὰ ἐντὸς φωλεῶν κλπ. Ταῦτα πάντα εἰσὶ διὰ πολυχρώμων ψηφίδων κατεσκευασμένα, ὧν τινες λίθιναι, ἄλλαι

Εἰκ. 5. Κεντρικὴ ἀψὶς τοῦ Ἐξωνέσθηκος μετὰ τῆς γηφριδωτῆς ἐπιγραφῆς πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμνείου ἐν Νικοπόλει.

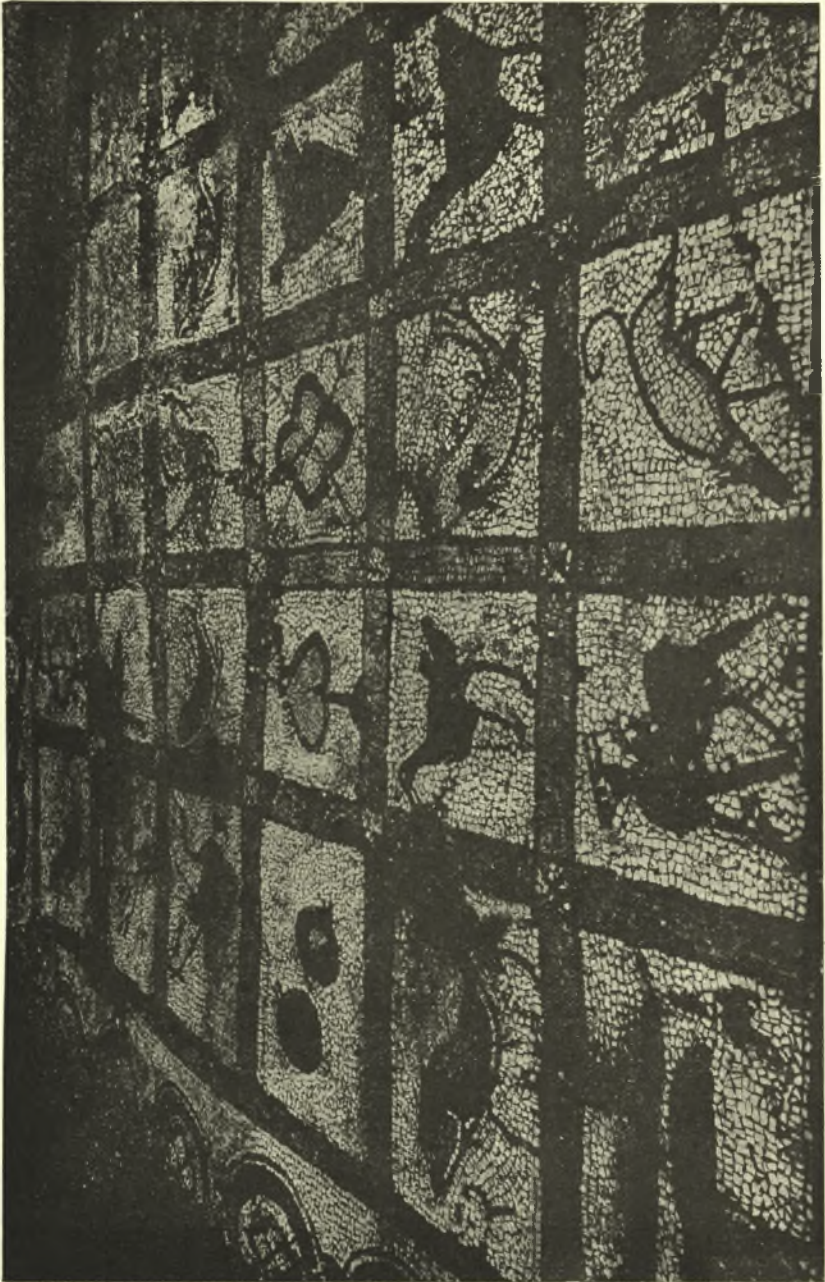
δὲ ὑέλιναι, ἀλλ' ἡ τέχνη τῶν ψηφιδωτῶν τούτων ὑπολείπεται τῆς τῶν λοιπῶν τοῦ ναοῦ. Ἀμυδρὰν ἰδέαν τούτων παρέχεται ἡ εἰκ. 6.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ Ἐξω-νάρθηκος εἶνε ἡ πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου ἐν θέσει τ. τοῦ πίνακος ψηφιδωτῆ ἐπιγραφῆ, ἡ τετάρτη ἤδη ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλυπτομένη, μήκους μὲν 3 μ. πλ. δὲ 1,50 μ. τὸ δὲ ὕψος τῶν ψηφιδῶν εἶνε περίπου 0,22. Ταῦτά εἰσι ἐκ ψηφιδῶν μολυβδοχρῶν ἐπὶ ἐδάφους (ἐξέργου) λευκοῦ. Ἐκτείνεται δὲ εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ τῆς μεγάλης πύλης τῆς κυρίας εἰσόδου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ πέντε στίχων (εἰκ. 7). Τὸ κείμενον ταύτης ἔχει ὡδε :

ΔΟΜΗΤΙΟΣ ΜΕΝ Ο ΠΡΩΗΝ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΟΝ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕΝ ΟΙΚΟΝ
ΔΟΜΗΤΙΟΣ ΔΕ Ο ΝΥΝ ΓΕ ΝΠΕΩΝ ΕΚΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ
ΔΥΝΑΜΙ ΧΡ ΤΗΝ ΠΑΣΑΝ ΕΚΑΛΛΙΕΡΓΗΣΕΝ ΤΡΙΣΤΩΝ
ΕΥΦΡΟΣΥΝΟΣ ΜΗΝ ΕΝ Τῷ ΝΕῶ ὩΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΡΟΥ ΠΗΜΑΙ...
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΚΑΤΕΡΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩΝ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ἦτοι: Δομήτιος μὲν ὁ πρῶην τὸν σεβάσμιον κατεσκεύασεν οἶκον, Δομήτιος δὲ ὁ νῦν γε ΝΠ (Νικοπόλεως) ἐὼν ἐκείνου καὶ τῆς Ἱερωσύνης διάδοχος, δυνάμει ΧΡ (Χριστοῦ) τὴν πᾶσαν ἐκαλλιέργησε τρίστων. Εὐφρόσυνος μὴν ἐν τῷ νεῶ ὡς μαθητῆς τοῦ προτέρου πημαί... (ποιμήναντος;) Δημητρίου Μάρτυρος ἐκάτερος εὐχαριστῶν τῇ προστασίᾳ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δύο τινὰ σπουδαιότατα διδασκόμεθα. Ἐν πρώτοις μὲν ὅτι καὶ ἕτερος Δομήτιος ἢ Δομῆτιος, ἀρχιερεὺς, διάδοχος τοῦ πρώτου, ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Νικοπόλεως, διακοσμητῆς δ' ἐπίσης τῆς παρούσης Βασιλικῆς καὶ δεύτερον ὅτι ὁ νῶς οὗτος, καθὰ ὁ τελευταῖος στίχος δηλοῖ, ἦν ἀφιερωμένος τῇ μνήμῃ τοῦ Μάρτυρος Δημητρίου. Ἡ δὲ κυρία εἰσοδος τοῦ ναοῦ εἶχε ἐὺρος περίπου 2 μ. πρὸ ταύτης δὲ ὑπάρχει πρόθυρον ἢ πρόπυλον, ὅπερ ἔχει μῆκ. 3,15, πλ. δὲ 2,50 μ., θὰ ἦτο δὲ ἀνωθεν ἐστεγασμένον πιθανῶς διὰ θόλου ἢ καμάρας, ὡς εἴθιστο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. (Πίν. I υ. εἰκ. 5).

Εἰκ. 6. Τμήμα ψηφιδωτοῦ δαπέδου ἐν τῇ βορεινῇ πτέρυγι τοῦ Ἐξωνάρθρου τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικησίαι.

Εἰς 7. Ἐπιγραφή ψηφιδωτῇ ἐν τῷ Ἐξωνάρθηκι καὶ πρὸ τῆς κερίας εἰσόδου τῆς χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΥΛΙΟΥ

Μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου ἐπελήφθη τῆς σκαφικῆς ἐρεῦνης τοῦ μεγάλου τετραγώνου περιστυλίου, ὅπερ εἶχον ἐν μέρει ἀποκαλύψει πρὸ τριετίας καὶ τὸ ὅποιον κεῖται ἀκριβῶς ἔναντι καὶ πρὸς Β. τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, χωριζόμενον ἐκεῖνου διὰ τῆς ὁδοῦ, ἣτις ἀνέρχεται ἐκ τῆς πόλεως κάτω καὶ ἄγει διὰ πύλης ἀψιδωτῆς ἐπὶ τοῦ μεσημέρ. τείχους πρὸς τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως περίχωρα. Τὸ περιστύλιον τοῦτο ἀποτελεῖ στοᾶν περὶ τετραγωνικὴν ὑπαιθρον αὐλήν, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἀρχαίαις οἰκίαις, τὸ δ' ἔδαφος τῆς στοᾶς ταύτης ἦν ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον ἠφανίσθη. Εἰς τὸ βάθος τῆς στοᾶς ταύτης, κατὰ τὰς πλευρὰς αὐτῆς, ὑπάρχουσι δωμάτια, αἵθουσαι καὶ ἄλλα διαιμερίσματα, ἐξ ὧν πολλὰ ἤδη ἀνεσκάφησαν. Πρὸ δύο ἐτῶν εἶχον ἀνασκάψει τὰ τῆς δυτικῆς καὶ τινα τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς μετὰ τῆς πρὸ αὐτῶν στοᾶς τοῦ περιστυλίου, ἐφέτος ἀνέσκαψα ὀλόκληρον τὴν στοᾶν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἀνατολικήν. Καὶ ἐν μὲν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ ἀπεκαλύφθη θαυμάσιον ψηφιδωτὸν δάπεδον, ὅπερ δ' ὁμοῦς ἀτυχῶς εἶνε λίαν ἐφθαρμένον, διότι ἔχει ἐξηφανισμένον ὀλόκληρον τὸ κέντρον, ἐφ' οὗ, καθὰ ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων ὀλίγων ἰχνῶν συμπεραίνομεν, ὑπῆρχε σπουδαιοτάτη ψηφιδωτὴ σύνθεσις. Τὸ πέραξ τῆς κεντρικῆς ταύτης παραστάσεως διασωθὲν ψηφιδωτὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ πολυχρώμους ὠραιοτάτους πλοχμούς ἐκ κλάδων ἀναδενδράδος μετὰ φύλλων, ἐντὸς δὲ τῶν κύκλων, πλ. 0,52, οὓς οὗτοι σχηματίζουσι παρίστανται ζῶα, πτηνὰ, θηρευτὰ καὶ ἄλλα λίαν ἐντέχνως κατεσκευασμένα διὰ μικρῶν τετραγώνων πολυχρώμων ψηφίδων. Ἐν δὲ ταῖς γωνίαις παρίστανται κεφαλαὶ πωγωνοφόρων γερόντων φανταστικά, περιβαλλόμενα ὑπὸ στεφάνης ἐκ φύλλων διακοσμητικῶς συμπεπλεγμένων (εἰκ. 8).

Μετὰ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν κύκλων, οἵτινες, ὡς εἶπομεν, περιβάλλουσι τὸν κεντρικὸν πίνακα, ἔπεται πλατεῖα ζώνη, 0,65

Εἰκ. 8. Ψηφιδωτὸν ἐν τῇ μεσημβρ. στοῦ τοῦ «Περιστύλιου» ἐν Νικοπόλει παριστῶν φανταστικὴν πωγωνοφόρον κεφαλήν.

Εἰκ. 9. Κιονόκρανα καὶ βάσεις κίωνων ἐκ τοῦ «Περυστύλιου» Νικοπόλεως.

Είχ. 10. Ὑπόγειον κατασκευάσµα ἐκ πλινθίνων κιονίσκων χρησιµεῖον ὡς « Ὑπόκαυστον » ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ « Περιστυλίου » ἐν Νικοπόλει.

μ. περίπου, ἥτις διαθέτει περίξ κατά τὰς τέσσαρας πλευρὰς τὸ δάπεδον καὶ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὴν ᾠαν τοῦ ὄλου ψηφιδωτοῦ. Ἡ ζώνη αὕτη κοσμεῖται διὰ σχημάτων ἐν εἴδει μηνίσκων μετὰ καθέτου πρὸς τὸ μέσον αὐτῶν κεραίας καὶ οἵτινες συμμετρικῶς συμπλέκονται χειαστί, ἀποτελοῦντες σύνολόν τι ἐξόχως ἄρμονικόν καὶ εὐάρεστον.

Κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιστυλίου ἀπεκαλύφθη μέγα ἐπίμηκες ὀρθογώνιον δωμάτιον, μήκ. 13,25 καὶ πλ. 7,20, ἀνοικτὸν δὲ πρὸς τὸ περιστύλιον πρὸς Δ. Τὸ ἀνοιγμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ δύο κιόνων ἐν τῷ μέσῳ, ὧν ἐσώθησαν αἱ βάσεις μόναι μετὰ θραυσμάτων ἐκ τῶν κιονοκράνων (εἰκ. 9), ἐκατέρωθεν δὲ ἐκ δύο παραστάδων. Καὶ τοῦ μεγάλου τούτου δωματίου τὸ δάπεδον ἦν πάλαι ποτὲ ἐπεστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ ποικιλωτάτου, οὗ δυστυχῶς δὲν διεσώθη ἢ ἐλάχιστον τμήμα, τὸ κατὰ μῆκος τοῦ μεσημερινοῦ τοίχου. Ἐπ' αὐτοῦ παρίστανται τρίτωνες εἰς φυσικὸν μέγεθος μετὰ δρακόντιων, δελφίνων καὶ ὁμοίων θαλασσίων δαιμόνων.

Ἄλλὰ τὸ μᾶλλον ἀπροσδόκητον εὕρημα ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ αἰθούσῃ τοῦ Περιστελίου ἦν ἡ ἀποκάλυψις κάτωθεν ὀλοκλήρου τοῦ δαπέδου αὐτῆς χθαμαλοῦ ὑπογείου ἐν τῷ ὁποίῳ πληθὺς κιονίσκων, ἡμίσεος μέτρου ὕψους καὶ ἀνὰ σύμμετρα διαστήματα πλησίον ἀλλήλων ἀνιδρυμένων, ὑποδαστάζει τὸ ἀνωθεν ψηφιδωτὸν δάπεδον. Οἱ κιονίσκοι οὗτοι ἀποτελοῦνται ἐξ ἐννέα διακοειδῶν στρογγύλων πλίνθων δμ. 0,20 καὶ πάχους 0,03. Ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις τῶν κιονίσκων εἶνε περίπου 0,35. Ἄνωθεν ἐκάστου τῶν κιονίσκων εἰσι προσηρμοσμένοι δύο μεγάλοι τετράγωνοι πλίνθινοι πλάκες (μήκ. 0,54 καὶ πάχους 0,04), ἐπὶ τούτων δὲ στηρίζεται τὸ ὑπόστρωμα τοῦ ψηφιδωτοῦ ἐδάφους πάχους περίπου 0,12 (εἰκ. 10). Ἄλλ' εἰς τί ποτε ἐχρησίμευε τὸ ὑπόγειον τοῦτο κατασκευάσμα; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται περὶ Ὑποκαύστου, οἶον ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἀρχαίαις Θέρμαις, ἰδίως κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τοιοῦτων ὑποκαύστων πρόσφατον παράδειγμα ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν τὰ ἐν ἀρχαίᾳ Ἡλιδί (παρὰ τὸ Γαστοῦνι) ἀποκαλυφθέντα, ἐντελῶς ὁμοια πρὸς τὸ ἡμέτερον, κατὰ τὰς πρὸ ἐξαετίας ἐν αὐτῇ ἐνεργηθείσας ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Αὐστριακῆς Σχολῆς ἀνασκαφάς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Θ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ

Διὰ τῶν τοῦ 1916 σκαφικῶν ἐργασιῶν ἀπεκαλύφθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης ἡ στενὴ ὁδὸς καὶ τὸ πρὸς τῇ χαράδρᾳ τετράπλευρον κτίσμα καὶ ἄλλα τινὰ τῶν αὐτῶν κειμένων (ΠΑΕ 1913 114, ΑΕ 1913 237 1916 118).

Ἡ εἰρημένη ὁδὸς ἔχουσα πλάτος 1 80 ὀρίζεται ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοίχου, ὅστις εὐμεγέθων λίθων πεποιημένος ἀπετέλει ἅμα καὶ τὰς οἰκείας πλευρὰς τῶν προσκειμένων δωματίων. Διὰ τῆς ὁδοῦ κατὰ μῆκος διήκει πῆλινος ὄχετος κρυπτός, οὗ τὸ κάτω κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν πεισίσχημον, ὕστερον δὲ ἐν μετασκευῇ ἐποιήθη ὑπόκοilon (ΟΓΙ 483[πρὸ σ. 551]₈₀ καὶ [πρὸ ΑΜ 1910 96] νοεῖται ὅδε: *ἐάν τινες ἐν ταῖς* ₆₁ *ὁδοῖς χοῦν ὀρύσσωσιν ἢ λίθους* [ἔηλ. *χοῦν ἢ λίθους ὀρύσσωσιν = χ. ἢ λ. ἐξορύσσωσιν*], *ἢ πηλὸν ποιῶσιν*, πρὸ τοῦ δ' *ἐ/κβεβλη*₉₇ [*κότητας τὸν χοῦν οἱ ἀμφοδόχαι*] *ἀναγκα*₈₈ [*ζέτωσαν ἀνακαθαίρειν* (πρὸ στ. 51 79 142 158 199 201 204 207, ἴσως μᾶλλον ἀποκαθιστάναι πρὸ στ. 8 69 99, *Schweizer* GPI 176) *τὸν τ/όπον*, ἀντίθ. IG ²II 380 [=SIG³ 313] *ἐπαναγκαζόντων* ₂₆ *καὶ τοὺς τὸν [χ]οῦν κατα[βε]βληκότητας* ₂₇ *εἰς τὰς ὁδ[ο]ὺς ταύ[τ]ας [ἀ]ναι[ο]εῖν - - [- μήτε] χοῦν* _{α98} [*ταβά]λλειν*, πρὸ Παπινιαν. Ἀστυνομ. μονοβ. ἐν Digest. XLIII 10 ₁₂ *ὅπως μηδεὶς ὀρύσσει τὰς ὁδοὺς μηδὲ χωννύη* [πρὸ Χαριτωνίδης Ποικ. Φιλολ. Α' 697 886] *μηδὲ κίττη εἰς τὴς ὁδοὺς μηδέν*, IG XII₅ 569 καὶ σ. 331, *Wilhelm* BGI 157). Ἡ ὁδὸς δὲν ἔφερεν εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ἀλλὰ κατέληγεν εἰς τὸ εἰρημένον τετράπλευρον κτίσμα. Ἦν δὲ τοῦτο κρήνη, ἥγγουν δεξάμενῃ τετράπλευρος, ἐπίχριστος τὰ ἔνδον (βάθ. 1 92' ἐμβαδὸν 0 94×0 98×1 92 = □ 1 768704, ζ καὶ ἐν ΑΕ 1916 119 ₂₂₁ γρ.[στ. 14 γρ. 0 015]), ἐν περιδόλῳ τετραπλεύρῳ (π. 4^μ). Τῆς δεξάμενης ὁ βόρειος τοίχος ἀποτελεῖται τὴν βάσιν ἐξ ἐπιμήκους λίθου (πλ. 2 24) ἐξικνουμένου μέχρι τῆς τοῦ περιδόλου ἀνατολικῆς

πλευρᾶς καὶ φέροντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς δεξαμενῆς πρὸς ἔκρουον ὀπὴν περιφερῆ, ἣτις ἔνδον εἶνε περιβεβλημένη διὰ χαλκοῦ κρουνοῦ ὀλμοειδοῦς (διαμ. 0 09) ἔχοντος ἐν τῷ τοῦ βορείου ἄκρου κέντρῳ ἐλάχιστον τρήμα· μεταξύ δύο τῶν τῆς δεξαμενῆς πλευρῶν, τῆς τε δυσμικῆς καὶ τῆς βορείου, καὶ τῶν τοῦ περιδόλου ἀντιστοιχῶν σχηματίζεται διάδρομος γαμμοειδῆς, οὗ τὸ δυσμικὸν σκέλος κατέχει κλιμαξὶ δέκα ἀναβασμῶν χάριν τῆς εἰς τὰ ἔξω τοῦ κρουνοῦ καθόδου· ἡ βᾶσις τοῦ βορείου τοίχου τοῦ περιδόλου ἀπαντροκὺ πρὸς τοῦ κρουνοῦ φέρει εὐμεγέθη τετράγωνον ὀπὴν χάριν τοῦ εἰς τὴν χαράδραν ἀπόρρου τῶν τοῦ διαδρόμου ὑδάτων· ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας τῶν τοῦ περιδόλου τοίχων εἰσὶν ἐγλυμμένα κατὰ τόπους μοχλοδόθρια. Τὸ κτίσμα ἐστὶν ἅπαν μεγάλαις πλινθίσιν ἀσβεστολίθου πανταχῇ ἀρμοττούσαις ὑποδομημένον, τῆς Δ' πΧ ἑκατονταετηρίδος. Πρὸς ἀσφάλειαν δ' ἐφ' ἔτος μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἡ μὲν δεξαμενὴ ἐστεγάσθη προσηκόντως, πρὸς δὲ τῷ βορείῳ τοῦ περιδόλου τοίχῳ ὑποδομήθη ἐν τῇ κοίτῃ τῆς χαράδρας ἰσχυρὸν ἀνάλημμα. Περὶ κρηνῶν πρὸ καὶ Ὁρλάνδος ΑΕ 1911 200 1916 94.

Τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης κτίσματα ἐξικινουνοτο μέχρι τῆς χαράδρας, ἔφερον δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων, ὡς ἐκ κλασμάτων εἰκάσαι, χριμα ἐρυθρῶ καὶ φαιῶ καὶ θαψίνῳ κεχρωσμένον καὶ διὰ χαρακτῶν γραμμῶν παρέχον λιθίνου ἰσοδόμου τοίχου ὄψιν μετ' ἐκτύπου πρὸς τῇ ὀροφῇ κόσμου. Ἐν τοῖς δυσμικοῖς ἡνῶρεθι πώρινος κίων ἀρράδωτος, ὕψ. π. 1 69, διαμ. π. 0 44, πλησίον δὲ ὑπὸ τι τῶν πρὸς τῇ ὄχθῃ οἰκοδομημάτων διήκει εἰς τὴν χαράδραν κατιῶν ὄχετος πώρινος κρυπτός, ἔχων διάρρουν πλ. 0 26.

Ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ ἡνῶρεθι πινάκιον μολυβδόῦ ἐλάσματος ὕψ. 0 015, πλ. 0 055, ἐφ' οὗ ἐκτύπως ἐπιγραφὴ ἱερὸν ² Ἀμφιάρου ἐν μέσῳ δύο κεφαλῶν, Ἀμφιάρου καὶ Ὑγείας, ἣτις καὶ δι' ἰδίαις ἐπιγραφῆς ³ Ὑγεία δηλοῦται, ἣν δὲ τοῦτο εἰσιτητήριον τοῦ ἱεροῦ (νῦν ΑΑΜ 14829· ΑΕ 1916 119 εἰκ. ι' πρὸ. IG V₂ 323 468, ΑΕ 1915 153).

Ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ τοῦ βορείου σκέλους τοῦ διαδρόμου τῆς κρήνης ἡνῶρεθι ἐν τῷ βάθει ἀνάγλυφον λίθου Πεντελῆκου ἐν παραστάσι καὶ γείσῳ φέροντι πέντε ἡγεμόνας καλυπτῆρας,

ὑψ. ὡς 0 52, πλ. ὡς 0 538 (νῦν AAM 3369· AE 1916 120 εἰκ. 2· πρβ καὶ AAM 2373 2441 2462 2488 2489 2505 3325[Κασιριώτης AE 1914 136]): ὁ Ἀμφιάρακος ἐπὶ τῆς βακτηρίας ἐρειδόμενος καὶ ἡρέμα πρὸς δεξιὰ κλίνων θεραπεύει διὰ καμπύλου μαχαιρίου τὸν δεξιὸν ὤμον νεανίου, ἐν δεξιᾷ δὲ ἐπὶ κλίνης φερούσης στρῶμα ὑποφαινόμενον καὶ ὑπόστρωμα καὶ προσκεφάλαιον καθεύδει νεανίας, γυμνὸς μὲν τὰ ἄνω, χλαίνη δὲ τὰ ἀπὸ ἰσῦος κάτω κεκαλυμμένος, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ ἄκρῳ ἵσταται νεανίας σεδίζων· οἱ ἱστάμενοι, ὃ τε Ἀμφιάρακος καὶ οἱ ἄλλοι, φέροντες ἱμάτιον καταλείπον γυμνὸν τὸ ἄνω δεξιὸν τοῦ σώματος, εἰσι διαδεδεμένοι τὴν κεφαλὴν, ὃ δὲ καθεύδων, ὡς εἰκός, ἀδιάδετος· ἐν τῷ βάθει ὀπισθεν μὲν τῆς κλίνης ὁ ἱερὸς δράκων ἀνέρπων ἄπτεται τῷ στόματι τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ καθεύδοντος, ὀπισθεν δὲ τοῦ ὄψεως στῦλος μετὰ πίνακος, σύμβολον ἅμα τοῦ ἱεροῦ ἢ τοῦ κοιμητηρίου. Ἐπὶ τοῦ γείσου δύο ὀφθαλμοὶ τὸ θεῖον μᾶλλον ὑποδηλοῦντες. Ὑπὸ τὴν παράστασιν ἐπιγραφὴ Ἀρχῆος Ἀμφιαράω ἀνέθηκεν.

Ἐν τινι τῶν δυσμόθεν τῆς στενῆς ὁδοῦ δωματίων ἠυρέθη βάθρου ἐπίκρανον, ὕπερ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἐπιγραφὴν (τῆς Δ' πΧ ἑκατονταετηρίδος) ἔφερεν ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιλόχου.

Ἐτι δὲ πρὸς τούτοις ἠυρέθησαν χρυσοῦ πέταλον περιφερὲς (διαμ. 0 015, κοσμήματος ἐξάρτημα· νῦν AAM 14830) φέρον ἐκκρούστως πρόσωπον (πρβ AAM 13382), χαλκοῦν Ἑκάτειον ὑψ. 0 022 φέρον ἄνω κρίκον ἐλλιπῆ (σκεύους ἐξάρτημα· νῦν AAM 14831), νομίσματα 172 (νῦν NM 1915/6 ΚΓ'), ὧν 171 χαλκᾶ (Ἀθηναίων, Βοιωτῶν, Ὠρωπίων [Ἀμφιαράου κεφαλὴ καὶ δελφίς περὶ τρίαίνην], Πρόδου, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου κλπ) καὶ ἐν ἀργυροῦν (δραχμὴ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου).

16 2 17

Βασίλειος Λεονάρδος.

Θ Ε Σ Σ Α Λ Ι Α Σ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Σεβαστοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιο-
λογικῆς Ἑταιρείας ἐξέδραμον τὸ θέρος τοῦτο εἰς ἐπίσκεψιν τῶν
ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν ἀρχαιολογικῶν μνημείων χριστιανικῶν χρῶ-
νων. Ἡ ἐπίσκεψίς μου δὲν ἐγένετο εὐφορος, ὅσον ἢ πρὸ τριῶν
ἔτων ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, πρῶτον μὲν διότι δὲν εὔρον ἐνταῦθα
ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα ἄξια εἰς ἀρχαιότητα καὶ σπουδαιότητα
τέχνης πρὸς τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔπειτα διότι, πλὴν τῆς ἐπὶ τοῦ
Ὀλύμπου μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος (Ἁγίου Διονυσίου), ἧς οἱ
μοναχοὶ — τῇ εὐγενεστάτῃ συστάσει μάλιστα τοῦ διατρίβοντος
κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου αὐτόθι σεδασμιωτάτου Ἀγίου Κίτρου
Κυρίου Παρθενίου τοῦ Βαρδάκα — πᾶσιν παρέσχον μοι εὐκο-
λίαν εἰς μελέτην τῶν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ σκευοφυλακείου,
ἀλλαχοῦ, (σύνηθες δ' ἐν ταῖς μοναῖς τοῦτο πρὸς ταχυτέραν ἀπαλ-
λαγὴν ἀπὸ τοῦ ταράσσοντος τὴν μακαρίαν ὑπνηλίαν αὐτῶν ἐπι-
σκέπτου), ἔλεγον ὅτι ἀπουσίαζεν ἀπὸ τῆς μονῆς ὁ κλειδοκρά-
τωρ ἡγούμενος. Ἐδυτχέρανε δὲ τὴν ἐκδρομὴν μου καὶ ἡ ἔλλει-
ψις μέσων μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διὰ τοὺς ταραχώ-
δεις, οὓς διερχόμεθα, καιρούς· οὕτω διέτριψα ἀδρανῆς ἐν τῷ
σταθμῷ Πυργετοῦ εἴκοσιν ὀκτὼ ὥρας, ἐν Τυρνάβῳ ὥρας πέντε
καὶ τριάκοντα καὶ ἐν Ἐλασσῶνι εἴκοσιν ἕξ.

Ἐπεσκέφθην δὲ κατὰ τὴν βραχεῖαν ταύτην ἐκδρομὴν μου
τὴν Λάρισαν, ἔνθα λόγου ἄξια ἢ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως (μπεξε-
σιένι) συλλογὴ ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς καὶ τινες χριστιανικῶν χρῶ-
νων, τὰ Ἀμπελάκια, ἔνθα ἄξια θέας ἢ τριώροφος πεντάγωνος
οἰκία τοῦ Γεωργίου Σφάρτζ, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ ἀρχιτέκτονος τοῦ
Ἰωάννου Ζερμπανοῦ, ῥυθμοῦ ἀνατολικοῦ πολυτελοῦς καὶ πεφορ-
τισμένου καὶ ἄλλως καὶ εἰς πολυχρωμίαν ὑάλων. Ὡσαύτως ἐπε-

σκέφθη τὴν ὑπὲρ τὴν δεξιάν ὄχθη τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηγαιοῦ ἐπὶ τῆς Ὀσσης μονῆν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἣς ὁ νεός, (ὁ ἀρχαιότατος πιθανῶς τῶν κατὰ τὴν Θεσσαλίαν, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὸ σχέδιον καὶ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ὑπὸ τὰς στοὰς κατεσπαρμένα κιονόκρανα περσίζοντα καὶ κορινθιακὰ ἀκάνθας ἔχοντα ἀνεστραμμένως), καὶ ἐκ πυρκαϊᾶς κατὰ τὸν πρόναον καὶ τὸν νάρθηκα ἐφθάρη καὶ τὸν τροῦλλον ἔχει νεώτερον καταπερόντος τοῦ παλαιοῦ.

Ἐπεσκέφθη καὶ τὴν *Ραψάνην*, τὴν παρ' αὐτῇ μονῆν τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τὴν πρὸς τὸν Πυργετὸν μονῆν τῆς Ἁγίας Σωτείας, τὸ *Λιτόχωρον* καὶ τὴν παρ' αὐτῇ μονῆν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Ὡσαύτως ἀνήλθον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἰδρυθεῖσαν μονῆν τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ ἐξήτασα τὴν πενιχρὰν πῶς βιβλιοθήκην αὐτῆς καὶ τὸ ἰκανῶς πολύτιμον σκευοφυλάκειον καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν ἐν τῇ πεδιάδι μετόχιον τῆς *Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ὡσαύτως τὴν παρὰ τὴν *Μαλαθριάν* (τὸ ἀρχαῖον Δίον) μονῆν τῆς Ἁγίας Παρρασκευῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς τοῦ Ὀλύμπου μονῆν τῆς *Πέτρας*, ἣς ἐν τῷ ναῷ δρύφακτον (τέμπλεον) τερνευτὸν ἐξαισίας ἐργασίας εἰς ποικιλίαν ἁρμονικὴν παραστάσεων καὶ δύναμιν καὶ ζωὴν τῶν φύλλων, τῶν φιαλῶν, τῶν εἰκονιζομένων ἁγίων. Ἄξιον δὲ προσοχῆς ἐνταῦθα καὶ ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμάρου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἄλλοθεν κομισθέν, ἐντειχισθὲν δὲ ἤδη ὑπὲρ τὴν εἴσοδον τῶν καινῶν ἰδρυμάτων τῆς μονῆς.

Ἐκ τῆς Μονῆς δὲ ταύτης κατελθὼν ἐπεσκέφθη τὴν *Κουνητουριώτισσαν*, ὅπου πολλὰ ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐπιγραφαὶ καὶ τὴν *Κατερίνην*, ἐνθα ἐπιγραφαὶ τινεὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων μάλιστα. Ἐντεῦθεν διὰ Λαρίσης ἀπῆλθον εἰς *Τύρναβον*, παρ' ἣ εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας πρὸς δυσμὰς τὸ μονῶριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβήτου, ἐν ᾧ πλὴν ἄλλων θαυμάσια εἶναι τὰ τορευμάτα τοῦ τεμπλέου καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ἐν αὐτῷ μάλιστα οἱ τέσσαρες κομφοὶ στυλοὶ οἱ ἀνέχοντες τοῦ θρόνου τὸ κουδούκλιον τὸ πολυτελέστατον καὶ εἰς λεπτότητα ἅμα ἐξειργασμένον, ἔξοχον θέαμα κομψότητος καὶ εὐρυθμίας καὶ κάλλους μεγχειοτάτου. Ἀπὸ τῆς Τυρ-

νάθου δ' ἀνήλθον εἰς Ἐλασσῶνα, ἧς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἡ μονὴ τῆς Παναγίας ἱδρύεται τῆς Ὀλυμπιωίσεως, καὶ ναὸν καλὸν ἐχούσης, εἰκόνας δὲ τινὰς καὶ ἀναλόγια ὀστρεοκόσμητα θεὰς ἄξια, ὅπως καὶ τὰ τορευόμενα τῆς κυρίας θύρας τοῦ ναοῦ.

Ἐντεῦθεν διὰ Λαρίσης πάλιν ἀπήλθον εἰς Καλαμπάκαν, ἔνθα ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος ἀριστερὰ ἔχομεν γεγραμμένον χρυσοῦσλλον Ἀνδρονίκου τοῦ Β' (1332) καὶ σιγίλλιδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντοπόλεως Ἀντωνίου (1393). Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς καὶ παρὰ τὸ ὄλον τοῦ ναοῦ ἀρχιτεκτόνημα τὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔχομεν, μοναδικὸν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ ἁμῶνα, καὶ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ὑψηλόν, μεγαλοπρεπῆ, τὰς πλευρὰς καὶ τὴν ῥάχιν καὶ τὴν στέγην κεκοσμημένον δι' ὀστρέων. Αἱ παραστάσεις ἐν αὐτῷ, αἵτινες οὔτε πυκναί, καὶ ἐκ τούτου κκταπονοῦσαι, οὔτ' ἀραιαί εἰσιν, εἰκονίζουσιν ἀνθέμια, κλάδους μετ' ἀνθέων, λέοντας, πτηνάρια ὀδικὰ καὶ ἄλλα πτηνὰ καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν τοῦ θρόνου τὸν δικέφαλον ἀετὸν. Ἀρμονικὴ εἶναι καὶ ἀκριβὴς ἐν αὐτῷ τῶν κοσμημάτων ἡ διάθεσις, τὸ ὄλον δὲ περικαλλὲς ἔργον ζωῆν ἐνέχει καὶ χάριν.

Ἀπὸ τῆς Καλαμπάκας δ', ἀφ' οὗ ἐπισκέφθημεν τὰς ἐν τοῖς Μετεώροις μονὰς τῶν Ἁγίων Πάντων (Βαλαάμ) καὶ Ἁγίου Στεφάνου, κατήλθον εἰς Τρίκαλα καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀσημάντων αὐτόθι μνημείων ἐξέδραμον εἰς τὴν κατὰ τὴν εἰσοδὸν χαράδρα τινὸς τῆς Πίνδου παρὰ τὴν κώμην Πόρτια Παναγιὰ ἔριμον νῦν μονὴν Παναγίας τῆς Πόρτιας. Ταύτης ὁ ναὸς σπουδαῖος ὡς ἀρχιτεκτόνημα συνετελέσθη καὶ ἐκ λίθων ἄλλων μικρῶν καὶ πύρων ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεγάλων λίθων ναοῦ δωρίου, ὡς μαρτυροῦσι τέσσαρες σφόνδυλοι δωρίου ῥυθμοῦ ἐν τοῖς παρακειμένοις λειψάνοις (ΒΔ) κτίσματος λεγομένου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Πλὴν δὲ τοῦ ναοῦ καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ νάρθηκος, καίτοι ἔφθειρεν αὐτὰς ἐπίχρισμα ἐξ ἀσβέστου, γενναίως εἶναι ἐκφράσεως, ὡς ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ καὶ οἱ ἐκατέρωθεν τῆς θύρας Ἰησοῦς καὶ Θεοτόκος ἀναμιμνήσκοντες ζωγραφίας τῶν Ἁγίων Θεοδώρων τοῦ Μυστρᾶ διὰ τὸ εὐμέγεθες καὶ

τὴν ἀναδρομὴν τῶν σωμάτων. Σπουδαιόταται δ' αὐτόθι εἶναι διὰ λεπτοτάτων ψηφίδων ἐξειργασμένοι οὐχὶ πολυχρώμων, ἀλλὰ μόνον λευκῶν, μελανῶν, κυανῶν καὶ ἐρυθρῶν, καὶ τούτων οὐχὶ πολλῶν ἀποχρώσεων, εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ὀρθίῶν ἑκατέρωθεν τῆς Ὁραίας Πύλης (ὑψους 2,17, πλάτους 0,72) ὄψεως οὐχὶ μὲν περικαλλοῦς ἀλλὰ σεμνῆς, φυτῆς δ' ἁρμονικῆς. Ἐν ταύταις δὲ παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τὸ σύνηθες δεξιὰ μὲν τῆς Ὁραίας Πύλης (ἀριστερὰ τῷ θεωμένῳ) ἔχει εἰκονισθῆ ὁ Ἰησοῦς ὀρθίος κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ τὸ Εὐαγγέλιον, τῆς δεξιᾶς δὲ, ἐστραμμένῆς πρὸς ἑαυτὸν, κεκαμμένους ἔχων τὸν μέσον καὶ παράμεσον δακτύλους, οὐχὶ δ', ὡς συνήθως, τὸν μέγαν καὶ παράμεσον, ἀριστερὰ δὲ (δεξιὰ τῷ θεωμένῳ) ἡ Θεοτόκος, κρατοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος.

Ἀπεκόμισα δ' ἐκ τῆς ἐκδρομῆς φωτογραφικὰς τινὰς εἰκόνας καὶ ἐπιγραφὰς (ἀντίγραφα καὶ ἔκτυπα) περὶ τὰς ἑκατὸν τριάκοντα, ἔλαβον δὲ καὶ σχεδιογραφήματα τῶν ναῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῆς Μητροπόλεως τῆς Καλαμπάκας καὶ τῆς Παναγίας τῆς Πόρτας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Νοεμβρίου 1916.

Κ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΑΡΓΟΛΙΔΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

Κατὰ τὴν πρώτην ἐξάμηνον τοῦ παρελθόντος ἔτους 1916 διατελῶν ἐν ἐπιστρατεύσει, ὡς ὑπολοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ ἐν τῇ στρατηγίῳ τῆς Δ' Μεραρχίας ἐν Ναυπλίῳ, περιήλθον πολλοὺς τόπους τῆς Ἀργολίδος καὶ διηρεύνησα αὐτούς, ἐφ' ὅσον μοι ἀπέμενε χρόνος διαθέσιμος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνατεθειμένης μοι στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἔχει συντόμως ὧδε :

α') Ἐν Ἄργει

- 1) Ἡ κατάσταση τῶν ἀκινήτων ἀρχαίων τοῦ Ἄργους· πιθανὴ θέσις θολωτῶν τάφων· ἡ πόλις τῆς μυκηναίας περιόδου· τὰ κατὰ τὴν Ἀσπίδα καὶ Δειράδα ἀρχαῖα μνημεῖα· τὸ θέατρον· ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης.

Μετὰ μεγίστης ἀπορίας παρατηρεῖ ὁ τὸ πρῶτον περιηγούμενος τὸ Ἄργος τὴν πτωχίαν καὶ σπάνιν τῶν τε κινήτων καὶ ἀκινήτων ἀρχαίων τῆς ἐνδοξοτάτης ταύτης ἐν τῇ τέχνῃ πόλεως, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀγελᾶδα καὶ τοῦ Πολυκλείτου, ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐν τῇ κόσμῳ ἐσφυρηλατήθη τὸ τέλειον ἀνδρικὸν σῶμα· ἡ τύχη ἀρὰ γε ἐφάνη τοσοῦτον ὀυσημένης πρὸς ἀνάδειξιν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὸ προσήκον αὐτῇ ὕψος, ὡς πρὸς τὸν ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον, ἢ μήπως ἡ ἀτυχία καὶ ἡ ἀπειρία τῶν ἐπιχειρησάντων νὰ ἀνασκάψωσιν αὐτήν, ἢ μὴ ἡ δυσχέρεια τῆς

ἀνασκαφῆς καὶ τὸ δυσεξιχνίαστον τῶν κρυπτομένων ἐν τῇ περιλάμπρῳ ταύτῃ γῆ ἀρχαίων μνημείων; Τὸ τελευταῖον τοῦτο μάλιστα πάντων νομίζω ὅτι ὑπῆρξεν ἡ κυριώδης αἰτία τῆς μὴ ἀνευρέσεως σπουδαίων καὶ θαυμάτων εὐρημάτων ἐν Ἄργει· διότι ἡ ἐργασία τοῦ Vollgraff ἐμφαίνεται εὐσυνειδήτως καὶ ἐπιτυχής· τί ὅμως ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ μέγα ξένος ἀνὴρ, ἐπ' ὀλίγον χρόνον διαμείνας ἐκεῖ καὶ ἐρευνήσας, ὅσον ἄριστα ἠδύνατο, τὸ δυσχερέστατον τοῦτο διὰ τὸν ἀρχαιολόγον ἔδαφος; Σημαντικὰ εὐρήματα δύναται νὰ εὕρῃ μάλιστα πάντων Ἕλληνας ἀρχαιολόγος, νῦν ἔχων ὄξυν καὶ πόδας ἰσχυροὺς καὶ γνώμην ὑπομένουσαν καὶ μὴ ἀποκάμνουσαν· τὸ Ἄργος ἀναμένει ἔτι τὸν τε αὐτὸ καὶ ἑαυτὸν δοξάζοντα ἐπιστήμονα, ὡς προσήκει.

Διότι παρὰ πᾶσαν τὴν κατοχὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπὸ τῆς σημερινῆς, ὑπάρχουσι ἐλεύθερα σημεῖα πρὸς εὐχερῆ ἀναζήτησιν μετὰ πλείστων ἐλπίδων σπουδαίων εὐρημάτων· καὶ πρῶτον μὲν οἱ ἀνοιχθέντες ὑπὸ τοῦ Vollgraff θαλαμομοειδεῖς τάφοι δὲν εἶναι οὔτε οἱ μόνοι, οὔτε οἱ ἄριστοι, πολλοὺ γε δεῖ· οἱ ἀρχαῖοι ἀφήκαν ἡμῖν ἐκτενῆ παράδοσιν περὶ ὑπάρξεως βασιλικῶν καὶ ἡγεμονικῶν γενῶν ἐν Ἄργει κατὰ τὴν βαθυτάτην ἀρχαιότητα, πολυχρονίων καὶ πολυμελῶν (1)· ποῦ ἐτάφησαν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; ποῦ δύναται τις μετὰ πιθανότητος νὰ ἀναζητήσῃ αὐτούς; κατ' ἐμὴν γνώμην τὰ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Λαρίσης καὶ κατὰ τὴν Δειράδα, νῦν «Πορτίτσες» καλουμένην, κράσπεδα δύναται, ἐπιμελῶς ἐρευνώμενα, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐπιχώσεως, ἣτις ἐκ τοῦ πρᾶνουῦς τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἐκτεταμένου χώρου, ὅστις ὑπέρκειται, εἶναι βαθυτάτη, νὰ ἀποδώσῃσι θαλωτοὺς τάφους τῆς μυκηναίας λεγομένης περιόδου, καὶ δὴ πολλοὺς καὶ συνεχεῖς.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθίσταται βέβαιον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν τόπος εἶναι πρὸς ποίησιν οἰκογενειακῶν θαλωτῶν τάφων τὰ μάλιστα εὐθertos, τὰ δὲ βασιλικά γένη, ὄντα πολυμελῆ καὶ

(1) Ὁ Πανοσίας ἐν Β' 18, 4-6 ἀναφέρει ἑνδεκα βασιλεῖς, ἐπὶ δέκα γενεάς βασιλεύσαντας μέχρι Ἀμφιλόχου, ἥτοι μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας ἀπὸ Βίαντος, οὗ πρότερον πολλοὶ ἄλλοι βεβαίως ἐβασίλευσαν.

μακροτάτης χρονικῆς διαρκείας, ἐξήντησαν τὸν χώρον τοῦτον πρὸς ταφήν, καὶ κατόπιν ἐτράπησαν πρὸς τὸ Ἱεραῖον, ὡς λέγομεν κάτω ἐν κεφαλ. γ', ἐνθα ἐπίσης δαψιλῶς ἐθαψαν κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡμεῖς εὗρομεν τοὺς ἀνεσκαμμένους θαλαμοειδεῖς τάφους πλήρεις ἀκαθαρσιῶν καὶ πτωμάτων ζώων, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ὁ ἀρμόδιος ἀρχαιολογικὸς ἔφορος δὲν ἔχει τελέσει τὴν ἐπιθεβλημένην, καὶ ἄλλως ἐντελῶς ἄκοπον, συγχρῆν ἐπίβλεψιν πρὸς διατήρησιν αὐτῶν καθαρῶν. Ὡς πρὸς τὴν τάξιν αὐτῶν δέον νὰ λάβῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι οἱ ὅμοιοι τάφοι ὑπὲρ τὴν παρὰ τὸ Ναύπλιον Ἡρόνοιαν εἶναι μεΐζονες, οἱ δὲ τῶν Μυκηναίων καὶ μακρότεροι τοὺς δρόμους· ἴσως λοιπὸν ἀρχαιότατοι πάντων εἶναι οἱ τοῦ Ἰεραίου οὗτοι, ὧν τινες ἔτι, μῆπω ἀνασκαφέντες, διαφαίνονται οὐ μακράν.

Πρὸς τούτοις δύνανται ἀνευ σημαντικῶν δαπανῶν νὰ ἐξερευνηθῶσι δοκιμαστικῶς τὰ ὑπὸ τὴν νῦν καλουμένην «Παναγίαν τοῦ Βράχου» ἢ «Πορτακκαλοῦσαν» σημεῖα, εἰδικώτερον τὰ παρὰ τὰς θέσεις «Σπηλιὰ» καὶ «Δημοδόση», ἐνθα λέγουσιν οἱ πάροικοι ὅτι ἀνευρίσκουσι λαξευτοὺς ὀγκολίθους μεγάλου οἰκοδομήματος καὶ κτιστὰς «τρῦπες».

Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀσπίδος, νῦν «Προφήτ' Ἡλία», ἀρχαῖα μνημεῖα τοῦ εἰκαστομένου ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος Πυθακῆως, παρετήρησα ὅτι οἱ ἀσβεστόκτιστοι τοῖχοι τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων οἰκοδομημάτων ἐνεχουσι πῆλινα καὶ μαρμάρινα γεισώματα ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἴσως δὲ καὶ τμήματα ἐπιγραφῶν, καὶ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξερευνηθῶσι λεπτομερέστερον, ὡς καὶ οἱ παρακείμενοι Βυζαντιακοὶ τάφοι· ταῦτα πάντα εἶναι ἄχρηστα καὶ οὐδὲν διδάσκουσιν, ἐν ᾧ τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρεθησόμενα τμήματα θὰ εἶναι λίαν χρήσιμα καὶ διδακτικά.

Ἔτερα σημεῖα πρὸς δοκιμαστικὴν ἔρευναν ἔκρινα τὴν θέσιν τῆς σκηνῆς τοῦ Θεάτρου, ἐνθα ἢ ἀχθεῖσα τάφος δὲν ἐξίκετο εἰς τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος καὶ βάθος, καὶ τὰ ὑπὲρ τὸ Ἰεραῖον περὶ τὸ νῦν ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μέρη, ἐνθα ὀρθῶς τίθεται ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης· ἐκεῖ εὗρον τμήματα μαρμάρινα ὠραιωτάτων στηλῶν, ἀγγείων καλῶν, σκύφων μεγαρικῶν

κττ., κείμενα ἐπὶ προσχώσεως ἐκ λιθαρίων καὶ χωμάτων ἱκανῶς μεγάλης εἰς ἕκτασιν καὶ βάθος, ἐξ ἧς προμηνύονται πολλὰ εὐρήματα καὶ αὐτὸς ὁ ναός, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἀνάγλυφον τῆς *Τελεσίλλης*, ὅπερ εἶδεν ὁ Παισανίας (βλ. αὐτὸν ἐν Β' 20, 8).

Ἐπέρκειται δὲ τῆς θέσεως ταύτης καὶ διήκει μέχρι τῆς Παναγίας τοῦ Βράχου τὸ Ἄργος τῆς μυκηναίας περιόδου, ὡς δεικνύουσι θαυμάσια ἀγγείων καὶ οἰκιῶν ὑπόλοιπα, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται πυκνότητος ὁ ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τοῦ βουνοῦ συνοικισμὸς τῆς περιόδου ἐκείνης, ἐγκαταλειφθεὶς μετέπειτα κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον, ὁπότε ἡ πόλις κατέλαβε τὰ κράσπεδα καὶ τοὺς πρόποδας καὶ περαιτέρω μέρος τῆς πεδιάδος.

Κινητὰ ἀρχαῖα εἶδομεν ἐν μὲν τῷ νῦν νεκροταφείῳ τοῦ Ἄργους, ἔνθα ὑπάρχει μεγάλη ἐκκλησία, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπισκευασθεῖσα, ἐφ' ἧς εἶδον ἐπιγραφὴν μετὰ χρονολογίας 1659, κορμὸν μαρμαρίνου ἀγάλματος ῥωμαίου αὐτοκράτορος ἐν θώρακι, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἄτεχνον, καὶ παρὰ τὸ Ταχυδρομεῖον πλάκα μεγάλην μαρμαρίνην μετὰ διστίχου ἐπιγραφῆς λαμπρῶν χρόνων, ἣν ἀντέγραψα μὲν προχείρως, ἀλλ' ἦς ἀπώλεσα κατόπιν τὸ ἀντίγραφον.

2) *Περὶ τὸ Ἄργος κυκλικὸν μέγα οἰκοδόμημα· νεολιθικὸς συνοικισμὸς τοῦ παναρχαίου Ἄργους ναοῦ Ἀρεως-Ἀφροδίτης καὶ μικροῦ ἱεροῦ ἐρείπια.*

Ἐκκινῶν τις ἀπὸ τῆς Δειράδος καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς εἰς τὸ νῦν «Κουτσοπόδι» ὁδοῦ, ὀλίγον πρὸ τοῦ Χαράδρου ποταμοῦ, ἐν τῇ πεδιάδι, διακρίνει μόλις μέγα κτίσμα λαξευτῶν ὀγκολίθων, κυκλυτερές, μετὰ εἰσόδου, ἐν εἶδει ὁρόμου θολωτοῦ τάφου· ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι περίπου 25 μέτρων, τὸ δὲ πάχος τῶν τοίχων ὀλίγον ὑπὲρ τὸ μέτρον· τοὺς πλείστους τῶν λίθων ἔχουσιν ἤδη ἐξαγάγει οἱ γεωργοί, τοῦτου δ' ἕνεκα μετὰ δυσχερείας μὲν ἀλλὰ σαφῶς διακρίνεται ἔτι· τὸ ὅτι δὲν ἦτο τάφος, δεικνύει τὸ ἀσθενὲς τοῦ πάχους, ὅπερ μὴνύει περίβολον πολυανδρίου τινὸς ἢ ὑπαιθρίου ἱεροῦ ξυλίνης στέγης· διότι κέραμοι στέγης διακρίνονται πολλαί· ἀνάγκη ἄρα διὰ μικρᾶς σκαφῆς νὰ δια-

σαφηθῆ καὶ καθορισθῆ τὸ ἱκανῶς περιεργον τοῦτο κτίσμα καὶ ἕτερον μικρότερον περαιτέρω ἔπαρμα γῆς παρ' αὐτὸν τὸν Χάραδρον, οὗ τὸ φράγμα, κοινῶς «καρτέρι», ἐποιήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων διὰ τῶν λαξευτῶν ὀγκολίθων τοῦ μεγάλου κυκλικοῦ κτίσματος.

Ἄριστερόθεν δὲ τοῦ τελευταίου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας ὑψοῦται, εὐθύς ὑπὲρ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Χαραδρου, ἐπιμήκης λόφος μετὰ μικρῶν βραχωδῶν κορυφῶν, καλούμενος νῦν «Μακροβοῦνι» ἢ «Μακρουργάχι»· τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν ἤμισυ αὐτοῦ φαίνεται ὃν τετειχισμένον δι' ἀσθενοῦς περιδόλου λιθαρίων, οἷος εἶναι ὁ τοῦ παρὰ τὸν Βόλον Διμηγίου καὶ Σέσκλου καὶ ἄλλοι ὁμοίων συνοικισμῶν περίβολοι· διακρίνονται δ' ἐν αὐτῷ κατεσπαρμένα θραύσματα θαψιλῆ ἀγγείων τοῦ κοινοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ νεολιθικοῦ τύπου, χειροποιήτων ἀδαφῶν τε καὶ μετὰ γανώματος μονοχρώμου, μέλανος ἢ πορφυροῦ· ὁ πηλὸς εἶναι πλήρης χαλαζιῶν καὶ ἀτελοῦς ὀπτήσεως· εὐρομεν καὶ τινὰς ὀψιανούς, τριπτήρια λίθινα καὶ τμήματα λιθίνων πελέκεων· ὁ περίβολος τοῦ τείχους σφίζεται κατὰ τὴν Δυσμικὴν πλευράν· ὁ Χάραδρος ἔχει παρασύρει ἱκανὸν τοῦ περιδόλου καὶ τῶν Ἀνατολικῶν κρασπέδων τοῦ λόφου τούτου· σημεῖα πύλης διαφαίνονται κατὰ τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν πλευράν, ἔνθα ὁ περίβολος ἔχει καταπέσει· ἐνδοτέρω τῆς πύλης ὑπάρχει ὑψωμάτι, κατέχον τὴν θέσιν τοῦ ἀναμενομένου ἀνακτόρου.

Ταῦτα πάντα ποιοῦσι κατάδηλον ὅτι ὑπόκειται ἐνταῦθα νεολιθικὸς συνοικισμὸς, ὁμοίος τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀποτελῶν τὸ πρῶτον πανάρχαιον Ἄργος, τῶν ὑπὲρ τὴν τρίτην π.Χρ. χιλιετηρίδα περιόδων, καὶ δικαιολογῶν τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων περὶ τῆς παλαιότητας ἡλικίας τοῦ Ἄργους, ὄντος λίαν ἀρχαιοτέρου τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν διὸ εἶναι ἄξιον τοῦ κόπου γὰ ἀνασκαφῆ ταχέως καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὸ πρῶτον τοῦτο σαφὲς δεῖγμα νεολιθικῆς πόλεως ὀνομαστῆς ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ ἐπίχωσις ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου φαίνεται οὕσα ἱκανή, ἴσως δύο ἢ τριῶν μέτρων, ἧς ἔνεκα ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι καὶ οἰκίσκοι καὶ τάφοι παρ' αὐτοῦς τῆς νεο-

λιθικῆς περιόδου θὰ ἀνευρεθῶσιν ἐν καλῇ καταστάσει καὶ ἀνεπαφοὶ βεβαίως πλείστοι.

Ἵπὲρ τὸν λόφον τοῦτον πρὸς τὸ ὄρος βαδίζων τις συναντᾷ τὴν ἐκ Δειράδος εἰς «Καρυὰν»-Μαντίνειαν ἄγουσαν ὁδόν, ἣτις εἶναι ἡ μέση τῶν τριῶν ἀπὸ τῆς Δειράδος, καὶ πάροδον, ἄγουσαν εἰς τὸ νῦν λεγόμενον μοναστήριον τῆς «ἸΑκωβάς»· κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην τῶν δύο ὁδῶν ὑπάρχουσι τινες λαξευτοὶ ὀγκόλιθοι, ὧν ὀλίγοι κεῖνται κατὰ χώραν, μνηύοντες τὸν ὑπὸ τοῦ Παισανίου ἐν Β' 25, 1 ἀναφερόμενον κοινὸν ναὸν τοῦ ἸΑρεως καὶ τῆς ἸΑφροδίτης, οὗ τὸ ὕλικόν φαίνεται ὅτι πρὸ ἐτῶν ἀπήχθη εἰς τὸ χωρίον Κουτσοπόδι· παράκεινται διεσπαρμένα τμήματα ἀγγείων γεγανωμένων καὶ μετὰ κοσμημάτων, ὧν τινα λίαν ἀρχαῖα· ἡ ἐπίχωσις εἶναι μικρά, δύνανται ὅμως διὰ σκαφῆς νὰ ἀνευρεθῶσιν ἀναθημᾶτα κατὰ τὸ πρᾶνὲς πρὸς τὴν πεδιάδα διάστημα, ἔνθα μεζῶν ἡ ἐπίχωσις, καὶ ὅπου ἦτο πιθανώτερον καὶ φυσικὸν νὰ παραπέσωσιν.

Ἐν δὲ τῇ ὑπερκειμένῃ μονῇ τῆς ἸΑγίας Τριάδος τῆς «ἸΑκωβάς» ὑπάρχει ἐπὶ μικροῦ κυβολίθου ἀρχαϊκὴ ἐπιγραφή, ἀποτετριμμένη, δίστιχος, ἣς μόλις διακρίνονται αἱ λέξεις

ΟΡΟΣΙΣΕ - - - -
Ι ΙΟΤΙΟΣ

ἦτοι ὄρος ἸΑε/ροῦ κτλ. ἸΑπορον καθίσταται διὰ τί δὲν περι-συνελέγη ὁ λίθος οὗτος, ὧν γνωστότατος, ὡς μοι εἶπεν ὁ νεωκόρος. Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦτο, ἐξ οὗ ἐλήφθησαν βεβαίως πρὸς κτίσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν «κελλίων» πολλοὶ λαξευτοὶ λίθοι, δὲν εἶναι τὸ ἱκανῶς μακρὰν κείμενον προμνημονευθὲν τοῦ ἸΑρεως καὶ τῆς ἸΑφροδίτης, ἀλλ' ἕτερον, ἐγγύτατα παρακείμενον ἐπὶ τινος «ὄχτου», ἔνθα εἶδομεν ἐρείπια ἀσβεστοκτίστου ἐκκλησιδίου καὶ βάθρα ἀναθημάτων· διὸ ἐνταῦθα δεόν νὰ τελεσθῇ ἀνασκαφὴ μετὰ πλειόνων καὶ ἀσφαλεστέρων ἐλπίδων ἀνευρέσεως ἀναθημάτων· διότι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιδίου αὐτοῦ θὰ εὔρη τις πιθανώτατα ἐπιγραφάς, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ὑποκειμένοις χώμασιν, ἅτινα διήκουσιν εἰς ἱκανὸν βάθος.

3) Ἐξ Ἄργους εἰς Ἐρρασίον καὶ Κεγχρεάς· νεολιθικοὶ συνοικισμοὶ παρὰ τὸ «Κεφαλάρει»· τὰ παρὰ τὸν Ἐρρασίον ἱερὰ τοῦ Διονύσου καὶ Πανός· ἡ Τύρβη· ἡ πυραμὶς τῶν Κεγχρεῶν ὡς πύργος ἢ ὡς αἰγυπιαῖον ἔμβλημα τάφου, ἢ πολυανδρῶν.

Διερχόμενός τις τὰ τεῖχη τοῦ Ἄργους ὑπὸ τὸν μνημονευθέντα γὰρ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς εἰς «Κεφαλάρει» ὁδοῦ, συναντᾷ εἰς ἑνὸς τετάρτου ὥρας ἀπόστασιν ἐκκλησιδίον τῆς «Ἀγίας Σωτείρας» λεγόμενον, ἔνθα ὑπάρχουσί τινα τμήματα ἀρραβδῶτων κίονων καὶ μελῶν ἀρχιτεκτονικῶν, πιθανῶς ἔκ τινος ἐγγύς που εὑρισκομένου ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας ἐν Β' 24,6 (ἐν τέλει), προερχόμενα. Ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ ἐκκλησιδίου ἐπὶ πωρίνης πλακῶς ὑπάρχει νεωτέρα ἐπιγραφή, οἰκτρὸν μὲν δείγμα ποιητικῆς αὐχμηρότητος, ἀγαθὸν δὲ σημεῖον τοῦ ἐμφύτου αἰσθήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς ἐξύμνησίν τινα τῶν καλῶν ἔργων κατὰ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ἀχειραγωγῆτους ἀτυχῶς ὑπὸ τῶν ὀπισθόθεν μορφωθέντων ἀναλώμασιν αὐτοῦ· λέγει δὲ τάδε: «Ὁ γὰρ οὗτος ὁ θεῖος, ἀνηγέρθη θαυμασίως, μετὰ ζήλου, εὐλαβείας καὶ μεγάλης προθυμίας, συνδρομῆς τε τῶν Ἀργείων, εὐλαβῶν ἀνδρῶν, τιμίων, ἐπ' ὀνόματι τῆς θείας, Μεταμορφώσεως ἁγίας, τῆς φοικτῆς καὶ θαυμασίας, ἐν τῷ ὄρει Θαβωρίας, λάμπειως φαιδρᾶς, λαμπρᾶς φωτοχυσίας, καὶ φωνῆς τῆς πατρικῆς πρὸς τὸν υἱὸν τῆς θείας, τύπως ἦν πληροφορίας, τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ τῆς δόξης τῶν δικαίων οὐρανῶν τῆς βασιλείας· τῇ 9 Ἰουνίου 1857 ἐγκαινιάσθη ἐν ἀμπελώνασι Ἄργους· ἔρρωσθε δὲ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνδρομηταί, προσκυνηταί, ὁμοῦ σὺν πρεσβυτέροις».

Τὸν δὲ γὰρ ἐκεῖνον τῆς Ἀρτέμιδος, διάφορον τοῦ περιφήμου τῆς Ὀρθίας, δεόν νὰ ἀναζητήσῃ τις εἰς τι ὑπερκείμενον ἔπαρμα γῆς παρὰ τὸν ἔξω τῶν τειχῶν τοῦ Ἄργους τῆς πλευρᾶς ταύτης διερχόμενον χεῖμαρρον· τὸν δὲ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος ζητητέον εἰς ἡμισείας ἐντεῦθεν ὄρας ἀπόστασιν ὑπὲρ τὸ χωρίδιον «Συραγκελαίτικα» καὶ κατὰ τὰ ὑπερκείμενα τῆς ἐκ-

κλησίας τῶν Ταξιάρχων, ἔνθα διακρίνεται δασύλλιον κυπαρίσσω καὶ λέγεται ὑπάρχουσα πηγὴ ὕδατος· θεωρῶ δὲ πιθανώτατον τὸ ὅτι μεγίστης ἀξίας ἀναθήματα θὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῇ γαφῇ ἐκείνῳ, ἄφ' οὗ ἀναφέρονται ὑπάρχοντα ἐν αὐτῇ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἤδη τοῦ Παυσανίου (βλ. αὐτὸν ἐν Β' 24,6) ἀγάλματα τῆς θεᾶς, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Λητοῦς, ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου θεωρούμενα ὅτι ἐποιήθησαν· τοῦτο ἀποτελεῖ δεῖγμα θερμῆς λατρείας καὶ τιμῆς ἐξαιρέτου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου, ἧς ἀσθενῆ ἀπήχησιν ἀποδίδει τὸ προτεθὲν ποίημα τῶν νεωτέρων Ἀργείων, τοῦ πυρὸς τῆς λατρείας ἐκείνης ἀξιόλογον ἀπαύγασμα μετὰ πάροδον τοσοῦτων αἰώνων σκότους.

Περαιτέρω, βαδίζων τις ἐπὶ τῆς εἰς τοὺς νῦν «Μύλους» ἀμαξιτοῦ, ὀλίγον μετὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Κεφαλαρίου, συναντᾷ λοφίσκον ταπεινόν, ἀλλ' ἔκτενῆ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἔτι τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἰδρυθὲν δημόσιον Πυριτιδοποιεῖον· ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται κατεσπαρμένα θραύσματα ἀγγείων χειροποιήτων, ἀδαφῶν καὶ μονοχρώμων τοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου τῶν νεολιθικῶν συνοικισμῶν· ὑπάρχει λοιπὸν καὶ ἐνθάδε, ὅμοιος τῇ ἐν Μακρυρράχῃ Ἀργους μνημονευθέντι, νεολιθικὸς συνοικισμὸς, ἐφ' οὗ ἐξηκολούθησαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὴν μυκηναίαν καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, μέχρι που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς δύναται τις γὰ εἰκάσει ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν ἀγγείων.

Ἐντεῦθεν ἀνερχόμενός τις πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐρασίνου, ὀλίγον πρὸ αὐτῶν καὶ ἀριστερὰ τῆς ἀμαξιτοῦ, ἐπὶ τινος χωματώδους ἐπάρματος τῶν ἀγρῶν, διακρίνει ἀσβεστόκτιστα λίαν παλαιὰ οἰκοδομήματα, κατακεχωμένα, καὶ κεραμίδας στέγης ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κτίσματος λαμπρῶν χρόνων, ὡς δεικνύει ὁ πηλὸς αὐτῶν καὶ ἡ ὄπτησις, ὄντα ἄριστα· ἐνθάδε λοιπὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχει τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (ἐν Β' 24, 6) ἀναφερόμενον ἱερὸν τοῦ Διονύσου. Ἰπέρκειται δ' ἐντεῦθεν εἰς ἀπέστασιν οὐχὶ πολλῇ μείζονα τῶν ἑκατὸν μέτρων, ἢ θαυμασία πηγὴ τοῦ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ὀρμητικῶς ἀνερχομένου καθέτως, οὐχὶ δ' ἐκ τῶν κρημνῶν καταρρέοντος, δαψιλοῦς ὕδατος. Ἰπὲρ τὴν πηγὴν ἀριστερὰ διακρίνεται χωματῶδες, πρηνὲς

διάστημα, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι ἔγνη νεολιθικοῦ συνοικισμού καὶ ἐρείπια οἰκημάτων, βεβαίως τῆς ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἔ. ἀ. ἀναφερομένης Τύρβης, ἣν νοητέον ὡς πρόχειρον διαμονητήριον προσκυνητῶν καὶ ἐορταστῶν, οἷα τὰ σημερινὰ « κελλία »· οὐ μακρὰν αὐτῆς καὶ ἐν δεξιᾷ τῇ βαδίζοντι ἐπὶ τῆς εἰς τὸ χωρίον « Τουρνίκι » ἀτραποῦ, δεόν νὰ ἀναζητηθῆ τὸ ἱερόν τοῦ Πανός· διότι ἐκεῖ ὑπάρχουσι ἔγνη ἀρχαίων.

Μετὰ δὲ τετάρτου ὥρας ἀπόστασιν ἐντεῦθεν, καὶ δεξιὰ τῆς αὐτῆς ἀτραποῦ, εἶδομεν ἐπὶ τοῦ μπλακοῦ βράχου ἐσκαμμένον ἀρχαῖον τάφον, ὀρθογώνιον, λίαν βαθύν, ὅστις ἐγένετο ἀφορμὴ πρὸς ἐπίκλησιν τῆς θέσεως ὑπὸ τῶν χωρικῶν ὡς « Τρούπας »· πιθανῶς ὑπάρχουσι πλησίον καὶ ἕτεροι ὅμοιοι τάφοι κατὰ τὴν νῦν λαϊκὴν παροιμίαν « ὅπου ἀμπέλι κι' ἄλλο ἀμπέλι », ἣν δεόν πάντοτε νὰ λαμβάνη τις ὑπ' ὄψιν, τοιαῦτα ἀναζητητῶν. Ἀνερχόμενοι δ' ἐπὶ τοῦ κωνικοῦ βουνοῦ, ἕπερ νῦν καλοῦσιν οἱ χωρικοὶ « Ἑλληνικό », μετὰ πορείαν ἡμισείας σχεδὸν ὥρας ἐκ τῆς προειρηγμένης θέσεως, εὐρίσκομεν τὴν περιεργὸν πυραμίδα τῶν Κεγχρεῶν.

Αὕτη δ' ἔχει ποιηθῆ διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων πολυγωνικῶν, ἐπιμελέστατα ἐξεργασμένων, καὶ ἡρμοσμένων διὰ χρήσεως ἀσδέστου μετὰ χονδρῆς ἄμμου μεμιγμένης, οὕτω δὲ διαφερούσης τῆς ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἀπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων τεθείσης ἐν χρήσει· ἡ βᾶσις αὐτῆς εἶναι τετράγωνον, ἐλλειπὲς μόνον κατὰ μίαν γωνίαν, ἐνθα ὑπάρχει εἴσοδος καμαρωτῆ, ποιηθεῖσα κατὰ τὴν μέθοδον τῶν σηράγγων τῆς Ἰέρυθος, τεχνικωτέραν ὅμως· μετὰ τὴν εἴσοδον συναντᾷ τις θύραν, δι' ἧς εἰσέρχεται εἰς θάλαμον ὀρθογώνιον, καταλαμβάνοντα τὸ ἡμισυ περίπου τῆς βάσεως τῆς πυραμίδος· τὰ ἔσω αὐτοῦ ἔχουσι ἀνασκαφῆ ἐπιπολαίως, ὡς λέγουσιν οἱ χωρικοί, ὑπὸ τοῦ Schliemann· διότι ἔχει διαταραχθῆ κατωτάτω διαχώρισμά τι διδακτικόν· ἀνωτάτω ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ « Τουρνίκι » πλευρᾶς διακρίνονται βαθεῖαι λαξεύσεις πρὸς ἀρμογὴν βεβαίως ξυλίνων δοκῶν καὶ ἀπαρτισμὸν στέγης.

Διότι τὴν μὲν ὑπαρξίν στέγης τινὸς μηνύουσι τμήματα κεραμίδων τῆς λαμπρᾶς ἱστορικῆς περιόδου, τὴν δὲ διαμονὴν ἀνθρώπων θραύσματα ἀγγείων· ὅτι δὲ οὗτοι ἀπετέλουν μόνιμον

φρουρὰν τῶν Ἀργείων, ἐπιτηροῦσαν τὰς ἐκ Τεγέας καὶ Σπάρτης ἐντεῦθεν τυχὸν εἰσβολάς, φαίνεται βέβαιον διὰ τῆς παραδοχῆς τούτου ἐρμηνεύονται πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἀρχαῖα καὶ ὁ ἐξ ἀξέστων λίθων μόλις διακρινόμενος περίβολος περὶ τὴν πυραμίδα, δι' οὗ ἀποτελεῖται μικρὸν περιτείχισμα τοῦ ὄλου λόφου. Ἐκ τούτων λοιπὸν προκύπτει ὅτι ἡ πυραμὶς αὕτη εἶναι πύργος φρουρῶν, οἷους θὰ ἴδωμεν τρεῖς ἔτι κάτω ἐν κεφαλῇ γ', δι' ὧν οἱ Ἀργεῖοι ἐφύλασσαν ἤδη ἀπὸ τῆς Ζ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὰς εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν παρόδους ἐκ τῶν ὁπωσδήποτε εὐδάτων σημείων.

Ἄλλ' εἶναι ἄξιον ἐρεῦνης τὸ ἂν ἐποιήθη τότε ἡ πυραμὶς αὕτη μετὰ τῶν λοιπῶν πύργων, ἢ μήπως, εὐρεθεῖσα ἐκεῖ, μετασκευάσθη εἰς πύργον· τὸ δεύτερον τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον· διότι ἢ τε μορφή τοῦ κτίσματος καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ χρῆσις ἀσβέστου εἶναι διάφορα τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φρουρήσεως τῶν παρόδων κτισθέντων πύργων. Τούτων ἕνεκα δὲν δύναται τις νὰ ἀποκλείσῃ ὅλως τὸ ὅτι ἡ πυραμὶς εἶναι κτίσμα τῆς Μυκηναίας περιόδου καὶ δύναται νὰ σχετισθῇ κατὰ τὸ αἰγυπτιακὸν τοῦ ρυθμοῦ πρὸς τοὺς διὰ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως λεγομένους ὡς ἐξ Αἰγύπτου ἐλθόντας τινας βασιλεῖς τοῦ Ἄργους, καὶ δι' τὸν ἀρχηγέτην τοῦ ἐπὶ μακρὸν βασιλεύσαντος ἐκεῖ γένους Δαναόν.

Τῆς εἰκασίας ἄρα ταύτης λαμβανομένης ὑπὸ ἐξέτασιν, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν πυραμίδα ὡς ἔμβλημα τάφου· τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχε ταφῇ τις τῶν ἀπὸ Δαναοῦ ἢ αὐτὸς οὗτος ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ τάφος αὐτοῦ ἀνευρέθη κατὰ τὴν γενομένην μετασκευὴν αὐτῆς εἰς πύργον κατὰ τὴν Ζ' ἢ F' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ἔχει μὲν τινα λόγον, ἀλλὰ ἡ ἐκτέλεσις τούτων θὰ καταγνώσῃ μεγάλην βεβαίως ἄνοιαν ἐκείνοις, οἵτινες ἐνεπιστεύθησαν ἐπίσημον νεκρὸν, μετὰ κτερισμάτων ἀναμφιβόλως πλουσίων, ἐντὸς τοσοῦτον καταφανοῦς καὶ τοῖς ἡλιθωτάτοις τῶν τυμωρῶν μνημείου, οἵτινες τοῦναντίον ἔσχον τοσαύτην δξυδέρκειαν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπὸ χωματώδεις τύμβους κρυπτομένους ἀφανῶς θολωτοῦς τάφους, οἷος ὁ ἐν Μυκῆναις τοῦ Ἀτρέως καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας λεγόμενοι, ὁ παρὰ τὴν

Αίκυμνν τῆς Τίρυνθος εὐρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάρω πρὸ τριῶν ἐτῶν (βλ. Πρακτικά 1915 σελ. 202-204) καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ἀνεκάλυψαν καὶ ἐσύλησαν.

Διὸ νομίζομεν ὅτι μόνον ὡς ἔμβλημα τάφου ἠδύνατο νὰ ποιηθῆ ἢ πυραμὶς αὕτη, ἂν ὄντως ἐποιήθη κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον, ἢτοι περὶ τοὺς χρόνους τῆς ἐπηυξημένης ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος· τὸν δὲ τάφον θὰ ἐποίησαν οἱ νοῦν ἔχοντες ἄνθρωποι τῆς περιόδου ἐκείνης, οἱ τὰ πάντα ὑπολογίζοντες ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις, ἔξω τῆς πυραμίδος, εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου, ἐνθα ὑπάρχει εὐθετος χῶρος πρὸς ἀνόρουξιν μεγίστου καὶ βαθυτάτου βόθρου καὶ κτίσιν ὅλως ἀφανοῦς θολωτοῦ τάφου ἐν αὐτῇ, πρὸς ταφήν τῶν μελῶν μακραίωνος βασιλικοῦ γένους· πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξερευνηθῆ ὑπὸ τοιαύτην προϋπόθεσιν τὸ ἔδαφος τοῦτο καί, ἐὰν δὲν ἀνευρεθῆ μετ' ἐπιμελῆ ἐξέτασιν τάφος, θὰ λυθῆ τὸ ζήτημα ὅτι πρόκειται ἀπλῶς περὶ πύργου μονίμου φρουρᾶς τῶν Ἀργείων, ποιηθέντος ἐν τῇ ἀρχῇ που τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἐπίσης τὰ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου ἐν Β' 24,7 ἀναφερόμενα πολυάνδρια τῶν πεσόντων κατὰ τὰς Ὑσιὰς Ἀργείων δέον νὰ ἀναζητηθῶσιν ἐνταυθαῖα που, ἴσως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τῆς πυραμίδος ταύτης.

β') Ἐν Ναυπλίᾳ, Ἐπιδαύρῳ καὶ Ἐρμιόνη.

Τὰ τεῖχη τῆς Ναυπλίας· ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ἡ πηγὴ Κανάθος· ἕτεροι τάφοι τὰ κατὰ τὴν εἰς Ἐπίδαυρον ὁδὸν· ἀρχαῖα ἐν Ἐρμιόνη.

Πολλαχοῦ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἰδίως εἰς τὴν πρὸς τὴν νῦν πόλιν τοῦ Ναυπλίου πλευράν, διακρίνονται ἱκανοὶ δόμοι τοῦ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου (1) ὀφθέντος ἀρχαίου τεύχους, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη τὸ νῦν σφζόμενον Ἐνετικὸν φρούριον· ὁ ρυθμὸς τοῦ τεύχους τούτου θεωρεῖται κοινῶς ὡς ὢν τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν Πρόνοιαν θαλαμοειδεῖς τάφοι καὶ ἡ σύγκρι-

(1) Ἐν Β' 38,2 «λείπεται δὲ καὶ τειχῶν ἐτι ἐρείπια, καὶ Ποσειδῶνος ἱερόν».

σις τῆς τειχοδομίας ταύτης πρὸς τινα σημεῖα τοῦ τείχους τῆς ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνηῶν, καθιστῶσι πιθανωτέραν τὴν ἐκδοχὴν τοῦ ὅτι καὶ τὰ τῆς Ναυπλίας εἶναι τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου· διότι δυσχερῶς θὰ ἐποιοῦντο τείχη ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, καθ' ἣν δὲν ἔχει παραδοθῆ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σχοῦσα σχετικὴν τινα σπουδαιότητα ἢ πόλις αὕτη, ἣτις καὶ λίαν ἐνωρὶς ὑπέκυψεν ὑπὸ τὴν ἰσχύον τοῦ Ἄργουσι· τὸ ὅτι οἱ Ἄργειοι θὰ ἐτείχιζον τὴν θέσιν μετὰ τὴν κατὰκτησιν, ἦτοι ἐντὸς τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς Ζ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἔχει μὲν τινα λόγον, ἀλλ' εἶναι ἀπίθανον πρὸς παραδοχὴν, ὡς ἀφίνον ἀνερμηγεύτους τοὺς τάφους καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὑπερκειμένους αὐτῶν βουνοὺς μέχρι τῆς «Ἀγίας Μονῆς» θραύσματα ἀγγείων, δηλοῦντα ὅτι κατηκίθη ὡς πολίχνη ἀξία λόγου κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν περίοδον ἢ θέσις αὕτη.

Ἐπάρχουσι δ' ἔτι ἐντὸς τῆς Ἀκροναυπλίας, καὶ δὴ κατὰ τὴν κορυφὴν, γυμνά τινα σημεῖα, ἐφ' ὧν ἠδύνατο νὰ γένηται μικρά τις ἔρευνα πρὸς ἐξακρίδωσιν τῆς πρώτης ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης δι' εὐρημάτων σαφῶν, καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅπερ πιθανῶς θὰ ἔκειτο ἐκεῖ· διότι ὁ μὲν Πανσοανίας ἔ. ἄ. ἀναφέρει αὐτὸ μετὰ τῶν ἐρειπίων τῶν τειχῶν, τὰ δ' Ἐνετικὰ τείχη, κατὰ τὰς θύρας μάλιστα, ἐνέχουσι καὶ λαξευτοὺς λίθους ἐκ στερεοδάτου καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ναοῦ, ἅτινα πάντα θὰ εὐρέθησαν πρᾶκτικῶς, τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς οὔσης δυσχεροῦς, καὶ μηδὲνα λόγον ἐχοῦσης, ἀφ' οὗ ὁ μὲν βουνὸς δὲν στερεῖται φυσικῶν λίθων, ἢ δὲ λατόμησις αὐτῶν εἶναι εὐχερεστέρα καὶ ἦττον δαπανηρὰ τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς.

Πρὸ δὲ τῆς παρὰ τὸ νῦν χωρίον «Ἄριαν» ἀρίστου ὕδατος πηγῆς τοῦ Κανάθου, ἣτις μάλιστα πάντων σφίξει νῦν τὴν υγιάν των κατοίκων, ἐν δεξιᾷ τῆς ἀμαξιτοῦ παρὰ τὴν «Ἀγίαν Μονὴν», λέγεται ὅτι εὐρέθη «λαγοῦμι» καὶ ἄλλα σημεῖα μεγάλου ὑπογαίου οἰκοδομήματος, θολωτοῦ τάφου βεβαίως ἢ θαλαμοειδοῦς, ἅτινα δὲν δύναται τις ἄνευ σκαφῆς νὰ καθορίσῃ· διότι οὐδὲν νῦν διακρίνεται ἐκεῖ, πλὴν τοῦ εὐθέτου τοῦ ἐδάφους πρὸς ποίησιν τοιοῦτου τάφου, ὄντος ἐπικλινοῦς καὶ μὴ

ἐνέχοντος βράχους· εὐλόγως δὲ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ εὐρεθέντες ὑπὸ τοῦ Καστόρχη τάφοι δὲν εἶναι οἱ μόνοι κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην.

Βαδίζων δὲ τις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμαξίτου πρὸς τὴν Ἐπίδαυρον, συναντᾷ κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ὁδοῦ τὰ γνωστά, ἄριστα σφζόμενα, τείχη τῆς Δήσης, ἐν ᾗ ἄπορον καθίσταται, διὰ τὴν δὲν ἐτελέσθησαν ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων· διότι φαίνεται λίαν πιθανὸν ὅτι θὰ προκύψωσιν ἐξ αὐτῶν σημαντικὰ εὐρήματα, ἰδίως ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Παυσανίας παρήλθε τὴν ἐπ' αὐτοῦ οὔσαν καὶ ὀνομαζομένην κόμην, καὶ δὲν ἀναφέρει ἄλλην τινὰ λεπτομέρειαν περὶ αὐτῆς· ἴσως τοῦτο ὑπῆρξεν ἢ κυριώδης αἰτία τῆς μῆπω ἐξερευνήσεως αὐτῆς ὁπωσδήποτε.

Οὐ μακρὰν ἐντεύθεν, ἀριστερὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, διακρίνονταί τινα τυμβοειδῆ ἐπάσματα, ἐνέχοντα πιθανῶς τάφους ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὄντα δὲ ἄξια ἐξερευνήσεως. Αὐτοῦ δὲ τοῦ καθόλου ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν τε ἀνασκαφὴν εἶδομεν ἄριστα τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καββαδίου, καὶ τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἀποτελοῦσαν, διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ προσοχὴν, μεθ' ὧν διεξήχθη· ὀλίγα δ' ἔτι κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο φαίνονται δεόμενα ἐξερευνήσεως πληρεστάτης, μάλιστα πάντων τὰ μεταγενέστερα κτίσματα, ἐφ' ὧν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐνετειχίσθησαν λίθοι καὶ μνημεῖα τέως ἄχρηστα τῶν προηγουμένων περιόδων. Ὅρθον δὲ θὰ ἦτο, ἐάν ποτ' εὐπορήσῃ ἢ Ἐταιρεία, νὰ ἀνοικοδομηθῇ πλήρως τό τε θέατρον καὶ ἡ Θόλος καὶ ἄλλα σημαντικὰ οἰκοδομήματα, ὧν τὰ μέλη παράκεινται καὶ ὁ ρυθμὸς εἶναι σαφῆς ἐν πᾶσι· διότι ἡ θέσις εἶναι ἀρίστη πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ παραμονὴν· τὸ νῦν περιέργως ἀνθυγιεινὸν αὐτῆς προήλθεν ἐκ τῶν ἔν-τισι βόθροις τῶν ἀνασκαφῶν, μάλιστα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βαλανείου, ἀφινόμενων στασίμων ὑδάτων, ὧν ἡ ἐκάστοτε ἀπόρριψις, καίπερ εὐχερεστάτη, δὲν τελεῖται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐφόρων, ἐπιμελητῶν καὶ φυλάκων.

Ἐμαθον δὲ ὅτι ἐν Διδύμοις Κρανιδίου ὑπάρχουσι πολλὰ Ἑλληνικὰ ἐπιγραφαὶ κατεσπαρμέναι τῆς ἀρχαίας Ἐρμιόνης, ὠρισμένως δ' ἐν τῇ καλουμένῃ μονῇ «Σέση» μακρὰ ἐπιγραφή,

ἐν ἣ ἀναφέρεται ἀνάθεσις τῇ Δήμητρι· ὁ ναὸς αὐτῆς ἔκειτο πιθανώτατα κατὰ τὸ παρακείμενον δάσος σχοίνων, ἔνθα, ὡς μοι εἶπεν αὐτόπτης ἀξιωματικός, εἶδε πλείστους σπονδύλους κίωνων μετὰ ῥαβδώσεων καὶ ἄλλα μέλη ἀρχιτεκτονικά.

γ') Ἐν Μυκῆναις καὶ Ἡραίῳ.

1) Διὰ τί καὶ πότε ἐσυλήθησαν ὁ τάφος τοῦ Ἀτρέως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μυκηναίων· εἶ ὁ Σοφοκλῆς εἶδε τούτους οἷτως· ὕπαρξις καὶ ἄλλων ἀσυλήτων θολωτῶν τάφων.

Τῶν πολυχρύσων Μυκηναίων πολλάκις μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπαρκῶς, ὡς ἐποθοῦμεν, ἠρευνήσαμεν τὰ πέριξ, σφόδρα δὲ λυπούμενοι ἐθεωροῦμεν τὸν πολύτιμον χρόνον μάτην διαφεύγοντα, μὴδὲ περισσεύοντα πολὺν πρὸς διαδρομὴν καὶ ἐξερεύνησιν τοσοῦτον εὐνογηθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως ἐνδοξοτάτων τόπων, ὧν οὐχὶ πολλαὶ πτυχαί, παρὰ τὰς πολυχρονίους καὶ λίαν ἐπιτυχῶς τελεσθείσας ἐκεῖ ἐργασίας, ἀπεκαλύφθησαν ἡμῖν ἄχρι τοῦδε· διότι καὶ ἄλλους θολωτοὺς τάφους καὶ θαλαμοειδεῖς, καὶ δὴ τοὺς ἀρίστους, κρύπτει ἔτι ἐπιφθόνως ἢ μήτηρ γῆ, εἰς ὧν τὴν εὐσεβῆ καὶ φιλόστοργον ἀποκάλυψιν δὲν πρέπει οὐδεὶς κάματος νὰ λογισθῆ μάταιος. Ὁ μέγας δῆλα δὴ λεγόμενος θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ὁ τάφος τῆς Κλυταμνήστρας καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἄλλοι, ἦσαν ἐν τῇ φανερῇ ἀπὸ αἰώνων, ὡς παλαιάτατα συληθέντες, δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1915 σελ. 232-235.

Ἄλλ' οὗτοι δὲν ὑπῆρξαν βεβαίως οἱ μόνοι οὐδὲ οἱ ἀριστοὶ· τούναντίον ὁ μὴ ἀκριβῆς ὑπολογισμὸς τοῦ ὕψους αὐτῶν, ἢ ἐπίθεσις τύμβων ἐπ' αὐτῶν, προδοτικῶν τῆς ὑπάρξεως, ἢ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀπορροή τῶν χωμάτων καὶ ἢ ἐκ τούτου ἐνδειξις τῶν δρόμων, τοῦ ὄπαιου, ἢ τῶν πλευρῶν αὐτῶν εἰς τὰ λίαν ἠσκημένα ὄμματα τῶν παλαιῶν τυμβωρῶν καὶ θησαυροθηρῶν, ἐγένοντο αἰτία νὰ ἀνευρεθῶσιν εὐκόλως, καὶ νὰ συληθῶσιν ἅπαντες· πολλοὺς τούτων, τὸν τοῦ Ἀτρέως μάλιστα, εἶδεν ὁ Πυρσωνίας, καὶ ἐν αὐτῷ θεωρεῖ ταφέντα τὸν Ἀτρέα

ἐν Β' 16, 6 «Μυκηθῶν δὲ ἐν τοῖς ἐρειπίοις (ἔξω τοῦ τείχους ἐννοεῖται) κρήνη τέ ἐστὶ καλουμένη Περσεΐα καὶ Ἀτρέως καὶ τῶν παίδων ὑπόγαια οἰκοδομήματα, ἔνθα οἱ θησαυροὶ σφίσι τῶν χρημάτων ἦσαν· τάφος δὲ ἔστι μὲν Ἀτρέως, εἰσὶ δὲ καὶ ὄσους σὺν Ἀγαμέμνονι ἐπνήκοντας ἐξ Ἰλίου δειπνίσας κατεφόνευσεν Αἴγιθθος».

Τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον μεγαλοπρεπῆ τάφον εἶναι πιθανώτατον ὅτι εἶδε καὶ ὁ Σοφοκλῆς, καὶ ὅτι ἄρα εἶχεν ἤδη οὗτος συληθῆναι περὶ τὰ μέσα τῆς Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τοῦλάχιστον· τοῦτο εἰκάζομεν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ὅτι κατὰ μὲν τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ δὲν ἐποιοῦντο θολωτοὶ τάφοι, ἐκ πολλῶν δὲ χωρίων τῶν τραγωιδιῶν αὐτοῦ, τῆς Ἡλέκτρας ἰδίως καὶ τῆς Ἀντιγόνης, δηλοῦται ἐπίγνωσις καὶ αὐτόχρημα περιγραφή τοιοῦτου τάφου· εἶναι δ' εὐλόγον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀργείων γενομένην περὶ τὸ 468 π. Χρ. ἐρήμωσιν τῶν Μυκηθῶν, οἱ τυμβωρύχοι, εὐρόντες ἀφύλακτον τὸν τόπον καὶ ἀδιαφόρους τοὺς Ἀργεῖους, ἀνεῦρον τοὺς τάφους τούτους καὶ ἔκτοτε ἐσύλησαν αὐτούς· ὁ τοῦ Ἀτρέως εἶναι ἔμφανές ὅτι ἐπεδείχθη ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀνωτάτω σημείου τῶν ἀντιμετώπων τοίχων τοῦ δρόμου παρὰ τὸ ὑπέρθυρον, ἣτις ἐπήλθεν ἐνωρὶς ἐκ τῆς διαφυγῆς τῶν χωμάτων, λόγῳ τῶν βροχῶν καὶ τοῦ ἐπικλινούσας τοῦ τύμβου· ἐκεῖθεν εἰσελθόντες, εὐρον ἐτοιμοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν νεκρῶν θησαυρούς· οἱ δὲ μετέπειτα, εὐρόντες ἀνοικτὸν τὸ μέρος, μετεχειρίσθησαν τὸν τάφον ὡς καταφύγιον· οἱ ποιμένες μάλιστα, ὄντες ἀείποτε οἱ αὐτοί, θὰ ἐφρόντισαν νὰ διασκευάσωσι τὸν χῶρον πρὸς διαφύλαξιν τῶν προβάτων καὶ μάλιστα τοῦ τυροῦ, ὅστις ἀπαιτεῖ τοιαῦτα ὑπόγαια πρὸς ἀποφυγὴν τῆς σήψεως· εἶδομεν δὲ καὶ ἡμεῖς διαφυλαττόμενον τυρὸν ἔν τινι ἐκκλησίᾳ μοναστηρίου σκιερᾶ, ὑπὸ βράχους κειμένη, τῆς πράξεως ταύτης μὴ θεωρουμένης ἀσεβοῦς, ἔτι δ' ἐν σπηλαίοις καὶ ἄλλοις ὁμοίοις τόποις· ὑπῆρξε δὲ ἡ τοιαύτη χρῆσις αὐτὸ τοῦτο σωτηρία τοῖς μνημείοις τούτοις, ἅτε συμφέρουσα τοῖς κυριάρχοις τοῦ ὑπαίθρου, οἳ οἱ εἰσιν ἀείποτε καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος οἱ ποιμένες.

Ὅστω λοιπὸν οἱ ἐν Μυκήναις καὶ ἀλλαχοῦ εὐρεθέντες σε-

συλημένοι θολωτοὶ τάφοι δὲν πρέπει νὰ λογιζῶνται οἱ μόνοι οὐδὲ οἱ ἄριστοι· ἐπίμονοι ἔρευναι θὰ ἐπιδείξωσιν ἐν τῇ ἐνδοξῇ ταύτῃ περιοχῇ καὶ ἄλλους τάφους, ὧν ἓνα βέβαιον ἐνομίσαμεν ἡμεῖς ὅτι ἤδη ἄνευ σκαφῆς διεκρίναμεν ἕτερον, θαλαμοειδῆ τοῦτον, γνωστὸν καὶ τῷ φύλακι, εἶδομεν διαφαινόμενον πρὸ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀτρέως· τούτου ὁ δρόμος κεῖται ἐπ' αὐτῆς τῆς νῦν ἀμαξιτοῦ· διακρίνεται δ' ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς «σαπόπετρας», ἣτοι τοῦ συνεχοῦς ἀνισχύρου βράχου, καὶ ταύτης διὰ χειρὸς ἀνθρώπων, οὐχὶ κατὰ τινα τύχην, γενομένης.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸν ὑπολειφθέντα ὀλίγον τοῖχον τοῦ ἀνακτόρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως μόλις συγκρατεῖ σάνις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ δύο μικρῶν δοκῶν, ἀπασῶν θριπηδέστων, ὡς ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας μὲν μετὰ προνοίας τεθεισῶν ὑπὸ τοῦ Χ. Τσοῦντα, ἔκτοτε δὲ μὴ ἀντικατασταθεισῶν· ἐπίσης οἱ βασιλικοὶ τάφοι, οὓς ἀνεῦρεν ὁ Schliemann, καταχώννυνται σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ δέονται καθαρμοῦ, ὡς καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν πολυγωνικὸν τεῖχος δεῖται ἀνοικοδομήσεως, ὅπερ κατέπεσεν ἕνεκα τῆς ὑπερβαλλόντως ἀνυπολογίστου καὶ ἀτόπως εἰς τοσοῦτον μῆκος καὶ βάθος ἀχθείσης ἀνασκαφῆς τοῦ Schliemann, ἣν μάλιστα μετὰ τὰς δοκιμαστικὰς ἐργασίας ἀφήκεν ἐλευθέραν ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπαναγομώσεως.

2) Ἐκ Μυκηνῶν εἰς Ἄργος· ἡρώων Περοέως· Κριοί· τάφος
Θυέσιου Μυσιάς Δήμητρος ἱερόν· τάφος κατὰ ἰὴν
εἰς Κόρινθον ὁδὸν καὶ μονήρεις πύργοι.

Ὁ Πausanίας ἐν Β' 18, 1-4 γράφει «ἐκ Μυκηνῶν δὲ ἐς Ἄργος ἐρχομένοις ἐν ἀριστερᾷ Περοέως παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν ἡρώων -- ἐν δὲ τῇ Ἄργείᾳ προελθοῦσιν ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ἡρώου τούτου Θυέσιου τάφος εἰσὶν ἐν δεξιᾷ· λίθου δὲ ἔπεστιν αὐτῷ κριὸς --- ἀπὸ δὲ τῶν Κριοῦν — οὕτω γὰρ τοῦ Θυέσιου τὸ μνῆμα ὀνομάζουσι — προελθοῦσιν ὀλίγον ἔστιν ἐν ἀριστερᾷ χωρίον Μυσιά καὶ Δήμητρος Μυσιάς ἱερόν». Τῆς ἀρχαίας ταύτης ὁδοῦ διασφύζονται τινα πιθανὰ ἴχνη, ἐν εἶδει ἐπιπέδου ποταμίου, ἐπὶ τοῦ τέρματος τῶν γηλόφων τῶν νῦν χωρίων «Χαρ-

δάτι» καὶ «Πρίφτιανης», ἐγγὺς βατῆς ὁδοῦ, ἀγούσης ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν εἰς Ἄργος· ἡ ὁδὸς αὕτη φαίνεται φύσει ἀνταποκρινόμενη τῇ ἀρχαίᾳ, ἣν ἔβη ὁ Πausanίας· βαδίζων δέ τις ἐκ τοῦ τέρματος τούτου τῶν γηλόφων ἐπὶ τῆς πεδιάδος πρὸς τὸ Ἄργος, συναντᾷ εἰς ἀπότκτιν ἡμίσεος περίπου χλμ. ἐρείπια ἐκκλησιδίου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου· ἐκεῖ λέγεται ὅτι ὑπάρχουσι λίθοι λαξευτοί, ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν οἰκοδομημάτων, καὶ ὅτι εὐρέθησαν πώρινοι σαρκοφάγοι, πῆλινα ἀγαλμάτια, λύγνοι κττ.. Ἡ θέσις αὕτη φαίνεται ἀντιστοιχοῦσα τῇ ἡρώφῳ τοῦ Περσέως.

Τὰ ἀπὸ τοῦ ἡρώφου τούτου ἐλλογοῦνται τῇ Ἀργείᾳ ὑπὸ τοῦ Πausanίου· ἐντεῦθεν λοιπὸν βαδίζοντες, εὐρίσκομεν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ μεθ' ἐτέρας, ἀγούσης ἐκ τοῦ χωρίου «Φύχτια» εἰς τὸ χωρίον «Πασᾶ»· παρὰ τὴν συμβολὴν ταύτην, ἐν θέσει νῦν καλουμένῃ «Γοῦρνες», καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ ἐκ Κουτσοποδίου Γεωργ. Δέδε, εὔρομεν κατὰ χώραν στεροβοάτην ὀγκολίθων λαξευτῶν λίαν μεγάλων, ὧν τινες ἔχουσι ἐξαχθῆ καὶ ἀπαχθῆ, εἰς δὲ μέγιστος, τμηθεὶς διὰ «φουρνέλλου», παράκειται, φέρων ἀρχαίας κοιλότητος ἐν εἴδει τόρμων· ἕτερος ὁμοιάζει βάθρῳ· λέγουσι δὲ ὅτι ἐντεῦθεν ἐξήχθησαν πρὸ ἐτῶν καὶ πώρινοι σαρκοφάγοι, ἵνα χρησιμεύσωσιν ἐν τοῖς χωρίοις ὡς ποτιστήρια· ὑπάρχουσι δὲ κατεσπαρμένοι κυδόλιθοι καὶ τι περαιτέρω τῶν μνημονευθέντων ἀριστερὰ ἐπὶ ἐπάρματος. Ἐνταῦθα εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ Θυέστου, εἰ δὲ μή, ὅπερ ἤττον πιθανόν, τὸ ἡρώφον τοῦ Περσέως· μικρὰ σκαφή κατὰ τὰ δηλωθέντα ταῦτα σημεῖα δύναται νὰ βεβαιώσῃ πότερον ἀληθές, ἢ τί σημαίνουσι τὰ κτίσματα ταῦτα· δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον ἔθαψαν ἐνταῦθα οἱ Ἀργεῖοι.

Περαιτέρω δ' ἐντεῦθεν, πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν εὐθείαν τοῦ χωριδίου «Μπαρντουδᾶ», ἢ «Μπερτζοδᾶ», ἐν τῷ ἀγρῷ Ἀλεξίου Μούλου, ἐκ Κουτσοποδίου, λέγονται ὑπάρχοντες κυδόλιθοι λαξευτοὶ κατακεχωμένοι· ἔτι δὲ περαιτέρω, ἀφίνοντες ἐν ἀριστερᾷ τὸ μνημονευθὲν χωρίον, εὐρίσκομεν θέσιν, «Τουρκογέφυρο» καλουμένην, καὶ ἔχνη παλαιᾶς γεφύρας, μεθ' ἣν διατηρεῖται πῶς ἐτέρα γέφυρα τῆς ἐν χρήσει μέχρι τοῦ ἔτους 1883

δημοσίας ὁδοῦ· εἶδομεν δ' ἐγγύς ἔν τινι ποταμίῳ ἀρχαίους κυβολίθους· κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα δύναται νὰ ἀναζητηθῆ τὸ ἱερὸν τῆς *Μυσίας Δήμητρος*· σημειωτέον δὲ ὅτι ἀνὰ τοὺς ἀγρούς τῶν θέσεων τούτων συναντᾶ τις πολλοὺς κυβολίθους ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν οἰκοδομημάτων· οἱ πλείστοι τούτων ἐκομίσθησαν πιθανώτατα ἐκ τοῦ μνημονευθέντος στερεοβάτου, τοῦ μόνου κατὰ χώραν ἔτι εὑρισκομένου καὶ ἀξίου ἐρεύνης· διότι ἐξ αὐτοῦ θὰ προσδιορισθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ «Κουτσοπόδι» λέγεται ὅτι ἀνευρίσκονται ἀρχαῖοι τάφοι ἐν πωρίναις σαρκοφάγοις, ἐνέχοντες πῆλινα ἀγγεῖα μετὰ γραπτῶν παραστάσεων· ἐν τῇ παλαιᾷ οἰκίᾳ τοῦ ἐφέδρου λοχαγοῦ καὶ δικηγόρου ἐν Ἀθήναις κ. Μαύρου εἶναι βέβαιον ὅτι εὑρέθησαν πρό τινων ἐτῶν· ἐνταῦθ' αὖτε λοιπὸν θὰ ἔταψαν οἱ Ἀργεῖοι τῆς Ε' καὶ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἐγγύς τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον, ἧς ἡ θέσις ἀνταποκρίνεται φύσει τῇ νῦν σιδηροδρομικῇ γραμμῇ, ἧτις παρὰ τὸ χωρίον «Φύχτια» μετὰ τὸν σταθμὸν διέρχεται διὰ τινος γνωστοῦ μονήρους πύργου· ἕτερος ὅμοιος τετράγωνος ὑπάρχει ὑπὲρ τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ τινος ὑψώματος μεταξὺ δύο ποταμίων· τούτου ὁ τοῖχος τῆς βορείου πλευρᾶς διατηρεῖται εἰς ὕψος 2^μ· περίπου· παράκεινται κέραμοι, δηλωτικοὶ τῆς στέγης αὐτοῦ· εὑρομεν δὲ καὶ τρίτον ὑπὲρ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ χειμάρρου, ὅστις νῦν καλεῖται «Μπορτσιώτικο ῥέμα», εἰς ἣν τὸν ἐμφανῆ τῶν λοιπῶν ἐρείπια. Ἀξία ἐρεύνης εἶναι καὶ ἡ μεταξὺ τῶν χωρίων «Φύχτια» καὶ «Κουτσοπόδι» θέσις, ἐν ἣ κείνται ἐκκλησιδίων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνθα λέγονται ὑπάρχοντες ἀρχαῖοι λαξευτοὶ λίθοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ περαιτέρω, παρὰ τὴν εἰς Κόρινθον ἀρχαίαν ὁδὸν, κατὰ τε τὴν *Νεμέαν* καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι τῆς ἀρχαίας Κορίνθου, διεκρίναμεν πολλαχοῦ σημεῖα μεγάλων τάφων καὶ πολυανδρίων, ἰδίως παρὰ τὰ νῦν χωρία «Χιλιοπόδι», «Ἀθήκια» καὶ «Ἐξαμίλια»· ἡ ἐξερεύνησις τῶν ὑπόπτων τούτων σημείων ἐπιβάλλεται· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἔσχομεν τότε οὔτε ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο χρόνον, ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ, οὔτε τὰ πρόχειρα μέσα, ἅτινα ἐξ ἄλλου ζητηθέντα ἀρμοδίως δὲν ἐχορηγήθησαν ἡμῖν.

3) Ἐκ Μυκηνῶν εἰς τὸ Ἑρᾶιον τάφοι παρὰ τὸ Ἐλευθέριον· ἀνάγκη νέας ἀνάσκαφῆς τοῦ Ἑρᾶιου τὰ καὶ αὐτὸ μὴ ἀνευρεθέντα ἀναθήματα· ζήτησις ἀποθειῶν· διασκευὴ ἐκ νέου τῶν χωμάτων· πολλοὶ θολωτοὶ τάφοι κατὰ τὸ Ἑρᾶιον ἢ Πρόσυμνα.

Ἐκ τοῦ νῦν χωρίου «Χαρβάτι» ἄγει ἀτραπὸς εἰς «Πρίφτιανην», ἣς ὑπέρεκειται ἐκκλησίδιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔνθα, ὡς μοι διηγήθη γέρων τις, ἔσκαψεν αὐτὸς λάθρα πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, καὶ ἀνεῦρε πῆλινα ἀγαλμάτια· ἐκεῖθεν μετεκομίσθησαν εἰς τὴν νῦν ἐκκλησίαν Ἁγίου Νικολάου Πρίφτιανης βάσις κίονος ἰωνικοῦ, λευκοῦ μαρμάρου, ὀρθοστάτης τις καὶ ἄλλα μέλη ἀρχαῖα Ἑλληνικοῦ κτίσματος, ὅπερ ζητητέον κατὰ τὸ μνημονευθὲν ἐκκλησίδιον· κατ' αὐτὸ δὲ καὶ τὰ ἐκεῖ ποτάμια εἰπόν μοι ποιμένες ὅτι συναντῶσι «σπηλιές», «παλαιὰ καμίνια» καὶ «λαγούμια»· διὰ τῶν τελευταίων τούτων δηλοῦνται καὶ οἱ τάφοι ὑπ' αὐτῶν, θολωτοὶ ἢ θαλαμοειδεῖς· διὸ πρέπει νὰ ἐξερευνηθῶσι τὰ κατὰ τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ τινες παρὰ τὴν Πρίφτιανην λόφοι πρὸς τοιοῦτον σκοπόν.

Βαδίζοντες δ' ἐντεῦθεν πρὸς τὸ Ἑρᾶιον, συναντῶμεν χωρίδιον τριῶν μόνον οἰκίσκων, «Βραζέριαν» καλούμενον, ἔχον ἐκκλησίαν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σπὸνδυλον ἀρχαίου ναοῦ· παράκειται αὐτῇ ἀβαθὲς φρέαρ, ἐξ οὗ ἀναδρῦει ὕδωρ, ἐρχόμενον ἐκ παρακειμένης πηγῆς· λέγουσι δὲ ὅτι ἔρχεται δι' ὑπογείου τινὸς ὑδραγωγείου μακρόθεν ἐκ τῶν ὀρέων τοῦτο ἢ ἕτερον ὕδωρ, ὅπερ εἶναι τὸ μόνον καὶ ἄριστον κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην οὕτως, ὥστε πολλοὶ καὶ ἐκ τοῦ χωρίου ἔτι Κουτσοπόδι μεταφέρουσιν ἐντεῦθεν πρὸς πόσιν, θεωροῦντες καθαριστικόν, καίτοι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἰδιάζουσαν γεῦσιν· ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν Β' 17, 1 μνημονευόμενον «ρεῖ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὕδωρ Ἐλευθέριον καλούμενον· χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς καθάρσια αἰ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τῶν θυσιῶν ἐς τὰς ἀπορρήτους», γινώσκουσι καὶ οἱ περίοικοι· περὶ δὲ τῆς ἰσχυρᾶς καθαριστικῆς ιδιότητος αὐτοῦ ἐβεβαιώθη καὶ ἐκ τοῦ συνοδουόντός με στρατιώτου, ὅστις, καίπερ Κοῦρος ἐπονομαζόμε-

νος καὶ νεώτατος ὢν, κατεπονήθη κατὰ τὴν πορείαν καί, πῶν ἴσως πλέον τοῦ δέοντος, ἐνίσχυσε τὴν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου παράδοσιν.

Ἐγγύς δὲ τῆς πηγῆς ταύτης, εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην παρακειμένου ποταμίου, εἶδομεν θαλαμοειδῆ τάφον ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ, ἐνέχοντα τρεῖς νεκρούς· εἶναί μοι ἄγνωστον, ἂν ἐπιστήμονες ἀρχαιολόγοι ἢ τυμβωρύχοι ἀνέσκαψαν αὐτόν· ἐν ταῦθα θεωρῶ πιθανόν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τάφοι· ἕνα ἐνόμισα ὅτι ἀσφαλῶς διέκρινα τμήματα προϊστορικῶν ἀγγείων καὶ πίθων τῆς λαμπρᾶς ἱστορικῆς περιόδου φαίνονται ἐν τοῖς ἐγγύς τῶν πέριξ κατεσπαρμένα. Καλοῦσι δὲ οἱ χωρικοὶ καὶ τινα πόαν «ἀστράκι», ἣτις φύεται ἰδιαζόντως ἐν τῇ ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὸ Ἡραῖον χώρα, καὶ ἦν δύναται τις νὰ θεωρήσῃ τὴν αὐτὴν τῇ ὑπὸ τοῦ Πausανίου ε. ἄ. ὀνομαζομένη: «φύεται δὲ αὐτοῦ πόα πρὸς ταῖς ὄχθαις (ἐνν. τοῦ ποταμοῦ Ἀστερίωνος)· ἀσιερίωνα ὀνομάζουσι καὶ τὴν πόαν»· ἀλλ' ἠκούσαμεν τὴν λέξιν καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ ὡς δηλωτικὴν λαχάνου τινός, ἄγνωστον ἂν τοῦ αὐτοῦ τῷ ἐνθάδε ἦ ἑτέρου.

Τοῦ δὲ Ἡραίου αἱ ἀνασκαφαὶ ἐτελέσθησαν ἀτυχῶς λίαν ἀδοκίμως ὑπὸ πρωτοπείρων ἀρχαιολόγων· μόλις ἐνιαχοῦ διακρίνεται ἔμπειρος σκαπάνη, τοῦ Waldstein βεδαίως, οὐ λυποῦμαι μὴ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἐξαίρετον σύγγραμμα· τὴν σκαφικὴν ἀτέλειαν διακρίνει τις ἀμέσως· ἡμεῖς διὰ τῶν ξιφῶν μόνον ἐξηγάγομεν τμήματα γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐπολέμου, ἧτοι μέρος βραχίονος γυμοῦ κατὰ τὸν δικέφαλον μῦν μαρμαρίνου ἀνδριάντος τελείου ἀνθρώπου, τμήμα γυμνῆς κεκαμμένης χειρὸς τῶν περὶ τὸν ἀγκῶνα μερῶν ὁμοίου ἀνδριάντος, ἦττονος τοῦ μνημονευθέντος, δύο τμήματα μαρμαρίνων κεφαλῶν κττ., ἅτινα ἐκρύψαμεν ὑπὸ παρακείμενον θάμνον, καὶ ἐκαλύψαμεν διὰ κοινῶν λίθων ἀρχιτεκτονικῶν δὲ μελῶν καὶ γεισωμάτων τεμάχια διακρίνονται πάμπολλα, ὀλίγον ὑπὸ τὸ ἔδαφος, οὐ μέχρι ἐξίκετο ἡ ἀνασκαφή, καὶ ταῦτα ἐξαίρετου τέχνης.

Ἐκ τούτων ἐμφαίνεται ὅτι πολλὰ ἔτι ἀρχαῖα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καὶ ὅτι ἄρα ἀπαιτεῖται νέα ἀνασκαφή τῆς θέσεως ὑπὸ

ἐμπείρου ἀρχαιολόγου, ὑπομένοντος καὶ μὴ βιαζομένου, ὅστις πρέπει μάλιστα πάντων νὰ θέσῃ τὸ ἐρώτημα: ποῦ θὰ ζητηθῶσι τὰ ἀναθήματα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, τὰ μέχρι τοῦ 423 π. Χρ. ἀπὸ τῆς Η' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀνατεθέντα ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ εὐπορούντων Ἀργείων εἰς τὸ πάντων τῶν λοιπῶν ὑπέρτατα τιμώμενον ἱερὸν τοῦτο τῆς Ἦρας, τὸ ἔχον ἀρχήθεν ἐθνικὸν χαρακτήρα; Εἶναι βέβαιον ὅτι μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ καὶ τὴν ἐναρξιν τῆς ποιήσεως τοῦ νέου, πρῶτον μέλημα τῶν Ἀργείων ὑπῆρξεν ἡ περισυλλογὴ τῶν παλαιῶν πολυαριθμῶν ἀναθημάτων, καὶ ἡ εὐλαδῆς αὐτῶν κατάχωσις ἐν τινι παρακειμένῃ θέσει, οἷα συνέδη ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν τῷ 479 π. Χρ., καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις τόποις, ὧν τὰ παλαιὰ ἱερά ἐπεσκευάσθησαν, ἢ, καταπεσόντα ἐκ τοῦ χρόνου, κατεσκευάσθησαν ἐκ νέου· τὰ τοιαῦτα μέλη τῶν παλαιότερων ἱερῶν μετὰ τῶν ἀναθημάτων δὲν διεσκορπίζοντο βεβαίως εἰς τὰ τέσσαρα σημεία τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλ' ἀπετίθεντό που· τοιούτους λοιπὸν ἀποθέτας ζητητέον πρῶτον.

Δεύτερον δ' ἔργον ἔσται ἡ ἀναζήτησις τοῦ σημείου τῆς πτώσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐπολέμου καὶ ὁ χώρος τῶν ἔκδο τῶν 423 π. Χρ. ἀναθημάτων, ἅτινα ἐπίσης πλουσιώτατα καταδηλοῖ ἡ ἐξακολούθησις τῆς θερμῆς λατρείας καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πausanίου ἐν Β' 17, 4-7 ἀναφερόμενα· τῶν καθαρῶς ἀνασκαφικῶν τούτων ὑπολογισμῶν φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἀποκομιδῆς τῶν χωμάτων ὅτι δὲν ἔσχον ἴσως ἀκριβεστάτην ἔννοιαν οἱ ἀνασκάψαντες τὸ Ἡραῖον· διὸ θεωροῦμεν εὐλογον νὰ συστήσωμεν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχαιολογικῷ Συμβουλίῳ, πρὶν προτείνῃ ἐν γένει τὴν ἔγκρισιν ἀνασκαφῶν, νὰ ζητῆ ὅπως καθορίζωνται οἱ ἐκτελέσοντες αὐτήν, οἵτινες πρέπει οὐ μόνον νὰ εἶναι δεδοκιμασμένης ἐμπειρίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβλέπωσιν οἱ ἴδιοι τὴν ἐκτέλεσιν, ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καθιστάντες ἔμπειρον ἐπίσης ἀντιπρόσωπον· διότι καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει καιρῶς βλάπτει ἡ ὑπὸ πρωτοπειρῶν ἀρχαιολόγων ἐνέργεια ἀνασκαφῶν, μανθανόντων τὸ πρῶτον τὴν σκαφικὴν τέχνην εἰς βάρος τῶν ἀρχαίων μνημείων, καὶ τὸ ἡμέτερον Κράτος ὑποχρεοῖ νὰ καταδάλλῃ νέας ἐκάστοτε μερίμνας πρὸς πληρεστε-

ραν ἀνασκαφήν, πρὸς συντήρησιν τῶν ἀνευρισκομένων ἀκινήτων μνημείων.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ Ἡραῖον καὶ δὴ ὁ ναὸς τοῦ Εὐπολέμου ἐχρησίμωσαν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὡς λατομεῖον τῶν ὑποκειμένων χωρίων, μάλιστα τοῦ μεγίστου καὶ ἐγγυτάτω κειμένου « Χώνικα »· διότι εἶδομεν ὅτι ἡ ἱκανῶς παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ χωρίου τούτου φέρει πλῆθος λαξευτῶν πύρων τοῦ ναοῦ ἐκεῖνου, καὶ πολλὰ βάρθρα ἀνδριάντων, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ ἢ θὰ ἐξηλείφθησαν, ἢ μᾶλλον θὰ εἶναι κατὰ τινα τῶν μὴ φαινομένων ἐδρῶν· διὸ καλὸν θὰ ἦτο ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, ὅταν θὰ ἐπισκευασθῇ ἢ ἐκ θεμελίων θὰ ἀνεγερθῇ ἑτέρα ἐκκλησία, νὰ ἐξερευνηθῇ ἢ νῦν ὑπάρχουσα λεπτομερῶς μέχρι τῶν κατωτάτων· νὰ ἀναζητηθῶσι δὲ καὶ ἀνὰ τὰς οἰκίας ἀρχαῖα μνημεῖα ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἀρχαιολογικοῦ ὑπαλλήλου.

Διότι καὶ νῦν οἱ πολλοὶ κατὰ τὸ Ἡραῖον ποιμένες, παιῖδες ὄντες, καὶ κατὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν προβάτων ἀπρακτοῦντες ἄλλως, καθήμενοι ἐπὶ τῆς χαριεστάτης ταύτης θέσεως, ἀσχολοῦνται εἰς θραῦσιν τῶν λίθων τῶν μνημείων, εἰς κρήμνισιν καὶ ἀπόρριψιν τῶν ὄσων δύνανται νὰ ὑπεγείρωσι καὶ εἰς ἄλλας ποικίλας βλάβας, ἃς εἶδομεν ἐμφανεῖς καὶ νωπὰς· τούτων ἕνεκα ἀπαιτεῖται καθορισμὸς ἰδίου ἐμπείρου φύλακος ἐκ « Χώνικα », ὅστις νὰ διαμένῃ ἐν τῷ Ἡραίῳ.

Ἐχρησίμωσε δὲ τὸ Ἡραῖον, καθ' ἃ προείπομεν ἐν σελ. 74, ὡς νεκροταφεῖον τῶν βασιλικῶν γενῶν τοῦ Ἀργούς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τῆς Μυκηναίας περιόδου, μετὰ τὴν ἐξάντησιν τῶν πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων προσφόρων θέσεων τῆς ἀκροπόλεως αὐτοῦ Λαρίσης· ὁ λόγος οὗτος τῆς ταφῆς τῶν ἀρχαίων βασιλέων καὶ εὐπατριδῶν, διατηρούμενος ἐκ παραδόσεως μέχρι τῆς Η' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὑπῆρξε βεβαίως αἰτία τοῦ νὰ θεωρηθῇ παλαιάτατα ἱερὸς ὁ χώρος καὶ τοπικῶς ἔθνικοῦ διαφέροντος· ἤδη πρὸ τῆς εἰς τὴν Τροίαν ἐκστρατείας ἀναφέρεται ὅτι συνήγαγεν ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ καὶ ὤρκισε τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἀγαμέμνων, ἀναμφιδόλως ἕνεκα τῆς ἐκ παραδόσεως ἱερότητος αὐτοῦ ἔκτοτε· τοῦτο δηλοῖ καὶ τὸ ὑπάρχον κυκλώπειον τεῖχος ἀργῶν λίθων, καὶ ἡ ἰδιαι-

τέρα ἐπωνυμία *Πρόσυμα* (πρὸ. *Λίκυμα*) τῶν ὑποκειμένων τῇ Ἑραίῳ χωματωδῶν λόφων.

Κατὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἐνδελεχῆς ἔρευνα θὰ φέρῃ εἰς φῶς πολλοὺς καὶ σημαντικοὺς θολωτοὺς τάφους, ὧν ἓνα ἀσφαλῶς ὑπενοήσαμεν ἡμεῖς διαφαινόμενον· ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλοὶ θαλαμνοειδεῖς τάφοι, ἐξ ὧν δεικνύεται ὅτι παλαιάτατα ἐχρησίμωσεν ὁ χῶρος ὡς νεκροταφεῖον, ὧν ἐξαιρέτως εὐθετος πρὸς τοιοῦτους ἐν γένει τάφους, καὶ πλέον κατάλληλος ἢ ὁ περὶ τὰς Μυκήνας πρὸς ἀπόκρυψιν αὐτῶν· διότι τὸ ξηρὸν καὶ ἀμμῶδες τοῦ τόπου ἐπιτρέπει τὴν ἀνόρυξιν βαθυτάτων βόθρων, καὶ τὴν μὴ ἐπίθεσιν ἐνδεικτικῶν τύμβων ἐπ' αὐτῶν, πλὴν τῶν περισσῶν χωμάτων, ἅτινα ἐξήγοντο ἐκάστοτε ἀπ' αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ τὰ χῶματα ταῦτα ἐξερρύησαν σὺν τῇ χρόνῳ καὶ τὸ πλῆθος τῶν φυσικῶν ἐπαρμάτων ἤμβλυσε τὴν διάκρισιν καὶ ὑπὸ τῶν ὀξυδερκεστάτων ἔτι ἀρχαίων τυμβωρύχων· διὸ μόνον εἰς θολωτὸς τάφος εὐρέθη ἐκεῖ ἄχρι τοῦδε, κατὰ τύχην καὶ αὐτόξ, ἐν ᾧ πάμπολλοι ὑπάρχουσιν.

δ') *Ἐν τοῖς μεταξὺ Τίρυνθος καὶ Ἄργους.*

- 1) *Ἡ ἐξ Ἄργους εἰς Ἐπίδαυρον ἀρχαία ὁδός· μνημεῖα καὶ ἀθήν· τάφοι καὶ ἐπιγραφικὰ εὐρήματα· νεολιθικοὶ συνοικισμοί.*

Ἐξ Ἄργους ἐπὶ τῆς εἰς Ἐπίδαυρον ἀρχαίας ὁδοῦ, ἱκανὸν πρὸ τῆς εἰς Τίρυνθα ἀφίξεως, ἀναφέρει ὁ Παυσανίας ἐν Β' 25, 7 πυραμίδα τινα: «ἐρχομένοις δὲ ἐξ Ἄργους ἐς τὴν Ἐπίδαυρον ἐστὶν οἰκοδόμημα ἐν δεξιᾷ πυραμίδι μάλιστα εἰκασμένον, ἔχει δὲ ἀσπίδας σχῆμα Ἀργολικὰς ἐπειργασμένας· --- προϊοῦσι δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἐκτραπέειν ἐς δεξιὰν Τίρυνθος ἐστὶν ἐρείπια»· ἐκ τούτου καθορίζεται σαφῶς τὸ οἰκοδόμημα ὡς κείμενον ἐν τῇ πεδιάδι· λίαν πιθανὴν θέσιν αὐτοῦ θεωροῦμεν παρὰ τὸ νῦν χωρίον «Πυργέλαν» ἢ «Πρυέλαν», κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ χωρίον ἐξ Ἄργους, ἐγγὺς τῆς νῦν ἀμαξιοῦ· διότι τὴν ὑπαρξίν μεγάλου τινὸς ἀρχαίου οἰκοδομήματος δηλοῦσι κυδῶλιθοι

καὶ ἀρχαῖοι ἀρράβδωτοι σπόνδυλοι, ὧν εἶδομεν ἱκανοὺς ἀνὰ τὸ χωρίον κατεσπαρμένους, μάλιστα ἐν οἰκίᾳ Κωνστ. Νανοπούλλου, οἵτινες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κομισθῶσι μακρόθεν, ἕνεκα τῆς μικρᾶς μὲν κτιστικῆς αὐτῶν ἀξίας, τοῦ μεγάλου δὲ βάρους.

Ὅτι δὲ καὶ τάφοι ὑπῆρχον κατὰ τὴν λεωφόρον ταύτην, ἀποδεικνύει στήλη ἐπιτύμβιος, εὑρεθεῖσα ἐν τινι ἀγρῷ κατὰ τὰς ἐξ Ἄργους πρώτας οἰκίας τοῦ χωρίου, καὶ διατηρουμένη ἐν τινι ἀχυρῶνι· ἀντίγραφον αὐτῆς ἔδωκέ μοι ὁ ἐν Ναυπλίῳ δικηγόρος κ. Δ. Ῥούβαλης, προσθεὶς ὅτι ἐν παρακειμένῳ ἀμπελῶνι ἀνευρέ τις κρηπίδωμα λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὅπερ ἐκάλυψεν ἐκ νέου· τοῦτο φαίνεται ἀναποκρινόμενον πρὸς τὸ πυραμιδοειδὲς οἰκοδόμημα τοῦ Παυσανίου. Ἡ στήλη εἶναι ἀκέρατος, ὕψ. 0·70, πλ. 0·50, λήγει δὲ ἄνω εἰς ἀέτωμα καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ ὑποτυμπανίου γείσου ἐπιγραφὴν *Εὐαμερῶ χαίρε* (χαίρειν τὸ ἀντίγραφον)· ὑπ' αὐτὴν παρίσταται ἐν ἀναγλύφῳ, κακῆς μεταγενεστέρως τέχνης, γυνὴ καθημένη καὶ κοράσιον ἀπέναντι αὐτῆς, κρατοῦν κίστην κοσμημάτων· ὑπ' αὐτὰ εἰς δέκα στίχους ὑπάρχει τετράστιχον ἐλεγεῖον (πρὸς ἐφημερίδα «Ἀθήνας» τῆς 11 Μαρτίου 1916):

Πατρὸς Ἔρωτος ὄρα_ς 2 Εὐαμερῶ ἠδὲ τε₃κούσης
Μοσχίου 4 ὀκταετῆ παιδα κα₅ταφθιμένην·
ἦν, 6 δειρῆν πνιχθεῖσαν 7 ἀφ' ἔλκεος, ἔκτανε 8 Μοῖρα,
ἀμφοτέρους 9 πένθει παρθεμένη 10 τοκέας.

Τὸ ἐπίγραμμα, ἀρτίως εὐρυθμον καὶ ζωηρῶς περιγραφικόν, ἀναφέρει τὴν ὀκταετῆ Εὐαμερῶ, θυγατέρα τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Μοσχίου, ἀποθανοῦσαν ἐξ ἔλκεος τοῦ λάρυγγος δι' ἀποπνιγμοῦ, ἥτοι ἐκ διφθερίτιδος ἢ τινος παρεμφεροῦς νόσου.

Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐγγύς τῆς Πυργέλας χωρίῳ «Ἀάλουκα» εἶδομεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Βαρβάρας δύο ἀρραβδῶτους κίονας, καὶ τμήματα ἀρχαίων ἀγγείων πηλίνων, ἐκ τάφων βεβαίως, ἐγγύς που ἀνευρεθέντων, ἐξ ὧν ὑποδηλοῦται ἡ ἐκεῖθεν διερχομένη εἰς Ἐπίδαυρον ἀρχαία λεωφόρος. Ἐπίσης περαιτέρω μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνη-

μονευομένην ἐκτροπήν ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἐν τῇ λεγομένῳ νῦν «Μπε-
γιώτικῳ» φρέατι τοῦ χωρίου «Δαλαμανάρας», ὑπάρχουσι καὶ
λίθοι λαξευτοὶ καὶ μεγάλοι σπόνδυλοι μετὰ βραδῶσεων καὶ
τινα μέλη μετοπῶν ἐξ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἰκοδομήματος,
ἴσως τοῦ μνήμονευθέντος πυραμιδοειδούς· διότι ἕτερόν τι δὲν
ἀναφέρεται, οὐδὲ διαφαίνεται πού κατὰ τὰ χωρία ταῦτα. Εὐρο-
μεν δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱερέως Τασοπούλλου κιονίσκον ἐπι-
τύμβιον, ἀρράβδωτον, λευκοκιτρίνου ἐγχωρίου μαρμάρου, ὕψ.
0 485, διαμ. 0 30, ἀκέραιον, φέροντα ἐπιγραφὴν Λατινιστί:

CIVLIVSCAPI
CIVLIVSMAX·IV
DISMERITIS

ἦτοι G. Iulius Capi, Gn. Iulius Max[im]u[s] dis me-
[r]itis· τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 2 C φέρει λοξὴν τινα κεραίαν.

Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι κατὰ τὴν εὐφορωτάτην ταύτην
πεδιάδα ἦσαν κατεσπαρμένοι οἰκίσκοι γεωργῶν καὶ κηπουρῶν,
καὶ μικροὶ συνοικισμοὶ κατὰ τε τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν Βυζαν-
τιακὴν περίοδον, ὡς δεικνύουσιν ὑπόλοιπα ἐκλελοιπῶτων χω-
ρίων ἐν τινι ἐπάρματι παρὰ τὸ νῦν Νεκροταφεῖον Δαλαμανά-
ρας· ὀλίγον μετ' αὐτῶ, καὶ κατὰ τὸ μέσον που τῆς μέχρι τοῦ ἐκ-
κλησιδίου Ἁγίου Γεωργίου ὁδοῦ πρὸς τὸ Ἄργος, ὑπάρχει ἐκα-
τέρωθεν αὐτῆς ταπεινὸς ἐπιμήκης λόφος, ἐνθυμίζων τοὺς ἐν τῇ
Θεσσαλικῇ πεδιάδι μείζονας καὶ εὐδιακρίτους νεολιθικοὺς συγ-
οικισμούς· ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι θραύσματα ἀγγείων Ῥωμαϊ-
κῆς καὶ Βυζαντιακῆς περιόδου, ἴσως δὲ καὶ νεολιθικῆς· παρά-
κειται θέσις «Κεραμιδῶνας» νῦν καλουμένη, τούτων τῶν ἀφθό-
νων τμημάτων ἕνεκα καὶ ἐκ παλαιότερας τινὸς καμίνου ὀπτο-
πλίνθων, ἐν τῇ ἀγρῷ Ἡλ. Φινοπούλλου ὑπαρχούσης· ἐν δὲ τῇ
ἐκκλησιδίῳ Ἁγίου Γεωργίου πλάκες τινὲς καὶ λίθοι λαξευτοὶ
ὑποδηλοῦσιν ἐσκαφὰς τάφων ἀρχαίων, καὶ περαιτέρω πρὸς
τὸ Ἄργος ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ἔπαρμα ἐκτενὲς φέρει τὰ αὐτὰ
τῇ εὐθὺς προμνημονευθέντι ὄστρακα, ὧν τινα φαίνονται ὄντα
νεολιθικά.

22 5 17

2) Τετειχισμένος μέγας πύργος τῆς μυκηναίας περιόδου παρὰ
τὸ Κατσίγρι· χοῆσις ἀσβέστου, ὡς ἐν τῇ πυραμίδι
τῶν Κερχρεῶν ἢ Μιδέα

Τὸ νῦν χωρίον «Κατσίγρι» κεῖται πρὸ Ἀνατολᾶς καὶ εἰς μιᾶς περίπου ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Τίρυνθος· τούτων μεταξὺ κεῖται τὸ μονήρες ὄρος Ἁγίου Ἡλία, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ τετειχισμένον ἔρεισμα, ὅπερ ἐθεωρήσαμεν ἄνω ὄν τὴν Λίχυμναν· ἄγει δ' ἐκ τοῦ Κατσίγρι βρατὴ ὁδὸς μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἰς θέσιν «Παλαιόκαστρον» καλουμένην, καὶ εἰς τὸ ἐκκλησιδίον τοῦ Ἁγίου Ἀνδριανοῦ, ὧν ἐγγὺς λέγουσιν ὅτι ὑπῆρχε ποτε χωρίον «Βολμίρι», ἐκλειοπὸς ἕλως· εἰς τὰ κρασπεδα τοῦ βουνοῦ τούτου ὑπάρχει φρέαρ ἀφθόνου ὕδατος, ὁπόθεν ὑδρεύονται οἱ χωρικοί, τοῦ παρὰ τὸ χωρίον αὐτὸ ὑπάρχοντος, παρεχομένου ἐλάχιστον ὕδωρ· λέγουσι δὲ ὅτι ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἱερέως Παπαμάρκου, ἐγγυτάτῳ τοῦ δαψιλοῦς φρέατος, εὐρέθησαν πρὸ ἐτῶν πλάκες μεγάλαι εἰς βάθος 1.50 μ. καὶ εἰς χρυσοῦς δακτύλιος, καὶ ὅτι αἱ πλάκες αὗται ἄγουσιν εἰς τι «κούφωμα», ἴσως θολωτὸν τάφον διὸ πρέπει νὰ γένηται ἐκεῖ ἔρευνά τις· διότι πρὸς τούτοις λέγουσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρέθη ἐκεῖ «πλάκα μὲ γράμματα καὶ εἶχε ἀπάνου ἄνθρωπον», ἦτοι ἀνάγλυφόν τι.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὑπάρχει μέγας τετράγωνος πύργος, ἄριστα τετειχισμένος διὰ μεγάλων πολυγωνικῶν ὀγκολίθων, λίαν ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ ἡρμοσμένων· οἱ πρῶτοι τούτων ἐρεῖδονται ἐπὶ τοῦ βράχου, λαξευθέντος καλῶς πρὸς ἐξίσωσιν καὶ σχηματίζοντος μικρὰν εὐθυνητήριαν, κοινῶς «πατοῦραν»· οἱ λίθοι τῶν γωνιῶν φέρουσι κάθετον πλασισιῶδες διάξεσμα, ὅσον οἱ τῶν πύργων τῆς Δημητριάδος, ἀλλ' ἀβαθέστερον· σφίζεται δὲ εἰς τρεῖς δόμους τὸ τεῖχος, καὶ φέρει θύραν κατὰ τὴν Δυσμικὴν πλευράν, μετὰ λαξευτῶν παραστάδων καὶ ὑπερθύρου μονολίθου, ὀριζοντίου· τὸ ὕψος αὐτῆς εἶναι περίπου 2.60 μ.. ἐνιαχοῦ δ' ἐσώθη τὸ τεῖχος εἰς

ὕψος 9 μ.· τὸ πᾶχος αὐτοῦ εἶναι περίπου 1.50 μ.· κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῶν λίθων ἀφίνεται ἐξογκωσὶς τις. Ἡ ἐν γένει ὄψις τοῦ τείχους τούτου ἐμφανίζει λίαν στενὴν ἀπὸ κτιστικῆς ἀπόψεως συγγένειαν πρὸς τὴν τειχοδομίαν τῆς πυραμίδος τῶν Κεγχρεῶν, περὶ ἧς προείπομεν ἐν σελ. 80

Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχει καὶ ἑτέρα πρὸς τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο ὁμοιότης· διότι πέριξ τοῦ πύργου τούτου ὑπάρχει ἕτερον συγκεντρικὸν τετράπλευρον πολλῶν μείζον κτίσμα, ὁμοίως ἐκτισμένον ὑπὸ τῶν αὐτῶν τεχνιτῶν, ἐκτεινόμενον καθ' ὄλην τὴν ἄνω γραμμὴν τῶν ἀποκρήμνων βράχων, ἔτι δὲ ἐξω τοῦ δευτέρου τούτου περιβόλου διεκρίναμεν τρίτην, προστατευτικὸν τούτων, κατὰ τὸ μέσον τοῦ βουνοῦ πρὸς τὴν Νότιον πλευρὰν αὐτοῦ, τὴν μόνην εὐδατον· διότι ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἶναι ἄβατος καὶ ἀπόκρημνος οὗτος, ὑποκειμένου βαθυτάτου χειμάρρου, περιβάλλοντος τὸν βουνὸν ἐν εἶδει ἡμικυκλίου· ὁ τρίτος οὗτος περιβόλος ἐποικήθη ἀμελῶς διὰ λίθων ἀργῶν, ὡς ὁ περὶ τὴν πυραμίδα τῶν Κεγχρεῶν, καὶ δυσχερῶς ἐπίσης διακρίνεται.

Τοῦ δευτέρου δὲ περιβόλου διαφαίνεται πιθανῆ εἴσοδος ἐκ τῆς Νοτίου πλευρᾶς, ἧς πλησίον καὶ κατὰ τὴν γωνίαν ἔχει κτιστὴν μεγάλῃ φσειδῆς ἀποθήκῃ ὕδατος, κοινῶς «στέρνα», θολομένη τὰ ἄνω ἧς ἱκανόν, τοῦ βάρους ἔχει λαξευτὴ ἐν τῷ βράχῳ· τὸ νῦν σφῶζόμενον βάθος εἶναι 2.50 μ. περίπου, τὸ δὲ λοιπὸν κατέχεται ὑπὸ καταπεσόντων ὀγκολίθων αὐτῆς· ἔχει δ' ἐπιχριστῆ ἔσω διὰ παχέος καὶ λίαν ἰσχυροῦ ἀσβεστοκονιάματος, συγχρόνου βεβαίως τῇ κτίσει καὶ λίαν ὁμοίου τῇ τεθειμένῃ ἐν ταῖς ἀρμογαῖς τῶν ὀγκολίθων τῆς πυραμίδος τῶν Κεγχρεῶν ἀσβέστη.

Ἐπάρχουσι δ' ἐνιαχοῦ ἐντὸς τῶν δύο πρώτων περιβόλων ἐπιπόλαιοι τινες σκαφαί, μηδενὸς τυχοῦσαι εὐρήματος, διότι δὲν ἔχει σχηματιστῆ οὐδεμίαν βαθεῖαν ἐπίχωσις οὐδαμοῦ, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς ἐλάχιστον βάθος ὁ φυσικὸς βράχος· πρὸς δὲ τούτοις ἡ λίαν ἐνδεικτικὴ σπάνις ὀστράκων παλαιῶν ἀγγείων καθ' ὄλην τὴν τετειχισμένην περιοχὴν, καθ' ἣν ὀλίγων τινῶν τρο-

χηλάτων ἀβαφῶν ἀνευρίσκει τις ἔχνη, δηλοῖ ὅτι δὲν κατώκησαν πολλοὶ ἄνθρωποι ἐκεῖ καὶ ὅτι ἄρα δὲν πρόκειται περὶ πολίγνης ἢ κώμης, ἀλλὰ περὶ τινος μονίμου φρουρᾶς, κατ' ἀρχὰς μὲν τῷ Τίρυνθίων, ὡς ἐν Δικύμνῃ, ἐὰν μὴ καὶ ὁ μεῖζων οὗτος πύργος διαμφισθητήσῃ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος ἐλάσσονος τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ἡλίῳ Τίρυνθος, περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα, μετέπειτα δὲ τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν, καθ' ἃ ἐν τῇ πυραμίδι τῶν Κεγγρεῶν καὶ τοῖς τρισὶ πύργοις τῆς πρὸς τὴν Κόρινθον ὁδοῦ πρὸ τῶν Μυκηνηῶν παρὰ τὰ νῦν Φύχτια.

Εἶναι ἄρα ὁ προειρημένος πύργος μετὰ τῶν περιβόλων αὐτοῦ σπουδαῖον φρουριακὸν συγκρότημα, ἕπερ θὰ ὑπῆρξεν ὀνομαστόν λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐκτάκτου ἀπὸ φύσεως καὶ τέχνης ὀχυρότητος· τὸ ὅτι δὲν δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ἐνταῦθα κειμένην τὴ Μιδεῖαν ἢ Μίδειαν, περὶ ἧς πολλὰ διέσωσεν ἡμῖν ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἀποδεικνύει μαλιστα ἢ σπάνις τῶν ὀστράκων, ἅτινα ἐν ὀπωσδήποτε κατοικηθείσῃ πολίγνῃ ἢ κώμῃ ἐμφανίζονται πάντοτε δαψιλῆ. Εἰς ὑστέρους ὁμῶς χρόνους φαίνεται ὅτι κατώκησάν τινες οἰκογένειαι ἀνθρώπων ἐν τῷ παρὰ τὸ φρέαρ ἐλαφρῶς ἐπικλινεῖ τόπῳ, γεωργοὶ καὶ κηπουροί. Κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν ὁμῶς περίοδον ἦτο δυνατὸν νὰ ταφῇ τις τῶν βασιλέων, ἢ ἡγεμόνων, τῆς Τίρυνθος ἐκεῖ· ἢ τῶν φρουράρχων τῆς θέσεως ταύτης, ἐν θολωτῷ ἢ ὁμοίῳ, οἷον ὑποδηλοῖ τὸ λεγόμενον «κούφωμα», ἐν ᾧ τὸ μνημονεύμενον ἀνάγλυφον καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαίνονται ὄντα τῶν κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον οἰκησάντων ἀνθρώπων.

Α. Σ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

Α'.

Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς :

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916 τεύχος α - β εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1916 εἰς 500 ἀντίτυπα

Β'.

Ἐπωλήθησαν καὶ διετεθήσαν τὰ ἑξῆς :

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Γ'. (1888 - 1916). Ἐπωλήθησαν ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1897, ἐν τοῦ γ - δ τοῦ ἔτους 1913, 17 νόμοι τοῦ 1914 καὶ ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 11 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α - β τοῦ 1915 καὶ ἐν τοῦ τεύχους γ - δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν δὲ ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1913, ἕξι τόμοι τοῦ ἔτους 1915 καὶ 177 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ - δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ 82 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α - β τοῦ ἔτους 1916.

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (1842—1914). Ἐπωλήθησαν ἀπὸ 5 ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1913 καὶ 1914 καὶ διενεμήθησαν 314 τοῦ ἔτους 1914.

3) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 17.

4) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ Κ. Lolling. Ἐπωλήθη ἐν.

5) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδευρφῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 27 ἐδωρήθη 1.

6) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885 — 1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καββεράου. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον 1, ἐδωρήθη ἀντίτυπον 1.

7) Εὐρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ'. Περιόδου. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἐν.

8) Αἱ Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Π. Τσουντά. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 2, ἐδωρήθη ἐν

9) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἐν.

10) Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Τεύχος Α'. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δέκα, ἐδωρήθησαν δύο.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ
1917

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1917

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Είδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον
A	1	Ετήσια Εισφοραὶ ἐταίρων . . .	2000	2635	635	
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	36242	36867	625	
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	158	170	12	
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	1500	483		1017
»	5	» διάφορα	300	257 45		42 55
»	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000	15000		15000
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	300			300
	8	» ἐκ τοῦ Κεφαλαίου	18000	4274 10		13725 90
			88500	59686 55	1272	30085 45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι «Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων»,

	Δραχ.	Λ.
Απὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	454	
» » » » τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	15	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἴερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	5	
» » » » τοῦ συγγράμματος «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας» ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου . . .	9	
Τὸ ὅλον	483	

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1917.

Ὁ Ταμίης
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστής
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ, 1917.

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Ἐπιτακθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἄρ.						
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων Ἐταιρείας	7440	7104	60	335	40
»	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2000	1947	60	52	40
»	3	Ἐπίδομα Γραμματέως Συμβουλίου (κατὰ τὸν Ὄργανισμόν) .	720	720			
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3480	3455		25	
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ κ.τ.λ. Βιβλιοθήκης	6520	4414	55	2105	45
Γ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη .	20868	16064	15	4803	85
»	2	Ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων κτημάτων ἐν Ἀθήναις πρὸς ἐνεργεῖαν ἀνασκαφῶν	18000			18000	
»	3	Ἀγορὰ ἀρχαίων	500			500	
Δ	M	Δημοσιεύματα	17000	15497	25	1502	75
E	1	Τέλη χαρτοσήμου	200	100		100	
»	2	Συντάξεις	972	972			
»	3	Ἐκτακτὰ ἐξοδα	8300	8298	75	1	25
ΣΤ	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων .	2500	1112	65	1387	35
			88500	59686	55	28813	45

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

*Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

	Δραχ.		Λ.		Δραχ.		Λ.
α) Ἀνασκαφαὶ				β) Δημοσιεύματα			
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέα- τρον	4544	15		α) Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1916	2182	65	
» » παρὰ τὸν Ἰλισσὸν	800	75		» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1917 διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1915	6185	95	
» » Ἐρετρίας	2408	50		» διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1916	2101	40	
» » Ἀμφιαρείου	5442	25		» διὰ τὰ πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1916	100	80	
Δι' ἐρεῦνας καὶ μελέτας ἀνά τὴν Ἀττικὴν χώραν πρὸς καθορι- σμὸν τῶν Δήμων	570			» διὰ τὸ σύγγραμμα Α. Ἀρ- βανιτοπούλου «Γραπταὶ Στήλαι Παγασῶν»	1791	75	
Δι' ἀπεικόνισιν μωσαϊκοῦ ἐδά- φους Σηραγγείου Πειραιῶς .	400			» διὰ τὸ σύγγραμμα Α. Κερα- μοπούλου «Τοπογραφία Δελφῶν»	238		
Δι' ἀρχαιολογικὰς καὶ τοπογρα- φικὰς μελέτας ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν	398	50		» δι' ἀγορὰν 25 δεσμίδων χάρτου διὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν δημοσιευμάτων	2100		
Δι' ἐρεῦνας καὶ μελέτας τῶν ἐν Θεσσαλονικῇ Βυζαντινῶν μνημείων	1500	—		» διὰ βιβλιοδετικὰ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδ. καὶ Πρακτικῶν	381	70	
				β') » διὰ συνδρομὴν εἰς Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ. Δρ. 375	15082	25	
				» διὰ συνδρομὴν εἰς περιοδ. «Νέος Ἑλληνομνήμων»	40	415	
Σύνολον	16 064	15		Σύνολον	15497	25	

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1917 ὑπ' ἀριθ. 472 ἔγγραφου τοῦ κ. Πρεέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέξεως τῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1917 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὲ ἐξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1916 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας. . . Δρ.	3 335,35
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	55.412,45
» ἀπὸ ἐπίλοιπον συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου ἔτους 1916 . . . . . »	18.000,—
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τράπεζῃ. . . . . »	38 000,—
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>114.747,80</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	59.686,55
» Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	17.275,—
» Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	8.000,—
» ἀγορὰν 75 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης . . . . . »	20.193,75
» ἀγορὰν 35 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 . . . . . »	7.700—
Ἐπίλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν. . . . . »	1.892,50
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>114.747,80</u>

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς ἑταίρων	Δρ.	2,635,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	36,867,—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	170,—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	»	483,—
» » διάφορα	»	257,45
» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	15,000,—
» ποσὸν ληφθὲν ἐκ τοῦ Κεφαλαίου πρὸς ἐξίσωσιν	»	4,274,10
Τὸ ὅλον	»	<u>59,686,55</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τῶν προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ.	7,104,60
» ἔξοδα διαχειρίσεως	»	1,947,60
» ἐπίδομα τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	»	720,—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,455,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	»	4,414,55
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	»	16,064,15
» δημοσιεύματα	»	15,497,25
» τέλη χαρτοσήμου	»	100,—
» συντάξεις	»	972,—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	8,298,75
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	1,112,65
Τὸ ὅλον	»	<u>59,686,55</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917		
ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>872,243,95</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	»	1,892,50
» Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	25,9863,80
» ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
» 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	229,515,25
» 1697 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	»	171,795,75
» 400 » Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	86,725,50
» 170 » Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	»	17,253,25
» 30 » Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου		
τῶν 30,000,000	»	25,—
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	785,518,55

	Ἐκ μεταφορᾶς	Λρ. 785 518 55
Ἀπὸ 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως	καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχμῶν 140. »	610,—
» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν	500,000,000	» 48,110,65
» 75 » Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου	Πειραιῶς - Λαρίσης - Συνόρων	
	ἔτους 1889	» 20,193,75
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ	Τραπέζῃ	» 7,849,—
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ	Τραπέζῃ	» 8,000,—
» προκαταβολάς.		» 1,932,—
	Τὸ ὅλον.	» <u>872,243,95</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 872,243,95
ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον. . . . . » 872,243,95

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917		
ἀνήρχετο εἰς	Λρ.	<u>872,243,95</u>
	ἀποτελούμεν ἐκ τῶν ἐξῆς:	
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	»	1,892,50
2) » κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα.	»	18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως	»	171,795,75
6) » 400 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	86,725,50
7) » 170 » Δανείου 1907.	»	17,253,25
8) » 30 » Πατριωτικοῦ Δανείου		
	τῶν 30.000.000.	» 25,—
9) » 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιή-		
	σεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχμῶν 140 . . .	» 640,—
10) » 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1914 τῶν		
	500.000 000	» 48,110,65
11) » 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου		
	Πειραιῶς-Λαρίσης-Συνόρων κλπ. ἔτους 1889	» 20,193,75
12) » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθ-		
	νικῇ Τραπέζῃ	» 7,849,—
13) » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ		
	»	» 8,000,—
14) » προκαταβολάς		» 1,932,—
	Τὸ ὅλον	Δρ. <u>872,243,95</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἧτοι : «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1917 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 483, ἧτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1017. ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῷ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβῆς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνη τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1917 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1917 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1918.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς
A. Ζωγράφος

A T. Μπασιάς

Ἐν τῇ τακτικῇ συνελεύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ
14 Ἰανουαρίου 1918 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξε-
λεγκτικῆς ἐπιτροπείας, μεθ' ἧς ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε
τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1917 πεπραγμένων
ἔχουσαν οὕτω :

Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1917

Προσερχόμενον τὸ Συμβούλιον ἐνώπιον Ὑμῶν, ἵνα
λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους
1917, ἀνακοινῶν ἐν πρώτοις μεταβολὰς γενομένας ἐν τῇ
διοικήσει τῆς Ἐταιρείας καὶ τροποποιήσεις τοῦ Ὄργανι-
σμοῦ. Ἀρχομένου τοῦ 1917 ὁ ἐκ τῶν συμβούλων κ. Δ.
Παππούλιας, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐξελέγη Β'
ἀντιπρόεδρος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. Θεοφανοπούλου,
δηλώσαντος παραίτησιν ἕνεκα τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς ὑγείας
του. Ἐπίσης δὲ εἰς πλήρωσιν κενῆς θέσεως ἐν τῷ Συμ-
βουλίῳ ἐξελέγη σύμβουλος ὁ διευθυντῆς τοῦ Χριστιαν-
ικοῦ Μουσείου κ. Ἀ. Ἀδαμαντίου, καθηγητῆς τοῦ Πα-
νεπιστημίου. Ἡ κατὰ Ἰούνιον ὁμοῦ τοῦ αὐτοῦ ἔτους γε-
νομένη παρ' ἡμῖν πολιτικῆ μεταβολὴ κατέστησεν ἀναγκ-
αίαν τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ τοῦ διοικητικοῦ Συμ-
βουλίου τῆς Ἐταιρείας διατάξεων τοῦ Ὄργανισμοῦ, διότι
ἡ Ἐταιρεία ἦτο πλέον ἀκέφαλος, δὲν εἶχεν οὔτε Πρόε-
δρον οὔτε Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῦντα τὸν Πρόεδρον.
Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἡ ἀπλουστάτη τῶν λύ-
σεων ἦτο ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐταὶ

αί διατάξεις αἱ ἰσχύουσαι περὶ κενουμένων θέσεων συμβούλων. Ταύτην δὲ τὴν λύσιν προέκρινε τὸ Συμβούλιον καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν Ὑμῶν, κληθεῖσαν τῇ 16 Ἰουλίου καὶ 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1917, προέτεινε. Συγχρόνως δὲ προέτεινε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλας τινὰς τροποποιήσεις τῶν διατάξεων τοῦ Ὄργανισμοῦ ἀναγκαίας πρὸς κανονικὴν διαρρῦθμισιν τῶν τῆς Ἑταιρείας.

Τὰς προτάσεις ταύτας ὁμοφώνως ἀπεδέξατο πάσας ἡ συνέλευσις τῆς 3^{ης} Σεπτεμβρίου, ἐκύρωσε δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀπὸ 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1917 Β. Διατάγματος ἔχουσι δὲ αὗται κυρωθεῖσαι ὡς ἑξῆς: (*)

«Τὰ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 6^{ης} Ἰουλίου 1916 ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἑξῆς:

”**Ἄρθρον 9.**—Τὰ τῆς Ἑταιρείας διοικεῖ δεκαεπταμε-

(*) Αἱ εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς 16^{ης} Ἰουλίου ὑποβληθεῖσαι καὶ ὑπ’ αὐτῆς ἀποδεκταὶ γενόμεναι προτάσεις εἶχον ὡς ἑξῆς:

«**Ἄρθρον 9.**—Τὰ τῆς Ἑταιρείας διοικεῖ δεκαεπταμελὲς Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου καὶ ἐκ τοῦ Γραμματέως, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν, καὶ ἐκ δέκα τεσσάρων συμβούλων, ὧν δύο εἶναι οἱ ἐκάστοτε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος. Εἶνε δὲ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τὰ μὲν μόνιμα, τὰ δὲ μὴ μόνιμα.

Μόνιμα μέλη εἶνε οἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος, ἐπίσης δὲ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου.

Τῶν λοιπῶν μὴ μονίμων δέκα καὶ τριῶν μελῶν ἡ ἐκλογή γίνεται ἀνά τριετίαν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10.

”**Ἄρθρον 10.**—Ἐν τῇ κατὰ Ἰανουάριον γινομένη κατὰ τὸ ἄρθρον 31 τακτικῇ γενικῇ Συνελεύσει τῶν Ἑταίρων ἐκλέγονται διὰ τὴν ἀρχομένην τριετίαν καὶ διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας δέκα μέλη τοῦ Συμβουλίου. Ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι εἶναι τακτικοὶ ἑταῖροι ἔχοντες δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ ἄρθρον 7.

Ἡ ψηφοφορία, μία οὔσα καὶ μυστικῇ, γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δέκα ὀνόματα ἑταίρων μονίμως οἰκούντων ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ. Πᾶς πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένος ἐν τῇ δελτίῳ οὐδὲν λογίζεται. Ἐπίσης οὐδὲν λογίζεται οἱ ψῆφοι ὑπὲρ τινος μὴ μονίμως οἰκούντος ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ.

λὲς Συμβουλίου ἐκλεγόμενον ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 10^{ου} καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Προέδρου, τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως καὶ ἐκ δέκα τεσσάρων συμβούλων, ὧν δύο εἶνε οἱ ἐκάστοτε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ Τμηματάρχης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος.

Ἄρθρον 10.—Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνὰ τριετίαν γινο-

Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην συνεδρίαν ἐκλέγει διὰ φανεραῶς ψηφοφορίας τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν τὸν Γραμματέα καὶ τρεῖς πρὸς τούτοις συμβούλους, λαμβανομένους ἐξ ἐταίρων, οἵτινες εἶναι Καθηγηταὶ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἢ ἐν Ἀθήναις διωρισμένοι διευθυνταὶ Μουσείων, ἢ Ἐφοροὶ Ἀρχαιοτήτων. Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν τῇ Συμβουλίῳ τέσσαρα τοῦλάχιστον τοιαῦτα μέλη, δύναται ἡ ἐκλογὴ νὰ γίνηται καὶ ἐξ ἄλλων τακτικῶν ἐταίρων.

Τὸ Συμβούλιον δικαιούται νὰ προβάιῃ εἰς ἀντικατάστασιν παντός μέλους αὐτοῦ ἀπουσιάζαντος ἀδικαιολογητῶς τῶν συνεδρίων τοῦ Συμβουλίου πλέον τῶν ἑξ μηνῶν. Ἡ ἀντικατάστασις γίνεται κατὰ τὸ ἄρθρον 18.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 16 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς.

Ἄρθρον 16.—Ὁ ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον. Ἀπόντι δὲ ἢ κωλυόμενον τὸν Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῖ εἰς τῶν συμβούλων ὑπὸ τῷ Συμβουλίῳ ὀριζόμενος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναπληροῦνται καὶ ὁ Γραμματεὺς ἀπὸν ἢ κωλυόμενος.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 18 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς.

Ἄρθρον 18.—Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς, ἢ ἐὰν ὀπωσθήποτε εἶναι κενὴ τοιαύτη θέσις, τὸ Συμβούλιον, μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς οὕτω κενωθείσης θέσεως συμβούλου, προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντικαταστάτου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ἢ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν σύμβουλός τις, τὸ Συμβούλιον ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν δι' ἑνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανεραῶς ψηφοφορίας.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ παραγράφῳ τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρου 3ου, ἢ φράσις ἀπέντε τὸ πολὺ κατ' ἔτος» τροποποιεῖται μεταβαλλομένη εἰς «δέκα τὸ πολὺ κατ' ἔτος».

Προσωρινὴ διάταξις.—Μετὰ τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῶν τροποποιήσεων τούτων τοῦ Ὄργανισμοῦ τὸ νῦν Συμβούλιον συμπληροῖ αὐτὸ κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ διοικεῖ τὰ τῆς Ἐταιρείας μέχρι τέλους τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1918.»

μένην τακτικὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἐταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐκλέγονται διὰ σχετικῆς πλειονοψηφίας δώδεκα μέλη τοῦ διὰ τὴν ἀρχομένην τριετίαν διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου κατὰ τὸ ἄρθρον 7. Ἡ ψηφοφορία, μία οὐσὰ καὶ μυστικὴ, γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δώδεκα ὀνόματα ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ μονίμως οἰκούντων ἐταίρων.

Πᾶς πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ δελτίῳ οὐδόλως λογίζεται. Ἐπίσης οὐδόλως λογίζονται αἱ ψῆφοι ὑπὲρ τινος οἰκοῦντος ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ οὕτως ἐκλεγέν Συμβούλιον συνέρχεται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τῆς Συνελεύσεως καί, ἐν ἀπουσίᾳ τούτου, ὑπὸ τὴν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν παρόντων συμβούλων, εἰς πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνεδρίαν, καθ' ἣν προβαίνει εἰς συμπλήρωσιν ἑαυτοῦ ἐκλέγον τρεῖς ἐπὶ πλέον συμβούλους λαμβανομένους ἐξ ἐταίρων, οἵτινες εἶνε καθηγῆται τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἢ ἐν Ἀθήναις διωρισμένοι διευθύνται Μουσείων ἢ ἔφοροι ἀρχαιοτήτων. Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τέσσαρα τοῦλάχιστον τοιαῦτα μέλη, δύναται ἡ ἐκλογὴ νὰ γίνηται καὶ ἐξ ἄλλων ἐταίρων. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ ἐκλέγει πρὸς τούτοις τὸ Συμβούλιον ἐξ ἀπάντων τῶν ἑαυτοῦ μελῶν τὸν Πρόεδρον, τὸν Ἀντιπρόεδρον καὶ τὸν Γραμματέα. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας.

Τὸ Συμβούλιον δικαιούται νὰ προβαίη εἰς ἀντικατάστασιν παντὸς μέλους αὐτοῦ ἀπουσιάσαντος ἀδικαιολογητῶς τῶν συνεδριῶν τοῦ Συμβουλίου πλέον τῶν ἐξ μηνῶν. Ἡ ἀντικατάστασις γίνεται κατὰ τὸ ἄρθρον 18.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 16 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς:

Ἄρθρον 16.—Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον. Ἀπόντα δὲ ἢ κωλυόμενον τὸν Ἀντιπρόεδρον ἀναπληροῖ εἷς τῶν συμβούλων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὀριζόμενος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναπληροῦνται καὶ ὁ Γραμματεὺς ἀπὼν ἢ κωλυόμενος.

Τὸ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρον 18 ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἐξῆς:

Ἄρθρον 18.—Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς, ἢ ἐὰν ὁπωσδήποτε εἶναι κενὴ τοιαύτη θέσις, τὸ Συμβούλιον μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς οὕτω κενωθείσης θέσεως συμβούλου, προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντικαταστάτου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκλίπη ἢ παραιτηθῇ ἢ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἐκλογὴν σύμβουλος τις, τὸ Συμβούλιον ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν δι' ἑνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται γίνονται διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας.

Ἡ δευτέρα παράγραφος τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἄρθρου 3 τοῦ Ὄργανισμοῦ τροποποιουμένη διὰ τῆς διαγραφῆς τῆς φράσεως «εἰς οὐδεμίαν ὑποχρεούμενος συνδρομὴν κτλ.», ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἄνδρας τῶν παρ' ἡμῖν διαπρέποντας ἐν τῇ πολιτείᾳ ἢ ἐν τοῖς γράμμασι δύναται νὰ ἐκλέγῃ τὸ Συμβούλιον, πέντε τὸ πολὺ κατ' ἔτος, δι' ὀνομαστικῆς ψηφοφορίας, τακτικούς ἰσοβίους ἐταίρους».

Προσωρινὴ Διάταξις.—Μετὰ τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῶν τροποποιήσεων τούτων τοῦ Ὄργανισμοῦ τὸ νῦν Συμβούλιον συμπληροῖ ἑαυτὸ κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ διοικεῖ τὰ τῆς Ἐταιρείας μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, ὅτε λήγῃ ἡ τριετὴς αὐτοῦ περίοδος. Κατὰ τὴν Ἰα-

νουάριον τοῦ 1918 ἐνεργηθήσονται αἱ ἐκλογαὶ τῆς νέας τριετίας.»

Τὸ Συμβούλιον ἐμφανίζεται σήμερον πρὸ Ὑμῶν, ἵνα ἀνακοινώσῃ τὰ περὶ τῶν ἔργων, εἰς ἃ προέβη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος. Σὺν τῇ λογοδοσίᾳ του δὲ ταύτη καταθέτει, καὶ τὴν ἀρχήν, διότι ἔληξεν ἤδη ἡ τρετῆς περίοδος, δι' ἣν τοῦτο ἦτο ἐκλελεγμένον. Νέον συμβούλιον κατ' ἀκολουθίαν πρόκειται νὰ ἐκλεγῆ ὑφ' ὑμῶν καλουμένων εἰς συνέλευσιν τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 21^ῃ Ἰανουαρίου.

Ἔνεκα τῶν περιστάσεων δὲν κατωρθώθη ὁ συνεχισμὸς πασῶν τῶν ἀπὸ τοῦ 1916 ἐκτελουμένων ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνασκαφαὶ ἐνηργήθησαν μόνον ἐν Ἀθήναις, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Καστριώτου, ἐν τῷ ἐν Ὠρωπίᾳ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Λεονάρδου (δρα Α Ε 1918 σελ. 110—111) καὶ ἐν Ἐρετρῴᾳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουσιώτου.

Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἐτῶν ἀνακαλυφθέντων ἐρειπίων τοῦ Ὀδείου τοῦ Περικλέους. Γνωστὸν δ' ἐγένετο ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1916 ἀποκαλυφθέντων λειψάνων τοῦ οἰκοδομήματος, ὅτι τοῦτο ἦτο τετράγωνον τὸ σχῆμα. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἐργασίαι κατηυθύνθησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου (πρὸς δυσμὰς) ὅπως ἀποκαλυφθῆ ἡ ἐτέρα τῶν γωνιῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Βραδέως ὁμοῦ προὐχώρησαν ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως τοῦ ἐδάφους ἐξικνουμένης μέχρις 7 μέτρων.

Ἐν Ὠρωπίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου, ἀπεκαλύφθησαν δ' ἐφ' ἀπάσης τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου, τοῦ κατ' ἐπιγραφὴν Χαράδρας κα-

λουμένου, οἰκοδομήματα, ἃ ἦσαν καταλύματα τῶν εἰς τὴν πανήγυριν ἢ πρὸς θεραπείαν προσερχομένων, παρεμφορῆ πρὸς τοὺς ἐν Ἐπιδαύρῳ ξενῶνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καταγῶγια καλουμένους. Τὸ ἀξιολογώτατον τούτων τῶν ἐν Ἀμφιαρείῳ οἰκοδομημάτων εἶνε δισκελὲς μεθ' ὁμοιοσχήμου δωρικῆς στοᾶς, ἔχει δὲ 14 ἐν ἑλ.φ. δωμάτια ἀποκεχωρισμένα ἀλλήλων. Τῶν γενομένων δὲ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τῆς Χαράδρας κινητῶν εὐρημάτων μνημονευτέα τὰ ἐξῆς: 1) μαρμάρινον ἀγαλμάτιον παιδὸς καθημένου ἐπὶ βράχου καὶ κρατοῦντος νῆσσαν· 2) ἀγαλμάτιον Ἀρτέμιδος, ἣτις ἐκράτει τόξον καὶ φαρέτραν· 3) βᾶθρον, ἐφ' οὗ δύο ψηφίσματα τῆς Αἰγῆδος φυλῆς, δι' ὧν στεφανοῦνται ἀρετῆς ἕνεκα καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς τοὺς φυλέτας δύο Ἀθηναῖοι, ὁ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀπὸ 500 δραχμῶν, ὁ δὲ, διδάσκαλος, ἀπὸ 1000 δραχμῶν. Εὐρέθη δὲ μολυβδοῦν ἔλασμα φέρον ἐπιγραφὴν ἱερῶν Ἀμφιαράου καὶ εἰκόνα κεφαλῆς τῆς Ὑγιείας, ὅμοιον τῷ ἐν ἔτει 1916 εὐρεθέν, εἰσιτήριον τούτέστιν, ὅπερ ἐλάμβανον καταβάλλοντες, κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, 9 ὀβολοὺς οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα θεραπευθῶσιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Πρὸς τούτοις δ' εὐρέθησαν καὶ 182 χαλκᾶ νομίσματα Εὐβοέων, Θηβαίων, Λοκρῶν, Ὀρωπίων, Σαμίων, Φωκαέων, Μακεδονίας, Συρακοσίων, Δυρραχίου· ἐκομίσθησαν δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἐνταῦθα, ὑφ' οὗ καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσεῖῳ.

Ἐν δὲ τῇ Ἐρετρῆϊ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐντὸς τοῦ σωζομένου τείχους περιλαμβανομένου χώρου τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἀπεκαλύφθη δὲ ἀξιόλογον οἰκοδόμημα συγκαίμενον ἐξ αὐτῆς περιβαλλομένης ὑπὸ στοῶν, ἔχον δηλ. τὸ σύννηθες σχῆμα μικροῦ γυμνασίου ἢ παλαίστρας. Ἡ δυσμικὴ γωνία τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ οἴκο-

δομήματος τούτου φαίνεται ὅτι ἦτο ἱερόν τι, διότι ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει κρηπίς τις, ὡσεὶ κρηπίς βωμοῦ, περὶ ἣν εὐρέθησαν πήλινα εἰδώλια, ἐν οἷς καὶ κεφαλαὶ πήλινα ἰκανῶς μεγάλοι, καὶ τμήματα ἐπιγραφῶν ἀναθηματικῶν, ὧν μία μνημονεύει ἴσως τὴν Εἰλείθειαν. Φαίνεται ἐκ τούτων, ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος χῶρος ἦτο ἀφιερωμένος εἰς θεότητά τινα.

Προέβη δὲ τὸ Συμβούλιον καὶ εἰς ἐξερεύνησιν καὶ μελέτην τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀττικῆς δῆμων διὰ τοῦ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν Γεωργίου Γαρδίκου. Βέβαια δέ, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Γαρδίκου, πορίσματα τῆς ἐρεύνης ταύτης εἶνε τὰ ἑξῆς: α') ὁ ἀρχαῖος Σφηττὸς ἀναμφισβητήτως ἔκειτο παρὰ τὸ νῦν Κορωπὶ καὶ μάλιστα πρὸς Δ. τοῦ χωρίου τούτου, ἐσφαλμένης ἀποδειχθείσης τῆς γνώμης τοῦ Leake καὶ ἄλλων ἀρχαιολόγων ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ δήμου. β') Σφηττία ὁδὸς εἶνε ἢ ἐκ τοῦ Σφηττοῦ εἰς τὸ Ἄστυ ἄγουσα ὑπὲρ τὸν ἀρχαῖον τοῦ Ὑμηττοῦ διὰ τῆς φαραγγώδους νῦν ἀτραποῦ, τῆς καταληγούσης εἰς τὴν ἐν τῇ δυτικῇ τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπωρεῖα θέσιν *Πιρναρῆ*. γ') τὸ ἐν τῷ στενῷ τῆς Κορωπίας τεῖχος, τὸ μετὰ τοῦ Αἰγάλεω καὶ τῆς Πάρνηθος, ὠκοδομήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε ἐγένοντο καὶ τὰ ἄλλα μεγαλουργήματα, τῆς πόλεως ἀκμαζούσης ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς.

Τοπογραφικὰς μελέτας ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν διὰ τοῦ παλαιοῦ ἐταίρου καὶ πρῶην Γυμνασιάρχου Γ. Παπανδρέου. Κατὰ τὴν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν, πολλὰ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος Ἀζανίδος, ἥτοι τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν, ἐξιχνίασεν οὗτος καὶ περιέγραψεν, ἰδίᾳ τὰ τῶν πόλεων Κλείτορος, Καρυῶν, Ψωφίδος, Θαλιαδῶν, Τρι-

ταίας. Ὁ αὐτὸς προέβη εἰς ἐξευρένησιν καὶ περιγραφὴν καὶ τῶν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν σωζομένων ἀξιολόγων φραγκικῶν φρουρίων καὶ χριστιανικῶν μνημείων.

Ἐπεξέτεινε δὲ τὸ Συμβούλιον τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα ἀπέστειλε τὸν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν κ. Ἀδαμαντίου, ὅπως ἐξετάσῃ καὶ περιγράψῃ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊῆς καταστραφείσαν Βασιλικὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἐκ νέου ἔρευναν τῶν λοιπῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Βυζαντικῇ πόλει χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Οὕτω δὲ διὰ τῆς ἀποστολῆς ταύτης συνεπληρώθη τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Ἀδαμαντίου συλλεγὲν ὕλικόν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ' αὐτοῦ πονήματος *περὶ τῶν Χριστιανικῶν καὶ Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Θεσσαλονίκης*.

Διὰ δὲ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἰακώβου Χ. Δραγάτη προέβη τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀνασκαφῆς καὶ εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίου τοῦ ἐν Πειραιεῖ *Σηραγγείου*, ὑπογείου καὶ σπηλαιώδους μεγάλου κατασκευάσματος μετὰ δεξαμενῆς ἐν αὐτῷ καὶ τάφων λαξευτῶν, ὅπερ εἶχεν ἀνασκάψῃ ἄλλοτε ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Δραγάτη. Ἐν παλαιοῖς χρόνοις τὸ μέγα τοῦτο κατασκεύασμα ἦτο ἀπλοῦν σπήλαιον, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐχρησίμευσε πρὸς ταφὴν νεκρῶν, ὕστερότερον ὁμῶς ἐγένετο βαλανεῖον. Τοῦτο δ' ἦτο τὸ καθ' Ἡσύχιον *Σηράγγειον*, ἦτοι «τόπος καὶ βαλανεῖον ἐν Πειραιεῖ ἀπὸ Σηράγγου ἥρωος» καὶ τὸ καθ' Ἰσαῖον καὶ Ἀλκίφρονα *Βαλανεῖον τὸ ἐν Πειραιεῖ*. Μέρους τοῦ δαπέδου τοῦ κατασκευάσματος καλύπτεται ὑπὸ μωσαϊκοῦ εἰκονίζοντος τέθριππον, οὗ ἐπιθαίνει νεανίας, ἴσως αὐτὸς ὁ Σηραγγος. Ἀντικρὺ τούτου ἡ Σκύλλα ἐν ψηφιδωτῷ. Τὸ

κυψελοειδῆς βαλανεῖον φέρει περίξ θήκας διὰ τὰ ἐνδύματα τῶν λουομένων. Ἐνευρέθη δὲ καὶ βωμὸς πωρίνου λίθου μετ' ἐπιγραφῆς, ἀποτετριμμένης, ἧς διασώζονται τὰ γράμματα

...ΛΛ....

...Τ...ΑΙΟΥ

κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κ. Δραγάτση

Ἄπολλ[ωνος

Ἄποτ[ροπ]αίου,

ὁ ὁποῖος Ἀπόλλων σχετίζεται πρὸς Γλαῦκον τὸν Πόντιον ἢ Εὐφημον καὶ τὴν Σκύλλαν. Ἄνωθεν τῆς θέσεως ταύτης ὑπῆρχον ἴχνη ναοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου, τοῦ ἠρώου ἢ ἱεροῦ τοῦ Σηράγγου ἴσως. Ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ ὀρθοσημον φέρον ἐπιγραφὴν:

HEROIO ἦτοι Ἡρώου
HOROΣ ὄρος.

Τὸ ἠρῶον ἔκειτο ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ Σηραγγείου καὶ συνεδέετο μετ' αὐτοῦ.

Τὸ Σηράγγειον ἔχει καὶ δίοδον μακρὰν ὑπογείαν ἐν τῷ βράχῳ διευθυνομένην πρὸς Ν. καὶ Ἀ. καὶ ἄγουσαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ δὲ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦται ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθη ἤδη ὀλόκληρος ὁ τόμος τοῦ 1917, δὲν κατωρθώθη ὅμως ἡ ἔκδοσις τῶν Πρακτικῶν, ἅτινα διατελοῦσιν εἰσέτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια, οὐδ' ἡ ἔκδοσις τοῦ περὶ τῶν ἐγχρῶμων στηλῶν τῶν Παγασῶν δημοσιεύματος τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου.

Τέλος ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι, τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑταιρείας καὶ κυρίως τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς δράσεως ἐπιδιῶκον, προέτεινεν εἰς συνέλευσιν τῶν ἐταίρων γενομένην τῇ 19 Νοεμβρίου 1917 τροποποίησιν τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ, ἐν ᾗ ἀναλυτικώτερον ἐκτίθεται ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν, συντήρησιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν μνημείων, ὡς πρὸς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων καὶ ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν διάδοσιν γνώσεων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης. Διετύπωσε τοῦτέστι τὸ Συμβούλιον καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν συνέλευσιν τὴν ἐξῆς πρότασιν :

« Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ κατὰ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας τροποποιεῖται ὡς ἑξῆς :

« Πι διὰ τοῦ ἀπὸ 15/27 Ἰανουαρίου 1837 Β. Διατάγματος ἰδρυθεῖσα Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία σκοπὸν ἔχει νὰ συνεργῇ α') εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, συλλογὴν, συντήρησιν, ἐπιτήρησιν, ἐπισκευὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις μνημείων τῆς Ἀσχαϊότητος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Βυζαντιτικῶν, Χριστιανικῶν καὶ λοιπῶν μνημείων τῶν μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· β') εἰς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων καὶ εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς βυζαντινῆς καὶ μεσαιωνικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης· γ') εἰς διέγερσιν ἐν γένει παρ' ἡμῖν διαφέροντος ὑπὲρ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ διάδοσιν γνώσεων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας τέχνης.

» Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων ἡ Ἑταιρεία προβαίνει κυρίως εἰς ἀνασκαφικὰς, μουσειακὰς καὶ ἄλλας σχετικὰς ἐργασίας, ἔτι δὲ καὶ εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐκδρομὰς καὶ ἐπιστημονικὰς διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις, εἰς ἴδρυσιν ἐν Ἀθήναις Μουσείου ἐκμαγείων καὶ ἐιδικῆς Σχολῆς διδασκαλίας τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, εἰς διδασκαλίαν ἀρχαίων ἑλληνικῶν δραμάτων καὶ εἰς πᾶν ἄλλο μέσον συντελεστικόν, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν· Φροντίζει πρὸς τοῦτοις ἡ Ἑταιρεία πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτῆς, ἐκδίδει τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα καὶ τὰ ἐνιαύσια Πρακτικὰ καὶ προδίδει, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, εἰς τὴν ἐκδοσιν καὶ ἄλλων δημοσιευμάτων σχετιζομένων πρὸς τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας.

Σπραγίδα ἔχει ἡ Ἑταιρεία φέρουσαν ἔμβλημα τὸ Διονυσιακὸν Θέατρον καὶ ἐν κύκλῳ « Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις, αὐαζ' »

Τὴν πρότασιν ταύτην ἀπεδέξατο ἡ συνέλευσις ὁμοθυ-

μως, ὑπέβαλε δ' αὐτὴν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἀνακοινοῖ πρὸς τοῦτοις τὸ Συμβούλιον τὰ ἑξῆς: Ἐξ ἀφορμῆς τῆς τελεσθείσης ἑορτῆς ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς 90^{ῆς} ἐπετείου τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου ἐξελέξατο ἐπιτιμίους ἑταίρους τοὺς ἐνταῦθα πρεσβευτὰς τῆς Μ. Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, «εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης, δι' ὅσα ἔπραξαν αἱ τρεῖς Μεγάλαι Δυνάμεις ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως καὶ προστασίας τῆς Ἑλλάδος». Τῶν σταλεισῶν δὲ τῷ Συμβουλίῳ ὑπὸ τῶν κ.κ. πρεσβευτῶν εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν ἀρκοῦμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν ἐνταῦθα μίαν μόνον, τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Μ. Βρεττανίας, ὡς πειστήριον, οἷας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τυγχάνει ἡ Ἑταιρεία ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ:

«Εἶμαι ἀληθῶς υπερήφανος», γράφει ὁ λόρδος Granwill, «ὅτι αἱ ὀλίγαι λέξεις βαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας, τὰς ὁποίας ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Μ. Βρεττανίας ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ εἶπω ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἐνενηκοστῆς ἐπετείου τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου εἰς ἀπάντησιν τοῦ εὐγλωττοτάτου λόγου ἐνὸς τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἔτυχον τόσον μεγάλης ἐκτιμήσεως ἐν Ἑλλάδι.

«Εἰς πάντας τοὺς Βρεττανούς, ὅσοι ἐσπούδασαν τὰ «ἄνθρωπιστικά» μαθήματα, ἡ Ἑλλάς σήμερον ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἑλλάδα τῶν μεγάλων ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος, τὴν Ἑλλάδα τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν Πλαταιῶν, τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν τέκνων τῆς ἐκ τῆς Περσικῆς καταδυναστεύσεως καὶ πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν γραμμῶν ἐν τῇ

Ἀνατολῇ, τὴν Ἑλλάδα, ἢ ὅποια ὑπὸ τὴν Ἡράκλειον, τὸν Λέοντα καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, ἀνέκοψε τὰς Τουρκικὰς ὀρδὰς, αἱ ὅποια ἠπέιλησαν νὰ κατακλύσουν τὸν πολιτισμόν, τὴν ἰδίαν Ἑλλάδα ἢ ὅποια διὰ τοῦ Κανάρη, τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶν ἄλλων πατριωτῶν ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

« Ἡ ἐνότῃς αὕτη τῆς Ἑλλάδος, παλαιᾶς καὶ νέας, εὐστοχώτατα ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις, ζῶσα ἐν τῷ παρόντι, ἔχει τὸ παρελθὸν ὡς ἀντικείμενον τῶν μελετῶν αὐτῆς.

« Τὸ περισπούδαστον ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας δικαίως ἐξαιρεται καὶ μεγάλως τιμᾶται εἰς πάσας τὰς χώρας, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, ἢ φιλολογία, ἢ ἱστορία μελετῶνται ὡς αἱ κυριώτεραι βάσεις τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὰς ἰδίας αὐτὰς χώρας καὶ ἰδιαίτατα εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν, ὅπου πάντοτε ὑπῆρξε μέγιστον τὸ ἐνδιαιρέον καὶ ἡ συμπάθεια διὰ κάθε τι Ἑλληνικόν, πολλοὶ τῶν διακεκριμένων Ἑλλήνων ἐταίρων, οἵτινες κοσμοῦσι τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, εἶνε ὅσον καὶ οἱ ἰδικοὶ μας γνωστοί.

« Θεωρῶ κατ' ἀκολουθίαν μεγάλην δι' ἐμέ τιμὴν τὴν ἐκλογὴν μου ὡς ἐπιτίμου μέλους τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἢ ὅποια χρησιμεύει ὡς ὁ διανοητικὸς συνεκτικὸς δεσμὸς μεταξὺ τῆς χώρας μου καὶ τῆς Ἑλλάδος, ταύτοχρόνως δὲ καὶ ὡς κρίκος συνεκτικὸς μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος τοῦ παρελθόντος, τὴν ὅποιαν θαυμάζω ὡς τὴν μητέρα τῆς ἐλευθερίας, τῆς φιλολογίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς σημερινῆς, εἰς τὴν ὅποιαν εὐχομαι ὀλοψύχως πᾶσαν εὐδαιμονίαν, κάθε εὐτυχίαν καὶ κάθε πρόδοον.

« Εὐελπιστῶ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑται-

ρεία θὰ ἀνήσῃ εἰς τὸ μέλλον ἀκόμη περισσότερο ἢ ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ὅτι τὸ εὐγενές ἔργον, τὸ ὁποῖον διεξάγει μετὰ τόσης ἀφοσιώσεως, θὰ συνεχισθῇ ἀντάξιον τῶν ἐπαίνων καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου.»

Διατελῶ κ. Πρόεδρε,
ταπεινότατος Ὑμῶν θεράπων

GRANWILL

Τοσαῦτα μόνον εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, εὐχεται δὲ, ὅπως τὸ νέον Συμβούλιόν, ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς διατελοῦν καὶ ὑπὸ εὐμενεῖς περιστάσεις, δυνηθῇ νὰ διευθετήσῃ πρεπόντως καὶ προαγάγῃ τὰ τῆς Ἑταιρείας ἐπαξίως τοῦ λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου αὐτῆς παρελθόντος.

Κ Α Τ Α Σ Τ Α Σ Ι Σ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1917

Α'.

Ἐκδοθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος γ'—δ'.....	Ἀντίτυπα	500
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—β'.....	»	500
3) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἔτους 1915..	»	500

Β'.

Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 1η) 1837—1843. Ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους κθ'.		
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 2α) 1862. Ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν η', ια' καὶ ιβ'.		
3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (περίοδος 3η) 1883 καὶ ἐξῆς. Ἐν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους γ—δ τοῦ ἔτους 1914, τρεῖς τόμοι τοῦ ἔτους 1915, δέκα ἑννέα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ—δ' τοῦ ἔτους 1915 καὶ πέντε τόμοι τοῦ ἔτους 1916.		
4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1914 καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἔτους 1915.		
5) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καβαδία 1900 Ἀντίτυπον ἓν.		
6) Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου 1915 Ἀντίτυπα τρία.		

Γ'.

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος α'—β'.....	Ἀντίτυπα	59
2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1916. Τεύχος γ'—δ'.....	»	139
3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—β'.....	»	135
4) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1896.....	»	1
5) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1915.....	»	194
6) Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτῆς (1837) μέχρι τοῦ 1879 ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόργη 1879.....	»	1
Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς (ἐν ἔτει 1837) ιδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καβαδία 1900	»	3
Λεῖ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα 1908	»	1
Περὶ τῶν ἐν Εὐβοῇ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαδασιλείου 1910	»	1
Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου 1915.....	»	9

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1918

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1918

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον
Α	1	Ἐτήσια Εἰσφορὰ τακτικῶν ἑταίρ.	2000 —	1895 —		105 —
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	40432 50	41352 15	916 65	
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	170 —	170 —		
	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	600 —	240 —		360 —
	5	» διάφορα	300 —	375 55	75 55	
	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000 —	30000 —		
	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων .	300 —	425 15	125 15	
			73802 50	74457 85	1117 35	465 —

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι "Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων,,

Ἐκ ἀντίτιμων πωληθέντων ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	225 —
» » » » τοῦ συγγράμματος «Τὸ Ἴερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	15 —
Τὸ ὅλον	240 —

Δραχ.	Λ.
225	—
15	—
240	—

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1918.

Ὁ Ταμίας
ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Δ. ΜΑΚΚΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1918

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαί		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἄρ.							
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων .	6600	—	5937	50	662	50
»	2	Ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . . .	2412	—	2412	—	—	—
»	3	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2500	—	1733	60	766	40
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3480	—	3480	—	—	—
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	6520	—	2654	45	3865	55
Γ	1	Ἐξοδα ἀνασκαφῶν	17500	—	16007	45	1492	55
»	2	Ἀγορὰ Ἀρχαίων	500	—	—	—	500	—
Δ	M	Δημοσιεύματα	18500	—	4121	35	14378	65
E	M	Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καὶ διλέξεις	3000	—	—	—	3000	—
ΣΤ	M	Διάφορα ἐξοδα	12110	50	10664	35	1446	15
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . .	680	—	663	55	16	45
			73802	50	47674	25	26128	25

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

α') Ἀνασκαφαὶ		Δραχ.	Λ.	β) Δημοσιεύματα		Δραχ.	Λ.
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέ- ατρον		1995	—	α') Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1917		2418	—
» » Ἀμφιαρείου		2759	50	» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ ἔτους 1918		1703	35
» » Ἐπιδαύρου		3692	45				
» » Ἐλευσίνος		2626	—				
» » Μυστρά		2934	50				
» » Νικοπόλεως		2000	—				
Σύνολον		16 007	45	Σύνολον		4121	35

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρός τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1918 ὑπ' ἀριθ. 472 ἔγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1918 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1917 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας. . . Δρ.	1,892,50
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	74,457,85
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ. . . . . »	55,000,—
» » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . . . . . »	14,000,—
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>145,350,35</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	47,674,25
» » Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	47,395,15
» » Λαϊκὴν Τράπεζαν (καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν) . . . . . »	7,000,—
» » ἀγορὰν ἐντόκων Γραμματίων Ἐθνικῆς Ἀμύνης. . . . . »	42,000,—
Ἐπίλοιπον εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 . . . . . »	1,280,96
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>145,350,35</u>

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς ἑταίρων	Δρ.	1,895,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	41,852,15
» ἀκίνητα κτήματα	»	170,—
» δημοσιεύματα	»	240,—
» διάφορα ἔσοδα	»	375,55
» συνδρομὴν τοῦ δημοσίου	»	30,000,—
» ἔσοδα κεκλεισμένης χρήσεως	»	425,15
Τὸ ὅλον	»	<u>74,457,85</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων	Δρ.	5,937,50
» ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	»	2,412,—
» ἔξοδα διαχειρίσεως	»	1,733,60
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,480,—
» πλουτισμὸν καὶ συντήρησιν τῆς Βιβλιοθήκης.	»	2,654,45
» ἀνασκαφάς	»	16,007,45
» δημοσιεύματα	»	4,121,35
» διάφορα ἔξοδα	»	10,664,35
» ἔξοδα κεκλεισμένης χρήσεως	»	663,55
Τὸ ὅλον	Δρ.	<u>47,674,25</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918
ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ. 899,027,55

Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	»	1,280,95
» κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863,80
» ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
» 80 μετοχάς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	»	229,515,25
» 1697 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	»	171,795,75
» 400 » Ἐθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	»	86,725,50
» 170 » Ἐθνικοῦ δανείου Ἀμύνης 1907	»	17,253,25
» 30 » Ἐθνικοῦ δανείου Πατριωτικοῦ τῶν 30 ἑκατομ.	»	25,—
» 1 ὀμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλοποιήσεως	»	640,—
» 110 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 1914 τῶν 500 ἑκατομ.	»	48,110,65
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	833,857,65

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ.	833,657,65
Ἐκ 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσης	»	20,193,75
» 6 Ἔντοκα γραμμάτια Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀξίας	»	42,000,—
» καταθέσεις εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἰς πρώτην ζήτησιν	»	244,15
» καταθέσεις εἰς Λαϊκὴν Τράπεζαν εἰς πρώτην ζήτησιν	»	1,000,—
» προκαταβολάς	»	1,932,—
Τὸ ὅλον	»	<u>899,027,55</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1918 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 899,027,55

Ἀποτελούμενον

α) Ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1917. . . Δρ.	872,243,95
β) Ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπιπλέον εἰσπραχθέντων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1918.	» 655,35
γ) Ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἀδιαθέτου πιστώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ 1918	» <u>26,128,25</u> 899,027,55

Ἐκ τῶν κονδυλίων β' καὶ γ' τοῦ παθητικοῦ, ἡ μὲν διαφορὰ τῶν ἐπιπλέον εἰσπραχθέντων ἐσόδων ἐκ δραχ. 655,35⁰⁰ δύναται νὰ προστεθῆ εἰς τὴν περιουσίαν τῆς Ἐταιρείας. Περὶ δὲ τῆς διαθέσεως τοῦ περισσεύματος τῆς ἀδιαθέτου πιστώσεως τῶν ἐξόδων ἐκ δραχ. 26,128,25⁰⁰ ἀρμόδιον νὰ ἀποφασίσῃ εἴνε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐταιρείας.

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1918 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>899,027,55</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	1,280,95
2) » κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. δαν. Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795,75
6) » 400 » Ἐθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	»	86,725,50
7) » 170 » » Ἀμύνης 1907.	»	17,253,25
8) » 30 » » Πατριωτικοῦ 30.000.000.	»	25,—
9) » 1 ὁμολογίαν Ἐθν. δανείου Κεφαλαιοποιήσεως		640,—
Εἰς μεταφορὰν	»	<u>785,547,—</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	» 785,547,—
10)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου τῶν 500 ἑκατομμυρίων	» 48,110,65
11)	» 75 ὁμολογίας τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς Λαρίσης.	» 20,193,75
12)	» 6 ἔντοκα Γραμμάτια Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀξίας	» 42,000,—
13)	» καταθέσεις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν εἰς πρῶτην ζήτησιν	» 244,15
14)	» καταθέσεις εἰς τὴν Λαϊκὴν Τράπεζαν εἰς πρῶτην ζήτησιν	» 1000,—
15)	» προκαταβολάς	» 1,932,—
	Τὸ ὅλον	Δρ. <u>899,027,55</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἧτοι : «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 240, ἧτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμάς 360, ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶνε κατὰ πάντα ἀκριβῆς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1918 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1918 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1919.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α. Τυπάλδος Μπασιάς.

Ι. Πρωτοπαπᾶς

Ἰω. Βλαχογιάννης

Δ. Ι. Μουτσόπουλος

*Ἐν τῇ τακτικῇ συνελεύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ
13^ῃ Ἰανουαρίου 1919 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξε-
λεγκτικῆς Ἐπιτροπείας, μεθ' ἧς ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε
τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1918 πεπραγμένων
ἔχουσαν οὕτω :*

Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1918

Παρουσιαζόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ
τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν
πρώτοις περὶ τῶν ἐταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἐκλο-
γικῷ καταλόγῳ τοῦ 1918 τακτικῶν ἐταίρων ἀνέρχεται
εἰς 147. Τούτων οἱ μὲν κατέβαλον τὴν ἐνιαυσίαν συν-
δρομὴν οἱ δὲ εἶνε τακτικοὶ ἐταῖροι ἰσόβιοι ἐκ τῶν κατα-
βαλόντων συνδρομὴν ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν. Ὑπάρχουσιν
ἔμως καὶ πολλοὶ τακτικοὶ ἐταῖροι μὴ καταβαλόντες συν-
δρομὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ
Ὄργανισμοῦ δὲν περιελήφθησαν οὗτοι ἐν τῷ ἐκλογικῷ
καταλόγῳ, δὲν ἐνηργήθησαν ἔμως τὰ πρὸς διαγραφὴν αὐ-
τῶν ἐκ τοῦ μητρώου. Ἐνεκα τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ἀκα-
ταστασίας, τὸ Συμβούλιον δὲν ἐνόμισε δίκαιον νὰ προβῇ
εἰς τὴν κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν ἐνέργειαν, ἐπιφυλάσσεται
δὲ νὰ προβῇ εἰς τοιοῦτον μέτρον ὀδηγούμενον ἐκ τῶν ἀπο-
τελεσμάτων τοῦ ἀρξαμένου ἔτους, ἐκ τῆς προθυμίας τοῦ-

τέστιν, ἦν θὰ ἐπιδείξωσιν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐταῖροι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν ὑποχρεώσεων (*).

Κατὰ τὴν συνοπτικὴν κατάστασιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἐταιρείας, ἦν ἐντυπον ἔχετε ὑπ' ὄψει ὑμῶν, κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δρ. 74,457 τὰ δὲ ἐξοδα εἰς δρ. 47,674. Προέκυψεν ἄρα περίσσευμα δρ. 26,128. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε πραγματικὸν περίσσευμα διὰ τὰ προστεθῆ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς περιουσίας τῆς Ἐταιρείας, διότι προέρχεται ἐκ μὴ διαθέσεως πιστώσεων ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, ἃς τὸ Συμβούλιον κατὰ μέγα τοῦλάχιστον μέρος ἐξ ἀνάγκης θὰ ἀναγράψῃ ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ τοῦ ἀρχομένου ἔτους. Διὰ τοῦτο τὸ Συμβούλιον μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προϋπολογισμοῦ θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει διαθέσεως τοῦ φαινομένου τούτου περισσεύματος.

Περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος βαίνει κανονικῶς, ὅσον οὕτω δὲ

(*) Ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς 21ης Ἰανουαρίου 1918 καὶ τῇ ἐπακολουθησάσῃ πρώτῃ συνεδρίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῆς 22ας τοῦ αὐτοῦ μηνός καὶ ἔτους, συμφώνως τῇ γενομένῃ μετατροπῇ τοῦ 9ου ἄρθρου τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας, τῇ γενομένῃ ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς 16ης Ἰουλίου 1917, γενομένων ἀρχαιρεισιῶν, κατηρτίσθη τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος Ν. Γ. Πολίτης, ἀντιπρόεδρος Γ. Σωτηριάδης, γραμματεὺς Π. Καββαδίας, σύμβουλοι: Γ. Ἰ. Ἀγγελόπουλος, Ἀ. Ἀδαμαντίου, Δ. Αἰγινήτης, Δ. Ἀντωνιάδης, Γ. Γαρδίκας, Ἀ. Ζυγομαλάς, Π. Καστριώτης, Κ. Κουρουπιώτης, Δ. Λάμψας, Β. Λεονάρδος, Δ. Μακκάς, Θ. Σοφοῦλης, καὶ Χρ. Τσουντας. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο παρέμεινε μέχρι τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων τῆς συνελεύσεως τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1920 καὶ ἀπομακρυνάσῃ αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Β. Δ. τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 273 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τεύχει α' τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1920, περὶ ἀνακλήσεως τοῦ ἀπὸ 14ης Σεπτεμβρίου 1917 Β. Δ. περὶ ἐγκρίσεως τροποποιήσεων ἄρθρων τινῶν τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 204 φύλλῳ τῆς 19ης Σεπτεμβρίου 1917 τῆς αὐτῆς Ἐφημερίδος.

δημοσιεύονται τὰ τρία πρῶτα τεύχη τοῦ ἔτους 1918. Ἡ τῶν πρακτικῶν ἔκδοσις καθυστερεῖ ἕνεκα δυσκολιῶν τινῶν. Ἐδέησε πρὸ πάντων νὰ συνταχθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἐν αὐταῖς πλήρης καὶ ἀκριβῆς κατάλογος τῶν ἐταίρων, τῶν τε τακτικῶν καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν. Ἐπειτα καὶ ἐκθέσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ὀλίγαι καὶ βραχεῖαι ὑπῆρχον, δι' ὧν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκδοθῇ ὁπωσδήποτε τεύχος εὐπρόσωπον· διὰ τοῦτο ἐλήφθη τὸ μέτρον ὅπως Πρακτικά δύο ἐτῶν ἐκδοθῶσιν εἰς ἓν τεύχος. Ἡ δὲ ἔκδοσις τοῦ περὶ Παγασῶν συγγράμματος προσέκρουσεν εἰς ἀνυπερέβλητον δυσχέρειαν, προκληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, μὴ συμμορφουμένου πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἐταιρείας, ἥτοι τοῦ Ὄργανισμοῦ, πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου.

Ἐνεκα τῶν κατὰ τὸν λήξαν ἔτος ἀνωμάλων περιστάσεων καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐργατῶν δὲν ἐδυνήθη ἡ Ἐταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ, ὅσον ἔπρεπε, τὰ ἀνασκαφικὰ αὐτῆς ἔργα. Ἐξηκολούθησε τὰς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνασκαφὰς ἐν Ἀθήναις διὰ τοῦ κ. Καστριώτου, ἐν Ἀμφικαρεῖῳ διὰ τοῦ κ. Λεονάρδου (ἄρα ΑΕ 1918 σ. 73-100) καὶ ἐν Νικοπόλει διὰ τοῦ κ. Φιλαδέλφεως. Ἐξηκολούθησε πρὸς τούτοις καὶ τὰς παλαιὰς ἀπὸ τοῦ 1880 ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῆς Ἐπιδαύρου, διὰ δὲ τοῦ κ. Κουρουνιώτη ἐπανάλαβε τὰς παλαιὰς ὡσαύτως ἀνασκαφὰς τῆς Ἐλευσίως. Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ διὰ τοῦ κ. Ἀδαμαντίου ἐνεργούμεναι καὶ ἀπὸ ἐτῶν διακοπεῖσαι ἐργασίαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μιστρῶ καὶ τῷ Φραγκικῷ Γερακίῳ.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἐργασιῶν, κατ' ἐκθέσεις ὑποβληθείσας ὑπὸ τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας ἐφόρων καὶ μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΩΔΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Αἱ ἐν τῷ ᾠδεῖῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφαὶ ἡμῶν, αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1914 ἀρξάμεναι δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη 1915 καὶ 1916 (πρὸς Α.Ε. 1914 καὶ ἐφεξῆς) πρὸς ἐντελεῖν ἀποκάλυψιν αὐτοῦ. Τὸ παρελθὸν ἔτος 1918, ἕνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως ἡμῶν, δὲν εἰργάσθημεν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος πολλὰ καὶ ποικίλα δυσχέρεται ὑπῆρξαν, ὡς ἡ ἔλλειψις ἐργατῶν καὶ ἡ μεγάλη ὑπερτίμησις τῶν ἡμερομισθίων. Μικροῦ δεῖν ἀνεστέλλετο πᾶσα ἀνασκαφικὴ ἐργασία. Παρ' ὅλας ὁμως τὰς δυσκολίας ταύτας ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν, ἐν μέτρῳ, ἀπεφάσισε κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τὴν ἐξακολούθησιν ὄλων ἐν γένει τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν, ὡς καὶ νέας τοιαύτας εἰς πλεῖστα ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐπεχείρησε. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ᾠδεῖῳ ἐξηκολούθησαμεν δι' ὀλίγων ἐργατῶν ἐπὶ τρίμηνον περίπου τὰς ἐργασίας καὶ οὕτως ἠδυνήθημεν νὰ ἀνακαλύψωμεν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἐργασίας ὀλόκληρον τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος, οὕτινος τὰ θεμέλια εὐρέθησαν ἐν καλῇ καταστάσει· σφίζονται δὲ καὶ ὀρθοστάται, τινὲς τῶν ὁποίων εὐρέθησαν κατὰ χώραν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἴσταντο οἱ λίθινοι τοῦ οἰκοδομήματος κίονες, οἱ περιθέοντες κατὰ τὸν Βιτροῦδιον τὸ ᾠδεῖον, ὅπερ ὁ Πausanias (Λ 26) καλεῖ κατασκευάσμα. Ὅπισθεν δὲ καὶ ὑψηλότερον εὐρέθη καθ' ὄλγην τὴν ἔκτασιν τῆς βορείου ταύτης πλευρᾶς ὁ βράχος κεκομμένος ἔμπροσθεν καθέτως καὶ ἄνωθεν ὀριζοντίως, ὡς εὕρομεν αὐτὸν ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν· ἀποτελεῖ δὲ οὗτος τὸ διάζωμα ἢ τὸν λεγόμενον περίπατον, ὅστις ἦτο διὰ πλακῶν ἐστρωμένος. Ὅπισθεν δὲ ὑπῆρχον τὰ μαρμάρινα ἐδώλια, ὧν περὶ τὰ δεκαπέντε ἐν ὄλῳ εἰς τεμάχια εὕρομεν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἡμῶν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν.

Ταῦτα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, φέρουσι κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαῦκα. (Πρὸς Α.Ε. 1914 σελ. 161 εἰκ. 18, 19 καὶ 19^α).

Ἐν τῷ ἄνω στρώματι καὶ εἰς βάθος ἐλάχιστον (0,60μ.) ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ οἰκοδομήματος, εὑρομεν ἐπίσης θεμέλια οἰκιῶν, μεταγενεστέρων χρόνων, ὧν τὸ ὑλικὸν ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλων εἰργασμένων τροχμαλοπαγῶν λίθων, εἰλημμένων καὶ τούτων ἐκ τοῦ ἐγγύτατα κειμένου ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν τούτων δὲν φθάνουσι τὸ στερεὸν ἐδαφος, ἀλλ' ἐξικινῶνται εἰς βάθος μόλις τριῶν μέτρων, ἐν ᾧ τὸ στερεὸν ἐδαφος, ἔνθα τὰ θεμέλια τοῦ Ὁδείου, ἔχει βάθος 6 1/2 - 7 μέτρ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων εὑρομεν πλείστους παμμεγέθεις πίθους ἐν τῇ γῇ κεχωσμένους, χρησιμεύοντας εἰς ἐναπόθεσιν δημητριακῶν καρπῶν. Τινὲς τούτων ἐπικεχρισμένοι ἔσωθεν δι' ἀμμοκονίας θὰ ἐχρησιμοποιουῖντο δι' ἐναπόθεσιν ὑγρῶν, οἴνου ἢ ἐλαίου.

Αἱ οἰκίαι αὗται, ὡς εἰκάζομεν, ἀνηγέρθησαν πάντως, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (1455) ἤτοι ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Ἡ ἐπίχωσις καὶ ἐνταῦθα εἶναι μεγίστη, ὑπερβαίνουσα τὰ 6 μέτρα, προήλθε δὲ ἐν μέρει ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως ἐκ τῶν χωμάτων τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Ὁ πυκνὸς συνοικισμὸς τοῦ τμήματος τούτου τῆς πόλεως, ἔπερ σήμερον καλεῖται Πλάκα, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔτι. Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐνταῦθα ἐτοποθετεῖτο ὁ δῆμος Κυδαθηναίων, τὴν θέσιν τοῦ ὁποῖου ἐν τῇ περὶ δῆμων τοῦ Ἄστεως πραγματεῖα ἡμῶν ἀπεδείξαμεν (πρβλ. Die Deme von Attika. Leipzig 1886).

Εὐρήματα κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἄξια λόγου δὲν εἶχομεν, πλὴν ἐνὸς ἐδωλίου μαρμαρίνου σχεδὸν σώου, φέροντος καὶ τούτου κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαῦχα. Ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς ἐκχωμάτωσιν τοῦ χώρου πρὸς ἐντελῆ ἀποκά-

λυψιν τῆς Δ. πλευρᾶς. Οὕτως, ἀνασκαφέντος δλοκλήρου τοῦ εἰς τὸ Δημόσιον ἀνήκοντος χώρου, ἀνάγκη ἦδη νὰ ἀπαλλοτριωθῶσιν οἱ πλησίον κείμενοι οἰκίσκοι, ὅπως, καταδαφιζομένων τούτων, προχωρήσῃ ἡ ἀνασκαφή ἡμῶν ἐπὶ πλέον καὶ οὕτω φέρωμεν εἰς φῶς δλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα.

Ἀθήνησι 30 Δεκεμβρίου 1918

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΙ ΕΝ ΝΙΚΟΠΟΛΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1918.

Αἱ ἐν Νικοπόλει τῆς Ἠπείρου σκαφικαὶ ἔρευναι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἤρξαντο τὴν 20 Αὐγούστου, διεκόπησαν δὲ περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου. Κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἀνέσκαψα ἐν τῇ θέσει «Βασιλόσπητο», ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς περιφήμου Χριστιαν. Βασιλικῆς Δουμετίου, ὅπου πρὸ τριετίας εἶχον τὸ πρῶτον ἀποκαλύψει μέγα τετραγωνικὸν περιστύλιον μετὰ πολλῶν πέριξ δωματίων καὶ ἄλλων διαμερισμάτων. Τὸ δάπεδον πολλῶν τούτων εἶναι ψηφιδωτόν, ὡς καὶ τὸ τοῦ περιστυλίου, ὑπὸ δὲ τὸ δάπεδον μιᾶς τῶν μεγάλων αἰθουσῶν, ἣτις πιθανὸν νὰ ἦτο τρικλίσιον, ἀνεκάλυφα προπέρυσι χθαμαλὸν ὑπόγειον μετὰ κιονίσκων ἐκ δισκοειδῶν πλίνθων, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ὑπόκαυστον τῆς εἰρημένης αἰθούσης. Ὅμοιον κατασκευάσμα ἰνεῦρον καὶ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπὸ ἕτερον διαμέρισμα τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος.

Παραπλευρῶς μάλιστα τούτου ἀπεκαλύφθη μικρὸν δωμάτιον μετὰ ἐστίας, ἐν ᾗ ἐτίθετο ἡ πυρά, ἣς ἡ θερμότης διωχετεύετο διὰ σωλήνων πρὸς τὸ εἰρημένον ὑπόγειον.

Ἐκ πάσης τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐργασίας ἐπὶ τριετίαν καὶ πλέον ἐν τῇ τετραγώνῳ τούτῳ περιστυλίῳ, ὅπερ ἦτο, ὡς καὶ ἡ ἔγαντι Χριστιαν. Βασιλικῆ Δουμετίου, τελείως τε-

θαμμένον καὶ ἀθέατον πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς, εἰκάζω νῦν, ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον ἦν ἓν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιδλέπτου θέσεως, ἐν ἧ ἀνιδρύθη. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζει χαρακτηριστὰ δημοσίου κτιρίου, ὑποθέτω, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακτόρου ἢ θερινῆς ἐπαύλεως τῶν ἐν Νικοπόλει παραθεριζόντων ἐκάστοτε Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μετὰ τὴν ἀνέγερσιν ἐν τῇ προκειμένῳ χώρῳ τῆς θαυμαστῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ἦτις ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Νικοπόλεως, μετεσκευάσθη ὀλοσχερῶς καὶ μετεσχηματίσθη εἰς *Συνοδικὸν ἢ Μητροπολιτικὸν μέγαρον*. Τοῦτο μαρτυροῦσι πλείστα τεκμήρια, οἷον κελλία μεθ' ἀγιογραφιῶν, ψηφιδωτὰ δάπεδα μετὰ ἐπιγραφῶν ἐπισκοπικῶν κλπ.

Ἐν τῶν τεκμηρίων τούτων εἶναι καὶ τὸ πρὸς Ν. τοῦ περιστευλίου ἐρείπιον *Νυμφαίου*, ὅπερ βεβαίως ἀπετέλει ἐξάρτημα τοῦ ἀνακτόρου. Ἐντὸς μιᾶς νύμφης ἢ κόγχης αὐτοῦ ἀπεκάλυψα θαυμάσιον ψηφιδωτόν, τὸ ὅποιον ὅμως οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου εἶχον καλύψει διὰ παχυτάτου ἐξ ἀσβεστοκονιάματος ἐπιστρώματος οὕτω σκληροῦ, ὥστε ἐδέησε ἐπὶ ἡμέρας ἕλας μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μεγάλης προσοχῆς κατὰ ἐλάχιστα τεμάχια νὰ ἀφαιρεθῇ! Τὸ ἀποκαλυφθὲν κάτωθεν ψηφιδωτὸν καλλίστης τέχνης, πλὴν δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένον, παριστᾷ *Νηρηίδα ὀχουμένην ἐπὶ θαλασίου τέρατος*, ἀνωθεν δ' αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀκτινοβολοῦντα. Ὅτι δ' ἡ κάλυψις ἦν ἔργον τῶν Χριστιανῶν ἐνοίκων, ἐμπετύρουν δύο μεγάλοι δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τοῦ ἀσβεστοκονιάματος γεγραμμένοι σταυροί.

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠσχολήθη κατὰ τὴν ἐν Νικοπόλει διαμονήν μου καὶ εἰς τὴν περισυλλογὴν πολλῶν ἐπι ἀρχαίων, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἐπισκευὴν καὶ στερέωσιν τῶν περιφθήμεν ψηφιδωτῶν τῆς εἰρημένης Βασιλικῆς, ἅτινα ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῆς κατασκηνώσεως ἐν Νικοπόλει πολυφθίμων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη στρατευμάτων εἰ-

χον πάθη σπουδαίως, ἐὰν δὲ δὲν προέβαινον πέρυσιν εἰς τὴν ἐκ νέου στερέωσιν καὶ διατήρησιν των θὰ ἐθρηνοῦμεν σήμερον τὴν ὀλοσχερῆ ἐξαφάνισιν τῶν μοναδικῶν τούτων μνημείων τῆς ἀρχαίας Χριστιαν. τέχνης.

ΑΔΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Ἐπανελήφθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἐπὶ μακρὸν διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐλευσίνι. Καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χρήζουσι πολλὰ σημεῖα ριζικωτέρας καὶ μᾶλλον μεθοδικῆς ἐξερευνησεως, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε ἀκόμη πολὺς χώρος ἀνεξερευνητος. Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἐργασίας ἔγινεν ἔξω τοῦ ἱεροῦ παρὰ τὸν νότιον τοῖχον τοῦ περιβόλου, ἀπεκομίσθη δὲ ἐκεῖθεν μέγα μέρος τῆς ἐπιχώσεως, ἣτις ἐκάλυπτε τὸν καλῶς καὶ εἰς μέγα ὕψος σφῆζομενον τοῖχον τοῦ περιβόλου. Ἐξω τοῦ περιβόλου ἔγινε πρὸς τούτοις ἐργασία ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων αὐλῆς· ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ἐκεῖθεν οἱ μεγάλοι σωροὶ τῶν λίθων, οὔτινες ἔγιναν κατὰ τὰς προηγηθείσας ἀνασκαφάς, ἐκαθάρισθη τελειότερον τὸ ἔδαφος, καὶ εὗρέθη τὸ ὄριον τῆς πλακοστρωσίας πρὸς ἀνατολάς, ὡς καὶ τὰ λείψανα τῆς πύλης, ἣτις ἔφερον εἰς ταύτην· ἀνεκαλύφθη δ' ἐπίσης πρὸ τῶν θεμελίων τοῦ μικροῦ ναΐσκου τῆς Ἀρτέμιδος τετράγωνον ἐκ μαρμάρων κτίσμα, ἴσως βωμός. Μικρὰ ἐργασία ἔγινε καὶ παρὰ τὸ ἀνάγλυμμα τῆς Φιλωνείου στοᾶς κατὰ τὰ Βορειοανατολικά· ἐπὶ τοῦ σφῆζομένου ἐκεῖ ἀρχαιοτάτου (Μυκηναϊκοῦ;) τοίχου ἀνευρέθη μικρὰ Μυκηναϊκὴ πυλῖς.

Ἐπίσης ἐζητάσθησαν προτεκτικώτερον τὰ λείψανα τῶν τοιχαρίων, τὰ ὅποια εἶχον ἀναφανῆ ἐκεῖ εἰς παλαιοτέρας ἀνασκαφάς καὶ ἐσκάφη τὸ ἔδαφος βαθύτερον, εἰς τινα σημεῖα μέχρι τοῦ φυσικοῦ. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐδείχθη, ὅτι τὰ τοιχάρια ἀνήκουσιν εἰς οὐκίσκους τοῦ 7^{ου} ἢ 6^{ου} αἰῶνος π. Χ. Βαθύτερον τῶν θεμελίων τῶν τοιχαρίων τούτων εὗρίσκονται

ἀγφεία καὶ ἄλλα λείψανα μυκηναϊκῶν χρόνων. Ἡ ἔρευνα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἔχη σπουδαιότατα ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν διευκρίνησιν πολλῶν ζητημάτων τοῦ ἱεροῦ

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΜΥΣΤΡΑ (1918)

Εὐρύτατον ὑπῆρξε τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία εἶχε πρὸ 10ετίας ἀναλάβει εἰς τὸν Μυστράν (ἀπὸ τοῦ 1906). Μετὰ τὴν στερήσιν τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ Δαφνίου, μετὰ τὴν προπαρασκευὴν συστηματικῆς ἐργασίας πρὸς διάσωσιν τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ Ὁσίου Λουκά, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀπεφάσισε ν' ἀναδείξῃ τὸν Μυστράν καὶ τὸ Γεράκι κέντρον καὶ ἀφετηρίαν συνεχοῦς καὶ συστηματικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῶν βυζαντινῶν μνημείων. Εἰς τὸν Μυστράν καὶ τὸ Γεράκι συνοψίζεται ἡ ὅλη βυζαντινὴ τέχνη τῶν προηγούμενων αἰώνων καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τὸ μέλλον.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας σκοπὸν κύριον εἶχεν, ὡς εἶκός, τὴν συντήρησιν καὶ ἀναστύλωσιν τῶν πολυτίμων ἐκείνων λειψάνων τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ βίου καὶ τέχνης. Ἡ μέριμνα τῆς συντηρήσεως καὶ εὐτρεπίσεως τῶν μνημείων θὰ ἐπεξετείνετο, ἕως ὅτου κατωρθοῦτο νὰ ἀναδειχθῇ ὁ Μυστράς ἀποκλειστικὸς ἀρχαιολογικὸς χώρος ὁμοῖος πρὸς τὰ μεγάλα ἱερὰ τῆς ἀρχαιότητος (Ὀλυμπία, Ἐπίδαυρον, Δελφοῦς). Παράλληλως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην συντηρήσεως τῶν μνημείων θὰ ἔβαινεν ἡ μελέτη καὶ ἔρευνα αὐτῶν. Ἡ βυζαντινὴ νεκρόπολις τοῦ Μυστρά καὶ ἡ φραγκοβυζαντινὴ τοῦ Γερακίου θὰ ἐγίνετο θέμα λεπτομεροῦς ἱστορικῆς καὶ τεχνικῆς μελέτης, μετ' ἀπεικονίσεως καὶ σχεδιογραφῆσεως τῶν πολυτίμων λειψάνων καὶ ὄλου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου.

Αἱ ἐργασίαι αὗται ἤθελον συνδυασθῆ μετὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἴδρυσιν τὴν ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένην τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου.

Ὁ Μυστράς καὶ τὸ Γεράκι δύνανται νὰ παράσχωσι τὸ πολυτιμότεον ὕλικόν τοῦ Μουσείου. Σειρὰ φωτογραφιῶν, σχεδιογραφημάτων, ἀντιγράφων τῶν τοιχογραφιῶν, γυψίνων ἐκμαγείων τῶν γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων ἀποτελοῦσι πολύτιμον τμήμα ἀπεικονίσεων τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἀκόμη καὶ πρωτότυπα ἔργα τοῦ Μυστρά καὶ τοῦ Γερακίου, τμήματα τοιχογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι καταρρέουσι καὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατος ἄλλως ἢ διάσωσις, θὰ ἀποτελέσωσιν ἀνεκτίμητον αἴθουσαν τῆς ζωγραφικῆς τῆς Βυζ. Ἀναγεννήσεως.

Καὶ τότε μὲν, πρὸ 10 ἐτῶν, ἐξετελέσθησαν ἐν Μυστρά πολλὰ καὶ ὠφέλιμοι ἐργασίαι. Τὰ ἐπελθόντα ἐσωτερικὰ γεγονότα ἐκώλυσαν τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου. Ἡδῆ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀνέλαθε καὶ πάλιν τὰς ἐργασίας μὲ τὸ ἴδιον εὐρὺ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ περισσότερον ἀναγκαῖον καὶ σκόπιμον ἢ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιτευχθεῖσα ἴδρυσις τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου.

Ἡ κατάστασις εἰς τὸν Μυστράν καὶ πρὸ 10 ἐτῶν δὲν ἦτο εὐχάριστος. Τὸ θλιβερόν εἶναι, ὅτι καὶ σήμερον εὐρίσκεται εἰς βαθμὸν ὑπερβαλλόντως δυσάρεστον. Εἰς τὴν σπουδαιοτάτην ἐκκλησίαν, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, περιφέρονται εἰς τὸ προαύλιον διάφορα οἰκιακὰ ζῶα, εἰς δὲ τὸν νάρθηκα, μεταδεδλημένον εἰς ἀποθήκην ἐλαίου, αἱ περίφημοι τοιχογραφίαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς πικνοταῖας κακώσεις. Καὶ ὡς πρὸς ταῦτα μὲν οὐδὲν ἠδυνάμην νὰ πράξω, προσεπάθησα μόνον διὰ τῶν ἐργασιῶν νὰ ἐπιφέρω τὴν συντήρησιν.

Σπουδαῖον μέρος τῆς ἐργασίας ὑπῆρξεν ἡ στερέωσις διὰ πλαισιώματος τσιμέντου καταρρευουσῶν τοιχογραφιῶν (εἰς τὴν Παντάνασσαν, τὸ Ἀφεντικό). Μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ἐξηκρίθωσα πόσον ἀσφαλῆς μετὰ 10 ἔτη παρέμεινεν ἡ διὰ τοῦ τρόπου τούτου στερέωσις τῶν τοιχογραφιῶν. Ἐν γένει δὲ καὶ ἡ ὄλη συντήρησις τῶν τότε ἐξασφαλισθέντων μνημείων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην ἐγκατάλειψιν, διατηρεῖται ἀσφαλεστάτη καὶ τελεία.

Ἐπίγειουσαν ἀνάγκην μερίμνης εἶχεν ὁ πάγκαλος νῶτος τοῦ

Ἄφεντικοῦ, ὅπου τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν εἰσέρρουσιν διὰ τῆς στέγης. Μὴ δυνηθεὶς γὰρ προβῶ εἰς ἀσφαλὴ διὰ κεράμων στέγασιν προέδην εἰς προσωρινήν, ἀλλὰ στερεὰν ἐξασφάλισιν, ἐπιστρώσας διὰ στρώματος κορασάνιου, δλοκλήρου τῆς σωζομένης στέγης.

Μεγάλην ἐργασίαν εὐτρεπίσεως καὶ ἐρεύνης ἔκαμν εἰς τὴν Ἄνω Πόλιν, ὅπου τὰ Παλάτια τῶν Δεσποτῶν.

Τὰ περισσότερα κινδυνεύοντα μέρη τῶν τοίχων ἐξησφάλισα διὰ συμπληρώσεως τῆς οἰκοδομῆς. Δι' ἐκχωματώσεων καὶ τακτοποιήσεως τῶν χωμάτων ἔκαμν προσιτὰ τὰ Παλάτια καὶ τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου εἰς τὸν ἐπισκέπτην. Προέδην δὲ εἰς ἐκσκαφὰς καὶ ἄλλας ἐργασίας πρὸς πλήρη μελέτην τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς οἰκοδομικῆς τῶν πολυτιμοτάτων διὰ τὸν βυζαντιακὸν βίον Παλατίων τῶν Δεσποτῶν.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

Σπουδαιότατα καὶ ὄλως ἀπροσδόκητα ἐπιγραφικὰ εὐρήματα ἔχομεν ἐξ Ἐπιδαύρου, ἀνάγοντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ πολιτεύματα τῆς Ἀρχαίας Συμπολιτείας καὶ διεξοδικὴν ἀπαιτοῦντα ἔκθεσιν πρὸς ἐρμηνείαν αὐτῶν.

Διὰ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀνασκαφῶν ἐξηκολούθησεν ἡ ἀποκάλυψις τῶν πρὸ τὰ Προπύλαια κτισμάτων καὶ ἤχθησαν εἰς φῶς καὶ ἄλλα πολύχρωμα μωσαϊκὰ παρέχοντα εἰκόνα ταπήτων, ἀριστουργήματα πολυσυνθέτου γεωμετρικῆς καὶ ἔστιν ὅτε ὄλως ἐσχηματοποιημένης φυτικῆς διακοσμῆσεως. Σὺν τῇ ἀποκαλύψει δὲ τῶν μωσαϊκῶν ἠνεγκεν ἡ σκαφή εἰς φῶς καὶ ἀξιολογωτάτας ἐπιγραφάς, αἵτινες ἐν μεσαιωνικοῖς χρόνοις εἶχον χρησιμεύσει ὡς οἰκοδομικὸν ὕλικόν. Τρεῖς τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, αἵτινες δημοσιεύονται ἐν τῇ νῦν ὑπὸ τὰ πιεστήρια Ἀρχαιολογικῆ Ἐφημερίδι, σχετίζονται πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ πολίτευμα τῆς ἐξ αὐτονόμων ὁμοσπόνδων πό-

λεων τῆς Ἀχαΐας καὶ λοιπῆς Πελοποννήσου ἀποτελουμένης Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, ἥτις ἰδρυθεῖσα τῷ 280 π. Χ. ἐπαγιώθη διὰ τοῦ Ἀράτου τοῦ Σικυωνίου, ὅστις ἐγένετο κατὰ Πολύβιον ὁ ἀρχηγὸς καὶ καθηγεμὼν τοῦ καλλίστου ἔργου, τῆς Πελοποννησίων ὁμονοίας. Τὸ ἔναιρον τοῦ Ἀράτου, ὅπως ἡ Ὀμοσπονδία περιλάβῃ ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, ἐπραγματοποιήτε Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης, ὅστις ἐγένετο ὁ ἀγωνιστὴς καὶ τελεσιουργὸς τοῦ καλλίστου τούτου ἔργου. Ἐκλιπόμενος ὁμοῦ καὶ τοῦ Φιλοποίμενος, τοῦ τελευταίου Ἑλληνος, ἡ Πελοπόννησος καὶ σὺν αὐτῇ πᾶσα ἡ λοιπὴ Ἑλλάς ἐδουλώθη, ὑπαχθεῖσα ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης. Εἰς τούτους τοὺς Πελοποννησιακοὺς Ἀχαϊκοὺς χρόνους ἀνάγουσιν ἡμᾶς αἱ εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαί.

Ἐκ τῆς πρώτης τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἐπιδάυριοι ἐπεμψαν πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην τὸν ἑαυτῶν συμπολίτην Ἀρχίλοχον Ἀριστοφάντου, ἵνα συνάψωσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Κατῶρθωτε δ' ὁ Ἀρχίλοχος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολήν του. Ἐξεδόθη τὸ σχετικὸν δόγμα τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου καὶ ἐγένετο ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας, ἥτις, χαραχθεῖσα ἐπὶ χαλκοῦ πίνακος, ἀνετέθη ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἀντίγραφα δὲ τῶν πράξεων τούτων ἐκόμισεν ὁ Ἀρχίλοχος εἰς Ἐπίδαυρον. Εὐγνωμονοῦντες ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδάυριοι, ἐτίμησαν τὸν ἑαυτῶν πρεσβευτὴν δι' ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῶν κατὰ τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν δύναται νὰ ἀγάγῃ ἡμᾶς εἰς ἐξακρίβωσιν τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, εἰς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας αὐτῆς καὶ εἰς συναγωγὴν πορισμάτων, δι' ὧν προάγεται ἡ ἐπιστήμη.

Ἡ Ἐπίδαυρος ἦτο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας

ἀπὸ τοῦ 243 π. Χ., ἀποστέλλουσα δὲ πρεσβευτὴν εἰς ξένην ἐπικράτειαν καὶ συνάπτουσα συμμάχϊαν μετ' αὐτῆς, ἀπεστᾶται ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας καὶ δεινὴν προὔκαλει καθ' ἑαυτῆς τιμωρίαν, Κατὰ τὸν καταστατικὸν νόμον τῶν Ἀχαιοῶν, εἰς τὰς ἀποτελούσας τὴν Συμπολιτείαν πόλεις, ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τῆς Ὀμοσπονδίας, ἀλλ' οὐδὲ τὰ πέμπωσιν ἢ νὰ δέχωνται πρέσβεις παρὰ ξένης μὴ ὁμοσπόνδου πόλεως ἢ κράτους. Πρὸς ἐξακρίθωσιν ἄρα τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐξεταστῆον πότε ἐδύναντο οἱ Ἐπιδαύριοι νὰ ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Πελοποννησιακῆς ὁμοσπονδίας καὶ νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, τίνα λόγον ἢ συμφέρον εἶχον καὶ πότε ἐδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο ἀτιμωρηταί.

Ἰσχύοντος τοῦ μνημονευθέντος νόμου, δὲν θὰ ἐτόλμων οἱ Ἐπιδαύριοι νὰ παραβῶσιν αὐτόν. Ἄλλως μέχρι τοῦ 200 π. Χ., μέχρι δηλ. τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κηρύξεως πολέμου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Β', δὲν εἶχον προφανῶς συμφέρον τι νὰ προβῶσιν εἰς ἀποστασίαν καὶ δὴ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀφοῦ οὐδ' ἀνεμιγνύοντο τότε οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἄλλως ἢ Ὀμοσπονδία διετέλει τότε ἐν ἀκμῇ Ἐπὶ μᾶλλον δὲ προέκυπτεν αὕτη καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 198, ἀφ' οὗ ἔτους ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων ἀναγκασθέντες οἱ Ἀχαιοὶ, ἐγκατέλιπον τοὺς ἕως τότε φίλους καὶ συμμάχους Μακεδόνας καὶ, δεχθέντες τὰς προτάσεις τῶν Ῥωμαίων, συνεμάχησαν καὶ συνεπολέμησαν τούτοις προσεκτήσαντο δὲ μετ' ὀλίγον τὸν Ἀκροκόρινθον, (ὃν κατεῖχε Μακεδονικὴ φρουρά), τὴν Τριφυλίαν καὶ Ἡραϊάν καὶ τὸ Ἄργος αὐτὸ, ὃ εἶχε περιπέσει εἰς χεῖρας τοῦ Νάβιδος. Ἐξηκολούθησαν δὲ προαγόμενα τὰ πράγματα τῆς Συμπολιτείας. Παρὰ τὰς παρεμβλη-

θείσας δυσχερείας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὑποθαλπόντων τὰς ἀντιζηλίαις τῆς Σπάρτης πρὸς τὴν Συμπολιτείαν, προσηρ-
 τήθη εἰς ταύτην διὰ τοῦ Φιλοποίμενος καὶ ἡ Σπάρτη αὐτὴ
 καὶ ἡ Μεσσηνία καὶ αὐτὴ ἡ Ἕλις· οὕτω δὲ ἡ Συμπολιτεία
 εἶχε περιλάβει κατὰ τὸ 190 π. Χ. πᾶσιν τὴν Πελοπόν-
 νητον. Δὲν ἠδύνατο ἄρα οὐδὲ μέχρι τοῦδε νὰ ἔχη λό-
 γον ἢ συμφέρον μικρὰ τις πόλις, οἷα ἡ Ἐπίδαυρος, ἵνα
 ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Ὀμοσπονδίας.

Ἄλλ' ἡ κραταίωσις αὕτη τῆς Συμπολιτείας ἀπήρε-
 σκεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἤθελον τοὺς Ἀχαιοὺς
 οὐχὶ ἰσχυροὺς, ἐλευθέρους καὶ ἀνεξαρτήτους, ἀλλ' ἀσθε-
 νεῖς καὶ ὑπηκόους περισπωμένους ὑπὸ ἐσωτερικῶν ἐρίδων
 καὶ συγκρούσεων. Μόνον σκοπὸν ἐπιδιώκοντες ἐν Ἑλ-
 λάδι τὴν διὰ παντὸς τρόπον προαγωγὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν
 συμφερόντων, ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ἀξίωμα *διαίρει καὶ
 βασιλεύει* καὶ μετῆλθον κακὸδουλον καὶ ῥαδιουργὸν πολι-
 τικὴν, προβαίνουσιν καὶ μέχρις ἀθετήσεως τοῦ δικαίου,
 παραδαίνουσιν δὲ καὶ τοὺς ἔθρους, ἧς εἶχον συνάψει μετὰ
 τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τοῦ Φιλίππου συμμαχίας. Ἀφορμὴν
 παρείχον αὐτοῖς οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μεσσηνιοί, οἵτινες
 ἐζήτουν εὐκαιρίαν, ἵνα ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Σύμπολιτείας·
 προσέφευγον δ' εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ῥωμαίων, ἀναμι-
 γνύοντες οὕτως αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς
 Πελοποννήσου καὶ ἀπὸ συμμάχων τῆς Συμπολιτείας με-
 ταβάλλοντες αὐτοὺς εἰς ἡγεμόνας. Ὅτε δεινῶς ἐτιμώρη-
 σεν ὁ Φιλοποίμην τοὺς Σπαρτιᾶτας τῷ 188, θελήσαντας
 νὰ ἀποστῶσιν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας, ἐπεμψαν αὐταὶ πρέ-
 σβεις εἰς Ῥώμην κατηγοροῦντες τῶν Ἀχαιῶν. Δευτέρα
 πρεσβεία ἐστάλη εἰς Ῥώμην ὅτε δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐφαρμό-
 ζοντες τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν μονομερῆ ἀπο-
 στολὴν πρέσβειων εἰς ξένην ἐπικράτειαν, κατεδίκασαν εἰς
 θάνατον τοὺς εἰς Ῥώμην μεταβάντας, ἀγανάκτησις κατέ-

λαβετὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον, ἣτις ἠπέιλησε χρῆσιν βίας κατὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἀπήτησε τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀποφάσεως. Ὅτε δὲ οἱ Μεσσηνιοὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπέστησαν τῷ 183 ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας, οἱ δ' Ἀχαιοί, πέμψαντες πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, ἐζήτησαν βοήθειαν κατὰ τοὺς ὄρους τῆς συμμαχίας, «δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει», ἀπήντησαν οἱ Ῥωμαῖοι, «οὐδ' ἂν ἀποστῶσι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι», ἔδωκαν δηλαδὴ τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπόκρισιν, κατὰ Πολύβιον, «κηρύγματος ἔχουσαν διάθεσιν τοῖς βουλομένοις ἕνεκα Ῥωμαίων ἀφίστασθαι τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας». Ὁ Φιλοποίμην ἀνθίστατο κατὰ τῶν σχεδίων τῆς Ῥώμης καὶ ἐξεστράτευσεν ἀμέσως κατὰ τῶν Μεσσηνίων, ἠττήθη ὅμως καὶ ἐφρονεύθη. Καὶ ἐτιμώρησε μὲν ὁ Λυκόρτας τοὺς Μεσσηνίους, δὲν ἐδύνατο ὅμως νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀναμιξεως τῆς Ῥώμης παραλύουσαν Συμπολιτείαν. Ἐπὶ τὰ χεῖρω δ' ἔβαινον τὰ πράγματα τῶν Ἀχαιῶν, ὅτε ἰδρῦθη καὶ ἐκρατύνθη ἐν αὐτῇ τῇ Συμπολιτείᾳ ὀλιγαρχικὴ φατρία φρονούσα τὰ τῶν Ῥωμαίων. Καλλικράτης ὁ τῆς φατρίας ταύτης ἀρχηγὸς κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῇ στρατηγὸς τῷ 179 καὶ οὕτω νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ἑαυτοῦ πρόγραμμα, καθ' ὃ οἱ Ἀχαιοὶ ὀφείλουσι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς ἐκ Ῥώμης διαταγὰς καὶ «μῆτε νόμον, μῆτε στήλην μὴτ' ἄλλο μὴδὲν προϋργιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προκίρσεως» (Πολ. 24, 10 καὶ 11). Χάριν τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ συμφερόντων καὶ τῆς ἑαυτοῦ φατρίας, τοὺς Ῥωμαίους ἤθελε κυρίους τῆς Συμπολιτείας. Ὅτε οἱ Ῥόδιοι ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τῶν Κρητῶν «Οὐκ» ἔφη, «δεῖν οὔτε πολεμεῖν οὐδενὶ χωρὶς τῆς Ῥωμαίων γνώμης οὔτε βοήθειαν πέμπειν οὐδενὶ κατ' οὐδενός» (Πολ. 38, 16). Τὸ σχέδιον δὲ τοῦτο τοῦ Καλλικράτους καθ' ὀλοκληρίαν ἐπέτυχε, ὅτε τῇ προδοτικῇ αὐ-

τοῦ ἐνεργείᾳ ἀπήχθησαν εἰς Ῥώμην τῷ 167 οἱ ἐκ τῆς ἐθνικῆς μερίδος 1000 ἐκεῖνοι Ἀχαιοὶ, ὡς διατελέσαντες δῆθεν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Περσέα. Ἐξεμηδενίσθη οὕτω πᾶσα ἐκ τῆς ἐθνικῆς μερίδος ἀντίστασις, ἡ δὲ Συμπολιτεία περιῆλθεν εἰς ἀποσύνθεσιν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων φανερά πλέον ἐγένετο ἢ μέχρι τοῦδε τὰ προσχήματα ἐν μέρει τηροῦσα πολιτικὴ τέχνη τῶν Ῥωμαίων, ἣτις ἐμφανίζεται νῦν μεταθεβλημένη ὡς πρὸς μὲν τοὺς ἐν Ῥώμῃ κρατουμένους Ἀχαιοὺς εἰς κακοήθη κακουργίαν, ὡς πρὸς δὲ τὴν Συμπολιτείαν εἰς ὠμὴν βαιότητα. Ὁ νόμος ὁ ἀπαγορεύων εἰς τὰς πόλεις νὰ πέμπωσι πρέσβεις εἰς μὴ ὁμοσπόνδους πόλεις ἢ κράτη εἶχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 184, συνεργίᾳ τῆς Ῥώμης, περιέλθει εἰς ἀχρηστίαν, τώρα δὲ μὴ καταργεῖται καὶ ὁ νόμος ὁ ἀπαγορεύων εἰς τὰς πόλεις τὴν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἀποστασίαν. Αὐτὴ ἡ Ῥώμη ἐπιδιώκουσα φανερά πλέον τὴν διάλυσιν τῆς Ὀμοσπονδίας, ὅχι μόνον ὑποστηρίζει τὰς ἀποστάτιδας πόλεις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 163 ἀναλαμβάνει αὐτὴ ἀυθαίρετως τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίζῃ καὶ, ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως, αὐτὴ νὰ ἐκτελῇ καὶ πραγματοποιῇ τὴν ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἀποχωρισμὸν σημαντικῶν πόλεων. Ἡ εἰς τὴν Συμπολιτείαν ἀνήκουσα Αἰτωλικὴ πόλις Πλευρῶν, πέμψασα τῷ 164 πρεσβεῖαν εἰς Ῥώμην, κατὰ παράβασιν τοῦ Ἀχαικοῦ νόμου, ἐπέτυχεν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τὴν ἀπόσπασιν αὐτῆς. Εἰς δὲ τὸν εἰς Πελοπόννησον ἀπεσταλμένον τότε ὑπὸ τῆς Συγκλήτου Γάϊον Σουλπίκιον Γάλλον εἶχε δοθῆ ἰδιδικὴ παραγγελία, κατὰ Πausανίαν, νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ὅσον τὸ δυνατόν πολλὰς πόλεις. Εἰς τὰς ἀυθαίρεσίας δὲ ταύτας μάτην ἠθέλησε νὰ ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν ἢ ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ ὑπερισχύσασα ἀπὸ τοῦ 150 δημοκρατικὴ μερίς ὑπὸ τὸν Δάϊον καὶ Κριτόλαον. Ὁ Δάϊος ἔσπευσε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν ἐν

ἀχρηστία νόμον περὶ ἀποστολῆς πρέσβειων εἰς ξένην ἐπι-
κράτειαν, ἀπαγορεύσας εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ πέμψω-
σιν ἰδίαν πρεσβείαν εἰς Ῥώμην, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως ἦτο
ἀπόφασις καὶ διαταγὴ τῆς Συγκλήτου, ἀνακοινωθείσα τῷ
148 εἰς τοὺς ἐν Κορίνθῳ συνηγμένους Ἀχαιοὺς, ὅπως
ἀποσπασθῶσι πλέον ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας ἢ Λακεδαί-
μων καὶ ἡ Κόρινθος αὐτὴ καὶ τὸ Ἄργος καὶ ὁ Ὀρχομε-
νὸς καὶ ἡ πρὸς Οἶτη Ἡράκλεια. Ὁργὴ καὶ ἀγανάκτησις
κατέλαβε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπὶ τοιοῦτῳ ἀκούσματι, ἐπηκο-
λούθησε δὲ κήρυξις πολέμου καὶ γενικὸς κατὰ τῶν Ῥω-
μαίων συναγερμὸς τῶν Ἀχαιῶν, ὅστις ἤγαγεν εἰς τὴν τῷ
146 φοδερὰν ἐν τῷ Ἴσθμῷ σύρραξιν τῆς Ἀχαϊκῆς Πελο-
ποννήσου καὶ τῆς Ῥώμης. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἀπώλετο
διὰ παντὸς ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερία καὶ διελύθη πολλὰ
παθοῦσα ἡ τῶν Ἀχαιῶν Ὀμοσπονδία.

Ἐκ τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἐπισκοπήσεως συνάγεται, ὅτι
μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς μεταξύ 168 καὶ 150 πό-
λεις ἀνήκουσαι εἰς τὴν Συμπολιτείαν ἐδύναντο εὐχερῶς
καὶ ἀτιμωρητῆι, ἅτε προστατευόμεναι ὑπὸ τῆς Ῥώμης, νὰ
ἀποστῶσιν ἀπ' αὐτῆς. Κατὰ τούτους ἄρα τοὺς χρόνους οἱ
Ἐπιδαύριοι ἐδύναντο νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τοὺς Ῥω-
μαίους καὶ συνάψωσι συμμαχίαν μετ' αὐτῶν, εἶχον δὲ
λόγον καὶ συμφέρον πρὸς τοῦτο. Πρακτικοὶ τὸν νοῦν καὶ
συνετοὶ ὄντες, ἔβλεπον τὴν ἔκλυσιν καὶ τὴν κατάπτωσιν
τῆς Συμπολιτείας καὶ προέβλεπον τὸν ἐκ Ῥώμης κίνδυνον
καὶ τὰς ἐπικειμένους συμφορὰς τῆς Πελοποννήσου. Εὐλό-
γως ἄρα ἐδύναντο νὰ σπεύσωσιν, ἵνα λάβωσι μέτρα παρέ-
χοντα αὐτοῖς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἐν τοῖς χαλεποῖς
ἐκείνοις καιροῖς.

Κατὰ ταῦτα θὰ ἦτο τις διατεθειμένος νὰ ἀναγάγῃ τὴν
μετὰ τῆς Ῥώμης συμμαχίαν τῆς Ἐπιδαύρου εἰς τοὺς χρό-
νους τοὺς ἀπὸ τοῦ 168 μέχρι τοῦ 150 π. Χ. καὶ οὕτω

νά χρονολογήσῃ καὶ τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν. Τοιαύτη ἐκδοχὴ ὅμως προσκρούει εἰς ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πόλεως τῆς Ἐπιδαύρου, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐπολέμησαν καὶ οὗτοι κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ 146. Τότε ἄρα δὲν θὰ ἦσαν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῆς Ῥώμης, διότι ἄλλως σκληρὰν θὰ ὑφίσταντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τιμωρίαν, οὐχὶ τοσοῦτον ὡς πολεμήσαντες κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἀπιστήσαντες καὶ παρασπονδήσαντες πρὸς αὐτούς. Συμφορὰν ὅμως οὐδεμίαν ὑπέστησαν, διότι, ὡς μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν τῷ Ἱερῷ, μετὰ τὴν μάχην ἐπεσκέφθη ὁ Μόμμιος τὴν Ἐπίδαυρον καὶ τὸ Ἱερόν καὶ οὐ μόνον κακόν τι δὲν ἐποίησεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀφιέρωσε καὶ ἀνάθημα εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Δὲν δύναται δὲ νὰ προβληθῇ, ὅτι οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐξεδιάσθησαν νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ῥωμαίων παρασυρθέντες ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν Κριτολάου καὶ Διαίου, διότι ἀνέγραψαν ἐπὶ στήλης τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἐκουσίως καὶ ἐξ ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ ὀρμηθέντες ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας τῆς Συμπολιτείας.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ τῶν Ἐπιδαυρίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συμμαχία ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν τῷ Ἱσθμῷ μάχῃ. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ χρονολογητέα τυγχάνει ἐκ τῶν μετὰ τὸ 146 π. Χ. χρόνων. Διὰ περαιτέρω ἐρεύνης δυνάμεθα ἴσως νὰ ὀρίσωμεν χρονολογίαν αὐτῆς τὸ ἔτος 112 π. Χ. Ὅτι δὲ ἡ τῆς συμμαχίας συνθήκη συνήφθη μετὰ τὸ 146 ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. Προηγήθησαν δυσχέρειαι, σύγχυσις, πόλεμος καὶ χρόνοι χαλεποί· διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ εἴρηται: «καὶ ἐγεννήθη φιλία καὶ συμμαχία ποτὶ Ῥωμαίους τῶν πόλι τῶν Ἐπιδαυρίων». Τούτοις προσθετέον, ὅτι ὁ Ἀρχίλοχος κατῴρωθσε νὰ ἐκπληρώσῃ

τὴν εἰς Ῥώμην ἀποστολὴν τοῦ ποικαριεργήσας. Ἄλλ' ἂν εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Ῥώμην πρὸ τοῦ 146, θὰ ἦτο λίαν εὐπρόσδεκτος καὶ οὐδεμίαν θὰ εἶχε δυσχέρειαν νὰ ὑπερνικήσῃ· τῶρα ὅμως, ὅτε ἡ Ἐπίδαυρος ἦτο πόλις ἠττημένη καὶ ὑποτεταγμένη εἰς τὴν Ῥώμην, ἐδέησε προφανῶς νὰ ἰκετεύσῃ οὗτος καὶ προσλιπαρήσῃ τοὺς Ῥωμαίους, ἵνα φανῶσιν ἐπιεικεῖς καὶ εὖνοι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, διότι εὐνοίας δεῖγμα ἦτο ἡ συγκατάθεσις τῶν Ῥωμαίων πρὸς σύναψιν τῆς συμμαχίας, δι' ἧς ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο *civitas foederata* καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐτύγχανε σπουδαίων πλεονεκτημάτων, ἧτοι ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας, ἀπαλλαγῆς τοῦ εἰς τὰς πόλεις ἐπιβληθέντος μετὰ τὸ 146 φόρου κτλ.

Προστίθεται ἄρα εἰς τὰς μέχρι τοῦδε γνωστάς ἡμῖν ἐξ ἐπιγραφῶν *civitates foederatas*, εἰς τὸ Θύρρειον καὶ τὴν Ἀστυπάλαιαν, ἡ Ἐπίδαυρος. Ἄλλ' εἰς τὰς πόλεις ταύτας δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν Τροιζήνα ὀρμώμενοι ἐξ ἐπιγραφῆς δημοσιευομένης ἐν τῷ *Corpus*, καθ' ἣν οἱ Τροιζήνιοι ἐπεμψαν πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην «*πρεσβεύσαντα ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμαχίας καὶ ὑπὲρ τῆς [εἰρήνης] ποθ' Ἐρμιονεῖς ἐπτάκις*». Τὰ ἤδη περὶ Ἐπιδαύρου ἐκτεθέντα καθιστῶσι δῆλον, ὅτι καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη χρονολογητέα τυγχάνει ἐκ τῶν μετὰ τὸ 146 χρόνων, ἀφοῦ ἄλλως καὶ οἱ Τροιζήνιοι ἠναγκάσθησαν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συμμαχίας νὰ ἀποστείλωσι πρεσβευτὴν εἰς Ῥώμην ἐπτάκις. Ἄπορον δ' εἶνε ὅτι ὁ Fränckel τοσοῦτον μικρᾶς προσοχῆς ἠξίωσε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ εἶπῃ, ὅτι προέρχεται αὕτη ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς 2^ας ἑκατονταετηρίδος, χωρὶς νὰ σκεφθῆ ἂν, καθ' οὓς χρόνους ἡ Ἀχαικὴ Συμπολιτεία διετέλει ἐν ὑψίστῃ πολιτικῇ ἀκμῇ καὶ παρακληθεῖσα συνῆπτε συμμαχίαν ἀπὸ τοῦ ἴσου μετὰ τῶν Ῥώμης, χωρὶς, λέγω, νὰ σκεφθῆ ἂν ἦτο δυνα-

τὸν νὰ παρασπονδήσῃ πρὸς τὴν Συμπολιτείαν ἢ Τροϊζὴν, παραβαίνουσα τὸν Ἀχαικὸν νόμον δι' ἀποστολῆς πρεσβείας εἰς Ῥώμην, οὐδ' ἂν ἦτο τότε ἡ Ῥώμη εἰς θέσιν νὰ δεχθῆ τοιαύτην πρεσβείαν, ἐμφανιζομένη οὕτως οὐχὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς πιστὴ σύμμαχος, ἀλλὰ ὡς ἐχθρὰ τῆς Συμπολιτείας.

Διὰ περαιτέρω δὲ ἐρεύνης δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ῥωμαῖοι ἐφάνησαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς Ἐπιδαυρίους καὶ ἀπεδέχθησαν τὴν αἴτησιν περὶ συνάψεως συμμαχίας. Ἐχοντες δὲ τὸν λόγον τοῦτον, ἔχομεν συγχρόνως τὸν λόγον, δι' ὃν τῷ 103 π. Χ. συνῆψαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ πρὸς τοὺς Ἀστυπαλαιεῖς συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας Ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐσχάτως ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἀστυπαλαιεῖς ἦσαν ἀποικοὶ τῶν Ἐπιδαυρίων. Τὴν εὐνοίαν ἄρα, ἣν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεδείξαντο πρὸς τοὺς Ἐπιδαυρίους, ἐπεδείξαντο καὶ πρὸς τοὺς ἀποίκους τούτων. Ἡ Ἀστυπάλαια ἄλλως εἶχεν ἀσφαλῆ λιμένα δυνάμενον νὰ χρησιμεύῃ ὡς κάλλιστον ὀρμητήριον τοῦ ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ῥωμαϊκοῦ στόλου. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ Θύρρειον τῆς Ἀκαρνανίας, μεθ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι συνῆψαν ὡσαύτως τῷ 94 π. Χ. συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας, εἶχε κάλλιστον λιμένα. Ἐκεῖθεν δέ, ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀκαρνανίας, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὠδήγησαν ναῦται Ἀκαρνᾶνες τὸν Δινειῖαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας.

Παραλείποντες ἐνταῦθα τὰ ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς πορίσματα μεταβαίνομεν εἰς τὰς δύο ἄλλας εὐρεθείσας ἐπιγραφάς, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸ πολίτευμα τῶν Ἀχαιῶν. Ἡ ἐτέρα τούτων, ἡ δευτέρα κατὰ σειρὰν ἐπιγραφῆ, εἶνε στοιχηδὸν γεγραμμένη, περιέχει δὲ κατάλογον νομογράφων τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες συνέταξαν καὶ ἐψήφισαν νόμον, ὃν ἀνέγραψαν ἐπὶ στήλης καὶ ἴδρυσαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Χρονολογεῖται δ' ἀσφαλῶς

ἡ ἐπιγραφὴ ἐκ τοῦ ἔτους 223 π. Χ. Ἄρχεται διὰ τῶν ἐξῆς : «*Νομογράφοι Ἀχαιῶν οἱ τὸν νόμον τῶι Ὑγιεῖαι θέντες*». Ἀκολουθεῖ δὲ ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν νομογράφων. Οὗτοι εἶνε: εἷς Ἐπιδαύριος, 1 Ἑρμιονεύς, 3 Ἀργεῖοι, 1 Κλεωναῖος, 2 Σικυῶνιοι, 1 Φλιάσιος, 1 Φενεάτης, 1 Πελλανεύς, 1 Βούριος, 3 Αἰγίεις, 2 Δυμαῖοι, 1 Φαραιεύς, 1 Τριταιεύς, 1 Λουσιάτας, 3 τοῦλάχιστον Μεγαλοπολιταί.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συνάγεται ἀμέσως, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξ ἐκάστης πόλεως τῆς Ἀχαικῆς Ὀμοσπονδίας *νομογράφων* ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἐκ δὲ τῆς τρίτης ἐπιγραφῆς μανθάνομεν, ὅτι οἱ νομογράφοι ὠρίζοντο διὰ κλήρου ἐκ τῶν *συνέδρων* τῆς Συμπολιτείας. Ὅτι δὲ ὑπῆρχεν ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ ὁ θεσμὸς *νομογράφων*, πρώτην φοράν μανθάνομεν ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς παρατηρητέον, ὅτι ἐν τοῖς νομογράφοις ἀναγράφεται καὶ εἷς Φλιάσιος. Ἄλλ' ὁ Φλιοῦς προσεχώρησεν εἰς τὴν Συμπολιτείαν τῷ 229· δὲν δύναται ἄρα ἡ ἐπιγραφὴ νὰ εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ ἔτους τούτου. Κατ' ἀκολουθίαν εἶνε αὕτη εἶνε ἡ νεωτάτη τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τῶν στοιχηδὸν γεγραμμένων, νεωτέρα καὶ τῆς ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπιγραφῆς περὶ ὁροθεσίας τῆς χώρας τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ Κορινθίων. Περαιτέρω ἔρευνα ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ προέρχεται ἀκριβῶς ἐκ τοῦ ἔτους 223 π. Χ.

Ἡ τρίτη εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος, ὃν οἱ νομογράφοι ἔγραψαν καὶ εἰς τὸ Ἱερόν ἀνέθηκαν, εἶνε τοῦτέστι νόμος τῶν Ἀχαιῶν. Γίνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λόγος περὶ πόλεων ἀποτελουσῶν ὁμόσπονδον πολιτείαν, διότι ἔχουσιν αὗται ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Ὀμοσπονδίαν, ἰδίως ὑποχρεώσεις πρὸς παροχὴν στρατοῦ, ἃς μὴ ἐκπλη-

ροῦσαι ὑφίστανται χρηματικὴν ποινήν. Πέμπουσι δὲ αἱ πόλεις ἀντιπροσώπους, *συνέδρους* καλουμένους, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὸ *συνέδριον*, κυρίαρχον σῶμα βουλευόμενον περὶ τῶν τῆς Συμπολιτείας, προστίθενται δὲ τούτοις *νομογράφοι* ὀριζόμενοι διὰ κλήρου. Καθορίζονται δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ τὰ τῶν *συνόδων* τοῦ Συνεδρίου, ὁ τρόπος τοὔτέστι καὶ αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἃς τοῦτο συνέρχεται εἰς συνεδρίαν καὶ, εὐρισκόμενον ἐν ἀπαρτίᾳ, προβαίνει εἰς τὰ ἔργα του. Εἶνε δὲ προηγμένη καὶ κραταιὰ ἡ ὁμόσπονδος αὕτη πολιτεία, διότι ἔχει συμμάχους καὶ δὴ καὶ συμμάχους βασιλεῖς. Καθορίζονται δὲ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς συμμάχους καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, αἱ ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης.

Προκειμένου νὰ ἐξετάσωμεν πότε ἐψηφίσθη καὶ κατὰ τίνα ἐποχὴν τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας ἴσχυεν ὁ περὶ οὗ πρόκειται νόμος, ὅπως ὀρίσωμεν οὕτω καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς, συντελεστικὸν ἔχομεν μέσον τὴν ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τῶν τῆς Συμπολιτείας, ὅπως οὕτως ἐξακριβώσωμεν κυρίως τίνες εἶνε οἱ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύόμενοι *βασιλεῖς* καὶ τίνες οἱ *σύμμαχοι*. Ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν κατὰ τοὺς βασιλεῖς, μεθ' ὧν κατὰ καιροὺς ἦλθον εἰς συμμαχικὰς σχέσεις οἱ Ἀχαιοί, συνάγομεν, ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν *βασιλεῖς* δὲν εἶνε οὔτε οἱ τῆς Σπάρτης, οὔτε οἱ Πτολεμαῖοι, οὔτε οἱ τῆς Περγάμου βασιλεῖς, ἀλλ' οἱ *βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας* Ἀντίγονος ὁ Δόσων καὶ Φίλιππος ὁ Ε'. Ἐκ τῆς ἱστορικῆς τοὔτέστιν ἐπισκοπήσεως προκύπτει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν κραταιὰν καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἀπὸ τοῦ 224 μέχρι τοῦ 199, παραταθεῖσαν συμμαχίαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Μακεδόνων.

Κλεομένης ὁ Γ', νικήσας κατὰ κράτος τῷ 225 τοὺς ὑπὸ τὸν Ἄρατον Ἀχαιοὺς ἐν τῇ Δυμαίᾳ καὶ μεγαλοφρο-

νήσας ἐπὶ τούτῳ «ἀδεῶς ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις», κατὰ Πολύβιον, καὶ ἄλλας μὲν πείθων, ἄλλας δὲ ἐκφοβίζων προσεκτᾶτο, «προσέλαβε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ Καρύας, Πελλήνην, Φενεόν, Ἄργος, Φλιοῦντα, Κλεωνάς, Ἐπίδαυρον, Ἐρμιόνην, Τροιζήνα καὶ Κόρινθον». Ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία περιῆλθεν οὕτως εἰς διάλυσιν. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀποφεύγοντες οἱ Ἀχαιοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγωσιν εἰς τοὺς Μακεδόνας, συνάπτοντες διὰ τοῦ Ἀράτου τῷ 224 συμμαχίαν μετὰ Ἀντιγόνου τοῦ Δόσωνος, ὅστις εὐθὺς κατελθὼν διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ εἰς Πελοπόννησον, ἔσωσε τὴν Συμπολιτείαν. Φοβηθεὶς ὁ Κλεομένης, ἐγκατέλιπε τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος καὶ διὰ τῆς Μαντινείας καὶ Τεγέας ἐπέστρεψεν εἰς Σπάρτην. Ὁ Ἀντίγονος κατεδίωξεν αὐτὸν μέχρι Μεγαλοπόλεως, λήγοντος δὲ τοῦ 224 ἐπέστρεψεν εἰς Αἴγιον, πρὸς τὴν τῶν Ἀχαιῶν σύνοδον, ἔνθα κατεστάθη ἡγεμὼν ἀπάντων τῶν συμμαχῶν. Τότε ἐγένετο ἡ κατὰ Πολύβιον ἔγγραπτος συμμαχία, ἧς μετέσχον ἀποστείλαντες ἀντιπροσώπους εἰς Αἴγιον καὶ οἱ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς Κλεομενικοὺς ἐκείνους χρόνους σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων Ἡπειρώται, Φωκεῖς, Βοιωτοί, Ἀκαρναῆνες, Θεσσαλοί. Καὶ δευτέραν φοράν μνημονεύει τῆς συμμαχίας ταύτης ὁ Πολύβιος (4, 3): «ἔτι γὰρ ἔνορκος ἔμενε πᾶσιν ἡ γεγενημένη συμμαχία δι' Ἀντιγόνου κατὰ τοὺς Κλεομενικοὺς καιροὺς Ἀχαιοῖς, Ἡπειρώταις Φωκεῦσι, Μακεδόσι, Βοιωτοῖς, Ἀκαρναῆσι, Θετταλοῖς». Οὗτοι ἄρα εἶνε οἱ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν σύμμαχοι, οἱ δὲ βασιλεῖς Ἀντίγονος ὁ Δόσων καὶ Φίλιππος. Εὐνόητον δ' ἔστι τὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 224 σύναψιν τῆς συμμαχίας ἔμελλε νὰ παρακολουθήσῃ ἡ ἐπιψήφισις τοῦ νῦν ἀνακαλυφθέντος νόμου, τοῦ κανονίζοντος ἐν τοῖς καθέκαστον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὄρων τῆς συμμαχίας, τὴν δημιουργηθεῖσαν νέαν κατάστασιν πραγμάτων ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ. Κατ' ἀκολουθίαν

δυνάμεθα νὰ βρῶμεν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τὸ ἔτος 223 π. Χ. Αὕτη εἶνε καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς τῶν νομογράφων, ἀφοῦ αὐτοὶ ἔγραψαν τὸν νόμον τοῦτον καὶ εἰς τὸ ἱερόν ἀνέθηκαν.

Παρέχει δὲ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν λύσιν σκοτεινῶν ζητημάτων περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀχαικῆς Ὀμοσπονδίας, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ νομοθετικῆς καὶ κυβερνητικῆς ἀντιπροσωπείας τῶν Ἀχαιῶν.

Κατὰ Πολύβιον οἱ Ἀχαιοὶ μετεῖχον δύο εἰδῶν συνελεύσεων, τῆς συγκλήτου καλουμένης, ἣτις ἦτο γενικὴ συνέλευσις πάντων τῶν ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν Ἀχαιῶν, σπανίως καὶ ἐκτάκτως συνερχομένη ἐν οἰαδήποτε πόλει τῆς Συμπολιτείας, καὶ τῆς συνόδου, ἣτις ἦτο τακτικὴ συνέλευσις περιορισμένου ἀριθμοῦ μελῶν, συνερχομένη τετρακίς ἢ πεντάκις τοῦ ἔτους ἐν Αἰγίῳ, πρωτεύουσῃ τῆς Συμπολιτείας, ἐν τακτικαῖς ὑπὸ τοῦ νόμου καθωρισμέναις συνεδρίασι. Ἄλλ' αἰ περὶ τῶν συνελεύσεων τούτων μαρτυρία τοῦ Πολυβίου εἶνε ἀσαφεῖς ἐν πολλοῖς καὶ συγκεχυμέναι. Δυσδιάκριτον πολλάκις εἶνε, ἂν ἡ συνέλευσις εἶνε σύγκλητος ἢ σύνοδος καὶ ἄγνωστοι εἶνε αἱ σχέσεις ἐκατέρωθεν τῶν συνελεύσεων πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τούτοις ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ δικαιοδοσία αὐτῶν. Ζητήματα δ' ἐκ τούτου προέκυψαν πολλὰ καὶ σκοτεινά, ὧν δὲν κατωρθώθη ἡ λύσις, παρὰ τὰς πολλὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἐρεῦνας καὶ συζητήσεις.

Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀμφιβολίας καὶ ἀντιλογίας τίθεται τέρμα διὰ τῆς νῦν εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς. Αὕτη διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ κατὰ Πολύβιον σύνοδος ἐβουλεύετο καὶ διεξῆγε τὰς ὑποθέσεις τῆς Συμπολιτείας ὡς κυρίαρχον σῶμα, ἐκαλεῖτο δὲ συνέδριον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ συνέδρων, οἷς ἔπεμπεν ἐκάστη τῶν τῆς Ὀμοσπονδίας πόλεων. Ὁ

ἀριθμὸς τῶν συνέδρων ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἐκάστης πόλεως. Εἶχον δὲ οἱ σύεδροι βουλευτικὴν ἀσυλίαν, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ δικαιώματος, ὃ εἶχον, τοῦ νὰ ἀποφασίζωσιν ὡς μέλη κυριαρχικοῦ κοινοβουλευτικοῦ σώματος. Ταῦτα ἐξάγονται ῥητῶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐν ἣ ἀναγινώσκομεν: «τὰ δὲ δόξαντα τοῖς συνέδροις [κύρια] εἶναι... περὶ δὲ [τῶν ἐν] τῷ συνεδρίῳ δοξάντων μὴ ἐξέστω ταῖς πόλεσιν εὐθύνας λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀποστελλομένων συνέδρων». Ἡ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης παρεχομένη βουλευτικὴ ἀσυλία δὲν θὰ ἦτο ἀναγκαῖα, ἂν αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου δὲν ἦσαν ἔγκυροι καὶ ἀνέκκλητοι, ἂν δηλ. ἦσαν προβουλευμάτα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν γενικῆς συνελεύσεως τῶν Ἀχαιῶν.

Περιέχονται δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἄλλαι περὶ τοῦ συνεδρίου εἰδήσεις.

Κανονίζονται τὰ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συνεδρίου ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου.

Ἰνα γείνη συνεδρία ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ προηγουμένως πρόγραμμα (ἡμερησία διάταξις)· οὕτως ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ: «καὶ προτιθέναι περὶ ὧν ἂν βουλευέσθαι κοινῇ δόξη».

Ἦτο δὲ τὸ συνέδριον ἐν ἀπαρτίᾳ καὶ ἐδύνατο νὰ συνεδριάσῃ, ἂν οἱ παρόντες ἦσαν πλειότεροι τοῦ ἡμίσεος: «Χρηματιζάντωσαν δ' ὑπὲρ ἡμῶν γινόμενοι, ἂν δ' ἐλάττωτες συνέλθωσιν, μὴ χρηματίζεω».

Προέβαινε δὲ τὸ συνέδριον καὶ εἰς κλήρωσιν νομογράφων κληρουμένων, ὡς φαίνεται, ἐξ αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου. Οὗτοι συνέτασσαν καὶ ἐψήφισαν τοὺς νόμους· θὰ εἰσήγον δ' αὐτοὺς εἰς τὸ συνέδριον πρὸς κύρωσιν. Ἦσαν ἄρα οἱ νομογράφοι ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ συνεδρίου,

ἐπιτροπή τῆς Βουλῆς, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, βουλευομένη καὶ ἐκδίδουσα προβουλευόμενα.

Τοσαῦτα μόνον ἀνακοινοῦμεν περὶ τοῦ συνεδρίου, παραλείπομεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς πορίσματα.

Συνοφίζοντες νῦν τὰ ἐκτεθέντα, συμπληροῦντες δ' αὐτὰ καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν, σχηματίζομεν τὴν ἐξῆς κεφαλαιώδη ἔννοϊαν περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀχαϊκῆς Ὀμοσπονδίας.

Αἱ πόλεις αἰ προσχωροῦσαι εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν ταύτην ἀνελάμβανον ἐνόρκως καὶ διὰ συνθήκης ὑποχρεώσεις τινὰς πρὸς τὴν Συμπολιτείαν, κατέβαλλον τούτέστι κατ' ἔτος χρηματικὴν εἰσφορὰν καὶ παρέϊχον στρατόν, ἐφρόντιζον δὲ καὶ περὶ διατροφῆς τοῦ στρατεύματος. Ἐξωτερικὴν πολιτικὴν δὲν ἐδύναντο νὰ ἀσκῶσι, διετήρουν δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτονομίαν. Ἐτήρουν τὰς ἐγχωρίους ἀρχὰς καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζωσι νόμους, ἀλλ' οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς Συμπολιτείας διὰ τῶν νομογράφων καὶ τοῦ συνεδρίου ψηφιζομένους νόμους, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς **συντακτικοὶ** νόμοι τῆς ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ διοικητικῆς, νομοθετικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, μετεῖχον δ' αἱ πόλεις διὰ γενικῶν ἐκτάκτως καλουμένων συνελεύσεων, εἰς ἃς ἐλάμβανον μέρος πάντες οἱ ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν Ἀχαιοὶ καὶ ἰδίως δι' ἀντιπροσώπων καλουμένων **συνέδρων**, οὓς ἀπέστελλον αἱ πόλεις. Τὸ ἐκ τῶν συνέδρων δ' ἀποτελούμενον συνέδριον συνήρχετο εἰς τακτικὰς ἐν Αἰγίῳ συνεδρίας τετρακτίαις ἢ πεντάκτις τοῦ ἔτους, ἔνθα ἐβουλευέτο καὶ ἀπεφάσιζεν ἐγκύρως καὶ ἀνεκκλήτως περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Συμπολιτείας. Ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ συνεδρίου ὀριζομένων διὰ κλήρου ἀπετέλει τὸν θεσμὸν τῶν **νομογράφων**, ἵτινες, ἐνεργοῦντες ὡς προβουλευτικὸν ἀντιπροσωπευτι-

κὸν σῶμα, ἔγραφον τοὺς νόμους καὶ εἰσήγον τούτους εἰς τὸ συνέδριον πρὸς ἔγκρισιν. Τῆς συνεδριάσεως τοῦ συνεδρίου προηγείτο ἡ ἔκδοσις ἡμερησίας διατάξεως, ἀπαρτία δ' ἀπετελεῖτο, ἂν οἱ παρόντες ἦσαν πλείοτεροι τοῦ ἡμίσεως.

Ταῦτα εἶχε νὰ προσθέσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων καὶ ἰδίως περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ λήξαντος ἔτους. Ἔχει δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι κατὰ τὸ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ἀρχόμενον νέον ἔτος θέλει δυνηθῆ ἢ Ἐταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ἑαυτῆς ἔργα, ὅπως οὕτως ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστήμης καὶ εἰς τὰς εὐχὰς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

*τῆς κατὰ τὰ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Ἑταιρείας Σχολῆς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης*

Ἄρθρον 1. Ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἰδρύεται καὶ λειτουργεῖ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας (Β. Διάταγμα τῆς 5 Φεβρουαρίου 1918) Σχολῆ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 46 τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἀρχαιολογικῆ Σχολῆ καλουμένη (Β. Δ. τῆς 21 Νοεμβρίου 1894 ἄρθρον 1 καὶ 46). Σκοπὸν δ' ἔχει αὕτη τὸν ἑξῆς:

α') τὴν χάριν τῶν πολλῶν διδασκαλίαν μαθημάτων περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης καὶ μαθημάτων ἀρχαιολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ μνημειακῶν, σχετιζομένων πρὸς τὴν ἑλληνικὴν καὶ βυζαντινὴν τέχνην,

β') τὴν διὰ διαλέξεων καὶ δι' ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν διεγερσιν παρ' ἡμῖν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τῶν καλῶν ἐν γένει τεχνῶν,

γ') ἰδιαιτέραν φροντιστηριακὴν διδασκαλίαν εἰς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μαθητὰς τῆς Σχολῆς τῶν τεχνῶν, συμβάλλουσαν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ καὶ τεχνοκριτικὴν μόρφωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 2. Πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς θέλει χρησιμεύσει καὶ τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὁργανισμοῦ Μουσεῖον ἐκμαγείων, ἐν ᾧ θέλουσι κατατεθῆ ἀπεικασματα τῶν σημαντικωτέρων ἔργων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, εἰκόνες καὶ φωτογραφίαι. Ἰδιαιτέρα φροντις θέλει καταβληθῆ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐκπόνη-

σιν καὶ κατάθεσιν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τούτῳ ἀπεικονισμάτων τῶν ἐν Ἑλλάδι μωσαϊκῶν, τοιχογραφιῶν καὶ ἀγιογραφιῶν.

Ἄρθρον 3. Μαθήματα διδασκόμενα ἐν τῇ Σχολῇ εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἱστορία τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, Ἀρχαιολογία τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη, Ἱστορία καὶ ἀρχαία Τοπογραφία. Κατὰ τὰς Κυριακὰς δὲ γίνεται καὶ ἑρμηνεῖα τῶν ἐν τοῖς Μουσειοῖς ἀρχαίων καὶ τῶν μνημείων Ἀθηνῶν. Δύνανται δὲ νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα σχετικὰ πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, προτάσει τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς καὶ ἀποφάσει τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας.

Ἄρθρον 4. Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ὀρίζονται οἱ εἰδικοί τῶν διδασκτέων μαθημάτων καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἤτις οἱ δύο καθηγηταὶ τῆς Ἱστορίας τῆς τέχνης ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης καὶ ὁ ἀρχαιότερος τῶν καθηγητῶν τῆς Ἱστορίας, ἕστις θέλει διδάσκει καὶ τὸ μάθημα τῆς Τοπογραφίας. Ἐν ἐλλείψει δὲ ἀπαρκοῦς διδασκτικοῦ προσωπικοῦ πρὸς πληρῶσιν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς Σχολῆς διορίζονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοι εἰδικοί ἐπιστήμονες. Ἐκλεγόουσι δὲ ἐξ ἑαυτῶν οἱ καθηγηταὶ ἀνὰ διετίαν ἓνα διευθυντὴν τῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 5. Ἡ ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλία διαρκεῖ διετίαν, παρέχεται δὲ δωρεὰν εἰς πάντας, διακρινομένους εἰς μαθητὰς καὶ εἰς ἀκροατὰς. Οἱ θέλοντες νὰ εἶνε μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἐγγράφονται ἐν τῷ μητρώῳ καταβάλλοντες δικαίωμα ἐγγραφῆς δρ. 5. Ἐγγράφεται δὲ πᾶς τις, ἐξ ἑκατέρου τῶν φύλων καὶ οἰασθῆποτε ἡλικίας. Ἐνδεικτικὸν σπουδῶν ἢ ἀπολυτήριόν τι δὲν ἀπαιτεῖται. Οἱ ἑταῖροι, ἐγγραφόμενοι ὡς μαθηταὶ τῆς σχολῆς, ἀπαλλάσσονται τῆς ὑποχρέωσως πρὸς πληρωμὴν.

Ἡ ἐγγραφὴ παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Σχολῆς νὰ ὑποστῇ, ἂν θέλῃ, ἑξετάσεις μετὰ τὸ τέλος τῆς διετίας, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τύχῃ ἐνδεικτικοῦ εὐδοκιμήσεως.

Ἄρθρον 6. Τὰ μαθήματα ἄρχονται τῇ 15 Ὀκτωβρίου καὶ λήγουσι τῇ 15 Ἰουνίου, ἀναγράφονται δ' ἐν προγράμματι, συντασσομένῳ ὑπὸ τῆς Σχολῆς καὶ δημοσιευομένῳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Ἐν τῷ αὐτῷ ἢ ἐν ἄλλῳ προγράμματι ἀναγράφονται καὶ αἱ γενησόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους διαλέξεις.

Ἐκαστος καθηγητῆς δύναται νὰ συντάξῃ σύντομον ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου τῶν κατὰ τὴν διετίαν μαθημάτων του, μὴ

ὑπερβαίνουσιν τὰ τρία τυπογραφικὰ φύλλα. Τὴν ἐκθεσιν ταύτην δημοσιεῖ ἡ Ἑταιρεία χάριν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς οὓς παρέχεται αὕτη ἀντὶ λεπτῶν πενήκοντα.

"Ἄρθρον 7. Περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν ἀποφασίζει τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας, κατὰ πρότασιν τῆς Σχολῆς, ψηφίζον ἐκάστοτε τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἀναγκαίαν πίστωσιν. Ἐκδίδεται δὲ πρόγραμμα περὶ τούτων καὶ δημοσιεύονται καὶ τοπογραφικὰ σχέδια τῶν ἐπισκεπτέων ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἅτινα διανέμονται δωρεὰν εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς ἐκδρομῆς.

"Ἄρθρον 8. Εἰς τοὺς κατὰ τὸ ἄρθρον 4 καθηγητὰς τῆς Σχολῆς παρέχεται μηνιαῖον χορήγημα δραχμῶν πενήκοντα εἰς ἕκαστον, δραχμῶν δ' ἑκατὸν εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Ἱστορίας, τὸν διδάσκοντα καὶ τὸ μάθημα τῆς Τοπογραφίας. Εἰς ἕνα δὲ τῶν καθηγητῶν ἢ εἰς ἕνα τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφόρων ἀρχαιότητων ἢ διευθυντῶν Μουσείων ἀνατίθεται καὶ ἡ κατὰ Κυριακὴν διδασκαλία ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς χώροις Ἀθηνῶν, ἐπὶ μηνιαίῳ χορηγήματι δραχμῶν πενήκοντα.

"Ἄρθρον 9. Πλὴν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 1 καὶ 3 μαθημάτων γίνονται δωρεὰν ἢ ἐπ' ἀμοιβῇ, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἔκτακτοι δημόσιαι διαλέξεις ὑπὸ καθηγητῶν τῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων εἰδημόνων, κατὰ πρόγραμμα ἐγκρινόμενον ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, σκοποῦσαι τὴν εἰς τὸ κοινὸν διάδοσιν γνώσεων περὶ τοῦ βίου ἐν γένει τῶν ἀρχαίων καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης. Τῶν διαλέξεων τούτων, εἰς ἃς περιλαμβάνονται καὶ διαλέξεις περὶ τοῦ καλοῦ ἐν σχέσει πρὸς ἔργα τῆς τέχνης, συντάσσεται πρόγραμμα ὑπὸ τῆς Σχολῆς, ὑπερ ἐγκρινόμενον ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου δημοσιεύεται.

"Ἄρθρον 10. Πᾶσα ἐνέργεια ἢ ἐργασία τῆς Σχολῆς, μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ δαπάνην, ἐκτελεῖται κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πιστώσεως ἐψηφισμένης ὑπ' αὐτοῦ.

Κ Α Τ Α Σ Τ Α Σ Ι Σ
Τ Ω Ν Δ Η Μ Ο Σ Ι Ε Υ Μ Α Τ Ω Ν Τ Η Σ Ε Τ Α Ι Ρ Ε Ι Α Σ
κατὰ τὸ ἔτος 1918

Α'.

Ἐκδοθέντα

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος γ'—δ'..... Ἀντίτυπα 500
- 2) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου... » 483

Β'.

Πωληθέντα

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Ἀνά εἷς τόμος τῶν ἐτῶν 1900, 1908 καὶ 1911—1915 καὶ δύο τόμοι τοῦ ἔτους 1916.
- 2) Τὸ Ἴερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καβδαδία 1900 Ἀντίτυπον ἓν.

Γ'.

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὀργανισμόν

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1917. Τεύχος γ'—δ'..... Ἀντίτυπα 96
  - 2) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου... » 60
-

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1919

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Είδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εισπραχθέντα	Εισπραχθέντα					
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον				
A	1	Ἐτήσιοι Εἰσφοραὶ τακτικῶν ἐταίρ.	1895	—	2300	—	405	—		
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	45728	40	44450	90	—	1277	50	
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	170	—	170	—	—	—	—	
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	600	—	281	—	—	319	—	
»	5	» διάφορα (ἐν οἷς δωρεὰ ἐκ 1000 δρ. ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς Ἑταιρείας κ. Γ. Σταμελάτου.	300	—	1472	20	1172	20	—	
»	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30000	—	37500	—	7500	—	—	
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	300	—	—	—	—	—	300	
»	8	» ἐξ ἀδιαθέτων πιστώσεων.	26128	25	—	—	—	—	26128	
			105121	65	86174	10	9077	20	28024	75

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦ. Α' ΑΡΘΡΟΝ 4,

Ἦτοι Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων

	Δραχ.	Λ.
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας		5
» » » » » τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συ- νεδρίου 1905		6
» » » » » τοῦ συγγράμ. «Τὸ Ἴερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	160	—
» » » » » «Προϊστορικαὶ Ἀκροπό- λεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»		35
» » » » » τοῦ συγγράμ. «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας»		6
» » » » » «Τοπογραφία Δελφῶν» . . .		69
Τὸ ὅλον	281	—

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Ἀεκεμβρίου 1919.

Ὁ Ταμίης

ΑΛΕΞ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστής

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθῆσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἄρ.							
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων .	6600	—	5668	—	932	—
»	2	Ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . . .	2412	—	2412	—	—	—
»	3	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2500	—	1921	85	578	15
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3480	—	3480	—	—	—
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	6520	—	3458	20	3061	80
Γ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη .	48500	—	29506	60	18993	40
»	2	Ἀγορὰ Ἀρχαίων	500	—	—	—	500	—
Δ	M	Δημοσιεύματα	20000	—	4152	60	15847	40
E	M	Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ καὶ δι- λέξεις	9500	—	8562	65	937	35
ΣΤ	M	Διάφορα ἔξοδα (ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα)	4909	65	4549	30	360	35
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων . .	200	—	85	40	114	60
			105121	65	63796	60	41325	05

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Γ ΚΑΙ Δ

Ἡτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα.

α') Ἀνασκαφαὶ		Δραχ.	Λ.	β) Δημοσιεύματα		Δραχ.	Λ.
Δαπάναι ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Διο- νυσιακὸν Θέατρον		3521	10	Δαπάναι διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1918		3698	30
» » ἐν Πριναρῇ Ἀττικῆς		2508	—	» διὰ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1919		354	30
» » παρὰ τὸ μνη- μεῖον τοῦ Δυ- σικράτους		298	15	» δι' ἀγορὰν 83 ἀντιτύπων διατριβῆς Ἰακώβου Δρα- γάτη περὶ τοῦ τάφου τοῦ Θεμιστοκλέους		100	—
» » ἐν Ἐλευσίνῃ		4912	40				
» » ἐν Ἀμφιαρείῳ		4169	50				
» » ἐν Μύτικῃ Ἀ- καρνανίας (ἀρ- χαία Ἀλυξία)		2998	95				
» » ἐν Ἐπιδαύρῳ		2713	—				
» » ἐν Μαλίσις Κρήτης		3334	50				
» » παρὰ τὸ χω- ρίον Ἀνάπολιν Πεδιάδος ἐν Κρήτῃ		5051	—				
Σύνολον		29.508	60	Σύνολον		4152	60

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1919 ὑπ' ἀριθ. 384 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1919 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα.

Α' Χρηματικόν.

Ταμείον.

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1918 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεΐας. . . Δρ.	1,280.95
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . »	86,174.10
Ἀπὸ καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ . . . . . »	12,000. —
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . . . . . »	13,000. —
» προεξόφλησιν ἐντόκων γραμματίων . . . . . »	42,000. —
Τὸ ὅλον. . . . . »	<u>156,455.05</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . . Δρ.	63,796.60
Κατατεθέντα εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ . . . . . »	20,225.75
» εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπεζῇ . . . . . »	29,220.65
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἐγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75,000,000 διὰ 454 ὁμολογίας πρὸς δραχμὰς 93,80 ἑκάστην. . . . . »	42,585.20
Ἐπίλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1919 . . . . . »	626.85
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>156,455.05</u>

Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1919. 7

Β' Ἔσοδα καὶ ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἑταίρων	Λρ.	2,300,—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	44,450,90
» ἀκίνητα κτήματα	»	170,—
» δημοσιεύματα	»	281,—
» διάφορα ἔσοδα	»	1,472,20
» συνδρομὴν τοῦ δημοσίου	»	37,500,—
Τὸ ὅλον	»	<u>86,174,10</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων	Λρ.	5,668,—
» ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	»	2,412.—
» ἔξοδα διαχειρίσεως	»	1,921.85
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,480,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης.	»	3,458,20
» ἀνασκαφὰς	»	29,506,60
» δημοσιεύματα	»	4,152,60
Ἔξοδα Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς καὶ διαλέξεις	»	8,562,65
» διάφορα ἔξοδα (ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα)	»	4,459,30
» ἔξοδα κεκλεισμένης χρήσεως	»	85,40
Περισσεύμα ἐσόδων χρήσεως 1919	»	<u>22,377,50</u>
Τὸ ὅλον	Λρ.	<u>86,174,10</u>

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρείας τῇ 31 Ἰανουαρίου 1919
ἀνήρχετο εἰς . . . . . Λρ. 921,405,05

Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

Ἀπὸ ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ	»	626,85
» κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863,80
» ἀκίνητα κτήματα	»	18,447,50
» 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	»	229,515,25
» 1697 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898	»	171,795,75
» 400 » Ἐθνικοῦ δανείου Παγίου 1889	»	86,725,50
» 170 » Ἐθνικοῦ δανείου Ἀμύνης 1907	»	17,253,25
» 30 » Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30 ἑκατομ.	»	25,—
» 1 ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—
» 110 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 500,000,000 τοῦ ἔτους 1914.	»	48,110,65
Εἰς μεταφορὰν	Λρ.	<u>833,003,55</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	833,003,55
Ἀπὸ 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσης . . . . . »		20,193,75
» καταθέσεις παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τράπεζῃ πρὸς ἔγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75,000,000 . . . . . »		42,585,20
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τράπεζῃ . . . . . »		8,469,90
» καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῆ Αἰ- κῆ Τράπεζῃ . . . . . »		15,220,65
» προκαταβολάς . . . . . »		1,932,—
Τὸ ὅλον . . . . . »		<u>921,405,05</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1919 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 921,405,0

Ἀποτελούμενον

α) Ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1918. . . Δρ.	899,027,55
β) Ἐκ τοῦ περισεύματος τοῦ ἔτους 1919 »	22,377,50
	<u>921,405,05</u>

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1919 ἀνήρχετο εἰς . . . . . Δρ.	<u>921,405,05</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:	
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ . . . . . »	626,85
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	259,863,80
3) » ἀκίνητα κτήματα . . . . . »	18,447,50
4) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζῃς . . . . . »	229,515,25
5) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. δαν. Ἐνοποιήσεως 1898 »	171,795,75
6) » 400 » Ἐθνικοῦ Παγίου δανείου 1889 »	86,725,50
7) » 170 » Δανείου Ἀμύνης 1907. »	17,253,25
8) » 30 » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000. »	25,—
9) » 1 ἀπόδειξι καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως. . . »	640,—
10) » 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου τῶν 500 ἑκατομμυρίων ἔτους 1914 . . . . . »	48,110,65
11) » 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης . . . . . »	20,193,75
12) » καταθέσεις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἔγγραφὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ νέον Δάνειον τῶν 75 ἑκατομμ. ἔτους 1919. . . . . »	42,585,20
Εἰς μεταφορὰν »	895,782,50

Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1919 9

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 895,782,50

13) » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ. . . . . »	8,469.90
14) » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῆ Λαϊκῆ Τραπεζῆ. . . . . »	15,220.65
15) » προκαταβολάς . . . . . »	1,932.—
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ.	<u>921,405.05</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἧτοι : «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κλπ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 240, ἧτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμάς 360, ἐνεγράφησαν δὲ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἀρθρον 4.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους εἶνε κατὰ πάντα ἀκριβῆς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου.

Ὅθεν καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1919 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἴσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1919 καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1920.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α Τυπάλδος Μπασσιᾶς

Ιω. Βλα ογιάννης

Δ Ι. Μουτσόπουλος

*Ἐν τῇ τακτικῇ συνελεύσει τῶν ἐταίρων τῇ γενομένῃ τῇ
12^ῃ Ἰανουαρίου 1920 ἀνεγνώσθη ἡ ἔκθεσις τῆς ἐξε-
λεγκτικῆς Ἐπιτροπείας, μεθ' ἧς ὁ γραμματεὺς ἀνέγνωσε
τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1919 πεπραγμένων
ἔχουσαν οὕτω :*

Ε Κ Θ Ε Σ Ι Σ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1919

Ἐμφανιζόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ
τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν
πρώτοις περὶ τῶν τακτικῶν ἐταίρων, ἀνακοινοῖ δὲ μετὰ
λύπης, ὅτι μεγάλως ἠραίωσεν ὁ θάνατος τὰς τάξεις αὐ-
τῶν. Πρὸς τοῖς λογίοις ἐταίροις Ἰωάννη Δελλίῳ, Δημη-
τρίῳ Σταυροπούλῳ, Ἐφόρῳ τῶν κατὰ τὰς νήσους ἀρ-
χαιοτήτων, καὶ ἄλλοις, ὧν ἀγῆρως ἔστω ἡ μνήμη, ἀπέ-
θανον καὶ οἱ ἐταῖροι Σπυρίδων Λάμπρος, Σπυρίδων Σα-
κελλαρόπουλος καὶ Ἐμμανουὴλ Ζολώτας, ὧν τὴν ἀπώ-
λειαν θρηνεῖ κατ' ἐξοχὴν τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον,
διότι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐδίδαξαν οὗτοι ἐν αὐτῷ, δι-
δάσκοντες δὲ καὶ συγγράφοντες ἐτίμησαν τὸ ἐθνικὸν ἴδρυμα
καὶ τὴν ἐπιστήμην ἱκανῶς παρ' ἡμῖν προήγαγον. Ἐκ
τῆς τάξεως δὲ τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων ἀφῆρπασεν ὁ θά-
νατος ὑπέροχον ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ ἄνδρα, τὸν
περιφανῆ παλαιὸν ἐταῖρον τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρ-

γαιολογικῆς Σχολῆς Μάξιμον *Collignon*, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Δὲν ἤρκεσεν ὁ θάνατος τοῦ *Perrot*, ἀλλ' ἀπώλεσεν ἡ Γαλλία καὶ τὸν *Collignon*. Εὐγλωττος διδάσκαλος καὶ γλαφυρὸς συγγραφεύς, ὁ *Collignon*, δεινὸς δ' ἐργάτης τῆς ἐπιστήμης καὶ ἄριστος τεχνοκρίτης, κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον προῶρως.

Ἐν τῇ τάξει τῶν ἐπιτιμίων ἐταίρων προσετέθησαν, ἐκλεγέντες ὁμοθύμως ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν, ὁ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς κ. *Hill*, ὁ τῆς Ἀγγλικῆς κ. *Wace*, ὁ τῆς Γαλλικῆς κ. *Ch.Picard* καὶ ὁ τῆς Ἰταλικῆς κ. *Al. de la Setta*. Ἐπίσης ἐξελέγη ἐπιτίμιος ἐταῖρος ὁ ἐν τῷ *King's College* τοῦ Λονδίνου Καθηγητῆς κ. *Burrows*.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας ἐκτίθενται ἐν τῇ ὑπ' ὄψει ὑμῶν ἐντύπῳ καταστάσει τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ λήξαντος ἔτους 1919. Ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔτους εἶχον ἀναγραφῆ ἔσοδα 105,121,65 καὶ ἐξοδα ὡσαύτως 105,121,65, ἀνεγράφη δηλ. τὸ αὐτὸ ποσὸν ἐξόδων, διότι, κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἐταιρείας, ὁ ψηφιζόμενος Προϋπολογισμὸς πρέπει νὰ εἶνε ἰσοσκελῆς. Ἀντὶ ὅμως τοῦ προϋπολογισθέντος ποσοῦ τῶν δρ. 105,121,65, ἐδαπανήθησαν μόνον 63,796,60. Κατὰ ταῦτα ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους προέκυψε περίσσευμα 41,325,05. Τοιοῦτον ὅμως περίσσευμα εἶνε φαινομενικὸν οὐχὶ πραγματικόν. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου καὶ ἐξεύρεσιν τοῦ πραγματικοῦ περισσεύματος εἶνε ἀνάγκη νὰ γεινώσῃ γνωστὰ τὰ ἐξῆς :

Κατὰ τὸ ἔτος 1918, ἕνεκα τῶν περιστάσεων καὶ κυρίως ἕνεκα δυσχερειῶν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν ἐργατῶν, δὲν

ἠδυνήθη ἡ Ἑταιρεία νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπαρκῶς τὰς ἑαυτῆς ἐργασίας, ὥστε ἡ χρῆσις τοῦ ἔτους ἐκείνου παρέσχε περίσσευμα δρ. 26,128,25. Τοιοῦτον ὅμως περίσσευμα, προκῦψαν ἐκ τῆς μὴ διαθέσεως πιστώσεων ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ τοῦ ἔτους ἐκείνου Προϋπολογισμῷ, ἀπεφάσισε τὸ Συμβούλιον μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς νὰ ἀναγράψῃ ὡς ἔσοδον ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1919· διὰ τοῦτο τὰ προϋπολογισθέντα ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δραχ. 105,121,65, ἐν ᾧ τὰ προϋπολογισθέντα πραγματικὰ ἔσοδα τοῦ ἔτους ἦσαν μόνον 78,993,40. Κατὰ τὴν χρῆσιν δὲ τοῦ ἔτους δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ ληφθῆ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἑταιρείας τὸ ἀναγεγραμμένον ὡς ἔσοδον ποσὸν τῶν δρ. 26,128,25, διότι τὰ ἔσοδα τοῦ ἔτους ἦσαν καὶ τῶν πραγματικῶν ἐσόδων κατώτερα. Οὕτω τὸ ποσὸν τῶν δρ. 26,128,25 ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ ἐν τῷ ταμείῳ ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας.

Κατὰ ταῦτα ὁ ἀπολογισμὸς τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους ἔχει ὡς ἐξῆς: Εἰσεπράχθησαν πραγματικὰ ἔσοδα δρ. 86,174,10 καὶ ἐδαπανήθησαν δρ. 63,796,60, ὥστε προέκυψε πραγματικὸν περίσσευμα δρ. 22,377,50.

Ἄνασκαφὰς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον διὰ τοῦ κ. Π. Καστριώτου, μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ ἐφόρου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ, ἐν Ἀμφιαρείῳ διὰ τοῦ κ. Β. Λεονάρδου μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, ἐν Ἐλευσίνῃ διὰ τοῦ κ. Κ. Κουρουγιώτου, μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐν Ἀττικῇ καὶ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς κ. Α. Κεραμοπούλου, ἐν Μύτικῃ Ἀκαρνανίας (τῇ ἀρχαίᾳ Ἀλυζία) διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Ρωμαίου,

ἐν Ἐπιδαύρῳ διὰ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας καὶ ἐν Κρήτῃ, παρὰ μὲν τῷ χωρίῳ Μάλια διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰωσήφ Χατζηδάκη, παρὰ δὲ τὸ χωρίον Ἄνω πόλις Πεδιάδος διὰ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Στεφ. Ξανθουδίδου. Ἐκθέσεις τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας, ὑποβληθεῖσαι εἰς τὸ Συμβούλιον, θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἐταιρείας. Ἐξ αὐτῶν δὲ σταχυολογοῦντες ἀνακoinοῦμεν ἐνταῦθα ὀλίγας περὶ τῶν ἀνασκαφῶν εἰδήσεις.

Αἱ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον ἀνασκαφαὶ ἀπετέλεσαν συνέχειαν τῶν ἀπὸ πενταετίας ἐνεργουμένων διὰ τοῦ κ. Καστριώτου ἀνασκαφῶν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνεσκάφη ὀλόκληρος ὁ χώρος, ἐν ᾧ ἦσαν τρεῖς μικραὶ οἰκίαι, ἀγορασθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας, ἀνεσκάφη δὲ καὶ ὁ χώρος ὁ μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ πέρατος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντων οἰκοδομικῶν λειψάνων βεβαιοῦται, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Καστριώτου, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου ἦτο παραλληλόγραμμον καὶ οὐχὶ περιφερές, ὡς ὑπετίθετο ὑπὸ τῶν οὐχὶ ὀρθῶς ἐρμηνευόντων τὸ τοῦ Πλουτάρχου χωρίον, καθ' ὃ τὸ Ὁδεῖον «τῇ μὲν διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον, τῇ δ' ἐρέμει πολυκλινὲς καὶ κάταντες ἐκ μιᾶς κορυφῆς πεποιημένον, εἰκόνα λέγεσθαι γενέσθαι καὶ μίμημα τῆς βασιλέως σκηνῆς». Ἐκ τούτου δύναται νὰ ἐξαχθῆ, ὅτι μόνον κατὰ τὴν ὀροφὴν ἦτο περικλινές, ἀπολῆγον εἰς κωνικὸν σχῆμα κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Ξέρξου. Οἰκοδόμημα δὲ παραλληλόγραμμον ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, ἧτοι στοὰν παραλληλόγραμμον ἔχουσαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς κίονας. Ἡ μέχρι σήμερον ἀποκάλυψις τῶν δύο πλευρῶν τῆς στοᾶς ταύτης συμφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου λεγόμενα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς

τοῦ Ὁδείου διατάξεως. Τὸ κοῖλον δὲν ἦτο ἀμφιθεατρικὸν ἀλλὰ παραλληλόγραμον, αἱ ἔδραι δὲν ἦσαν ὡς ἐν τοῖς θεάτροις ἡμικυκλικῶς διατεταγμένοι ἀπέναντι τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ κατελάμβανον πᾶσαν τὴν πέριξ στοάν. Ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ὑπῆρχον μόνον αἱ ἔδραι τῶν μουσικῶν. Ὅπισθεν δὲ τῶν κίωνων ἦσαν αἱ σειραὶ τῶν ἐδωλίων διὰ τοὺς θεατάς. Ἐδώλια τοῦ Ὁδείου εὐρέθησαν περὶ τὰ 15, φέρουσι δὲ ταῦτα ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους ἀνάγλυφον γλαυκά. Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 3,521,10.

Ἡ δὲ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους διὰ τοῦ κ. Κεραμοπούλλου γενομένη μικρὰ σκαφή εἶχε σκοπὸν ἐξερευνησεως χώρου τινός, ἐν ᾧ ὁ ἰδιοκτήτης Δ. Στουραίτης ἐμελλε νὰ ἀνεγείρῃ οἰκίαν. Εὐρέθη δὲ τεμάχιον ἀρχαϊκῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται: « μεδὲ δέρματα σέπεν ἐν τῷ *Ἡλιοῦ καθύπερθεν τῷ τέμενος τῷ Ἡρακλέος μεδὲ βυρσοδεφσεν μ[εδέ...]* » Δῆλον εἶνε ὅτι τὸ μνημονευόμενον τέμενος Ἡρακλέους εἶνε τὸ Ἡρακλειον τὸ ἐν Διομείᾳ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ κ. Κεραμοπούλου ἐγένοντο κυρίως ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ἀττικῇ. Κατὰ τὴν ἔκθεσίν του ἐν τῷ ἀρχαίῳ δήμῳ τῆς Αἰξωνῆς ἀνεσκάφη μέρος μεγάλου οἰκοδομήματος ἀνήκοντος πιθανῶς κατὰ τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ πυρῆνα εἰς τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. Τὸ ἀνασκαφὲν ὅμως τμῆμα προέρχεται ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, μετασκευασθὲν δὲς, ἤτοι κατὰ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς νεωτέρους βυζαντιακοὺς χρόνους. Ἐν δωματίῳ εἶνε ἐστρωμένον διὰ ψηφιδωτοῦ, εἰκονίζοντος γεωμετρικὰ καὶ ἄλλα κοσμῆματα βυζαντιακοῦ τύπου καὶ ἔχει κατὰ τὴν μίαν πλευρὰν δύο ληνοειδεῖς μυχοὺς.

Προσέτι ἀνεσκάφη περιφερικὸν κτίσμα, οὗ ὁ κύκλος συμπύσσεται δὲς ἐντὸς διὰ τοίχων ὁμοκέντρων μικροτέρας ἀκτίνος.

Μεταξὺ τοῦ δήμου τῆς Αἰξωνῆς καὶ τοῦ τῶν Αἰξωνικῶν Ἀλῶν εὐρέθησαν δεκάδες θαλαμοειδῶν μυκηναϊκῶν τάφων σεσυλημένων, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἐλληνικῶν χρόνων πολυτελεῖ νεκροταφεῖα τῶν Αἰξωνέων. Ματαιίως ἀνεζητήθησαν μετ' ἐπιμονῆς ἄθικτοι τάφοι.

Ἀνεσκάφη καὶ τύμβος χαλίκων, ἐξ ἐκείνων οἷτινες εὐρηναὶ αὐτόθι τῆς Ἀττικῆς καθ' ἑκατοντάδας, ἀπεδείχθη δ' ὅτι οἱ τοιοῦτοι τύμβοι, ὅταν δηλ. δὲν εἶνε χωμάτινοι, ἀδίκως λέγονται τάφοι (Grabhügel κατὰ Kaupert. Milchhöfer). Ἀληθῶς προέρχονται οὗτοι ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἀγρῶν. Μαρτυροῦσι δὲ ἐντατικὴν καλλιέργειαν καὶ ἀφειδῆ χρῆσιν τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ μεγάλην ἀκμὴν τῆς δουλείας καὶ προσέτι ἰσχὺν τοῦ κράτους τῶν Ἀθηναίων, ἐξασφαλίζοντος τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀγροτικούς δήμους. Ὁ ἀνασκαφεὶς τύμβος, κατὰ τὰ συλλεγέντα ἐν αὐτῷ ὄστρακα, δὲν φαίνεται νεώτερος τοῦ τέλους τοῦ ΣΤ' αἰῶνος καί, ἐν καὶ οἱ περίξ κείμενοι ὁμοιοὶ αὐτῷ εἶνε προσέτι καὶ σύγχρονοι αὐτῷ, τότε ἡ ἀκμὴ αὐτῆ τῆς χώρας πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πεισιστράτου καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἀμέσως. Ἐδαπανήθησαν δρ. 2,508.

Αἱ δὲ ἐργασίαι ἐν Ἐλευσίνι περιεστράφησαν κυρίως περὶ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν τῶν διαφόρων κτιρίων, ἅτινα εἶχον ἀνακαλυφθῆ πρὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνος. Ἡ ἐργασία αὕτη, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Κουρουνηιώτου, βοηθοῦντος καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας κ. Ἀ. Ὀρλάνδου, συνετελέσθη μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας. Οὕτω συνετέθη ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πλακοστρώτου αὐλῆς ὅλον σχεδὸν τὸ ἀέτωμα τῶν Προπυλαίων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τεμαχίων τῶν τυμπάνων τοῦ ἀετώματος, καὶ δύο κίονες τῶν αὐτῶν Προπυλαίων.

Ἀνατυνετέθη ἐπίσης τμημα σπουδαῖον τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμαϊκῆς ἀψίδος, ἐτοποιητέθησαν δὲ κατ' εἶδος καὶ τὰ λοιπὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τῶν ἐκεῖ κτιρίων.

Σκαφικὴ ἐργασία ἐπίσης σπουδαία ἐγένετο πρὸς τὸ δυσμικὸν μέρος τῆς πλακοστρώτου πρὸ τῶν Προπυλαίων αὐλῆς, καὶ ἀπεκαλύφθη ὀλόκληρος ἡ κρηπίς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀψίδος, ἣτις ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀντιστοίχως πρὸς τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποκεκαλυμμένην κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τμημα τῆς αὐλῆς. Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης καὶ τὸ κρηπίδωμα τοῦ μεγάλου βάρου, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο προηγουμένως κατὰ τὸ δυσμικὸν μέρος τῆς αὐλῆς ὡς ἄμορφος ὄγκος κτίσματος ἐξ ἀσβέστου καὶ μικρῶν λίθων· τὸ κρηπίδωμα εἶνε ἀκριβῶς τετραγωνικὸν ἐκτισμένον διὰ καλῶς κατεργασμένων τιτανολίθων. Ἐδαπανήθησαν ἐν ταῖς ἐργασίαις καὶ τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 4,912,40.

Διὰ τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ ἀνασκαφῶν ἐξηκολούθησεν ἡ ἀποκάλυψις τῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων τῶν ἀποτελούντων τὸ παρὰ τὸν Ὀρωπὸν περίφημον ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου. Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ διὰ τοῦ ἱεροῦ διήκοντος χειμάρρου ἠρευνήθησαν ἐν μέρει τὰ τῶν θερινῶν καταλυμάτων καὶ ἀπεκαλύφθησαν τὰ δυσμικώτατα τῶν οἰκημάτων τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου καὶ τὰ τρία οἰκήματα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς μετὰ τοῦ δυσμικοῦ προστώου. Ἐξηρευνήθησαν δὲ καὶ τὰ ἀνατολικά κτίσματα, ἅτινα κεῖνται μετὰξὺ δύο ὁδῶν φερουτῶν ὑδραγωγεία ἐκβάλλοντα εἰς τὸν χεῖμαρρον. Τῶν ὁδῶν τούτων ἡ ἀνατολικὴ ἄγει εἰς τὴν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσαν κρήνην. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς κτίσματα κεῖνται πρὸς νότον τῆς κρήνης, ἡ δὲ εἰς αὐτὰ ὁδὸς ἤγε διὰ προστώου δύο κίωνων καὶ δύο παραστάδων, φέρουσα πρῶτον εἰς μέγα οἶκημα τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Τὰ δὲ δυσμικὰ διαιροῦνται διὰ μα-

χροῦ τοίχου εἰς δύο συστήματα ἐκ τεσσάρων κτισμάτων ἕκαστον. Ἐξετάθησαν δὲ αἱ ἐργασίαι καὶ νοτιώτερον, ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους, ἐνταῦθα δὲ ἀποκαλύπτεται σύστημα οἰκημάτων *λαματικοῦ λουτροῦ*, ὡς φαίνεται ἐξ εὐρεθείσης λεκάνης φερύσης παρὰ τὴν ἐτέραν στενὴν πλευρὰν κοίλωμα ἡμισφαιρικόν, ἐν ᾧ ὁ λουόμενος ἀνεκάθητο ἐκτείνων τοὺς πόδας πρὸς τὴν ἐτέραν πλευρὰν. Εὐρήματα δ' ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ἐγένοντο, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Λεονάρδου, ληκύθιον μετὰ δικτυωτοῦ κοσμήματος τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, τεμάχια ἐκτύπων ἢ ζωωτῶν σκύρων καὶ 92 νομίσματα, ὧν δύο ἀργυρᾶ, (τὸ μὲν Βοιωτῶν, τὸ δὲ τετράδραχμον Ἀλεξάνδρου) καὶ 90 χαλκᾶ Ὀρωπίων, Βοιωτῶν, Φωκέων, Λοκρῶν, Λαρίσης, Χαλκιδικέων, Ἰστιαίας, Κορινθίων, Μεγαρέων, Ἐλευσινίων, Ἀθηναίων, Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντιγόνου. Ἐδαπανήθησαν δρ. 4,169,50.

Ἡ δὲ κατὰ τὸν Μύτικαν τῆς Ἀκαρνανίας ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Ἀλυζίας, διὰ τοῦ κ. Ρωμαίου ἐνεργηθεῖσα ἀνασκαφὴ σκοπὸν εἶχε τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βορείως τοῦ χωρίου, παρὰ τὸν λιμένα, τοποθετουμένου τεμένους τοῦ Ἡρακλέους, γνωστοῦ ἡμῖν ἐξ ὧτων παραδίδει ὁ Στράβων περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπαχθέντων εἰς Ρώμην γλυπτῶν, ἔργων τοῦ Λυσίππου, ἃ παρίστανον ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Τὸ τέμενος τοῦτο ὑπεδείκνυον τὰ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ πελεκημένα μάρμαρα τὰ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς περικλήσεως, ἀλλ' ἡ ἀνασκαφὴ οὐδὲν ἀπέδωκεν εὖρημα σχετικὸν πρὸς τὸ Ἡρακλεῖον. Ἀπεκλύθη τετράγωνον κρηπίδωμα (μῆκος πλευρᾶς 9,30) τέσσαρας ἔχον ἀνὰ θύρας, περικλειῶν δὲ μεγάλην κατετραμμένην στρογγύλην. Περὶ τὸ κρηπίδωμα δ' εὐρέθησαν διάφορα μάρμαρα Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ἧτοι ὀρθοστάται καὶ δόμοι, ἐπιστύλια μετὰ ζωφόρου ἐκ

τοῦ αὐτοῦ λίθου καὶ γείσα, καθιστῶντα δυνατὴν τὴν ἀνα-
παράστασιν τοῦ μνημείου. Τοῦτο θὰ εἶχεν ἐξωτερικὸν
παρόμοιον πρὸς τὸ Μουσουλεῖον καὶ ἄλλους Μικρασιατι-
κοὺς τάφους. Ἐπὶ τῆς κρηπίδος δηλ. θὰ ἀνυψοῦτο
ὑψηλὴ βᾶσις μετὰ ὀριζοντίων γείσων καὶ ἐπὶ τῆς βᾶσεως
θὰ ἠγείρετο ναῖσκος, ὃν ὑποδεικνύουσιν ὀρθοστάται μι-
κρότεροι, κιονόκρανα Ἴωνικά καὶ ἀκρωτήρια συντετριμ-
μένα. Ἐν ἓκ τούτων, γωνιαῖον, μετενεχθὲν εἰς Ἀθήνας
πρὸς συγκόλλησιν, μέλλει νὰ ἀποβῆ ἀξιόλογον ἀρχιτε-
κτονικὸν πρόσκτημα τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου· ὁμοιάζει δὲ
τοῦτο κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὸ σχῆμα τῶν φύλλων
τῆς ἀκάνθης πρὸς τὰ κιονόκρανα τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξέδρας
Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐξ οὗ συμπεραίνει ὁ κ. Ῥωμαῖος
ὅτι τὸ ἀποκαλυφθὲν μικρὸν μουσουλεῖον τῆς Ἀλυζίας δὲν
θὰ εἶνε ἀρχαιότερον τῆς 2ας μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἢ
περαιτέρω ἐξακολούθησις τῶν ἐργασιῶν θέλει ἐξακριβώ-
σει τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους. Ἐδαπανήθησαν δρ.
2,998,95.

Ἐν δὲ τῇ Ἐπιδαύρῳ ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸ μετὰ
τῶν μωσαϊκῶν οἰκοδόμημα. Εἶνε δὲ τοῦτο μέγα στωϊ-
κὸν ἀψιδωτὸν κτίσμα κατέχον ἕκτασιν 2,000 περίπου
τετραγῶν. μέτρων. Εὐρέθησαν δ' ἐν αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ
λῆξαν ἔτος σημαντικαὶ ἐπιγραφαί, ὧν δύο ἔχουσι σχέ-
σιν, ὡς καὶ αἱ κατὰ τὸ 1918 εὐρεθεῖσαι, πρὸς τὴν Ἀχαϊ-
κὴν Συμπολιτείαν. Ἐγένετο δὲ σκαφή καὶ πλησίον τῆς
μεγάλης δεξαμενῆς, δι' ἧς ἀνακαλύπτεται μέγα οἰκοδό-
μημα, ἐν ᾧ σώζονται καὶ χῶρον κίονες, ἐνεπίγραφα
βάθρα καὶ Ἐρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Πέντε δὲ
μικρὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν, ἅτινα εἶχον εὐρεθῆ ἐν ταῖς
ἀνασκαφαῖς πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ ἔκειντο ἐν τῷ Μου-
σεῖῳ τῆς Ἐπιδαύρου, προσηρμύσθησαν τώρα εἰς τὴν με-
γάλην περὶ τῆς Συμπολιτείας ἐπιγραφὴν, τὴν εὐρεθεῖσαν

κατὰ τὸ 1918 καὶ σημαντικῶς συμπληροῦσι τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. Ἰδίως συμπληροῦνται αἱ περὶ τοῦ Συνεδρίου εἰδήσεις. Αἱ πόλεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Ἀχαϊκὴν ὁμοσπονδίαν, ἀντεπροσωπεύοντο ἐν τῇ Συμπολιτείᾳ δι' ἀντιπροσώπων, συνέδρων καλουμένων. Ἀπετέλουν δὲ οἱ σύεδροι τὸ συνέδριον, ὅπερ ἦτο βουλή, βουλευομένη καὶ ἀποφασίζουσα ἀνεκκλήτως περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Συμπολιτείας· ἦσαν δὲ οἱ σύεδροι ἀνεύθυνοι, εἶχον δηλ. βουλευτικὴν ἀσυλίαν. Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ : «τὰ δὲ δόξαντα ἐν τῷ συνεδρίῳ κύρια εἶναι»· καὶ ἀλλαγῆς : «μὴ ἐξέστω ταῖς πόλεσιν εὐθύνας λαμβάνειν παρὰ τῶν ἀποστελλομένων συνέδρων». Πρὸ τῆς συνεδρίας ἐξεδίδοτο ἡμερησίᾳ διάταξις, εὑρίσκετο δ' ἐν ἀπαρτίᾳ τὸ συνέδριον, ἐὰν οἱ προσερχόμενοι ἦσαν πλειότεροι τοῦ ἡμίσεος, («*χρηματιζόντωνσαν δ' ὑπερῆμισον γινόμενοι, ἂν δ' ἐλάττους συνέλθωσι, μὴ χρηματίζειν*»). Ἐν καιρῷ πολέμου ἐκκληροῦντο ἐκ τῶν συνέδρων πέντε πρόεδροι, οἳτινες ἤσκουν, ὡς φαίνεται, διοικητικὴν ἐξουσίαν· ἦσαν δ' οἱ πρόεδροι οὗτοι «*ὑπεύθυνοι ὧν ἂν πράξωσιν*». Ὑπῆρχεν ἄρα διάκρισις τῆς βουλευτικῆς ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Οἱ πρόεδροι ὡς μέλη τοῦ συνεδρίου ἦσαν ἀνεύθυνοι, ὡς πρόεδροι ὁμῶς (λ. χ. ὡς ὑπουργοὶ) ἦσαν ὑπεύθυνοι. Κατ' ἀκολουθίαν ἔχομεν ἐν τῷ συνεδρίῳ κρατούσας τοιαύτας διατάξεις, οἷαι αἱ διακρίνουσαι τὰ σήμερον κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα, δηλ. βουλευτικὴν ἀσυλίαν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ὑπεύθυνον. Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ δρ. 2,913.

Αἱ ἐν Κρήτῃ, παρὰ τὸ χωρίον Μάλια, ἐνεργηθεῖσαι διὰ τοῦ κ. Χατζηδάκη ἀνασκαφαὶ σκοπὸν εἶχον τὴν περαιτέρω ἐξερεύνησιν τοῦ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1915 ἀνακαλυφθέντος ἀνακτόρου. Τότε εἶχον ἐκκαθαρισθῆ 18 σόγια δωματία ἢ ἀποθῆκαι τοῦ ἀνακτόρου τούτου· κατὰ

τὸ λήξαν ἔτος προέβη ἡ ἔρευνα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δύνανται νῦν νὰ παρασχεθῶσιν αἱ ἐξῆς περὶ τοῦ οἰκοδομήματος πληροφορίαι : «Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν γ' μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν, ἔχει δὲ μῆκος μείζον τῶν 110 μέτρων καὶ πλάτος μείζον τῶν 80. Οἱ τοῖχοι τὸ μὲν κάτω μέρος, ἀμέσως ὑπὲρ τὴν εὐθυνηρίαν, ἦσαν ἐκτισμένοι (τὸ ἐξωτερικὸν μέρος) διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων, τὸ δὲ ἄνω μέρος διὰ μικρῶν λίθων καὶ μεγάλων ὠμῶν πλίνθων. Καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐκτίζοντο, ἐνίοτε ὁμως διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων· συνήθως ἐκτίζοντο οὗτοι διὰ πλίνθων καὶ μικρῶν λίθων μετὰ πολλοῦ πηλοῦ. Ἐπὶ τινων εὐρεθέντων λίθων ἐκ τῶν τοίχων ἢ τῶν στηλῶν εἶνε κεχαραγμένα Μινωϊκὰ σημεῖα, ἐν οἷς ὁ διπλοῦς πέλεκυς, ὁ ἐξάκτινος ἀστὴρ κ.λ.π. Οἱ εὐρεθέντες δὲ ἐξωτερικοὶ ξεστοὶ λίθοι, καὶ αὐτοὶ οἵτινες ἔχουσι τὴν πρόσοψιν ἐπιμελῶς ξεστήν, δεικνύουσιν, ὅτι εἶχον τὴν ἐπιφάνειαν ἐπιχεχρισμένην δι' ἀσβέστου. Μεταξὺ δὲ τῶν χρωμάτων εὐρίσκονται διεσπαρμένα τεμάχια κονιάματος ἀσβέστου χρωματισμένου δι' ἐρυθροῦ διαφόρων ἀποχρώσεων καὶ σπανιώτερον δι' ἄλλων χρωμάτων. Εὐρέθησαν δὲ καὶ δύο μικρὰ τεμάχια ἐκ τοιχογραφίας ἀναγλύπτου. Τέλος προσθετέον ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ χώρου τοῦ ἀνακτόρου καὶ τῶν αὐλῶν εὐρίσκον οἱ ἐργάται σχεδὸν καθ' ἐκάστην μικρότατα τεμάχια φύλλων χρυσοῦ, ἅτινα θὰ ἐπεκάλυπτόν ποτε ἴσως ἀντικείμενα φθαρτῆς ὕλης. Τοιαῦτα δὲ χρυσᾶ φύλλα εὐρίσκοντο καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χώρῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται «Χρυτολακκος». Τὰ ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εὐρεθέντα φύλλα ζυγίζουσι δύο περίπου γραμμάρια. Ἐγένοντο δὲ καὶ δοκιμαστικαὶ τινες ἐργασίαι ἐν τῷ περὶ τὸν χώρῳ, δι' ὧν κυρίως ἀνεκαλύφθη, ἐν τῇ θέσει «Ἁγία Πελαγία», σειρὰ σπηλαιωδῶν τάφων τῆς ὑστερομινωϊκῆς

ἐποχῆς. Εἰς τῶν τάφων ἐξηρηνήθη, ὅστις περιεῖχε πέντε πηλίνας λάρνακας, ὧν ἐκάστη περιεῖχεν ἓνα σκελετόν. Ὑπὸ τὰς λάρνακας εὐρέθησαν πέντε μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα. Ἐδαπανήθησαν διὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας δρ. 3,334,50.

Ἡ ἄλλη δὲ ἐν Κρήτῃ ἐν θέσει «Νέρου Χάνι» διὰ τοῦ κ. Ξανθουδίδου γενομένη ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψεν ὡσαύτως ἀνάκτορον, ὅπερ κατέχει χῶρον ὑπὲρ τὰ χίλια τετραγωνικὰ μέτρα καὶ συνίσταται ἐκ 40 περίπου δωμάτων διαδρόμων καὶ μυχῶν· ἔχει δὲ καὶ δύο αὐλάς πλακοστρώτους, τὴν μὲν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν, τὴν δὲ κατὰ τὴν νοτίαν πλευράν. Εἶνε μικρὸν τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, ὁμοιάζει ὁμῶς πρὸς τὰ ἄλλα γνωστὰ Κρητικὰ ἀνάκτορα, διότι ἔχει καὶ τοῦτο τὰς πλακοστρώτους αὐλάς, τὸν θεατρικὸν ἢ λατρευτικὸν χῶρον, τοὺς διαδρόμους καὶ τοὺς μυχοὺς, τὴν φωταγωγὸν αὐλήν, τὰς συνεχεῖς ἀποθήκας μετὰ τῶν πίθων, τὰ γύψινα ἐδῶλια κατὰ μῆκος τῶν τοίχων, τὸ ἱερὸν τῶν διπλῶν πελέκεων, τὴν στοᾶν τῶν κίωνων, τὴν διάταξιν τῶν στοᾶν καὶ τῶν παραθύρων ὁμοίαν καὶ τὰ ἀνώγαια διαμερίματα κ.λ.π. Ὁμοιάζει πρὸς τούτοις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑλικῶν, εἶχε δὲ καὶ τοὺς τοίχους κεκοσμημένους γραφαῖς. Τῶν γενομένων δὲ κινητῶν εὐρημάτων πολλοῦ λόγου ἄξιοι εἶνε τέσσαρες μεγάλοι χαλκοὶ διπλοὶ πελέκεις, ὧν ὁ μεγαλιέτερος ἔχει μῆκος 1,175 μ. Εὐρέθησαν πρὸς τούτοις ἀγγεῖον ἐκ στεατίτου λίθου, τέσσαρες λαμπτήρες λίθινοι διακρινόμενοι ἐπὶ τεχνικῇ ἐργασίᾳ καὶ κομψότητι, ὑπέρτεροι πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Κρήτῃ εὐρεθέντων καὶ πεντήκοντα πήλινοι μεγάλοι βωμοὶ ἐντελῶς ὅμοιοι πρὸς τὸν πήλινον βωμὸν τὸν κατὰ χώραν εὐρισκόμενον ἐν τῷ μικρῷ ἱερῷ τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσσοῦ. Ἐπὶ πλέον εὐρέθησαν δέκα περίπου μεγάλοι πίθοι ἐκ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ἀνακτόρου, τεθραυσμένοι εἰς τε-

μάχια καὶ ἑλλιπείς, ἑκατοντάδες κυάθων καὶ πολλὰ ἀγγεῖα, οἰνοχοαί, πρόχοι, ἀμφορεῖς, σκύφοι καὶ δοχεῖα διαφόρων σχημάτων, προερχόμενα ἅπαντα ἐκ τῶν καλῶν χρόνων τῆς ὑστερομινωικῆς ἐποχῆς. Πολλὰ τούτων φέρουσι διακόσμησιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ φυτικῆς βασιλείου· μόνον ἓν ἀγγεῖον φέρει γραπτὰ θέματα θαλάσσια, ἦτοι Τρίτωνας ἐν μέσῳ φυτῶν θαλασσιῶν. Ἐδαπανήθησαν δρ. 3,051.

Περὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον, ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν τὰ 3 τεύχη τοῦ 1917, τὸ 4^{ον} τεύχος εὑρίσκεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Ἡ ἔκδοσις ὅμως τῶν Πρακτικῶν καθυστερεῖ, διότι εἰς τὰς παρεμβληθείσας δυσχερείας προσετέθησαν τώρα καὶ δυσχέρειαι ἐκ τῆς κρατούσης ἐν τοῖς τυπογραφείοις καταστάσεως.

Ἀνακοινοῖ πρὸς τούτοις τὸ Συμβούλιον τὰ ἑξῆς: Ἡ Ἑταιρεία, ἐπιθυμοῦσα νὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν διάδοσιν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ εἰς τὴν διέγερσιν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, πρὸς δὲ (λαβοῦσα πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν ἐξ ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας) καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων, προέβη εἰς τὴν ἐνταῦθα ἵδρυσιν Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἣτις ἤρξατο ἤδη τῶν ἐργασιῶν τῆς καὶ λειτουργεῖ κανονικῶς. Λαβοῦσα δ' ὡσαύτως ἀφορμὴν ἐκ τηλεγραφήματος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς Συνταγματάρχου κ. Κατελάκη, προέβη εἰς προπαρασκευαστικὰς ἐνεργείας πρὸς ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Οἴκου μενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἔργον ἔχουσαν τὴν ἐκτέλεσιν ἀντισταθμῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ δημοσίευσιν

τῶν ἑλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ιστορικῶν μνημείων καὶ πρὸς τούτοις τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπισκευὴν, ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἐπὶ πλέον τὴν δωρεὰν παρεχομένην εἰς πάντας διδασκαλίαν (γινομένην διὰ διαλέξεων) περιστρεφομένην περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἱστορίας.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΦΟΡΩΝ

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Ἀπὸ τοῦ 1914 ἀνασκαπτομένων τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀγορασθέντων τριῶν οἰκίσκων, κειμένων κατὰ τὴν ΝΑ. ἄκρην τῆς Ἀκροπόλεως ὡς καὶ τοῦ μεταξὺ χώρου τοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἀνήκοντος καὶ περριτωθειῶν πρὸ ὀλίγου τῶν ἐφέτος διενεργηθειῶν ἀνασκαφῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, συνοψίζομεν δι' ὀλίγων ἐνταῦθα τὰ ἀποτελέσματα τὰμέχρι τοῦδε ἐπιτευχθέντα, ἅπερ ἐδημοσίευσάμεν ἤδη ἐν τε τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι (1914-1919) καὶ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ἡ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους θέσις δὲν ἦτο γνωστή, οὐδ' ἐφκίνοντό που λείψανα αὐτοῦ, ὥστε νὰ δδηγηθῆ ὁ ἀρχαιοδίφης πρὸς εὔρεσιν τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐξετείνετο. Πολλὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ποιοῦνται μνεῖαν τοῦ Περικλείου ἰδρύματος, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ Λατίνου Βιτρούβιου (V 21) καὶ τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ Μυστηρίων σ. 38), οἵτινες καθορίζον πως ποῦ εἶδει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ Ὁδεῖον.

Καὶ ὁ μὲν Ἀνδοκίδης λέγει: «ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου ἦν ὄρα ἄνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Ὁδείου καταβαίνοντας εἰς τὴν ὄρχήστραν.»

Ὁ δὲ Βιτρούβιος ἀπαριθμῶν τὰ περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου λέγει τὰ ἐξῆς: «*Exeuntibus e theatro sinistra parte Odeum quod Themistocles ¹⁾ columnis lapideis dispositis navium malis et antennis e spoliis Persicis pertexit*».

Ταῖς μνηστριαῖς αὐτῶν στοιχοῦντες προέδγημεν μετὰ τὴν

¹⁾ Ἀντὶ Περικλέους, βεδαίως ἐκ λάθους μνήμης (lapsus memoriae).

ἀπαλλοτριώσιν τοῦ κατὰ τὰ ΝΑ. τῆς Ἀκροπόλεως χώρου, εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν οἰκιῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν πρὸ πενταετίας, ἐξ ὧν ἐβεβαιώθημεν πλέον τελείως ἐκ τῶν σχετικῶν εὐρημάτων, ὅτι τὸ ζητούμενον εἶναι αὐτὸ τοῦτο ὠρίσθη ἀναμφιβόλως ἢ θέσις τοῦ Ὑδείου.

Τὰ εἰς φῶς ἐκ τῆς πενταετοῦς ἀνασκαφῆς προσελθόντα ἀπεδείχθησαν, ὅτι πράγματι ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦ Περικλέους. Δυστυχῶς οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐπιγραφὴ εὐρέθη δυναμένη νὰ διαπιστώσῃ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὰ περιτωθέντα ἐρείπια τοῦ κτιρίου, ἕσα κατὰ χώραν εἰσέτι κεῖνται, (διότι πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου ἐγκεκομμένων τοίχων, τῶν ἐπευδεδωμένων διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν σειρά ἅλη ἀνεκαλύφθη ἐπ' ἐσχάτων μετὰ τῶν ὀρθοστατῶν κατὰ χώραν, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο, κατὰ τὸν Πλούταρχον, οἱ περιθέοντες τὸ οἰκοδόμημα λίθινοι κίονες, ὡς καὶ τινῶν μαρμαρίνων ἐδωλίων φερόντων ἐπὶ τῆς προσθίου πλευρᾶς ἀνάγλυπτον γλαῦκα) διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι ὄντως εὕρισκόμεθα πρὸ τοῦ Ὑδείου. Οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη τῶν πάντων, κίωνων, βάθρων, ἐδωλίων καὶ γλυπτῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν χρησιμοποιοηθέντων εἰς μεταγενέστερα οἰκοδομήματα διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὡς ἐν τῷ Ἀσκληπείῳ καὶ τῷ Διονυσιακῷ Θεάτρῳ καὶ ὡς ὕλικόν ἐν τῷ διὰ μέσου τοῦ Ὑδείου διερχομένῳ Βαλεριανείῳ ἀκανονίστῳ τείχει, ὡς σημειοῖ ὁ Judeich (Topographie von Athen σ. 113) καὶ εἰς ἀβεστοποίησιν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς δεσποσάντων τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος.

Τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην προσεπικυροῦσι καὶ τὰ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἀνασκαφῶν εὐρεθέντα στρώματα τέφρας καὶ ἡμι-κεκαυμένων ξύλων, πάχους 0,20, προερχομένων βεβαίως ἐκ τῆς καείσης ξυλίνης στέγης τοῦ οἰκοδομήματος, περὶ οὗ βεβαιοῦσιν ἡμᾶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκ Χαιρωνείας φιλοσόφου, τοῦ Πλουτάρχου, λεγόμενα.

Ἐπίσης καὶ ἄπειροι κεραμίδες στέγης πῆλιναι (στρωτήρες καὶ καλυπτῆρες) ἀνακαλυφθεῖσαι, διατηροῦσαι ἐτι ἔχγη πυρᾶς, ἐβεβαιώθη ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Περικλείους χρόνους. Αὐταὶ

οὐδαμῶς ἄλλως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ ἀποδοθῶσιν ἢ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ συμμετέσχον τῆς γενομένης ἐν αὐτῇ πυρκαϊᾷ.

Ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο καὲν ἐπὶ τῆς ὑπὸ Σύλλα κατατροφῆς τῶν Ἀθηνῶν (86 π. Χ), ἀνιδρύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀρισθαρζάνου, ὡς ἀναγράφει ἡ ἐπὶ κίονος περιτωθεῖσα ἀνθηματικὴ ἐπιγραφή (I.g. III, 541). Πόσον κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ μορφήν χρόνον διετηρήθη τὸ Ὁδεῖον ἀκριδῶς δὲν γινώσκομεν· σώζεται ἕμως ὕλικόν αὐτοῦ ἐντοιχισθὲν εἰς τὴν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου σκηνῆν, ἣτις ἐχρησίμευσεν ὡς προμαχῶν κατὰ τοὺς ἐσχάτους Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ἣτοι τὸν Ε'. ἢ καὶ Γ' μ. Χ. αἰῶνα.

Ἐπίσης εἰς 1 καὶ 2 μέτρα ἀνωθεν τῶν ἀνακαλυφθέντων θεμελίων αὐτοῦ εὔρομεν πολλοὺς χριστιανικοὺς τάφους τοῦ Γ' καὶ Ζ'. αἰῶνος, ἣτοι τεφροδόχους λαγύνους καὶ πίθους φέροντας ὅστ'α μικρῶν παιδῶν καὶ ἐν αὐτοῖς πηλίλους λύχνους μετ' ἐκτετυπωμένου σταυροῦ ἐν τῷ ἀνωθι κοίλῳ· ὥστε ἀσφαλῶς εἶπ' ἀξιομεν ἐκ τούτων ὅτι τὸ Ὁδεῖον κατεστράφη μεταξὺ τῶν χρόνων τοῦ Ε'. καὶ Γ'. ἢ καὶ τοῦ Ζ'. μ. Χ. αἰῶνος.

Ἐκ τῆς τοῦ ἔτους τούτου ἀνασκαφῆς ἐβεβαιώθημεν πλεόν καὶ περὶ τοῦ σχήματος τοῦ Ὁδείου, ὄντος παραλληλόγραμμου καὶ οὐχὶ περιφεροῦς, ὡς ὑπετίθετο ὑπὸ τῶν κακῶς ἐρμηνεύοντων τὰ τοῦ Πλούταρχου. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν, ἦτο παραλληλόγραμμον, διὰ πολλῶν κεκοσμημένον στύλων, οἵτινες ἦσαν ἔσω καὶ ἔξω τῆς σκηνῆς σύναμα δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς σειρὰς τῶν ἐδωλίων κατὰ ῥυθμὸν στοᾶς περιθεούσης τὸν περίβολον (πρὸς καὶ Βιτρούδιον V 6. 4), μόνον δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν ἦτο περικλινὲς ἀπολήγον εἰς κωνικὸν σχῆμα, κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς τοῦ Ξέρξου, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ κωμικοὶ ἐν χλεύῃ παρέβαλον τὴν κερκλήν τοῦ Περικλέους πρὸς τοῦτο. Καὶ εἰς τὸ ἐπιτομίσματος εἰκονιζόμενον Ὁδεῖον (ἄρ. εἰκ. ἐν. ΑΕ 1914^α σελ. 147) παρατηρεῖται ὅτι παριστᾷ παραλληλόγραμμον στοᾶν μετὰ κιονοστοιχείας πέριξ, μόνον δὲ πρὸς τὰ ἄνω συγγλίνει ἡ ξυλίγη

αὐτοῦ στέγη ἀπολήγουσα εἰς κῶνον. Τοιοῦτον σχῆμα ἀπεκάλυψαν ἡμῖν καὶ αἱ ἀνασκευαί, ἧτοι στοὰν παράλληλόγραμμον περιθεωμένην περίξ διὰ λιθίνων κίωνων, οἱ ὀρθοστάται τῶν ὁποίων εὐρέθησαν κατὰ χώραν.

Ἡ ἀποκάλυψις τῆς στοᾶς ταύτης καὶ ἡ κατὰ μῆκος τῆς κορυφῆς τοῦ κοίλου, ἧτοι ἡ τῆς γραμμῆς τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς τοῦ διαζώματος διάταξις, ὡς βλέπομεν τοῦτο ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς βορείας καὶ δυτικῆς πλευρᾶς, συμφωνοῦσι πληρέστατα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου λεγόμενα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διατάξεως, τὸ κοῖλον δὲν ἦτο ἀμφιθεατρικόν, ἀλλὰ τετράγωνον. Συνεπῶς, ἐπειδὴ μουσικαὶ παραστάσεις ἐν αὐτῇ ἐτελοῦντο, διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ὡς εἰς τὰ θεάτρα αἱ ἔδραι ἡμικυκλικῶς διατεθειμέναι ἀπέναντι τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ κατελάμβανον πᾶσαν τὴν περίξ στοὰν. Ἐν δὲ τῇ ὀρχήστρᾳ ὑπῆρχον μόνον ἔδραι τῶν μουσικῶν, ὡς ἐν τῷ μικρῷ θεάτρῳ τῆς Πομπηΐας (πρὸ. εἰκ. 1837 ἐν Baumeister Denkmaeler) δι' ὃ καὶ ὁ Πλούταρχος λέγει αὐτὸ «πολύεδρον»

Κατόπιν τούτου δυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου, ἧτοι ἐπὶ τοῦ διαζώματος, ὅπερ διαθέει περίξ τὴν στοὰν καὶ ὅπερ ἐσχηματίσθη δι' ἀποκοπῆς τοῦ μαλακοῦ βράχου ὀριζοντίως, ἐκεῖ ὑπῆρχον κίονες, οἵτινες ὑπεβάσταζον τὴν στέγην ὀπισθεν τῶν ὁποίων ἦσαν αἱ σειραὶ τῶν ἐδωλίων διὰ τοὺς θεατάς, ἀκριβῶς ὡς ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῆς Πριήνης.

Τὴν γνώμην ταύτην παραδέχονται καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι καθιγγηταὶ Καθδαδίας, Knackfuss καὶ Ὁρλάνδος.

Εἰς ὕψος δὲ ἢ περίπου μέτρων, εἰς ὃ ἐλειάνθη ὁ βράχος, ἐξετείνετο δι' ἐπενδύσεως τοῦ στηθαίου δι' ὑμηττίων πλακῶν καλύπτον αὐτόν, οὐχὶ λείον ὄντα, εἶτα ἤρχετο πλατὺ 1 1/2 μέτρ. περίπου τὸ διάζωμα ἢ ὁ λεγόμενος «περίπατος» ὀπισθεν δὲ ὑπῆρχον τὰ μικρὰ ἔδωλια, ὧν εὗρομεν περὶ τὰ δεκαπέντε ἐν ὄλῳ, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν. Ταῦτα δέ, ὡς ἀλλαχοῦ εἵπομεν, φέρουσι κατὰ τὸ πρόσθιον μέρος ἀνάγλυπτον γλαῦκα. Τὸ σύνολον τοῦτο τοῦ κυρίου ἐκκλύπτετο ὑπὸ τῆς ξυλίνης στέγης ἐχούσης σχῆμα σκηνῆς, κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηνῆς

τοῦ Πέρσου μονάρχου. Καὶ τὰ μὲν ἀνώτερα βάρη τὰ πρὸς τὸν βράχον δὲν περιεσώθησαν, ὡς μὴ καλυφθέντα ὑπὸ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως καταφερομένων χωμάτων, ἐλπὶς ἔμως ὑπάρχει μεγίστη, ὅτι τὰ κατώτερα, τὰ πρὸς Α. καὶ Μ. ἐδώλια, θὰ εὐρεθῶσι πιθανῶς ἐντὸς τῶν χωμάτων κάτωθι τῶν προσκειμένων οἰκιῶν, ὧν ἀπαλλοτριουμένων καὶ κατεδαφιζομένων θὰ ἐνεργηθῆ συστηματικωτέρα ἀνασκαφή, μέλλουσα νὰ δικαιώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ Περικλείου Ὠδείου, ὑπὲρ οὗ τόσα ἐδαπάνησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Καὶ ταῦτα ἐν συνόλῳ ὑπῆρξαν τὰ μέχρι σήμερον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τῆς πενταετοῦς ἀνασκαφῆς ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀναμφισβήτητον πλέον ἐσωτερικὴν διάταξιν τοῦ Ὠδείου. Ἦδη ἐναπόκειται πλέον εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν ἡ περαιτέρω ἐργασία, χάριν τῆς ὁποίας ἀπὸ πενταετίας τοσαῦτα ἐδαπανήθησαν, ἵνα διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τῶν παρκειμένων οἰκιῶν ἐπεκταθῆ ἡ ἀνασκαφή πρὸς Μ. καὶ οὕτως ἀποκαλυφθῆ πρὸς τιμὴν τῆς Ἑταιρείας τελείως τὸ α'. ἔργον τοῦ Περικλέους, ἔστω καὶ ἐν ἐρειπιακῇ καταστάσει.

II. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΑΙΩΩΝΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

(Πιρναρῆ καὶ Ἀλυκῆ Γλυφάδας) (1)

Εἰς τὰς ἄνω ὀρίζομενας θέσεις ἠπλοῦτο ὁ ἀρχαῖος δῆμος τῶν Αἰξωνέων, οὗ συνέχειν ἀπετέλουν αἱ Αἰξωνικαὶ Ἀλαὶ πέραν τῆς Βούλλας κατὰ τὸν ἐκεῖ Ἀγ. Νικόλαον. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπεχειρήθησαν, τὸ μὲν ἵνα εὐρεθῆ ἀγροτικὴ τις οἰκία (εἶχε προηγηθῆ ἀνασκαφὴ ὑπ' ἐμοῦ τοιαύτης οἰκίας ἐν Καρελλᾷ τῆς ἀρχαίας Παιανίας τῆς ὑπενερθεν), τὸ δὲ ἵνα ἐξακριβωθῆ κατὰ πόσον οἱ πολλοὶ ἐν τῷ μέρει τούτῳ τύμβοι ἐκ χαλίκων δικαιολογούσι τὸ ἐν τῷ Γερμανικῷ χάρτῃ πολλακίς διδόμενον αὐτοῖς ὄνομα Grabhügel.

α') Ἀνασκαφὴ τύμβου καὶ περιφεροῦς κίσματος.

Ἀνέσκαψα λοιπὸν ἐνταῦθα κατὰ τὸ μεθόριον τῆς Γλυφάδας καὶ τῆς Βούλλας, μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς Πιρναρῆς τύμβον ἐκ χαλίκων ἔχοντα διάμετρον 20 μ., ὕψος δὲ 4,50 μ. Ἔτεμον αὐτὸν ἐπὶ δύο τρίτῃ περιῖπου τῆς διαμέτρου, χωρήσας καὶ ἔξω τῆς περιφερείας κάτω μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου. Οὐδὲν λείψανον ταφῆς εὔρον. Ὀλόκληρος ἀπετελεῖτο ἐκ λίθων, ὧν οἱ μείζονες ἦσαν ὡς κρηπίς, κάτω, οἱ δ' ἄλλοι μικρότεροι, ἱκανὸν δὲ πλῆθος εἶχε περίπου μέγεθος καρύου!

Μεταξὺ τῶν λίθων συνέλεξα σποράδην διαφοραῖς ὄστρακα ἀγγείων, ὧν πολλὰ εἶνε μυκηναϊκὰ ὑψιπόδων κυλίκων καὶ ἄλλων μικρῶν ἢ μεγάλων γραπτῶν ἢ καὶ ἀγράφων ἀγγείων,

(1) Ὁρα Milchhöfer Text z. d. Karten von Attika III-IV σ. 18 Lolling, Athen Mitteil, IV 193 εῖ.

τινά γεωμετρικά, ἐλάχιστα κορινθιακὰ (πυξίδος μετὰ οἰνόχρου χρώματος), ληκύθου κοιλίαν, ὅτα κύλικος τῶν μελανομόρφων καὶ ἄλλα τινά, πάντα χαρακτηριστικὰ τεκμήρια κατερχόμενα μέχρι τοῦ 500 π. Χ. τὸ πολὺ.

Οἱ τύμβοι οὗτοι πολλαχοῦ εἶνε πυκνοὶ κατὰ συστήματα ἢ ἐν γραμμῇ κείμενοι, φαίνονται περίπου σύγχρονοι, τὸ δὲ ὕλικόν αὐτῶν εἶνε ὅμοιον πρὸς τοὺς λίθους τοὺς πληροῦντας τὰ πέριξ χωράφια τῶν ἀβελτέρων νῦν γεωργῶν. Πιστεύω, λοιπόν, ὅτι ἐσωρεύθησαν πρὸς καθαρισμὸν τῶν ἀγρῶν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πεισιστράτου καὶ Ἰσως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μαρτυροῦσι δὲ πρῶτον περὶ τῆς πολιτικῆς εὐρωστίας τοῦ Κράτους τῶν Ἀθηναίων ἐξασφαλίζοντας ἐν τοῖς μεμακρυσμένοις ἀγροῖς καὶ δὴ κατὰ τὴν παραλίαν ἄνετον τὴν ἐπιμελῆ γεωργίαν, («eifrige Bodenkultur» Milchhöfer ἐν *Karten v. Attika* Text, Heft II σ. 22), δεύτερον περὶ τῆς δημωφελοῦς διοικήσεως τῶν χρόνων ἐκείνων⁽¹⁾ καὶ τρίτον περὶ τῆς μεγάλης τότε ἐκτάσεως τῆς δουλείας· διότι τόσον ἐντατικῇ καλλιέργειᾳ καὶ τόσον τελείᾳ κάθαρσις τῶν ἀγρῶν (οἱ χάλικες κατὰ τὸ 1/3 τοῦλάχιστον εἶνε μεγέθους καρύου) ἀπαιτεῖ οὐ μόνον πολλὰς χεῖρας ἀλλὰ καὶ ἀφειδῆ αὐτῶν χρήσιν.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι καὶ θρησκευτικὸς λόγος ἐπεκούρει τῆ γεωργικῆ φιλοτιμίᾳ· διότι ἐντεθθεν τῆς Γλυφάδας πρὸς τὸν Ἄγ. Κοσμᾶν (τὴν Κωλιάδα ἄκραν) ὑπάρχουσιν ὅμοιοι τύμβοι ἐν τόπῳ πεδινῷ ἀλλὰ μὴ ἔχοντι χῶμα, ἅτε ἀποτελουμένην ἐκ συνεχοῦς βραχῶδους αὐτοφυοῦς πλακός, ἐνθα οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγρός, εἰμὴ ἀπωτέρω που. Διὰ τοῦτο ὑπομινύσκω τὴν γνώμην τοῦ Usener, *Archiv für Relig.—Wiss.* 1904,

(1) Πρὸς. Ἀριστοτ. Ἀθ. πολ. 16 καὶ τὰ παρὰ Sandys συγγενῆ χωρία, οἷς προσθετέον Πλουτ. Πθ. 552 Α. «Ἀλλὰ Γέλωνα γ' ἴσμεν καὶ Ἰέρωνα τοὺς Σικελιώτας καὶ Πεισιστρατὸν τὸν Ἰπποκράτους, ὅτι πονηρὰ κτησάμενοι τυραννίδας, ἐχρήσαντο πρὸς ἀρετὴν αὐταῖς, καὶ παρανόμως ἐπὶ τὸ ἄρχεῖν ἐλθόντες ἐγένοντο μέτριοι καὶ δημωφελεῖς ἄρχοντες, οἱ μὲν εὐνομίαν τε πολλήν καὶ γῆς ἐπιμέλειαν παρασχόντες αὐτοὺς τε σώφρονας τοὺς πηλίτας καὶ φιλεργοὺς ἐκ πολυτελῶν καὶ ἄλων κατασκευάσαντες· Ἰέλων δὲ κλ.

27ῷ ἐρμηνεύοντος τοὺς τοιούτους ἔρμηνεας ὡς δέσμευσιν τῶν κελῶν δαιμόνων ὑπὸ τοὺς λίθους καὶ οὕτω ὡς ἀνάθεσιν τοῦ τόπου εἰς τοὺς θεοὺς πρὸς ἐπίτευξιν εὐφορίας πρὸς γλ. καὶ Gruppe Mythol. 887, σημ. 4.

Ἐκ τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν περίχωρον τύμβων ἀξιοσημείωτον νομίζω ἓνα κείμενον παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον. Ἐν τῇ σήματι τούτου, ἀλλ' ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τοῦ πέριξ ἐδάφους, εἶχον κατασκευασθῆ κατὰ τὸν Δ' πιθανῶς αἰ. π. Χ. τάφοι διὰ μεγάλων πλακῶν μαρμάρου καὶ πώρου, κατασκευέντες καὶ συληθέντες κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τῆς νῦν ἑκατονταετηρίδα.

Τὸ μέγα πλῆθος τῶν μυκηναϊκῶν ὀστράκων τοῦ τύμβου ἤγαγέ με νὰ ἀναζητήσω συνοικισμὸν ἢ τάφους ἀναλόγους ἐν τοῖς πέριξ. Ἀληθῶς δ' εὔρον δύο συστάδας σπηλαιωδῶν μυκηναϊκῶν τάφων ἐν ὀμαλῇ σχετικῶς ἐδάφει παρὰ τὴν Ἄλυκην τῆς ἐκεῖ Πύοντας, πάντων (περὶ τοὺς 50 περίπου) σεσυλημένων ἀπὸ 70ετίας καὶ ἐντεθεν, ὡς λέγουσιν, ἀλλ' αἰ τελευταίαι σκαφαὶ θὰ ἐγένοντο πρὸ 30ετίας. Τούτων εἰς εἶνε ἀξιωματημῶν, διότι ἔχει δρόμον οὐχὶ ἀνοικτὸν ἄνω ἀλλὰ κλειστὸν ἤτοι συριγγώδη. Ἐκ τούτων τῶν τάφων προέρχονται πιθανῶς τὰ μυκηναϊκὰ ἱαγγεῖα, ὅσα εὐρίσκονται ἐν μουσείοις τῆς Εὐρώπης ὡς προερχόμενα ἐξ Ἄλυκῆς τῆς Ἀττικῆς (π. χ. τοῦ Βερολίνου: Furtwängler, Beschreib. d. Vasensamml. I ἀριθ. 14-18, 23, 25-32, 35-37, 39-44 ἀγορασθέντα τῷ 1881).

Διὰ πολλῶν δοκιμαστικῶν τάφων ἀνεζητήθησά ἀσύλητόν τινα, ἀλλὰ ματαίως. Ὁ τόπος ἀνήκει εἰς τὴν Βούλλαν, ἣτις εἶνε συνέχεις τῆς Γλυφάδας καὶ κτήμα τῆς Μονῆς Πετραῖν (Ἀθηνῶν).

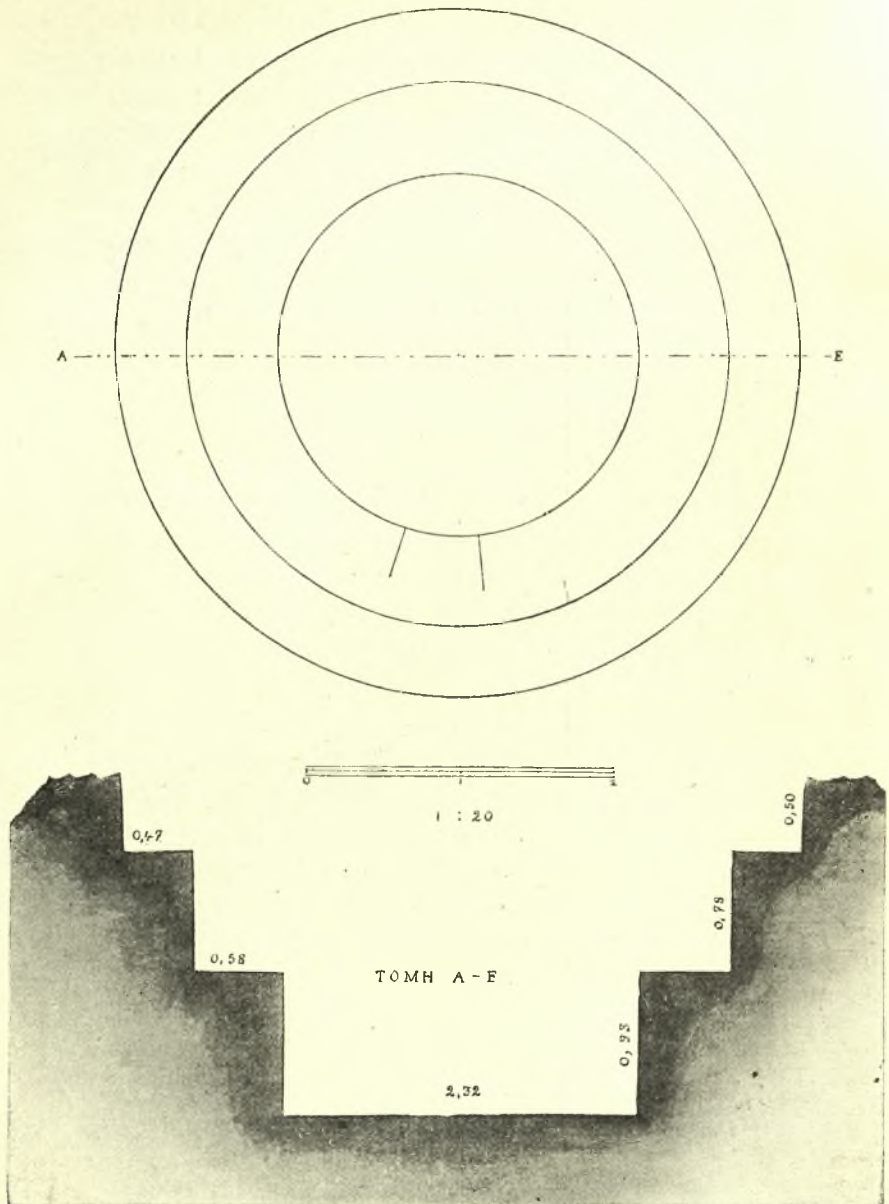
Ἐπάρχουσι καὶ δύο σειραὶ ταφικῶν θαλάμων ὑπερεχόντων τοῦ πέριξ ἐδάφους, ἀλλὰ τοσαύτη ὑπήρξεν ἡ ἄδεια τῶν τυμβωρύχων, ὥστε καὶ οὗτοι πάντες εἶνε κατεσκευασμένοι, πέριξ δ'

ἐν τοῖς χώμασιν εὐρίσκονται τεμάχια λατύπης, ἄλλα μὲν γράμμα τι, ἄλλα πτυχήν ἱματίου ἢ μέρος κοσμήματος καὶ ἄλλα ἀπλὴν τὴν εὐγένειαν τῆς ἐργασίας δι' ἐπιφανείας καμπύλης ἢ ἐπιπέδου δεικνύοντα. Ταῦτα παρὰ τὸν Ἁγ. Νικόλαον τῆς Πιρναρῆς, ἐνθα πολλὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ.

Ἐξω τῶν ταφικῶν τούτων στίχων εἴλκυσε τὴν προσοχὴν μου τυμβοειδές τι ἀνάχωμα, κείμενον εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων περίπου πρὸς ΝΑ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Πιρναρῆς. Ἡ ἀνασκαφή ἔδειξεν, ὅτι τοῦτο εἶνε κτίσμα περιφερές περιβαλλόμενον ἔξωθεν ὑπὸ χωμάτων, ἐν οἷς διεκρίνοντο ἴχνη σκαφῶν λαθραίων βεβίως. Τὰ ἐντὸς τοῦ κτίσματος χόματα ἐφαίνοντο μὴ ταραχθέντα. Ἐν αὐτοῖς εὐρέθησαν ἐπιπολαίως θραύσματα μαρμαρίνων ὑδριῶν ἐπιταφίων ἀναγλύπτων· κατὰ τὰλλα τὰ χόματα εἶνε ἱκανῶς καθαρὰ, ἐρυθρὰ, ἐστερημένα ὀστράκων εἰ μὴ κεράμων τινῶν. Τὸ κτίσμα ἔχει ἄνω διάμετρον 5.45μ. ἀλλ' αὕτη συστέλλεται δὶς, ὥστε τὸ κτίσμα ἔχει τὴν ἐπομένην (εἰκ. 1) κάτοψιν καὶ τομήν. Ὁ ἀνώτατος τοίχος σφίζεται εἰς ὕψος 0.10-0.50 καὶ ἀποτελεῖται ἐκ μειζόνων λίθων, ὧν μεταξὺ παρεμβάλλονται μικρότεροι κατὰ τρόπον τεκτονικὸν ἀνακτέον εἰς κλοῦς ἑλληγνικοὺς χρόνους. Οἱ χαμηλότεροι ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐνδον (ἔξωθεν δὲν ἐγυμνώθησαν, ἅτε μὴ ἀνάσκαφέντες) ἐνέχουσιν, ὡς καὶ τὰ χόματα, τεμάχια κεράμων χονδρῶν. Ὁ πυθμὴν σχηματίζεται διὰ τοῦ φυσικοῦ ὠμαλισμένου βράχου κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅσον δὲ μέρος δὲν εἶνε βράχος εἶνε ἔδαφος ἡσθεστομένον ὡς καὶ ἡ ἐντὸς ὄψις τοῦ τοίχου 0.93. Πρὸς Ν ἀνοίγεται οἶονεὶ θυρὶς πλ. 0.48 διευρυνομένη πρὸς τὰ ἔξω ἐφ' ὅσον χωρεῖ διατέμνουσα τοὺς τοίχους· δὲν ἐκαθαρίσθη ὄλη, (ἐνέχει λίθους), ἀλλ' ἔχει τὰς παραστάδας ἐπιχειρισμένας ἀσθέστω. Πολλοὶ λίθοι ἐντὸς φαίνονται κεκαυμένοι μετρίως.

Τί ἦτο τὸ κτίσμα τοῦτο, ἀγνοῶ. Ἡ μετρία καθύς τῶν λίθων ἢ τινων λίθων τῶν τοίχων θὰ ἠδύνατο νὰ ὠθήσῃ εἰς ἐρμηνείαν τοῦ κτίσματος ὡς ἀσθεστοκαμίνου, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ «ἀνεμολόγος» θυρὶς· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀντίκειται ὡς ἀνερμή-

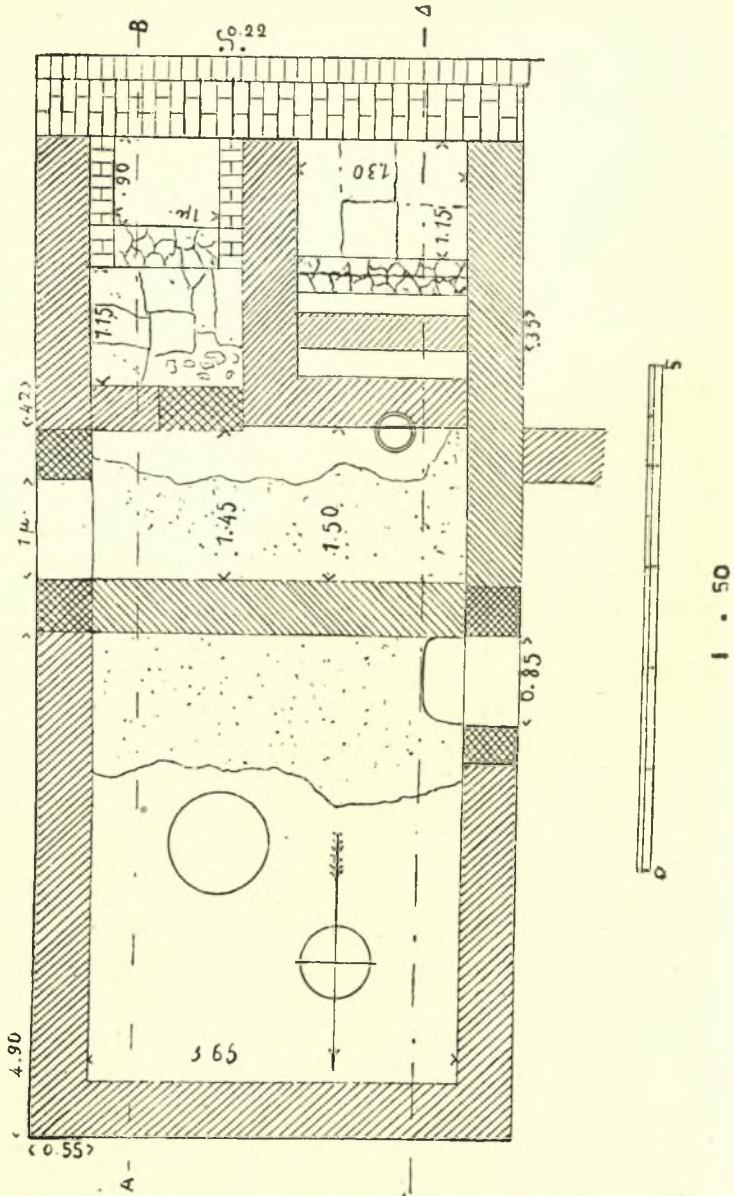
Εἰκ. 1 Κάτοψη καὶ τομὴ περιφεροῦς χτισμάτου Αἰξωνῆς

νευτος ἢ ἐπίχρισις τοῦ δαπέδου καὶ τῶν τοιχωμάτων δι' ἀσβέ-
στου ἔνδον καὶ ἡ συστολή τῆς διαμέτρου διὰ τῶν ἐσωτερικῶν
συγκεντρικῶν τοίχων (καὶ ἀσβεστοκάμινοι διανοίγονται κάτω,
ἵνα χωρῶσι πολλὰ φρύγανα) ὡς καὶ τὸ καθ' ἑλίου ἀκανόνιστον
καὶ μέτριον τῆς καύσεως.

β') Ἀνασκαφή οἰκίας.

Βαδίζοντες ἀπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηρὰν ἐν προ-
σεκβολῇ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Πούντας ἐπὶ ἓν χιλιό-
μετρον περίπου συναντῶμεν τὰ εἰρηπια μεγάλης οἰκίας καὶ
παρ' αὐτὴν βαθέως ἀνεσκαμμένην ὑπὸ τυμῶρύχων ἐν τῷ βράχῳ
δεξαμενὴν θολωτῶς ποτε ἐστεγασμένην ἀσβεστόκτιστον (σπόν-
δυλος ἀρραβδώτου κίονος ἐκ κοινοῦ λίθου ἐντετελιγμένος).
"Οτι πρόκειται περὶ οἰκίας, ἀπλῆ ἀπόδειξις ἦτο τὸ ἐκτενὲς
καὶ πολύπλοκον τοῦ σχεδίου, ὅσον ἐφαίνετο, καὶ ὁ αὐτόθι
μέγας λίθινος μύλος.

Ἀριστερὰ τῆς δεξαμενῆς μικρὸν κύρτωμα γῆς φέρει ἐπάνω
εἰρηπια κτίσματος ἀμελῶς ἐκτισμένου καὶ ἐπεσκευασμένου
εἶτα δι' ἀσβέστου μάλιστα πρὸς Α. Ἡ ἀνασκαφή ἀπέδειξεν
αὐτὸ ὡς ἐμφανίζεται διὰ τοῦ σχεδίου (εἰκ. 2 καὶ 2α). Ὁ ἐν τῷ
μέσῳ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς Δ τοίχος ἔλειπέ ποτε, ἐκτίσθη δὲ ἐπὶ
ψηφιδωτοῦ ἐδάφους (εἰκ. 3). Τὸ κτίσμα λοιπὸν ἄλλοτε ἀπετε-
λεῖτο ἐκ μιᾶς μεγάλης αἰθούσης διὰ ψηφιδωτοῦ ἐστρωμένης καὶ
δύο μικρῶν βαθυτέρων μυχῶν πρὸς νότον ($1,32 \times 1,15$ καὶ
 $1,00 \times 0,90$). Οἱ μυχοὶ οὗτοι εἶνε ἐστρωμένοι διὰ πλακῶν
μαρμάρου ἢ ὀπτῶν πλίνθων, περικλείονται δι' ὀρθομαρμαρώ-
σεως, ἧς λείψανα μόνον σφίζονται, καὶ χρησιμοποιοῦσιν ἄσβε-
στον, ἧτις κατὰ τὰς γωνίας ἐφαρμόζεται λοξῶς καὶ οὕτω κα-
λῶς, ὥστε γίνεται φανερόν, ὅτι οἱ κατασκευάσαντες ἀπέβλε-
πον νὰ συγκρατήσωσιν ὑγρὸν τι ἐντὸς τῶν βαθῶν τούτων
καὶ δυναμένων νὰ αποκλεισθῶσι μυχῶν. Ὁ μικρὸς μυχὸς πρὸς
ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἔχει καὶ πλινθόκτιστον ἐνίσχυσιν. Εἶνε
πιθωνώτατον, ὅτι οἱ μυχοὶ οὗτοι εἶνε λουτήρες, διότι ἔχουσιν

Εἰκ. 2. Κάτοψις μέρους οἰκίας ἐν Αἰξωνῇ Ἀττικῆς.

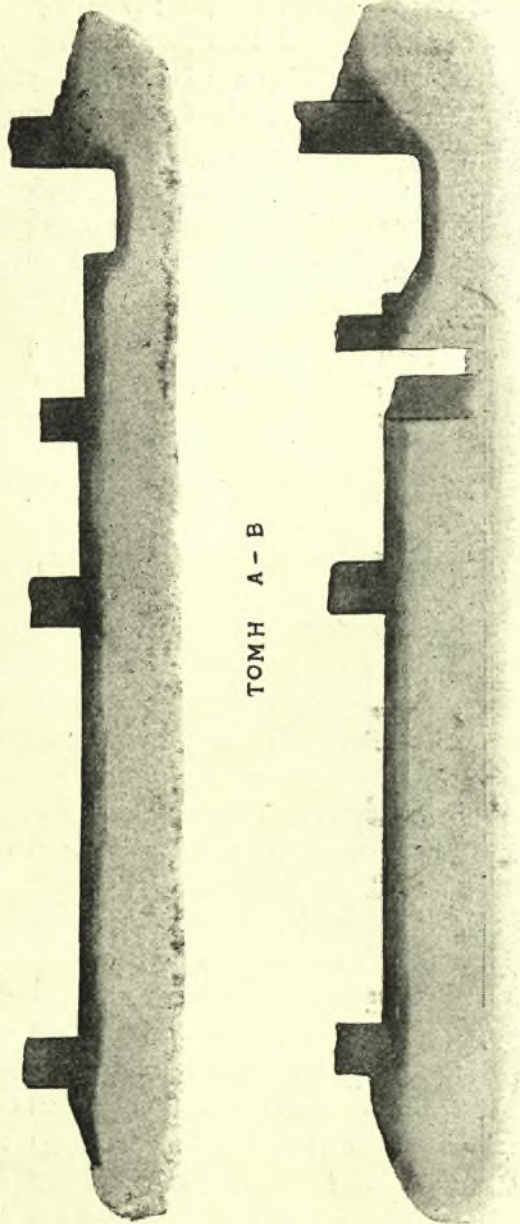

ὁμοιότητά τινα πρὸς τοὺς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφαιῆς ἐν Αἰγίνῃ καὶ πρὸς τοὺς πηλίνους (Priene 292 ἐξ. Τίρυνς Μυκῆναι) ἢ μαρμαρίνους (Μουσεῖον Βόλου) πλὴν τῆς διὰ τοὺς ἄκρους πόδας κοιλότητος. Ὁ μικρότερος μυχὸς ἔχει προθάλαμον πλακόστρωτον μεῖζονα καὶ ἴσως ἐπὶ τοῦ τοίχου 0.42 ἦτο θύρα παρὰ τὸν μέγαν λίθον, ὅστις καὶ παραστάς αὐτῆς. ἦτο καὶ τὴν γωνίαν τοῦ τοίχου περαιτέρω ἐσχημάτιζε. Τὴν θύραν ταύτην ὑποδήλοῖ καὶ ἡ ὑποχώρησις τοῦ ψηφιδωτοῦ τῆς ἀθούσης (εἰκ. β). Ὁ μεῖζων μυχὸς ἔχει πρὸς Β τοῦ τοίχου 0.35 ἕτερον τοῖχος, ἀπ' οὗ χωρίζεται διὰ βαθέως στενοῦ χώρου, ὃν ἐκένωσα μέχρι βάθους 1 μ. Ὁ αὐτόθι πίθος, οὐχὶ ἀνωφελῆς ἐν λουτρῷ, ἐτέθη βαθέως μετὰ βλάβης τοῦ τοίχου, ὅστις ἦτο ἴσως ἄχρηστος κατὰ τὴν τελευταίαν χρῆσιν τοῦ κτίσματος, ὅτε θὰ ἐκλείετο ὁ μυχὸς διὰ τοῦ τοίχου 0.35 ἔχοντος θύραν ὑψηλότερον τῆς στάθμης τοῦ ἐδάφους. Ὁ βλαβεὶς ὑπὸ τοῦ πίθου τοίχος εἶνε σύγχρονος τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ ἐξικνεῖται μόνον μέχρις αὐτοῦ.

Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ οἰκοδομήματος πρὸς βορρᾶν, ὡς εἶπομεν, ἀπετέλει ποτὲ ἓνα θάλαμον ψηφιδωτῶς ἐστρωμένον καὶ ἔχοντα εἴσοδον πρὸς Δ (πλὰξ ἔνδον ἐγγύς ἀντὶ ψηφιδωτοῦ), ἀλλ' ἔπειτα διηρέθη εἰς δύο, ὧν ὁ βόρειος ἐκράτησε τὴν ἀρχικὴν θύραν, ὁ δὲ νότιος προσέλαβε νέαν πρὸς ἀνατολὰς (πίθος ἐξω τεθαμμένος πρὸ αὐτῆς, κεκαλυμμένος δὲ διὰ κροκαλοπαγοῦς πλακός). Αἱ παρατάδες ἀμφοτέρων τῶν θυρῶν εἶνε μονόλιθοι ἐπὶ ἱκανὸν ὕψος. Ὁ κτισθεὶς πρὸς διαίρεσιν τοῦ δωματίου μεσότοιχος ἰδρύθη ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ τούτου κατηδαφίσθη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ πλεῖστον.

Τὸ ψηφιδωτὸν εἶνε βεβλαμμένον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς θαλάμοις, τοῦτο δ' ἐπέτρεψε νὰ ἐρευνησῶμεν βαθύτερον ἐν τῷ βορείῳ θαλάμῳ. Εὗραμεν δὲ εἰς βάθος 0.40 ὑπὸ τὸ ψήφωμα ἑτέραν στρώσιν ἐξ ἀσβέστου, ἄμμου λεπτῆς θλασσίας καὶ τετριμμένων κεράμων, εἰς τὸ ὕψος δὲ ταύτης κατέληγε τὸ στόμιον φρέατος κτιστοῦ ἐπὶ ἓν μέτρον βαθύτερον, εἶτα δὲ ἐσχηματισμένου ἐν τῷ στερεῷ βράχῳ ἐπὶ ἓν ἀκόμῃ μέτρον

ΤΟΜΗ Α - Β

ΤΟΜΗ Γ - Δ

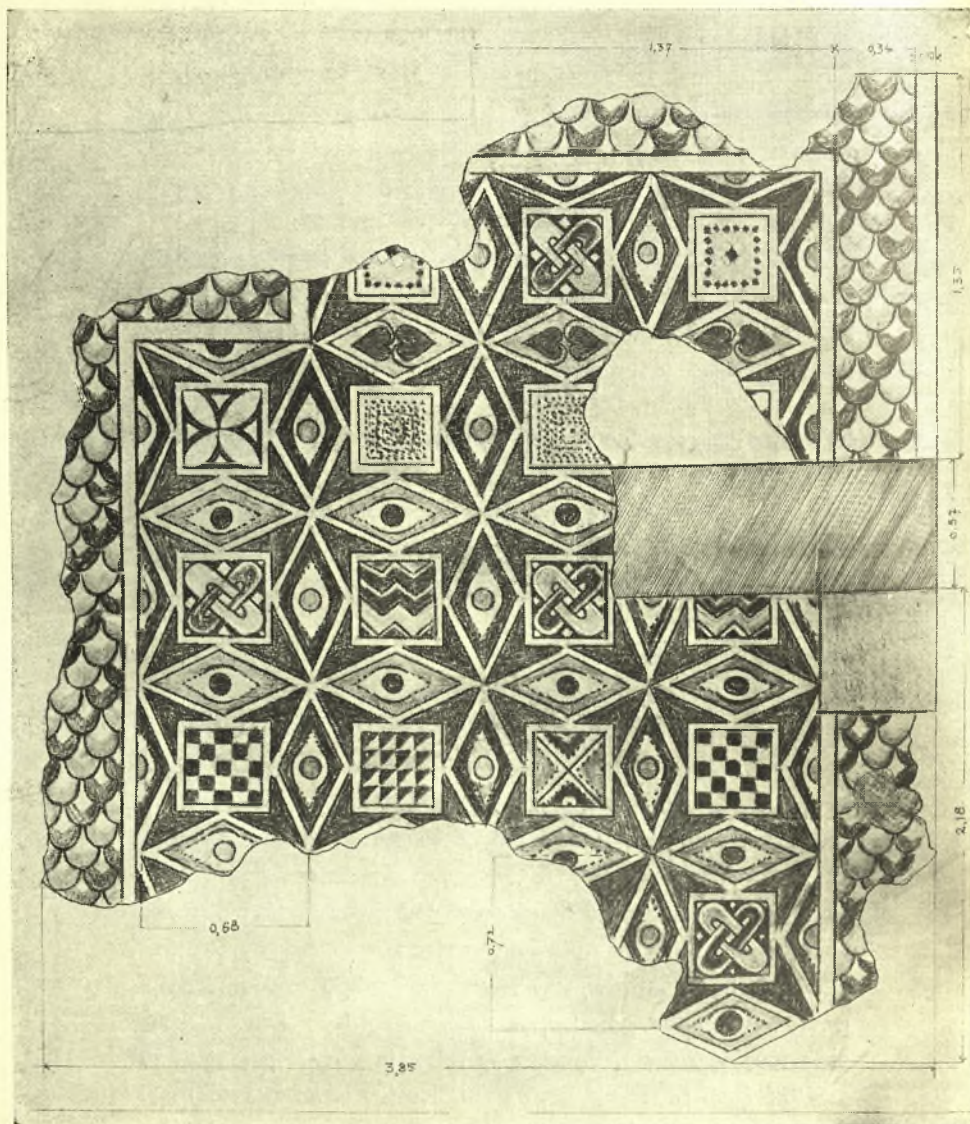
Εἰκ. 2α. Τόμῃ τοῦ αἰχμοῦ ἐκ. 2.

βαθύτερον ὅμως τὸ πέτρωμα εἶνε μαλακὸν (ὡς καὶ ἐν τῇ γεί-
τονι τυμωρουχημένη δεξαμενῇ) καὶ ἀπέπεσαν τὰ τοιχώματα,
ὥστε τὸ βάθος διανοίγεται σιροειδῶς· ἕνεκα δὲ κινδύνου πτώ-
σεως τῶν τοιχωμάτων δὲν ἐκαθάρισα αὐτὸ ἕλον ἀλλ' ἤρκεσθην
νὰ διακόψω τὴν ἐργασίαν εὐθὺς ὡς εἰς βάθος 4.10 ἀπὸ τοῦ
στομίου ἀνέδλωσεν ὕδωρ. Ἐν τοῖς χώμασιν ἐλάχιστα ὄστρακα
ἀγγεῖων ῥωμαϊκῶν, πλείονα δὲ κεράμων χονδρά.

Οὕτω γίνεται φανερόν, ὅτι κατ' ἀρχὰς τὸ δάπεδον τοῦ κτι-
ρίου τούτου ἢ ἄλλου τινὸς παλαιότερου ἦτο 0,40 ταπεινότε-
ρον καὶ ἐχρησιμοποιοῦε τὸ φρέαρ, ἔπειτα ἐκτίσθη ἢ διερρυθ-
μίσθη οὕτω τὸ οἰκοδόμημα, ὥστε τὸ δάπεδον στρωθὲν 0.40
ὑψηλότερον ἐκάλυψε τὸ φρέαρ καὶ προσέλαβε ψήφωμα. Ὁ
νότιος τοῖχος τότε ἦτο ὁ τεμνόμενος ὑπὸ τοῦ πίθου πρὸς
B. τοῦ δυτικοῦ λουτρικοῦ μυχοῦ. Τὸ κλειστὸν φρέαρ τότε θὰ
ἀντικατέστησεν ἢ ἀνεσκαμμένη νῦν δεξαμενῇ. Κατὰ τινὰ χρό-
νον ἔπειτα διερρυθμίσθησαν τὰ πράγματα ἄλλως: ὁ θάλαμος
βίβ. τοῦ ψηφιδωτοῦ διηρέθη εἰς δύο, ὁ νότιος τοῖχος κατηρᾶφίσθη
ἐν μέρει, μετερρυθμίσθησαν δ' οἱ μυχοὶ τῶν λουτήρων καὶ γε-
νικῇ τῶν τοίχων ἐπισκευὴ δι' ἀσθέστου ἐγένετο. Τὸ ἔδαφος ἔξω
τοῦ κτιρίου κατὰ τὴν τελευταίαν καὶ ἴσως καὶ τὴν προτελευταίαν
περίοδον ἔκειτο ὑψηλότερον ἢ τὸ ψηφιδωτὸν (οἱ τοῖχοι πρὸς A καὶ Δ
δὲν ἦσαν ὄρατοί, τόσον εἶνε ἀμελῶς ἐκτισμένοι), ἀλλὰ πρὸς
νότον ἐνθα ὁ τοῖχος θὰ ἦτο νεόδμητος, διεμορφώθη δι' ἐπιστρώ-
σεως ὀπτῶν πλίνθων ἀμέσως παρὰ τὸν τοῖχον τοῦ κτίσματος.

Ἄν τὴν κατασκευὴν τοῦ φρέατος καὶ τὴν καταστροφὴν ἀπο-
δώσωμεν εἰς πρῶτους μ. X. Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, τότε ὁ μέγας
θάλαμος ὁ ψηφωτῶς ἐστρωμένος θὰ εἶνε τῶν πρῶτων χριστιανι-
κῶν χρόνων, ἢ δὲ τρίτη καὶ τελευταία περίοδος τοῦ οἰκοδομή-
ματος ἔτι νεωτέρα, ἃς εἵπωμεν βυζαντιακῇ. Καθ' ἅπαντας τού-
τους τοὺς χρόνους κατωκίετο ἢ παραλία αὕτη, ἣτις νῦν ἀπὸ
τοῦ Φαλήρου μέχρι καὶ πέραν τοῦ Σουνίου μένει ἀκατοίκητος,
ἐπειδὴ συμβαίνει νὰ εἶνε μοναστηριακὸν κτῆμα. δὲν ἀνετράπη
δ' ἀκόμη ὁ ἀναχρονιστικὸς νόμος ὁ κωλύων τὴν μεταδίδοσιν
εἰς ἰδιώτας καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρησιμοποίησιν καὶ ἐμμετάλ-

Εἰκ. 3. Ψηφιδωτὸν τοῦ οἰκοδομηματός εἰκ. 2 καὶ 2α.

λευσιν αὐτοῦ. Ὅτι ἡ δευτέρα περίοδος ἀνάγεται εἰς ῥωμαϊκοὺς ἤτοι πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους, δεικνύει τὸ ψηφιδωτὸν (εἰκ. 3).

Πρὸς ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κτιρίου ἀναχωρεῖ τοῖχος καὶ ἴσως καὶ ἄλλοι ἀναχωροῦσιν ἄλλοθὲν ποθεν (δὲν ἐγένετο ἔρευνα), συνδέοντες αὐτὸ πρὸς ἄλλα μέρη τοῦ ὅλου μεγάλου οἰκοδομήματος, ὧν ἀνεσκάψαμεν ἐν ὅλῃ ἢ ἐν μέρει ἕτερα 4 δωμάτια σποράδην, χωρὶς νὰ εὕρωμεν ἀξιόλογόν τι. Ἐπισκευαί τινες εἶνε βυζαντιακαὶ ὡς καὶ πηλίνῃ σφραγίς (ἄρτων, προσφορῶν χριστιανικῶν) φέρουσα σταυρόν. Ἐν τῷ κέντρῳ ἐνὸς δωματίου εὐρέθη ὄρυγμα πλευρᾶς 1 μέτρου καὶ βάρους 0.50 ἀγνώστου μοι σημάσιας. Ὅτε διεκόπη ἡ ἐργασία, ἔκλεισα τὸ φρέαρ καὶ ἐπέχωσα ἐλαφρῶς τὸ ψηφιδωτὸν.

Παρὰ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν καὶ 25 μ. περίπου πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ὀλίγον πέραν τοῦ ξενοδοχείου τῆς Γλυφάδας ἐσκάψαμεν πρὸς ἐξαγωγήν φαινομένου μαρμάρου· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε παραστάς θύρας κτιρίου, κολοδὴ ἄνω, ἀδρῶς πως εἰργασμένη. Πρὸ αὐτῆς εὐρέθη τὸ ἐπίκρανον πεποιημένον μετὰ βαρῆος κυματίου ἐκ στήλης ἐπιτυμβίου μαρμαρίνης καὶ σφῆζον ἐπὶ τῆς νῦν στενῆς πλευρᾶς (ἔνθα ἀπεξεσμῆνον τὸ κυμάτιον τῆς πρῆγῃ στήλης, τὰ γράμματα

Π Η Σ
Μ Ο Υ
Αἰξων] ΕΥΣ

Τὸ δάπεδον πρὸ τῆς παραστάδος ἐστρωμένον διὰ πλακῶν μαρμάρου, ἔνδον δὲ δι' ὀπτῶν πλίνθων καὶ εἰς ὕψος ἀνώτερον κατὰ 0.05μ.

Μνημονεύω ἐνταῦθα καὶ στήλης ἐπιτυμβίου ἐντετειχισμένης ἐν τῇ συνοικισμῇ τῆς Γλυφάδας (οἰκία Χρ. Πάσχου). Ἔχει ὕψος ἴσως 2.40μ. ἀλλ' ὄρατὸν εἶνε μόνον 1.95. πλ. 0.58—

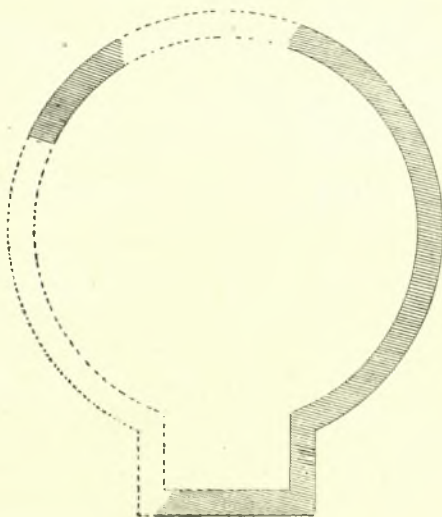
0.61 καὶ πλεόν καὶ πάχος 0,24. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἄνω ἔχει κυμάτιον, ὑπ' αὐτὸ ἐπιγραφὴν

ΥΚΛΗΣΣΗΛΩΝΟ. = Τιμ]οκλῆς Σήλωνος,

ὑπ' αὐτὴν δύο βόδακκς (ἀνὰ ἓνα δὲ εἰς τὰς ἐκατέρωθεν στενὰς πλευρὰς τῆς στήλης) καὶ ὑπ' αὐτοὺς στέφανον μύρτου, ὡς ἐσημείωσα.

γ' «Ἱερὸς κύκλος.»

Εἰς τὸν κολπίσκον τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Πούνταν (πρὸς τὴν Γλυφάδαν), ἐνθα θὰ ἦτο ὁ λιμὴν τῶν Αἰζωνέων, ἀμέσως παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπάρχει κύκλος (εἰκ. 4) ἐσχηματι-

Εἰκ. 4.

σμένος διὰ διπλῆς σειρᾶς ἀντινώτων μεγάλων ὀγκολίθων, ἔχων διάμετρον 30 μέτρων περίπου, ὅστις διὰ τὴν βαρεῖαν ταύτην φράξιν δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀλώσιον, ἀφ' οὗ μάλιστα ἔχει καὶ γωνιώδη παρέκκλισην πρὸς τὴν γῆν, ἐν ᾗ εἶνε ἀνοικτὸς (γὺν τοῦλάχιστον) πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ κύκλος δὲν

σφίζεται ὀλόκληρος, ἢ παραλιακὴ ἀκατάσκευος ἀκόμη ὁδὸς διατέμνει αὐτόν, τὸ δὲ δεξιὸν τῷ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὀρῶντι-μέρος αὐτοῦ εἶνε κατεστραμμένον κατὰ τὸ πλεῖστον, ἢ ἴσως κρύπτεται ἐν μέρει ὑπὸ τῶν σχοίνων. Ἡ δι' ἀντινώτων λίθων κτίσις εἶνε συνήθης πάλαι, ἀλλὰ ὑψηλότερον ὁ φραγμὸς οὗτος θὰ ἦτο ἐκτισμένος πιθανῶς διὰ πλίνθων ὤμων. Τὸ μέγεθος τῶν λίθων αἰνίττεται παλαιοῦς χρόνους.

Ἡ θάλασσα μόλις ἀπέχει 10 μ. ἀπὸ τοῦ κύκλου τούτου, πιστεύω δέ, ὅτι οὗτος ἦτο ἡ ἀγορὰ τοῦ δήμου, εἰς ἣν ἐκομίζοντο ἐκ τῆς θαλάσσης ἀμέσως τὰ προϊόντα τῆς ἀλιείας, τοῦ-ψον τὸ σύνθητες (πρὸλ. C I gr. II, 2,960 ὀψαριοπωλεῖον) ἔθεν κυριολεκτεῖται τὸ (ὀ)ψάρι(ον) παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἰχθύων. Ἡρνήθην τὴν ὑπαρξὴν πάλαι κυκλικῶν ἀγορῶν ἐν τοῖς Θηβαϊκοῖς μου (= Ἀρχ. Δελτ. 1917) σ. 372₄ καὶ πρέπει νὰ διορθώσω τὴν πλάνην μου. Ὁ Wilhelm ἐν Jahreshefte 1909, 134 ἐξ. μνημονεύει παραδειγμάτων, οἷον τὸ ἐξ Ἐρυθρῶν «ἀναγράφαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ εἰς τὸν κύκλον στήσαι τῷ Ζηνὸς τὰγοραῖο τὴν δευτέραν πρυτανίην» καὶ τὸ Ig II 604 «ἀναγράφαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν Ἡρακλείῳ τῷ ἐν κύκλῳ ἐν Χολαργέων». Κυκλικὴ δ' εἶνε καὶ ἡ ἀγορὰ, ἣν περιγράφει ὁ Ὅμηρος Ἰλ. Σ 497 ἐξ καὶ καλεῖ «τερόν κύκλον». Περὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἰθακησίων λέγει (Ὀδ. ζ 267), ὅτι ἦτο «δυτοῖσι λάεσαι κατωρχέεσσ' ἀραουῖα» καθὼς δηλ. ἢ τῶν Αἰξωνέων. Λεῖπουσιν ἔμως ἐνταῦθα οἱ ξεστοὶ λίθοι, ἐφ' ὧν ἐκάθηγτο οἱ Φαίακες ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῶν (θ, β), ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξαν.

Ἡ ἐξεδροειδὴς γωνιώδης παρέκκλισις ἴσως ἐχρησίμευε διὰ τὴν ἄλλην χρῆσιν τῆς ἀγορᾶς ἦτοι διὰ τὰς συνόδους τῶν δημοτῶν, δι' αἷς ἐκυριολεκτεῖτο ἢ λέξις ἀγορὰ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἑλλ. ἀρχαιότητος, καὶ διὰ τὰς δίκας, αἵτινες ἐπὶ Ὀμήρου ἐγίνοντο ὡσπύτως ἐν τῇ ἀγορᾷ (Ὀδ. μ. 439 ἐξ. Ἰλ. Α 807, Π. 387 Σ. 497 ἐξ.).

Ἐπιπροσέχεται ἀληθῶς περὶ ἀγορᾶς, φαίνεται καὶ ἐκ τού-

του, ὅτι αἱ παράλιοι πόλεις συνήθως ἐποίουν τὴν ἀγορὰν εἰς τὸν λιμένα, ὡς καὶ νῦν, ὥστε κατέληξεν ἐνιαχοῦ ἢ λέξις ἀγορὰ νὰ σημαίνῃ λιμένα, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ (Ἡσύχ. λ. ἀγορά). Λέγει δ' ὁ Vitruvius 1, 7, 1 «si erunt moenia secundum mare, area, ubi forum constitutatur, eligenda proxime portum». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἰθακήσιοι (Ἰδ. ζ 263έξ.)⁽¹⁾ παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν λιμένα εἶχον τὴν ἀγορὰν.

Καὶ οἱ Φαίακες δ' εἶχον ἀγορὰν «ἢ σφιν παρὰ νηυσὶν τέτυκτο· ἐλθόντες δὲ καθίζον ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν πλησίον» (θ. 5 έξ.) ὁμοίως δὲ πιθανώτατα καὶ οἱ Πύλιοι (γ, 4 έξ.).

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόλιος,
λεπτὴ δ' εἰσέθμ' ἡ νῆες δ' ὄδον ἀμφιέλισσαι
(265) εἰρώαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν τι ἑκάστη.
ἔνθα δὲ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν ποσιδίηον ἀμφίε,
βυτοῖσιν ἄλασσι κατωρυέσσ' ἀραρυῖα.
ἔνθα δὲ νηῶν ὄπλα μελανίων ἀλέγουσιν
πέσματα καὶ σπεῖρα καὶ ἀποξύνουσιν ἑρετρά.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΑΛΥΖΙΑΝ

Ἡ κατὰ τὸν Μύτικον τῆς Ἀκκρονικίας ἐνεργηθεῖσα δι' ἐμοῦ ἀνασκαφὴ τῆς Ἐταιρείας σκοπὸν εἶχε τὴν ἐξερευνησιν τοῦ βορείως τοῦ χωρίου παρὰ τὸν λιμένα τοποθετουμένου ἱεροῦ τοῦ Ἡρακλέους. Ἴδού τί γνωρίζομεν περὶ τοῦ τόπου ἐκ τοῦ Στράβωνος (I, 21): « Ἀπὸ δὲ Λευκάδος ἐξῆς Πάλαιος καὶ Ἀλυζία τῆς Ἀκαρνανίας εἶσι πόλεις, ὧν ἡ Ἀλυζία πεντεκαίδεκα ἀπὸ θαλάσσης διέχει σταδίους, καθ' ἣν ἐστὶ λιμὴν Ἡρακλέους, ἱερὸς καὶ τέμενος. ἐξ οὗ τοὺς Ἡρακλέους ἄθλους, ἔργα Ἀνοσίππου, μετήνεγκεν εἰς Ῥώμην τῶν ἡγεμόνων τις, παρὰ τόπον κειμένους διὰ τὴν ἐρημίαν». Τὸν λιμὲνα τοῦ Ἡρακλέους, μετὰ τὴν βεδίκην ὡς ἐξ ἄλλων εἰδήσεων τοποθέτητιν τῆς Ἀλυζίας παρὰ τὴν Καντήλιαν, ἔχομεν ἀναμφισβητήτως ἐπὶ τοῦ βορείως τοῦ Μύτικα ὀρμίσκου, ὅστις σήμερον λέγεται Βοῦλκος, τὸ δὲ τέμενος ὑπεδείκνυον τὰ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ πελεκημένα μάρμαρα, τὰ φαινόμενα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Ἀλλ' ἡ ἀνασκαφὴ οὐδὲν ἀπέδωκεν εὕρημα σχετικὸν πρὸς τὸ Ἡρακλείον. Ἀνεκκλύφθη τετράγωνος κρηπίς ἔχουσα πλευρὰν 9,30 μ. καὶ τέσσαρα βραχίδια, περικλείουσα κατεστραμμένην σαρκοφάγον. Περὶ τὸ κρηπίδωμα τοῦτο ἀνευρέθησαν διάφορα μάρμαρα, δικτηρούμενα καλῶς, ὀρθοστάται, δόμοι, ἐπιτύλιχα μετὰ ζυφοφόρου ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου, καὶ γεῖσα Ἰωνικά, ἐπιτρέποντα γενικῶς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ μνημείου. Τοῦτο θὰ εἶχεν ἐξωτερικὸν πτόμοιον πρὸς τὸ τοῦ Μουσουλίου καὶ ἄλλων Μικρασιατικῶν τάφων. Ἐπὶ τῆς κρηπίδος δηλ. ὑὰ ἀνυψοῦτο ὑψηλὴ βᾶσις μετὰ ὀριζοντίων γείσων καθ' ὅλας τὰς

πλευρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως θὰ ἠγείρετο νηίσκος. Τοῦτον ὑποδεικνύουσιν ὀρθοστάται μικρότεροι, κιονόκρανα Ἴωνικά καὶ ἀκρωτηρίων συντρίμματα. Ἐν τούτων, γωνιαῖον, διατηρήθη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος εἰς 37 τεμάχια καὶ μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας πρὸς συγκόλλησιν. Διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας μέλλει νὰ ἀποδῇ μετὰ τὴν συγκόλλησιν ἀξιολογώτατον ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα καὶ κτήμα τοῦ Ἑθν. Μουσείου πρωτότυπον. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο περιέχει καὶ τὰς καλυτέρας διὰ τὴν χρονολογίαν τοῦ μνημείου ἐνδείξεις. Ἐπειδὴ ἡ ἐπεξεργασία τῶν φύλλων τῆς ἀκάνθης ὁμοιάζει μεγάλως, μάλιστα κατὰ τὴν ἰδιόρρυθμον θλάσιν αὐτῶν εἰς ὀρθὰς γωνίας, πρὸς ἐκείνην τῶν κιονοκράνων τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐξέδρας Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, οἱ χρόνοι τοῦ μικροῦ Μουσουλίου τῆς Ἀλυζίας δὲν θὰ εἶναι παλαιότεροι τοῦ β' ἡμίσεως τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος.

Περὶ τὸ σχετικῶς μεγλοπρεπὲς τοῦτο ἐπιτάφιον μνημεῖον ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι τάφοι καὶ κατασκευαὶ πολλὰι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Τὸ μνημεῖον, ὡς φαίνεται, ἦτο εἰς τὸν τόπον μοναδικὸν διὰ τὸ ὄραϊον ὕψικόν αὐτοῦ, ἕπερ ἦτο μάρμαρον τῆς Πεντέλης. Ἀλλὰ τότε τοῦ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ Ἡράκλειον, ἕπερ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα εἶχε τόσον πλοῦτον καὶ σπουδαιότητα, ὥστε νὰ δοθῇ παραγγελία σπουδαίου ἀναθήματος εἰς τὸν μέγαν Λύσιππον;

Εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπαντῶμεν ἀδιστακτικῶς ἀπὸ τοῦδε. Εἰς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕψικου εἶχον συντελεσθῆ μερικαὶ τοῦλάχιστον ἐκ τῶν κατασκευῶν τοῦ Ἡρακλείου, ἐξ οὗ κατεσκευάσθη μετὰ τὴν κατερείπωσιν ἢ καταστροφὴν τοῦ ἱεροῦ τὸ μνημεῖον ἐπιφανοῦς προσώπου τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος. Διότι ἱκανὰ ἐκ τῶν μαρμάρων παρουσιάζουσι τὴν ἀφανῆ πλευρὰν καλύτερον κατὰ πολὺ εἰργασμένην ἢ τὴν ὄψιν. Ἐπειτα συνελέχθησαν ἱκανὰ συντρίμματα βάθρων μετὰ ὄραϊοτάτης Ἀττικῆς βάσεως λαμπρᾶς ἐργασίας τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὰ βάρη ταῦτα πιθανώτατα θὰ ἐδάσταζον τοὺς περιφήμους ἀθλοῦς τοῦ Ἡρακλείου. Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ ἐπιφανὴς Ἀλυζιεὺς ἢ ξέ-

νος δυνάστης ἐχρησιμοποίησε τὸ ἄχρηστον ἀπομείναν ὕλικόν τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ. Ἐννοοῦμεν προσέτι καλῶς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένην ἐρημίαν τῶν τόπων καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀπόσπασιν τοῦ σπουδαίου ἀναθήματος ἐγκατάλειψιν τοῦ ἱεροῦ.

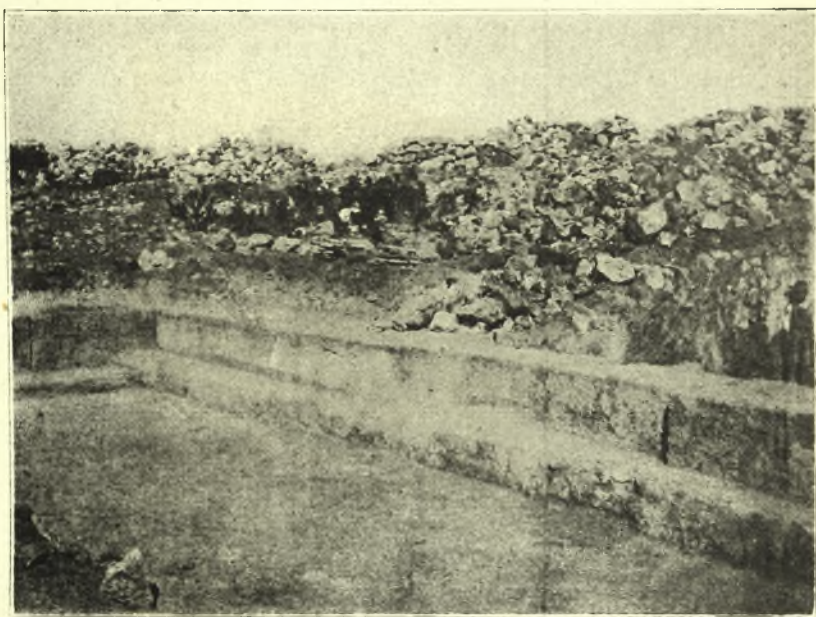
Ἡ περικιτέρω ἔρευνα περὶ τοῦ Μαυσωλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ θὰ συνεχισθῇ δι' ἐπαναλήψεως τῆς ἀνασκαφῆς.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΑΛΛΙΟΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τὸ ὑπὸ ἔρευναν ἐν Μαλλίοις ἀνάκτορον κατέχει πολὺ μεγαλύτεραν ἔκτασιν ἢ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας πρὸ ἐτῶν ἀγορασθὲν ἔδαφος, διὰ ταῦτα περιορίσθη κκτ' ἀνάγκην εἰς δοκιμαστικὰς μᾶλλον ἀνασκαφάς.

Οὐχ ἤττον ἢ μέχρι τοῦδε ἐργασία ἔδειξεν, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἀνακτόρου εὐρυτάτου μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς.

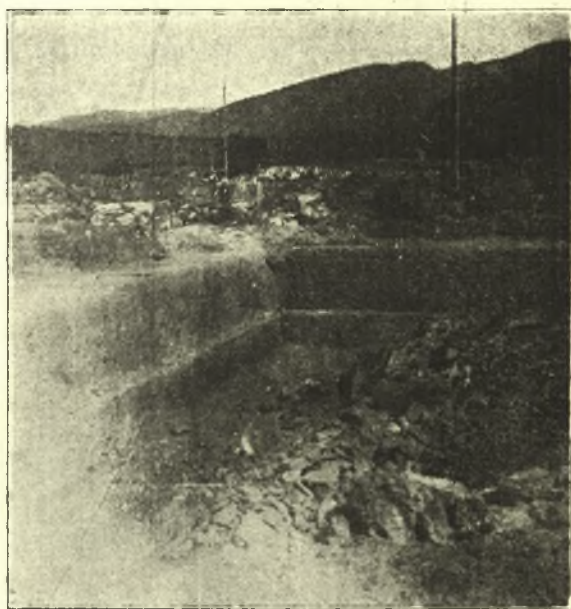
Εἰκὼν 1.

Διὰ 8—10 ἐργατῶν ἐργασθεὶς ἐπὶ τρία δεκαπενθήμερα ἀπεκάλυψα πολλὰ μέρη τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων τῶν ἀνακτόρων. Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦ πρὸς δυσμὰς τοίχου εἶναι ἐκτισμένον διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων, εἴδους ἀσβεστολίθου ἢ πώρου λίθου περιέχοντος πολλήν ἄμμον καὶ διὰ τοῦτο καλουμένου ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀμμούδια (εἰκ. 1).

Αἱ ἀρμογαὶ τῶν λίθων ἀκριβέσταται. Καίτοι δὲ τὸ πρόσωπον αὐτῶν εἶναι ἐπιμελῶς ἐξεσμένον, οὐχ ἤτιον ἐκκλύπτετο διὰ χρίσματος ἀσβέστου. Ἐξώθεν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ τοίχου γύρω ὑπάρχει εὐθυνηθρία. Πρὸ ταύτης δὲ πλακόστρωτον ἐκ πλακῶν ἀκανονίστων.

Ἐπίσης ἀπεκαλύψαμεν μέρος τοῦ πρὸς νότον (εἰκ. 2. καὶ 6) ἐξωτερικοῦ τοίχου, ἐπίσης ἐπιμελοῦς ἐργασίας μετ' εὐθυνηθρίας πολὺ στενῆς (0,05 μ.).

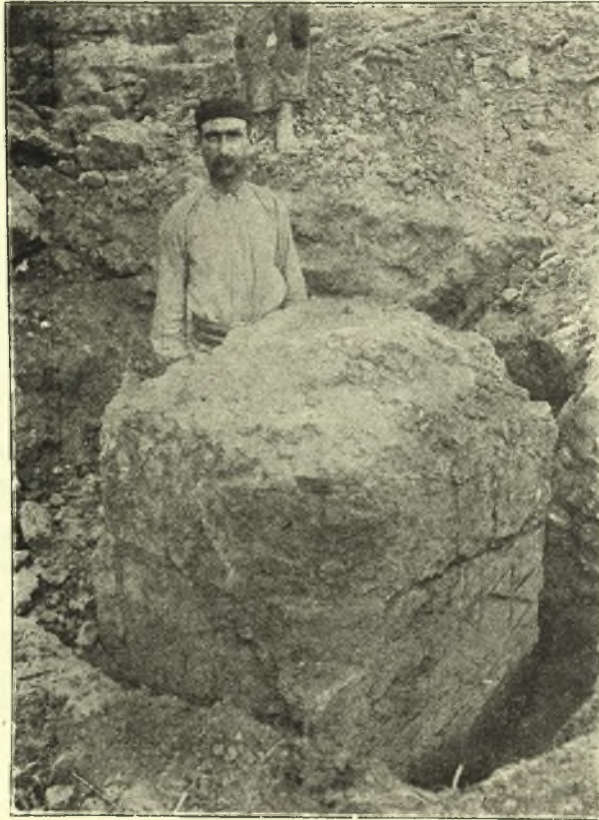

Εἰκὼν 2.

Ἐπίσης ἀπεκαλύψαμεν καὶ μέρος τοῦ πρὸς βορρᾶν ἐξωτερικοῦ τοίχου. Οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι παρουσιάζουσι παντοῦ τὰς συνήθειαι εἰς τὰ Μινωικὰ κτίρια προεξοχάς. Ἐφ' ὅσον φαίνεται μέχρι τοῦδε τὸ ἀνάκτορον θὰ εἶχε μήκος μεγαλύτερον τῶν 80 μέτρων. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι δεικνύουσι μόνον τὸ ἐλάχιστον ὅριον τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀνακτόρων, διότι τῶν

μὲν ἄλλων πλευρῶν μέρη μόνον ἀπεκαλύψαμεν, τῆς δὲ ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἔχρη, καὶ ταῦτα οὐχὶ βέβαια. Πλὴν τῶν περιφερικῶν τοίχων μεγάλων καὶ παχυτάτων, ἐνισχυοῦ μέχρι δύο μέτρων καὶ 30 ἑκατοστῶν ἀπεκαλύφθη ἐπίσης τὸ ἀνώτε-

Εἰκὼν 3.

ρον μέρος τετραγώνου στήλης, ἥς ἐκάστη πλευρὰ ἓν μέτρον, εἶναι δηλ. διπλασία σχεδὸν τῶν ἀναλόγων στηλῶν ἐν Κνωσῶ. Ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν παρειᾶς εἶναι κεχαραγμένον τὸ σημεῖον τοῦ διπλοῦ πελέκεως (εἰκ. 3).

Πανταχοῦ εὐρίσκομεν διεσπαρμένα μεταξὺ τῶν χωμάτων τεμάχια κονιάματος ἀσδέστου, κεχρωματισμένου δι' ἐρυθροῦ διαφόρων αποχρώσεων καὶ σπανιώτερον δι' ἄλλων χρωμάτων.

Εὐρέθησαν καὶ τεμάχια φέροντα ἴχνη τοιχογραφίας, ἀλλὰ πολὺ μικρά. Ἄξια σημειώσεως εἶναι δύο μικρὰ τεμάχια κονιάματος ἐκ τοιχογραφίας ἀναγλύπτου, χρώματος πρασίνου.

Οἱ τοῖχοι, ἐφ' ὅσον φαίνονται ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντων μερῶν, εἰσὶν ὀικοδομημένοι ὡς ἑξῆς : Εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι εὐθὺς ἐπὶ τῆς θεμελιώσεως ἐκτίζοντο διὰ μεγάλων ξεστῶν λίθων καταλαμβανόντων τὸ ἥμισυ ἢ τὰ δύο τρίτα τοῦ πάχους αὐτῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ τοίχου πρὸς τὰ ἔσω συνεπληροῦτο διὰ λιθοδομῆς ἐκ λίθων λογάδων μετ' ἀφθόνου πηλοῦ.

Συνήθως ὑπάρχει εἰς δόμος ξεστῶν λίθων μεγάλων, σπανιώτερον δύο ἢ καὶ τρεῖς τοιοῦτοι. Ἐξωτερικῶς οἱ τοῖχοι ἔχουσιν εὐθυνηρίαν, οὐχὶ ἴσου πάχους εἰς πάσας τὰς προσόψεις τῶν ἀνακτόρων. Εἰς τὴν δυτικὴν πρόσοψιν ἡ εὐθυνηρία, ἔχουσα πλάτος 0,45 περίπου καὶ ἴσον ὕψος ἀπὸ τοῦ πλακοστρώτου τῆς αὐλῆς ἠδύνατο νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς πρόχειρον κάθισμα.

Εἰς τὸν νότιον τοῖχον προέχει μόλις 0,05. Ἐπὲρ τοὺς ξεστοὺς λίθους ἡ οἰκοδομὴ ἐξηκολούθει διὰ μικρῶν λίθων καὶ μεγάλων ὀμων πλίνθων.

Κατὰ τὴν πυρκαϊάν, ἣτις ἀπετέφρωσε καὶ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα τέως ἀποκαλυφθέντα Μινωϊκὰ ἀνάκτορα, τὰς μὲν πλίνθους ὄπησε καὶ κατέστησεν αὐτὰς σκληροτάτας, τοὺς δὲ λίθους μετέβαλεν εἰς ἀσδεστον, ἣτις καὶ αὕτη ἀνελύθη κατόπιν διὰ βροχῶν καὶ ἐσκληρύνθη ἐνιαχοῦ μέχρις ἀπολιθώσεως διὰ τοῦ χρόνου καὶ συνεσωματώθη μετὰ τῶν πλίνθων οὕτως, ὥστε ἀπετελέσθησαν ὄγκοι συμπαγεῖς σκληρότατοι, δυσχεραίνοντες μεγάλως τὰς ἀνασκαφάς. Καὶ εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους ἐγένετο χρῆσις μεγάλων ξεστῶν λίθων, πλὴν οὐχὶ γενικῶς. Συνηθέστερον οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι ἐκτίζοντο διὰ πλίνθων καὶ μικρῶν λίθων μετὰ πολλοῦ πηλοῦ ἀναμίξε.

Σημεῖα ἢ γράμματα κεχαραγμένα ἐπὶ τῶν λίθων.

Ἐπὶ τινῶν λίθων τῶν τοίχων ἢ τῶν στηλῶν εἶναι κεχαραγμένα Μινωϊκὰ Σημεῖα. Εὗρομεν μέχρι τοῦδε τοιαῦτα τὰ ἐξῆς : τὸν διπλοῦν πέλεκυν ἐπὶ στήλης τετραγώνου (εἰκ. 3), τὸν

Εἰκὼν 4

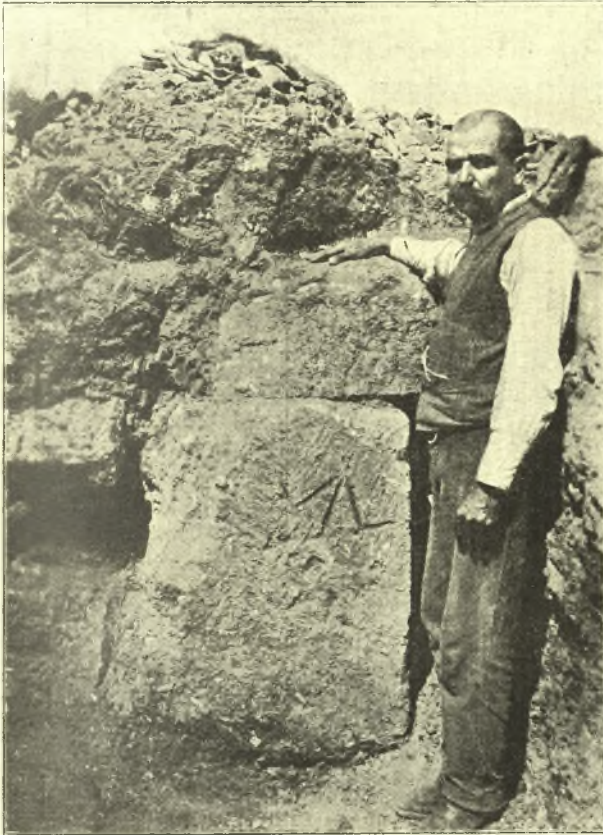
ἑξάκτινον ἀστέρα ἐπὶ τεμαχίων λίθων ἀπεσπασμένων ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν. Ἐπὶ μεγάλου λίθου ἐπίσης κορημισμένου εὐρέθη σημεῖον, ὅπερ εἶναι ἑξάκτινος ἀστήρ, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς μιᾶς τῶν κεραίων τοῦ ὁποίου προσετέθη κλαδίον (εἰκ. 4). Ὅμοιον σύνθετον σημεῖον δὲν ἀπαντᾷ οὔτε ἐν Κνωσῶ οὔτε ἐν Φαιστῶ-ἢ Ἄγ. Τριάδι ἢ Τυλίσῳ. Οὐδὲ τὸ ἐν εἰκόνι ᾧ σημεῖον ἐνθυμοῦμαι νὰ ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ.

Ὅσα τεμάχια ἐξωτερικῶν λίθων ἀπεκαλύφθησαν μέχρι σήμερον σώζουσι καταφανῆ τὰ ἴχνη ἐπιχρίσματος δι' ἀσβε-

στου καὶ ὕπου ἀκόμη ἢ οἰκοδομῇ ἔχει τὴν πρόσοψιν ἐπιμελῶς
ξεστήν.

Ἐὰν πτώματα ἔσα εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε ἐπισκευάζοντο

Εἰκὼν 5.

ὡς ἐξῆς' μετὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ ἐδάφους ἐστρώννυτο λευκὴ
γῆ εἰς πάχος παλάμης, ἐπὶ ταύτης δὲ λεπτὸν στρώμα ἐκ
μίγματος ἀσβέστου καὶ ἄμμου (ταράτσα), ἢ δὲ ἐπιφάνεια ἐχρί-
ετο δὲ διαλύσεως ἀσβέστου κεχρωματισμένης συνήθως δι' ἀνοι-
κτοῦ ἐρυθροῦ

Κινητὰ εἰσρήματα.

Ταῦτα ἦσαν ἐλάχιστα ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἡ σπάνις τούτων δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἔκτασιν, οὐδὲ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κτιρίων καὶ μοι φαίνεται δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ ἀνάκτορα μετὰ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν λεηλασίαν, μείναντα ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνοι-

Εἰκὼν 6.

κτά, ὡς ἐρείπια, προὐκάλουν διὰ τῆς μεγαλοπρεπείας αὐτῶν τοὺς θησαυροθήρας καὶ τοὺς περιέρχους, οἵτινες τὰ μὲν ἔχοντα ἀξίαν πράγματα συναπεκόμεζον, τὰ δὲ εὐτελεῖ, καὶ μάλιστα τὰ πῆλινα, κατέθραυον εἰς μικρότατα τεμάχια.

Μεταλλικά.

Καθ' ὕλην τὴν ἕκτασιν τοῦ χώρου τῶν ἀνακτόρων καὶ εἰς τὰς ἀυλὰς αὐτοῦ εὑρισκον οἱ ἐργάται σχεδὸν καθ' ἑκάστην μικρότατα τεμάχια φύλλων χρυσοῦ. Τοιαῦτα εὑρον καὶ οἱ χωρικοὶ πρὸ 50 περίπου ἐτῶν. Ἄγγλος ἀξιωματικὸς, ὁ Spratt, περιηγούμενος τότε τὴν Κρήτην πρὸς χάραξιν τοῦ χάρτου τῆς νήσου, διηγείται ὡς ἑξῆς τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ βιβλίον αὐτοῦ:

(Travels and Researches in Crete τόμος σελ. 112).
 «Διερχόμενος τοῦ χωρίου Μάλια ἔμαθον παρὰ χωρικῶν ὅτι πρὸ ἐτῶν ποιμὴν τις εὑρεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο λεπτὰ φύλλα χρυσοῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μάλια καὶ ἐλπίζοντες νὰ εὑρωσι μεταλλεῖον χρυσοῦ, εἰργάσθησαν δραστηρίως ἐπὶ ἑβδομάδας σκάπτοντες. Ἀντημείφθησαν δὲ δι' ὀλίγων οὐγγιῶν τοῦ πολυτίμου μετάλλου».

Καὶ εἰς ἐμὲ διηγῆθησαν ταῦτα πολλοὶ γέροντες. Εἰς μάλιστα τούτων ἐνθυμεῖται ἀκόμη, ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1853 περίπου, ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν Κρήτην ὁ Σουλτάνος, εὑρέθη χρυσὸς εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Ἐκτοτε ὁ τόπος ὠνομάσθη Χρυσόλακκος.

Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν μέχρι τοῦδε τοῦ εἶναι ἐπικεκολλημένα τὰ λεπτότατα ταῦτα φύλλα χρυσοῦ καλύπτοντα κοσμήματα ἐκ πορσελάνης. Καὶ ἐν Τυλίσῳ εὑρομεν στλεγγίδα χαλκῆν ἐπιεχρυσωμένην διὰ τοιούτων φύλλων. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδέποτε ἕως τῶρα εὑρέθησαν τὰ φύλλα ταῦτα σχετιζόμενα πρὸς ἄλλα ἀντικείμενα ἐκ πορσελάνης ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης. Ἐν τούτοις πρόχειρος καὶ πιθανὴ μοῦ φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὰ φύλλα ταῦτα ἀρχικῶς ἐπικάλυπτον ἀντικείμενα ἐκ φθαρτῆς ὕλης, οἷον ἐκ ξύλου ἢ ὄστοῦ, ἵνα φαίνωνται ταῦτα ὡς χρυσᾶ. Τὰ χρυσᾶ φύλλα ὅσα εὑρομεν ἐφέτος ἔλκουσι δύο περίπου γραμμάρια.

Πλὴν τῶν φύλλων τούτων εὑρομεν καὶ δύο ψήφους περιδεορίου χρυσᾶς. Εἶναι καὶ αὗται λεπτόταται καὶ ἐσωτερικῶς θὰ εἶχον σκελετὸν ξύλινον ἢ ἐξ ἄλλης ὕλης.

Χαλκᾶ ἀντικείμενα.

Καί τάυτα σπανιώτατα. Εὗρέθη μία μόνον λεπίς μαχαιρίου, μία περόνη χαλκῆ κατωμένη καί συντετριμμένον ταινίδιον χαλκοῦ. Ὅμοια εὗρέθησαν εἰς πάσας σχεδόν τὰς ἀνασκαφὰς Μινωϊκῶν κατοικιῶν. Περὶ τῶν ἐν Τυλίσῳ ὑφ' ἡμῶν εὗρεθέντων ἐξεφράσαμεν τὴν γνώμην, ὅτι ἐφυλάσσοντο ταῦτα εἰς τὰ χαλκουργεῖα διὰ πρόχειρον χρῆσιν πρὸς κατασκευὴν χαλκῶν ἀντικειμένων, ὅπως καὶ σήμερον εἰς ταῦτα ἐργαστήρια ἔχουσιν οἱ τεχνῖται πρόχειρα πέταλα καὶ ταινίας καὶ σύρματα χαλκοῦ κλπ.

᾽Οσιεῖνα.

Ἐλάχιστα μικρὰ τεμάχια εἰργασμένου ἐλεφαντόδοντος εὗρέθηνα ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξιν κομποτεχνημάτων, οἷον περίπου εἶναι τὸ περίφημον ἐν Κνωσῇ εὗρεθὲν παιγνίδιον (;) σκακίου ἢ δάμας (B.S.A. VII 1900-1 σελ. 79 εἰκ. 25).

Εὗρομεν καὶ πολλὰ, πλέον τῶν τριάκοντα, τεμάχια ὁστῶν κατοικιδίων ζώων, ἰδίᾳ βοῶν καὶ αἰγῶν, ἅτινα ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον περίπου ὀπὴν διὰ τρυπάνου, εἰσὶ δὲ ἀποκεκομμένα ἑκατέρωθεν διὰ πριονίου. Πάντα εἰσὶν ἐκ πλευρῶν βοῶν ἢ μικροτέρων ζώων ἢ καὶ ὁστᾶ τοῦ ταρσοῦ τῶν αὐτῶν ζώων. Οὐδὲν τούτων ἔχει οἰονδήποτε χάραγμα ἢ ἄλλο κόσμημα. Δυσκόλως νομίζω δύναταί τις νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ταῦτα ἔχρησμευον ὡς περίσπτα φερόμενα ὑπὸ ἀνθρώπων, διότι εἰσὶν εὐμεγέθη καὶ ἐντελῶς ἀδιακόσμητα. Εὗρέθησαν ὅλα ἐντὸς μικροῦ δωματίου, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος πιστεύομεν ὅτι ἦτο ἱερόν, ἢ παράρτημα τούτου, διὰ τὸ πλῆθος τῆς σποδοῦ, ἣτις εὗρέθη ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τῶν πολλῶν μικρῶν κωνικῶν ἀδικκοσμήτων φιαλιδίων ἢ καψακίων.

Πήλινα.

Ἐφέτος οὐδὲν ἀκέραιον πήλινον ἀγγεῖον εὗρέθη ἐν τῇ ἀνακτόρῳ οὐδὲ καὶ εἰς τεμάχια συγκολλώμενα. Εὗρέθησαν

μόνον πολλὰ τεμάχια γαστρίων, ὀλίγα μὲν πνυτχοῦ, πλείστα δὲ εἰς τὸ διαμέρισμα ἔκεινο ἔνθα εὐρέθησαν καὶ τὰ προειρημένα ὄστᾶ. Τὰ πῆλινα τεμάχια ἀνήκουσιν εἰς φιάλας, ἀμπορεῖς μετὰ διλόβου στομίου, λαμπτήρας, πρόχους καὶ ὅλα τὰ εἶδη καὶ σχήματα τῆς μεσομινωϊκῆς καὶ τῆς πρωΐμου ὑστερομινωϊκῆς περιόδου. Σημειώτως ἄξιον εἶναι τεμάχιον πίθου, μεσομινωϊκοῦ σχήματις, φέροντος εἰς τοὺς ὄμους κεχραγμένον μέγα σημεῖον τοῦ Μινωϊκοῦ ἀλφαδήτου.

Ἡ ἔλλειψις ὅμως ἀκεραίων πηλίνων ἀγγείων εἰς τὰς τοῦ ἔτους τούτου ἀνασκαφὰς δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει καὶ νὰ ἀπελπισθῶμεν ὅτι θὰ εὐρεθῶσι τοιαῦτα· διότι ἐφέτος περιωρίσθημεν εἰς τὰ ἄκρα μόνον τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα δὲν προσέδωκον αἱ ἔρευναι ἡμῶν ἀρκετὰ βαθέως.

Ἐρευναι περὶ τὰ ἀνάκτορα.

Ἀπέχουσι ταῦτα ἐν περίπου χιλιόμετρον ἀπὸ τῆς βορείας ἀκτῆς. Πνυτχοῦ δὲ μέχρι τῆς ἀκτῆς ταύτης φαίνονται ἐν συνεχείᾳ θεμέλια οἰκιῶν καὶ οἱ ἀγροὶ εἶναι κατάσπαρτοι ἀπὸ γαστρία τῆς ἐποχῆς τῶν ἀνακτόρων. Εὐθὺς δὲ ἄνω τοῦ αἰγιαλοῦ φαίνονται ὅστᾶ ἀνθρώπινα μετὰ πολλῶν γαστρίων ἀναμίξ.

Ταῦτα ἀσφαλῶς μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξίν τάφων. Ἐἷνα τούτων ἐπιπολαιότατα κείμενον ἐκκαθρίσαμεν. Ἄλλ' εὕρομεν, ὡς εἰκόσ, καὶ τὸν σκελετὸν τελείως ἀποσυντεθειμένον καὶ τὰ ἀγγεῖα εἰς μικρότατα θραύσματτα. Ἀσφαλῶς ὅμως τὰ θραύσματτα ταῦτα μαρτυροῦσιν, ὅτι οἱ ἐνταῦθα τάφοι εἰσὶ σύγχρονοι πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν ἀνακτόρων, κειμένων ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος, τὸ ἔδαφος ταπεινοῦται βαθμηδὸν καὶ εἰς ἀπόστασιν μικροτέρην χιλιομέτρον ἀπολήγει εἰς ἀμύδη περὶ τὴν ἕξιν, πρὸ ἧν ὑπάρχει ἀφθονος πηγὴ ὕδατος καὶ μικρὸν ἔλος. Εἰς τοὺς μεταξὺ τῆς περὶ τὴν ἕξιν καὶ τῶν ἀνακτόρων ἀγροῦς εἶναι πάλιν τὸ ἔδαφος κατεσπαρμένον ἀπὸ γαστρία Μινωϊκᾶ καὶ πολλοὶ τοῖχοι κτιρίων φαίνονται εἰς τὸ

ἔδαφος. Εἰς ἕνα τῶν ἀγρῶν τούτων εὐρέθη χαλκοῦν εἰδῶλιον δημοσιευθὲν πέρυσιν ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸ Ἄρχ. Δελτίον. Εἰς ἄλλον δὲ ἀγρὸν παρκαείμενον ὁ ἰδιοκτῆτης καλλιερῶν αὐτὸν τὸν παρελθόντα χειμῶνα παρετήρησεν, ὅτι ὁ ποῦς τοῦ ἑτέρου τῶν βοῶν ἐδυθίσθη εἰς τὴν γῆν. Εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν, ὡς μοι διηγήθη ὁ ἴδιος, στάμνος κεχωσμένη ἐκεῖ, εἰς ἣν ἐδυθίσθη ὁ ποῦς τοῦ βοῦς. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἐνήργησα μικρὰν σκαφήν καὶ παρέτήρησα ὅτι εὐρίσκεται μικρὰ οἰκία. Οἱ τοῖχοι αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἠρευνήθησαν, ἦσαν ἐκτισμένοι διὰ λίθων ἀκκονίστων καὶ πολλοῦ πηλοῦ. Τὸ πάτωμα ἦτο σίον καὶ τῶν ἀνακτόρων περίπου. Παρὰ τὴν στάμνον δὲ εὔρομεν καὶ τρεῖς πίθους μεσομινωϊκοῦς εἰς τεμάχια καὶ πολλὰ θραύσματα ἀγγείων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ἡ δὲ προειρημένῃ στάμνος εἶναι καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὴν διακόσμησιν καὶ τὰ χρώματα ἀκριβῆς ἀντίγραφον τῆς ἐν Φαιστῷ εὐρεθείσης καὶ φυλαττομένης εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου (ἀριθ. 5835). Ἄτυχῶς ἡ ἐπιφάνεια καὶ τὰ χρώματα τῆς ἡμετέρας εἰσι πολὺ βεβλαμμένα.

Ἐπιγεωμινωϊκοὶ τάφοι.

Πρὸς δυσμὰς τῶν ἀνακτόρων εἰς ἀπόστασιν δύο ἢ τριῶν περίπου χιλιομέτρων, εἰς τὴν θέσιν Ἄγ. Πελαγία, παρὰ τὴν ἄμπελον τοῦ Μιχαήλ Κοσμᾶ, ὑπάρχει βραχῶδες ὕψωμα εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὄφρυν τοῦ ὁποίου φαίνεται σειρά χαμηλῶν σπηλαίων. Παρὰ τὰ σπήλαια ταῦτα χωρικοὶ κόπτοντες λίθους, παρετήρησαν ὅτι εἰς ἕν ἀπὸ τὰ σπήλαια ταῦτα ὑπάρχουσι πήλιναι κατσέλαι. Κατόπιν δὲ καὶ ἄλλος παρετήρησε τὰ αὐτά. Μαθὼν ταῦτα παρὰ τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ εἰργαζόμεν ἑφέτος εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνόμισα ὅτι μοι ἐπιβάλλετο νὰ ἐρευνήσω καὶ ἐν ταῦθα ἕν τοῦλάχιστον τῶν σπηλαίων τούτων.

Ἀποσπᾶσας ἐκ τῆς κυρίας ἀνασκαφῆς δύο ἐργάτας πεπειραμένους ἠρεύνησα τὸ σπήλαιον, ὅπερ εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἄμπελου τοῦ Μιχαήλ Κοσμᾶ. Τὸ σπήλαιον ἔχει σμικρυνθῆ διότι ἔχει ἀποκοπὴν πολὺ μέρος ὑπὲρ τὸ στόμιον τῆς ὄροφης

αὐτοῦ πρὸς ἐξόρυξιν λίθων. Ἐξω τοῦ σημερινοῦ στομίου καὶ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εὑρομεν πέντε πηλίνας λάρνακας ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς. Τινὲς τούτων εἶχον τὰ καλύμματα αὐτῶν. Ἦσαν ὅμως τῦττα κεκινημένα. Αἱ λάρνακες εἶναι πᾶσαι τετράγωνοι, οὐδεμίαν τούτων λουτροειδῆς, τὰ δὲ σκεπάσματα αὐτῶν εἶναι ἀπρομίμησις ἀετοειδοῦς στέγης οἰκίας. Ἐκάστη περιεῖχεν ἓνα σκελετόν.

Ὁ εἰς τούτων ἦτο γυναικὸς καὶ εἰς παιδίου δεκαπέντε περίπου ἐτῶν διὰ τοὺς ἄλλους δὲν δύναμαι νὰ ἀποφανθῶ ἀκόμη. Ἀγγεῖα πηλίνα εὑρέθησαν ὑπὸ τὰς λάρνακας πάντα ὑστερομινωϊκὰ ἢ ὄψιμα Μυκηναϊκά. Καὶ αἱ λάρνακες καὶ τὰ ἀγγεῖα εἶνε κατασκευασμένα ἐκ λευκοῦ πηλοῦ καὶ τελείως ὀπτημένα ἐν κλιβάνῳ. Δὲν ἐκκαθρίσθησαν ὅμως ἀκόμη ἐντελῶς, διὸ ἡ περιγραφή αὐτῶν ἀνχάλλεται μετὰ τὸν ἐν τῷ Μουσεῖῳ καθαρισμόν.

Τάφοι ὅμοιοι ὑπάρχουσιν ἀσφαλῶς καὶ ἄλλοι ἐκεῖ πλησίον, φαίνονται ὅμως σεσυλημένοι, ὡς καὶ ὁ ἐξετασθεὶς ὑφ' ἡμῶν.

Συμπέρασμα.

Αἱ τοῦ ἔτους τούτου ἔρευναι, περιορισθεῖσαι, εἰς δοκιμαστικὰς μᾶλλον ἐξερευνησεις τοῦ ἐδάφους, ἀπέδειξαν τὰ ἑξῆς :

Πρῶτον ὅτι τὸ εἰς θέτιν Ἄζυμο ὑπὸ ἐξέτασιν ἀνάκτορον εἶναι εὐρύτατον κατέχον χῶρον 8 στρεμμάτων καὶ πλέον.

Δεύτερον, ὅτι τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μεσομινωϊκὴν γ'. περίοδον, ἧτοι ἀντιστοιχεῖ χρονικῶς οὐχὶ πρὸς τὰ φαινόμενα νῦν ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὑποκείμενα τούτοις, ὧν μόνον ἐλάχιστα μέρη φαίνονται. Τοῦτο δὲ εἶχε μεγίστην ἐπιστημονικὴν σημασίαν, διότι ἐν Κνωσῷ μὲν καὶ Φαιστῷ δὲν δύναται ποτε νὰ ἐξερευνηθῇ τελείως τὸ μεσομινωϊκὸν ἀνάκτορον, διότι οὐδεὶς ἔχει τὸ θάρρος νὰ κατστρέψῃ τὰ ὑπάρχοντα ὑστερομινωϊκὰ ἀνάκτορα τὰ καλύπτοντα τὰ παλαιότερα. Ἐνταῦθα ὅμως οὐδὲν σοβαρὸν κώλυμα ὑπάρχει, ἓνα ἐξερευνηθῇ τελείως τὸ Μεσομινωϊκὸν ἀνάκτορον. Σῶζον-

ται δὲ εὐτυχῶς οἱ τοῖχοι τούτου εἰς ἰκανὸν ὕψος, ὥστε ἡ ὀριστική αὐτοῦ ἐξερεύνησις θὰ μᾶς διδάξῃ καὶ τὸ σχέδιον καθ' ὃ ὀικοδομήθη καὶ τὸν τρόπον τῆς τοιχοδομίας, καὶ τῶν κονιαμάτων καὶ τῶν πατωμάτων κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην χρονικὴν περίοδον.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἀπέδειξαν αἱ τοῦ ἔτους τούτου ἐρευναι, οὔτε ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα ὑπάρχουσι παλαιότερα οἰκοδομήματα οὔτε ἐκτίσθησαν ἄλλα κτίρια ἐπὶ τῶν ἐρειπίων, τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν μας θὰ εἶναι σαφέστερα.

Τρίτον, δεδαιώθη ἡ ὑπερξὺς ἐρειπίων εὐρείας πόλεως περὶ τὰ ἀνάκτορα καὶ συγχρόνου πρὸς ταῦτα.

Τέταρτον, ἐξηκριβώθη ἡ θέσις τῆς συγχρόνου νεκροπόλεως.

Πέμπτον, ἐδιδάχθημεν ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀνακτόρων δὲν ἐγκατελείφθη τελείως ὁ τόπος, ἀλλ' ἐκτίσθη ἡ νέα πόλις ἡ ὑστερομινωϊκὴ β—4 μίλια δυτικώτερον τῆς παλαιᾶς.

ΙΩ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ ἀνασκαφή τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τοῦ εἰς θέσιν Νίρου Χάνι σχεδὸν ἐπερατώθη· ὑπολείπεται μόνον ὁ καθαρισμὸς ἐκ χωμάτων καὶ λίθων δωματίων τινῶν, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσιν ἐργασίαν 3—4 ἡμερῶν.

Τὸ μικρὸν ἀνάκτορον συνέκειτο ἐκ 36 δωματίων καὶ διαδρόμων καὶ δύο αὐλῶν, μιᾶς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν μεγάλῃς (εἰκ. 1), ἐξ ἧς καὶ ἡ κυρία εἰς τὸ οἰκοδόμημα εἴσοδος, καὶ μιᾶς κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν (εἰκ. 2). Ἀμφότεραι αὐταὶ εἶναι πλακῶστρωτοι διὰ πλακῶν ἐκ κυανοῦ σχιστο-

Εἰκὼν 1.

λίθου· εἰς τὸ νότιον κράσπεδον τῆς ἀνατολικῆς αὐλῆς ἀπεκαλύφθη μικρὰ ἐξέδρα ἐκ τριῶν ἀνάσθμων, καὶ παρ' αὐτὴν εὐρέθη τὸ λίθινον μέγα σύμβολον τῶν διπλῶν κεράτων (εἰκ. 3)· ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι ἐτέλει ἡ ἐξέδρα καὶ τὸ παρ' αὐτὴν

μέρος τῆς πλακοστρώτου ἀλλῆς ἱερὸν τινα σκοπόν, οἶον καὶ οἱ θεατρικοὶ χώροι τῶν ἀνακτόρων Φαιστοῦ καὶ Κνωσοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀλλῆν εὐρέθησαν καὶ δύο φρεατοειδῆ ὀρύγματα βάθους δύο καὶ δύο καὶ ἡμίσεος μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων χρησιμεύοντα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ φύλαξιν τῶν ὑδάτων τῆς ἀλλῆς. Τὸ σωζόμενον ὕψος τῶν τοίχων τοῦ ἀνακτόρου εἶναι 1—

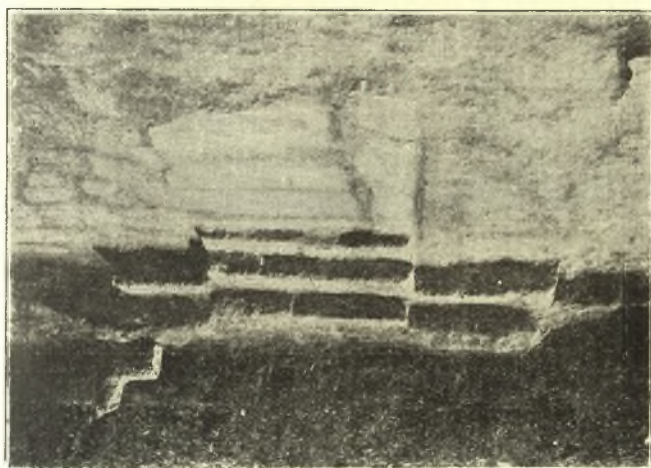

Εἰκὼν 2.

1 1/2 μέτρον. Σύγκεινται δὲ οἱ τοῖχοι εἴτε ἐκ ξηστῶν πύρων λίθων κατ' ἰσοδομικὸν ῥυθμόν, εἴτε ἐξ ἀκατεργάστων λίθων καὶ ἀφθόγου πηλοῦ, εἴτε ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων ὀμῶν πλίνθων στεροποιηθειῶν πολλαχοῦ ἐκ τοῦ τρομεροῦ πυρός, τὸ ὁποῖον κατέστρεψε καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον, ἀπνυθρακῶσαν τὴν ἀφθονον ξυλείαν καὶ ἀσθεστοποιήσαν πολλαχοῦ τοὺς λίθους καὶ εἰς μίαν συμπαγῆ μάζαν πολλαχοῦ μετατρέψαν λίθους καὶ πλίνθους.

Κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν αἱ ἀποθήκαι αὐτοῦ, πέντε τὸν ἀριθμόν· ἐν αὐταῖς ὑπῆρχον πίθοι πήλινοι μεγάλοι ἕνεκα ὅμως τῆς μικρᾶς ἐπιχώσεως τῆς πλευρᾶς ταύτης, οἱ πίθοι εἶχον

ἀναμοχλευθῆ καὶ θραυσθῆ διὰ τῆς καλλιιεργείας τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς ἀφαιρέσεως οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ εἰς προγενεστέρως ἐποχάς, καὶ μόνον αἱ βάσεις δέκα ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν κατὰ χώραν· οἱ λοιποὶ εὐρέθησαν τεθραυσμένοι εἰς πολλὰ τεμάχια, ὧν συνέλεξα τὰ σημαντικώτερα φέροντα πλαστικά σπειροειδῆ θέματα καὶ ζώνας. Περὶ τοὺς πίθους συνέλεξα ἀπηνηθρακωμένα ὄσπρια, ἦτοι μικροὺς κυάμους καὶ δύο εἰδῶν ὀρόβους, τὰ ἐν Κρήτῃ σήμερον καλούμενα ῥόσι καὶ παποῦλες. Τινὲς τῶν πίθων πιθανώτατα περιεῖχον ἔλαιον, διότι τὸ χῶμα εἰς τὸν πυθ-

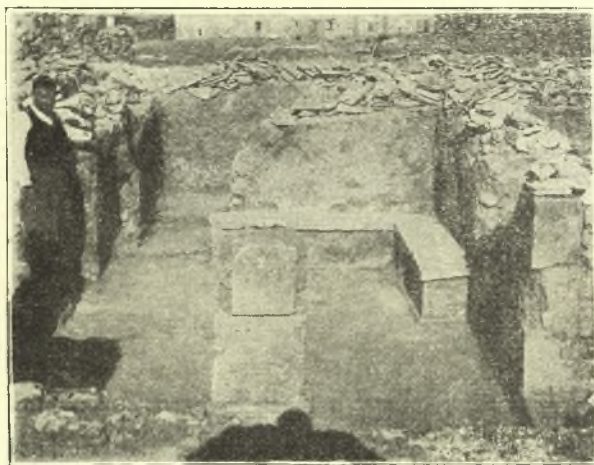

Εἰκὼν 3.

μένα τούτων ἦτο μαῦρον καὶ κεκαυμένον. Τὰ πλείστα τῶν καθαρισθέντων δοματίων εἶνε πλακώστρωτα διὰ γυψίνων πλακῶν, τινὰ δὲ, τὰ σημαντικώτερα, ἔχουσι καὶ ὀρθομυρμάρωσιν ἐκ γυψίνων ἐπίσης πλακῶν· αἱ βάσεις τῶν παραστάδων πασσῶν τῶν θυρῶν εἶναι ἐπίσης ἐκ γύψου καὶ ἔχουσι τὸ γνωστὸν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων Κρητικῶν ἀνακτόρων ζητοειδὲς σχῆμα ἢ ἐν σχήματι Γ ἢ Τ, ἐπὶ τῶν ὀπείων ἐπάτουσιν αἱ ξύλινοι δοκοί.

Ἐκ τῶν τελευταίων καθαρισθέντων δοματίων τὸ σημαντικώτερον εἶναι τὸ ἔχον τὰ δύο γύψινα ἐδώλια (εἰκ. 4), φω-

τιζόμενον ὑπὸ ἀλλῆς φωταγωγῆς διὰ μέσου τριῶν τετραγώνων στύλων (Pilastres) ἐκ ξεστῶν πύρων λίθων.

Εἰκὼν 4.

Περὶ τὸ κέντρον τοῦ ἀνακτόρου εὐρέθη καὶ κλιμαξὶ δίπτερος φέρουσα εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον, ἣς σώζονται σήμερον πέντε ἀναδοχοὶ ἐκ γύψου. Τὸ σημαντικώτερον τῶν μέχρι τοῦδε καθαρισθέντων ὀρυκτιῶν εἶναι τετράγωνον ὄρυκτον 16 περίπου τετραγ. μέτρων διαιρούμενον εἰς 2 ἄνισα μέρη διὰ χαμηλοῦ ἐκ χώματος ἀσβεστωμένου περιθωρίου. Τοῦτο ἦτο τὸ σημειωθὲν Ἱερὸν τοῦ ἀνακτόρου, διότι εἰς τὸ μείζον αὐτοῦ διαμέρισμα εὐρέθησαν 4 χαλκοὶ πελώριοι πελέκεις, δύο μὲν σχεδὸν ἀκέραιοι, οἱ δὲ ἄλλοι δύο εἰς τεμάχια· ὁ μείζων ἔχει μῆκος 1,18, πλάτος 0,63, οἱ δ' ἄλλοι μῆκος περί τὰ 0,94 καὶ πλάτος 0,54. Οἱ πελέκεις ὑπέστησαν ὀξεῖδωσιν μεγάλην. Εἰς τὸ μικρότερον διαμέρισμα τοῦ Ἱεροῦ ἦσαν ἄπειροι κύθιοι πήλινοι ἐν τέφρα καὶ χώματι μέλανι ἐκ καύσεως.

Πάντα τὰ ὀρυκτικά καὶ οἱ διάδρομοι εἶχον καὶ δεύτερον ὄρυκτον, ὡς ἀσφαλῶς ἐξάγεται ἐκ τῆς εὐρέσεως ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ἐπιχώσει τῶν γυψίνων πλακῶν τῆς στρώσεως τοῦ δευτέρου

ὀρόφου καὶ βράσεων τῶν παραστάδων· μόνον αἱ ἀποθήκαι (εἰκ. 5) φαίνονται μονόροφοι καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἢ ἐπίγειοις κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο ἀδαθής.

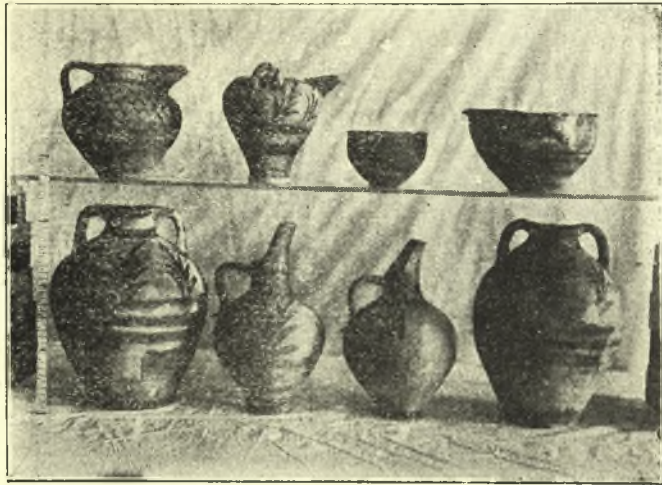
Εἰκὼν 5.

Ἐπίσης πάντα τὰ διαμερίσματα ἦσαν κεκαυονιαμένα καὶ κεχρωματισμένα καὶ τινα τοιχογραφημένα, ἀτυχῶς ὅμως τὰ κωνιάματα, πλὴν ἐλαχίστων τεμαχίων, εἶχον καταπέσει καὶ μόνον μικρὰ τεμάχια κατώρθωσα νὰ συλλέξω καὶ μεταφέρω εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ καθαρῶσιν καὶ δεῖξωσιν ἡμῖν τὰ εἰκονιζόμενα θέματα.

Ἐκ τῶν πεντήκοντα περίπου εἰς ὄμιον πηλοῦ τριπόδων βωμῶν τῶν εὐρισκομένων εἰς τρία δωμάτια κατώρθωσεν ὁ τεχνίτης τοῦ Μουσείου, ἐλθὼν τῇ προσκλήσει μου ἐπὶ τόπου, νὰ ἐξαγάγῃ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ διασώσῃ περιδαλῶν διὰ γύψου ὁκτὼ μετακομισθέντας εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ ἀνασυγκροτηθῶσι πάντες ἦσαν ἐπιμελῶς ἀσβεστωμένοι καὶ κεχρωματισμένοι διὰ δύο ἢ τριῶν χρωμάτων ἕκαστος.

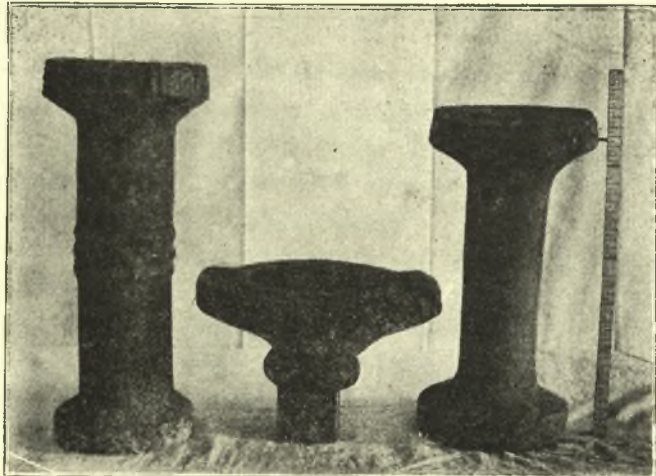
* Ἄλλα κινητὰ εὐρήματα εἶναι δεκάδες τινὲς πηλίνων ἀγγείων γραπτῶν (εἰκ. 6) τῆς Ὑστερομινωϊκῆς Α. ἐποχῆς, τεθραυσμέ-

Εἰκὼν 6

νων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ μελλόντων νὰ συγκολληθῶσι καὶ συμπληρωθῶσιν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου τοῦ Μουσείου καὶ τινες λίθινοι λαμπτήρες (εἰκ. 7).

Εἰκὼν 7.

Καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον ἔχει ὑποστῆ φοβεράν καταστροφὴν ἐκ τοῦ πυρός· ἡ ἀφθονὸς ξυλεία, ἣν περιεῖχεν, ἐγένετο αἰτία τῆς μεγάλης φθορᾶς αὐτοῦ, καὶ πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἄμεσος ἐργασία στερεωτική.

Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὅπως εἰδικὸς ἀρχιτέκτων ἀποσταλῆ ἐπὶ τόπου καὶ καταρτίσῃ τὸ σχέδιον τοῦ οἰκοδομήματος πρὸς δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι ἢ τοῖς Πρακτικοῖς. Πρὸς τοῦτο παρακαλῶ ὅπως ἡ Σεβ. Ἐταιρεία συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀρχιτέκτονος.

Πρὸς φύλαξιν τοῦ σπουδαίου μνημείου εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῆ ἄμεσος φροντίς. Τὸ μνημεῖον εὑρίσκεται παρὰ τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν Ἡρακλείου Λασιθίου καὶ ἑκατοντάδες ἀνθρώπων διέρχονται παρ' αὐτὸ κατ' ἑκάστην, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐνίστη καὶ μετὰ τῶν κτηνῶν αὐτῶν πειρῶνται νὰ εἰσέρχωνται καὶ τὸ βλέπωσι, βλαδίζοντες ἐπὶ τῶν ἐτοιμορρόπων τοίχων. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Σεβ. Ἐταιρείαν ὅπως προσδῆ εἰς τὴν ἄμεσον λήψιν τῶν καταλλήλων μέτρων.

Σ. Γ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

τὴν ἀναγκαίαν πρακτικὴν μὀρφωσιν πρὸς κατάληψιν ἀρχαιολογικῶν θέσεων.

Ἡ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ διδασκαλία διαρκεῖ διετίαν· οἱ δὲ ἐγγραφέντες ἐν τῷ μητρώῳ τῆς Σχολῆς φοιτηταὶ καὶ παρακολουθήσαντες τὰ μαθήματα ἀνελλιπῶς δύνανται μετὰ τὸ τέλος τῆς διετίας, ἀπὸ 1 μέχρι 15 Ἰουνίου, νὰ ὑποστῶσιν ἐξετάσεις πρὸς λήψιν πτυχίου.

Πρὸς ταῖς ἐπὶ πτυχίῳ ἐξετάσεσι ταύταις ὑποβάλλονται οἱ φοιτηταὶ καὶ εἰς ἐξετάσεις μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πρώτου ἔτους. Δύο δ' αὐτῶν διαπρέψαντες ἐν τῇ δοκιμασίᾳ ταύτῃ, καθ' ὁμόφωνον γνώμην τῆς Σχολῆς, λαμβάνουσι παρὰ τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ ἓν ἔτος πεντηκοντάδραχμον ἕκαστος μηνιαῖον χορήγημα, ὅπερ ὅμως πχύει, ἂν τυχὸν μὴ παρακολουθῶσιν οὗτοι ἀνελλιπῶς τὰ τοῦ δευτέρου ἔτους μαθήματα.

Τὰ τῶν ἐξετάσεων θέλουσι καθορισθῆ ἐν ἰδιαιτέρῳ Κανονισμῷ συντασσομένῳ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς· ἐγκρίνον δ' αὐτὸν τὸ Συμβούλιον ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς κύρωσιν διὰ Β. Διατάγματος.

Ἄρθρον 3. Πτυχιούχους τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διαπρέψαντας ἐν ταῖς ἐξετάσεσι καὶ συνιστωμένους ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς δύνανται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας ν' ἀποστέλλῃ εἰς Ἑσπερίαν ὡς ὑποτρόφους, ἐπὶ ἓν ἢ δύο τὸ πολὺ ἔτη ἕκαστον, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Μουσείων καὶ πληρεστέραν ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνοκριτικὴν μὀρφωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 4. Προσωρινὴ διάταξις. Ἐντέλλεται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας, ἵνα ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ὅπως διὰ νόμου θεσπισθῶσι τὰ ἐξῆς περίπου περὶ τῶν πτυχιούχων τῆς Σχολῆς:

«Ὁ φέρων πτυχίον τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς
»δύνανται νὰ διορίζηται ἐπιμελητῆς ἀρχαιοτήτων β' ἢ καὶ α'
»τάξεως· ὑπηρετήσας δὲ διετίαν ὡς ἐπιμελητῆς, κεκτημένος
»δὲ καὶ πτυχίον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου,
»δύνανται προτάσει τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κρά-

»τους, νὰ προάγηται εἰς ἔφορον ἀρχαιοτήτων· διορισθεὶς δὲ
 »καθηγητῆς ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει ἢ γυμνασιάρχῃς ἐν ταῖς
 »ἐπαρχίαις, διορίζεται κατὰ προτίμησιν καὶ τοπικὸς ἐπιμελη-
 »τῆς τῶν ἀρχαιοτήτων λαμβάνων ἐπιμίσιον δραχμῶν πεν-
 »τήκοντα».

ΤΜΗΜΑ Β'.

Ἄρθρον 5. Τὸ δεύτερον τμήμα τῆς Σχολῆς σκοπὸν ἔχει τὴν δι' ἐλευθέρως διδασκαλίαν καὶ διαλέξεων, περιστρεφόμενων περὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν τέχνην καὶ περὶ θέματα ἀρχαιολογικά, ἱστορικά, μνημειακὰ καὶ κалολογικά, καὶ δι' ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν διάδοσιν εἰς τὸ κοινὸν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικοτεχνικῶν γνώσεων καὶ διέγερσιν τοῦ συναισθήματος τοῦ καλοῦ ἐν τῇ τέχνῃ.

Ἄρθρον 6. Ἡ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ διδασκαλία καὶ διαλέξεις γίνονται δημοσίᾳ. Πᾶς τις ἔχει ἐλευθέρως εἴσοδον εἴτε ὡς ἀκροατῆς εἴτε ὡς μαθητῆς. Μαθηταὶ ὀνομάζονται ὅσοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ παρακολουθήσωσιν ἀνελλιπῶς τὰ μαθήματα καὶ τὰς διαλέξεις τοῦ τμήματος, θελήσωσι νὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τῷ μητρώῳ τῆς Σχολῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται οὗτοι εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους νὰ λαμβάνωσι παρὰ τῆς Σχολῆς ἐνδεικτικὸν φοιτήσεως.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.

Ἄρθρον 7. Καθηγηταὶ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 1 Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διορίζονται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας, ἐπὶ μηνιαία ἀμοιβῇ δραχμῶν ἑκατόν, οἱ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου εἰδικοί καθηγηταὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ἤτοι ὁ καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, οἱ δύο καθηγηταὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς, ὁ καθηγητῆς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης ὁ καθηγη-

τῆς τῆς νομισματολογίας καὶ δύο τῶν καθηγητῶν τῆς ἱστορίας, προωρισμένοι νὰ διδάσκωσιν ἱστορίαν καὶ ἱστορικὴν γεωγραφίαν. Διορίζονται πρὸς τούτοις καθηγηταὶ δύο τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνωτέρων ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων ἢ ἐφόρων ἀρχαιοτήτων. Ἐκλέγουσι δ' ἐξ ἑαυτῶν οἱ Καθηγηταὶ ἀνά διετίαν ἓνα διευθυντὴν τῆς Σχολῆς.

Ἄν τὸ διδασκαλικὸν τοῦτο προσωπικὸν δὲν ἐπαρκῆ πρὸς πλήρωσιν πασῶν τῶν ἀναγκῶν τῆς Σχολῆς, καθ' ὁμόφωνον γνώμην τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν, δύναται τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐταιρείας νὰ διορίσῃ ἓνα ἐπὶ πλέον καθηγητὴν, λόγιον τεχνοκρίτην, προωρισμένον νὰ διδάσκῃ ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ Β' τμήματι τῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 8. Τὰ ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα ἄρχονται τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου καὶ λήγουσι τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Μαΐου, αἱ δὲ ἐξετάσεις γίνονται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουνίου.

Ἀναγράφονται δὲ τὰ μαθήματα καὶ αἱ διαλέξεις ἐν Προγράμματι συντασσομένῳ ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς καὶ δημοσιευμένῳ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Δύναται δὲ νὰ ἐκδίδηται καὶ συμπληρωματικὸν μετὰ τὸν Σεπτέμβριον πρόγραμμα διαλέξεων καὶ μαθημάτων.

Ἐκαστος καθηγητῆς δύναται νὰ συντάξῃ σύντομον ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου τῶν κατὰ τὴν διετίαν μαθημάτων του, μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰ τρία τυπογραφικὰ φύλλα. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην δημοσιεύει ἡ Ἐταιρεία χάριν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς οὓς παρέχεται αὕτη ἀντὶ λεπτῶν πενήκοντα.

Ἄρθρον 9. Περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδρομῶν ἀποφασίζει ἐκάστοτε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐταιρείας κατὰ πρότασιν τῆς Σχολῆς. Ἐκδίδεται δὲ πρόγραμμα περὶ τούτων καὶ δημοσιεύονται καὶ τοπογραφικὰ σχέδια τῶν ἐπισκεπτέων ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἅτινα διανέμονται δωρεὰν εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς ἐκδρομῆς. Εἰς τοὺς φοιτητὰς κυρίως καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς παρέχεται ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας καὶ πᾶσα δυνατὴ οικονομικὴ εὐκολία καὶ συνδρομή.

Ἄρθρον 10. Πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἄσκησιν τῶν μαθη

τῶν τῆς Σχολῆς θέλει χρησιμεύει καὶ τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας μέλλον νὰ ἰδρυθῆ Μουσεῖον ἐκμαγείων, ἐν ᾧ θέλουσι κατατεθῆ ἀντίτυπα τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης, εἰκόνες καὶ φωτογραφίαι. Ἰδιαιτέρα φροντίς θέλει καταβληθῆ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐκπόνησιν καὶ κατάθεσιν ἐν τῷ Μουσείῳ τούτῳ ἀπεικονισμάτων τῶν ἐν Ἑλλάδι μωσαϊκῶν, τοιχογραφιῶν καὶ ἀγιογραφιῶν.

Ἄρθρον 11. Πᾶσα ἐνέργεια ἢ ἐργασίη τῆς Σχολῆς μέλλουσα νὰ προκαλέσῃ δαπάνην ἐκτελεῖται κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πιστώσεως ἐψηφισμένης ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 12. Ὁ παρῶν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων ψηφισθεὶς Κανονισμὸς τῆς Σχολῆς ἐγκρινόμενος διὰ Β. Διατάγματος προσάπτεται εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας, ὡς παράρτημα αὐτοῦ, καὶ ἀντικαθιστᾷ τὸν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 7 Ἰουνίου 1918 ἐγκεκριμένον Κανονισμὸν, ὅστις καταργεῖται.

Β'.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ἐψηφίσθη καὶ ἡ ἀκόλουθος προσηγήκη εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἄρθρον ἀκροτελεύτιον.

Εἰς τὸν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐγκεκριμένον Ὄργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας προστίθεται τὸ ἐξῆς ἀκροτελεύτιον ἄρθρον (ὡς ἄρθρον 47):

«Ὁ μισθὸς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας Ἐπιμελητοῦ τῆς Βιβλιοθήκης δύναται νὰ ὀρισθῆ μέχρι διακοσίων πενήκοντα δρ. κατὰ μῆνα, ὁ δὲ μισθὸς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 21 πρώτου κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας συμ-

πληρώσαντος εἰκοσιπενταετῆ ὑπηρεσίαν, δύναται νὰ ἀυξήσῃ μέχρις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ὄρ. κατὰ μῆνα.»

Ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνελεύσει τῶν Ἐταίρων γενομένη τῇ 1 Δεκεμβρίου 1919 ἐψηφίσθη ἡ ἀκόλουθος προσθήκη εἰς τὸ ἄρθρον 23 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας.

Εἰς τὸ ἄρθρον 23 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας προστίθεται τὸ ἐξῆς ἐδάφιον:

«Πρὸς ἐπέκτασιν δὲ τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν δύναται πρὸς τοῦτοις ἡ Ἐταιρεία νὰ ἰδρύσῃ Ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποτελουμένην ἐκ Προέδρου, Ἀντιπροέδρου καὶ Γραμματέως καὶ ἐκ μελῶν ἀορίστου ἀριθμοῦ διοριζομένων πάντων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας. Μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας ἢ ἔφοροι ἀρχαιοτήτων τοῦ δημοσίου ἢ ἀρχαιολογοῦντες ἐπιστήμονες, ἀποστελλόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου, θεωροῦνται πρόεδρα μέλη τῆς Σχολῆς, ἐφ' ὅσον χρόνον διαμένουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ Α. Π. ὁ Οἴκου-μενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Σχολῆς. Τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τὰ πρόεδρα μέλη, ἐφ' ὅσον τοιαῦτα μέλη τυγχάνουσι διατρίβοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποτελοῦσι συμβούλιον συσχεπτόμενον καὶ ἀπεφασίζον περὶ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας. Ἔργον δ' ἔχει ἡ Σχολὴ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ δημοσίευσιν τῶν ἑλληνικῶν καὶ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἱστορικῶν μνημείων καὶ πρὸς τοῦτοις τὴν κατὰ τὸ ἐνδὸν ἐπισκευήν, ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἱστορίας. Τὰ πρὸς τὸν κητρισμὸν, τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὰς ἐργασίας τῆς Σχολῆς, τὰ τῆς ἀμοιβῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰ τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως, τὰ τῆς ἐξευρέσεως χρηματικῶν πόρων πρὸς λειτουργίαν τῆς Σχολῆς καὶ πάντα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν

τῶν ἐν τῷ ἐδαφίῳ τούτων διατάξεων θέλει καθορίσει τὸ Συμβούλιον ἐν Κανονισμῷ, ὅστις ἐγκρινόμενος ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, θέλει υποβληθῆ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πρὸς ἐγκρισιν διὰ Β. Διατάγματος, ἵνα οὕτως ἀποτελέσῃ παράρτημα τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας».

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1919.

Α'

Έκδοθέντα

Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1918. Τεύχος α'—γ'. Ἀντίτυπα 500.

Β'

Πωληθέντα

- 1) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἔτους 1913. Ἀντίτυπον 1.
- 2) Τό Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καβδαδία. Ἀντίτυπα 24.
- 3) Comptes rendus du Congrès International d'Archeologie 1re Session d'Athènes Ἀντίτυπον 1.
- 4) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσακλου. ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἀντίτυπον 1.
- 5) Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Ἀντίτυπα 2.
- 6) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. Ἀντίτυπα 23.

Γ'

Διανεμηθέντα κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν.

- 1) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1916. Τεύχος α'—δ'. Ἀντίτυπον 1.
- 2) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1917. Τεύχος α'—δ'. Ἀντίτυπον 1.
- 3) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 1918. Τεύχος α'—γ'. Ἀντίτυπα 28.
- 5) Ἐξορετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐτῶν 1883—1887 ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου Ἀντίτυπον 1.
- 6) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885—1890· ὑπὸ Π. Καβδαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἀντίτυπον 1.
- 7) Τοπογραφία Δελφῶν ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. Ἀντίτυπα 15.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ 1916.

Τὰ τρία πρώτα τυπογραφικά φύλλα τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1916 εἶχον ἤδη ἐκτυπωθῆ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, ὅτε, ἐπελθούσης κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1917 τῆς ἐν σελ: 12^η τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1918 ἀναφερομένης ἐν τῇ συγκροτήσῃ τοῦ Συμβουλίου μεταβολῆς, τὰ φύλλα ταῦτα ἀνετυπώθησαν μετὰ πολλῶν μεταβολῶν, ὧν σπουδαιόταται αἰ ἀκόλουθοι:

Ἀντὶ τοῦ ἐν σελ. 5 Διοικητικῆς Συμβουλίου ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκτυπώσει ἀνεγράφη τὸ Συμβούλιον τοῦ 1918—1920.

Ἡ ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων τοῦ 1916 ἄρχεται διὰ τῶν ἐξῆς ἐν σελ. 27:

«Τῆ 19 Ἰουνίου 1916 συνήλθεν ἡ Ἑταιρεία εἰς ἑκτακτον συνέλευσιν, ἵνα ἐκποφασίσῃ περὶ τοῦ παρκαθέντος ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτου, ἐψήφισε δὲ τροποποιῆσαι τοῦ «Ὄργανισμοῦ, καθ' ἣν Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας ἔρχεται ἡ Α. Β. Υ. «ὁ πρῶτος Νικόλαος, δεύτερον δ' Ἀντιπρόεδρον ἀντικαθιστῶντα τὸν Πρόεδρον εἰς πᾶσαν κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν ἐνέργειαν σχετιζομένην πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐκλέγει τὸ Συμβούλιον ἐκ τῶν ἐκτουῶ μελῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ συνέλευσει ἡ Α. Β. Υ. ὁ Λιάδαχος Γεώργιος ἀνεκηρύχθη Συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Κωνσταντῖνος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, εὐδοκῆσας ἐνέκρινε τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Συνελεύσεως ἐκουσίως τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας, Ἐκπαιδεύσεως Β. Διάταγμα τῆς 6 Ἰουλίου 1916».

Ταῦτα πάντα διεγράφησαν καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐν τῇ ἀνατυπώσει ἐτέθησαν τάδε:

«Προσερχόμενον τὸ Συμβούλιον ἐνόησον ὕμῶν ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους 1916 ἀνακοινῶν ἐν πρώτοις ὅτι διὰ Β. Διατάγματος τῆς 6 Ἰουλίου 1916 ἐνεκρίθη ἡ ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς 19 Ἰουνίου ἀποφασισθεῖσα ὑφ' ἡμῶν τροποποίησις τῶν ἀρθρῶν 9 καὶ 10 τοῦ Ὄργανισμοῦ. δι' ἣς ἐπληρώθη τὸ παρκαθὲν ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενόν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέως Ἀντιπροέδρου Γεωργίου Μιστριώτου».

Ἐν τῇ σελίδι 28 ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς:

«Ἠραρίσασε δὲ ὁ θάνατος καὶ τὰς τάξεις τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων, διότι ἐπλήξε δύο τῶν ἐπιφανεστάτων παρ' ἡμῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τὸν Γεώργιον Θεοτόκην καὶ τὸν Κυριακοῦλην Μαυρομιχάλην. Ἀπώλεσεν αὐτοὺς ἡ Πα

«τρίς καὶ ὁ Βασιλεὺς, καθ' ἃς ἡμέρας καταδυναστεύεται ἡ Ἑλλάς καὶ κατατυραννέται ὁ ἀσάλευτος Κωνσταντῖνος, ὁ ἐρωμένως καὶ εὐστόχως ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ του ἀγωνιζόμενος θαρρηφόρος Βασιλεὺς».

Ταῦτα πάντα ἀπηλείφθησαν ἐν τῇ ἀνατυπώσει.

Ἐν τῇ σελίδι 41, ὑπάρχουσι τὰδε :

«Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας νὰ ἀναπτυγῶσιν, ὡς ἐπρεπε, καὶ νὰ βαδίσωσι γοργῶς καὶ εὐσταθῶς κατὰ τὸ λήξαν τοῦτο ἔτος 1916, ὡςπερ ἦτο ἔτος πικρίας καὶ θλίψεως. Ἡ γερὰ Ἐταιρεία ἡμῶν ἡ ἰδρυθεῖσα ἐτῷ 1837 ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ συνφανθεῖσα μετὰ τοῦ ἀπὸ αὐτῶν χρόνων ἐκείνων τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας βίου τῶν Ἑλλήνων, ἡ ἡγηθεῖσα ἐν τῇ πολιτιστικῇ καὶ πατριωτικῇ ἐξελίξει τοῦ ἔθνους, ἀόκνως δ' ἐργασθεῖσα πρὸς δόξαν αὐτοῦ, καταπλήσεται ἐπὶ τῇ ἐνσκηψάσῃ εἰς τὸ ἔθνος ἀσυμφορᾷ Βλέπουσα δὲ στερωτῶς ἐμμένοντα; πάντας τοὺς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἀφρόνημα. Ἑλληνας, συσπειρωμένους περὶ τὸν ἐνδοξον ἡδὴ Βασιλικὸν θρόνον ἄσπας εὐσταθῆς, κραταιῶς καὶ εὐθαλῆς ἔχει ἰδρυθῆ ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος ἀκαὶ τοῦ Κόδρου, ἔχει δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλουσιν ἀνατεῖλει ἡμέραι δικαιοσύνης ἀκαὶ ἐπανορθώσεως, ὅτι τὸ ἀρξάμενον ἔτος θέλει λήξει ὑπὸ αἰσίους οἰωνοῦς ἀδιὰ τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ διὰ τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ σωτῆρα Βασιλέα».

Ταῦτα πάντα ἀπηλείφθησαν ἐν τῇ ἀνατυπώσει.

Τῶν ἐν τῷ τεύχει τούτῳ Πρακτικῶν τῶν τεσσάρων ἐτῶν 1916 - 1919
συνεπληρώθη ἡ ἐκτύπωσις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1922.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρακτικά τοῦ ἔτους 1916

	Σελίς
Ἐδεργέται τῆς Ἑταιρείας	3—
Διοικητικὸν Συμβούλιον	5—
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι	7—12
Τακτικοὶ Ἑταῖροι	13—18
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	19—21
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	22—24
Τακτικὴ συνέλευσις τῶν Ἑταίρων	25—
Ἐκθεσίς τῶν πεπραγμένων	27—42
Ἐκθέσεις ἐφόρον περὶ ἀνασκαφῶν καὶ διατριβῶν	45—99
Ἀνασκαφὴ Ὡδείου Περικλέους	45—46
» παρὰ τὴν Πύκνα	46—47
» Ἐρετρίας	47—48
» Νικοπόλεως	48—64
» Ἀμφιαρείου	65—67
Θεσσαλίας Χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες	68—71
Ἐρευναὶ ἐν Ἀργεθίδι	72—99
α' Ἐν Ἀργεῖ	72—82
β' Ἐν Ναυπλίῳ, Ἐπιδαύρῳ καὶ Ἐρμιόνη... ..	82—85
γ' Ἐν Μυκῆναις καὶ Ἡραίῳ	85—94
δ' Ἐν τοῖς μεταξὺ Τρουνθὸς καὶ Ἄργους... ..	94—99
Κατάστασις δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	100—

Πρακτικά τοῦ ἔτους 1917.

	Σελίς
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	3—5
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	6—9
» τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας	11—24
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	25—

Πρακτικά τοῦ 1918

	Σελίς
Γενικὸς ἰσολογισμὸς	3—4
Ἐκθεσίς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	6—9
» τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας	11—37

	Σελίς
'Ανασκαφή Ὠδείου Περιελέους.....	14—16
» Νικοπόλεως.....	16—18
» Ἐλευσίνας.....	18—19
'Εργασίαι Μυστρᾶ.....	19—21
'Ανασκαφή Ἐπιδαύρου.....	21—37
Παράρτημα τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας.....	
(Κανονισμός Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς).....	38—40
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.....	41—

Πρακτικά τοῦ 1919

	Σελίς
Γενικός ἰσολογισμός.....	3—5
'Εκθέσεις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.....	6—9
» τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας.....	9—24
'Εκθέσεις ἐφόρου περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.....	27—69
'Ανασκαφή Ὠδείου Περιελέους.....	27—31
» ἐν Λίξωνῇ τῆς Ἀττικῆς.....	32—46
Τύμβος.....	32—34
Μοκηναῖκοι τάφοι.....	34—
Νεώτεροι τάφοι.....	34—35
Περιφερὲς κτίσμα.....	35—37
Οἰκία ἀρχαία.....	37—43
Στήλαι ἐπιτύμβιοι.....	43—44
Ἱερὸς κύκλος τῆς ἀγορᾶς.....	44—46
'Ανασκαφαὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀλυζίαν.....	47—49
» ἐν Μαλίοις τῆς Κρήτης.....	50—62
Κινητὰ εἰρήματα.....	56—
Μεταλλικὰ.....	57—
Χαλκᾶ ἀντικείμενα.....	58—
Ὄστεῖνα.....	58—
Πήλινα.....	58—59
Ἐρευναὶ παρὰ τὰ ἀνάκτορα.....	59—60
Ἵπερμυνητικοὶ τάφοι.....	60—61
Συμπέρασμα.....	61—62
'Ανασκαφή εἰς Νίρου Χάνι Κρήτης.....	63—69
Κανονισμός τῆς Πρακτικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.....	70—74
Προσθήκαι εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.....	74—76
Κατάστασις τῶν Δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.....	77—
Σημείωσις ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων τοῦ 1916.....	79—80